

Medijsko praćenje rada Sabora

Dnevni listovi dolično informativno prate sjednice i ostala događanja u Hrvatskom državnom saboru, a također HTV građanima omogućava izravno praćenje saborskog zasjedanja. Ono što se može prigovoriti medijima, posebice onom najutjecajnijem - televiziji, je izvještavanje o posjetima Saboru. Dakako, razumljivo je da se glavne informativne emisije HTV-a ne mogu opterećivati događajima isključivo protokolarne važnosti, međutim, znaju izostati vijesti o značajnim međuparlamentarnim razgovorima ili se u informiranju ne poštuju protokolarni rad.

Evo dva novija primjera. Hrvatski državni sabor je 27. travnja 2000. posjetila parlamentarna skupina europskih socijalista, iznimno snažnog političkog utjecaja u djelovanju Europskog parlamenta koji može pridonijeti približavanju Hrvatske Europskoj uniji, posebice zaključenju Sporazuma o pridruživanju. Međutim, novinari HTV-a, Hrvatskog radija, HINE i listova, s iznimkom »Večernjeg lista«, nisu se odazvali pozivu, a također nisu objavili niti priopćenje saborske Službe za odnose s javnošću.

Na poziv predsjednika Sabora Zlatka Tomčića, u službeni posjet Hrvatskoj došlo je indonezijsko parlamentarno izaslanstvo na čelu s predsjednikom Narodne savjetodavne skupštine Indonezije dr. Amien Raisom. Pozivom medijima bilo je najavljeno da će oba predsjednika dati izjavu za novinare nakon razgovora, međutim, HTV se pozivu nije odazvao i veleposlanica Indonezije je tome s pravom prigovorila. Urednici televizije su smatrali da je važnija posjeta indonezijskih parlamentaraca Predsjedniku Republike Hrvatske, premda je domaćin gostima velike azijske države bio Sabor.

Predsjednik Tomčić je 8. svibnja 2000. imao razgovor s ravnateljem HTV-a Mirkom Galićem, glavnom urednicom Nedom Ritz i urednicom informativnog programa Mirjanom Rakić i dogovoreno je da se u budućem izvještavanju HTV-a iz Hrvatskoga državnog sabora nađe prava mjera da se zabilježe svi važni saborski događaji, a s druge strane da se u tome izbjegne ono što nije zanimljivo.

Nadajmo se da će i prije obećanih ustavnih promjena Hrvatski državni sabor dobiti ono mjesto u sredstvima javnog priopćavanja koje zaslužuje kao vrhovno predstavničko tijelo, u kome se donose zakoni i važne državne odluke.

Ž. S.

Strana

- Uvodnik urednika	2
- Dopuna dnevnog reda	3
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu	4
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o potvrđivanju Ugovora o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo; Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o potvrđivanju Ugovora o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo	21
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjeni Zakona o Hrvatskoj garancijskoj agenciji	22
- Prijedlog zakona o carinskoj tarifi	23
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na naftne derivate	31
- Nacrt prijedloga i Nacrt konačnog prijedloga te rasprava o Prijedlogu zakona o dopuni Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove	36
- Nacrt prijedloga i Nacrt konačnog prijedloga zakona o dopuni Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika ..	38
- Prijedlog odluke o vraćanju Zakona o izmjenama Zakona o doplatku za djecu na ponovno odlučivanje Zastupničkom domu HDS-a	39
- Izvješće o radu Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske za 1998. i prvih osam mjeseci 1999. godine	46
- Godišnje Izvješće Hrvatske narodne banke za 1998; Financijsko izvješće HNB za 1998; Financijski plan HNB za 1999; Polugodišnje izvješće HNB za 1999; Financijski plan HNB za 2000. godinu	48
- Izvješće o radu Pučkog pravobranitelja za 1999. godinu	64
- Prijedlog odluke za osnivanje istražnog povjerenstva radi utvrđivanja zakonitosti rada državnih tijela, fondova, javnih poduzeća, Privredne banke Zagreb te drugih tijekom stjecanja i otpuštanja dionica »Plave lagune« iz Poreča od 1992. do 2000. godine	72

PRIKAZ RADA:

- 40. SJEDNICE ŽUPANIJSKOG DOMA HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA ODRŽANE 11., 12., 18., 19. I 26. TRAVNJA 2000.
- 3. SJEDNICE ZASTUPNIČKOG DOMA HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA ODRŽANE 12., 13., 14., 18., 19., 20., 26., 27. I 28. TRAVNJA 2000.

Oko dopune dnevnog reda

U nastavku 40. sjednice Županijskog doma predsjednica **Katica Ivanišević** pozdravila je zastupnike i predstavnike Vlade. Na dnevnom redu našao se Prijedlog zakona o dopunama Zakona o unutarnjim poslovima (koji nije raspravljen na prošlom zasjedanju, pa će se to učiniti u njegovom nastavku, budući da nije protekao rok od osam dana), Prijedlog zakona o potvrđivanju Ugovora o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo i Prijedlog zakona o potvrđivanju Ugovora o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. Posljednje dvije točke uvrštene su u dnevni red nastavka 40. sjednice jer potvrđeni ugovori moraju biti dostavljeni Svjetskoj organizaciji do kraja travnja, pa su i odbori i Županijski dom morali požuriti proceduru.

Budući je Zastupnički dom dopunio svoj dnevni red Prijedlogom zakona o ravnopravnoj službenoj uporabi manjinskog jezika i pisma u Republici Hrvatskoj (koji je bio upućen u hitni postupak, ali su odbori Zastupničkog doma za Ustav, Poslovnik i politički sustav, te za zakonodavstvo odlučili provesti raspravu o tom zakonu u dva čitanja), Prijedlogom zakona o odgoju i obrazovanju na manjinskom jeziku i pismu i Prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi, predsjednica je predložila da dnevni red Županijskog doma bude dopunjen istim točkama.

Zvonimir Puljić (HDZ) je ocijenio kako dopuna dnevnog reda s ovim trima točkama nije u skladu s onim zašto su zastupnici pozvani na nastavak 40. sjednice, a dodao je kako se radi o zakonskim prijedlozima koji zahtijevaju proučavanje i pripremu za raspravu. Neće imati vremena ni sazvati sjednicu Odbora Županijskog doma za Ustav i Poslovnik, pa je zato predložio da se ove točke uvrste na dnevni red iduće sjednice.

Dražen Bobinac (HDZ) je podržao prijedlog zastupnika Puljića i ocijenio neozbiljnim raspravljati o ovako važnim zakonima, bez prethodno obavljene kvalitetne pripreme.

Vladimir Mesarić (KDM) je upitao da li će Prijedlog rezolucije Županijskog doma o privremenom prekidu suradnje s Haaškim sudom biti uvršten u dnevni red 41. sjednice, budući da su zastupnici zaprimili materijale kao da će se o tome raspravljati još u nastavku 40. sjednice.

Predsjednica je odgovorila kako će konzultirati Odbor jer o tome ne može sama odlučiti.

Dr. Tereza Ganza-Aras (LS) je ustvrdila kako o nekim zakonima Zastupnički dom ne može raspravljati bez prethodno pribavljenog mišljenja Županijskog doma, što zastupnik Puljić vjerojatno zna, a zakoni o pravima nacionalnih manjina spadaju u tu kategoriju. Zastupnica je iznijela mišljenje kako o tim zakonima treba raspravljati i dostaviti mišljenje Zastupničkom domu na vrijeme.

Predsjednica se složila sa zastupnikom Ganzom-Aras i istaknula da Zastupnički dom ne mora pribaviti mišljenje Županijskog doma kod prvog čitanja, ali je obavezan to učiniti prije rasprave o Konačnom prijedlogu. Zatim je pozvala zastupnike da se izjasne o tome hoće li dnevni red tim točkama ili neće.

Zastupnici su jednoglasno odlučili da će o zakonskim prijedlozima koji se odnose na prava nacionalnih manjina i na obnovu raspravljati na početku 41. sjednice zakazanoj za 9. svibnja.

Zlatko Tomčić, predsjednik Zastupničkog doma, pozdravio je prisutne zastupnike i predstavnike Vlade. Sukladno članku 194., stavak 2. predložio je dopunu dnevnog reda sa 9 točaka: Prijedlog zakona o ravnopravnoj službenoj uporabi manjinskog jezika i pisma u Republici Hrvatskoj, s Konačnim pri-

jedlogom, hitni postupak, Prijedlog zakona o odgoju i obrazovanju na manjinskom jeziku i pismu, Prijedlog zakona o potvrđivanju Ugovora o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo, s Konačnim prijedlogom, hitni postupak, Prijedlog zakona o potvrđivanju Ugovora o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo, s Konačnim prijedlogom, hitni postupak, Prijedlog zakona o dopuni Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, s Konačnim prijedlogom, hitni postupak, Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi, Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o arhivskom gradivu i arhivima, Prijedlog Poslovnika Zastupničkog doma Hrvatskoga državnog sabora i Izvješće o radu državnog pravobraniteljstva Republike Hrvatske za 1999. godinu.

Predloženi hitni postupak za Prijedlog zakona o ravnopravnoj službenoj uporabi manjinskog jezika i pisma nisu podržali odbori Zastupničkog doma za Ustav, Poslovnik i politički sustav, te za zakonodavstvo, s čime se složila i većina zastupnika, pa će se o zakonskom prijedlogu raspravljati u dva čitanja.

Hitni je postupak prihvaćen kod donošenja Zakona o potvrđivanju Ugovora o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (većinom glasova), Zakona o potvrđivanju ugovora o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (jednoglasno) i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove (3 glasa protiv). Zastupnici nisu imali primjedbi na točke kojima je predloženo dopuniti dnevni red.

Naknadno je predloženo dopuniti dnevni red Prijedlogom promjene Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj, s Prijedlogom nacrtu Ustavnog zakona o izmjenama i dopunama, što su zastupnici također podržali.

I. K.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O NOVČANIM POTICAJIMA I NAKNADAMA U POLJOPRIVREDI I RIBARSTVU

Novi poticaji poljoprivredne proizvodnje

Donošenje izmjena i dopuna Zakona o novčanim poticajima u poljoprivredi i ribarstvu po hitnom postupku predložila je Vlada Republike Hrvatske kako bi se propisana prava mogla što potpunije ostvariti u 2000. godini.

Kasnijim donošenjem ovog Zakona ne bi se mogao u potpunosti ostvariti plan proljetne sjetve, budući da se značajno mijenja iznos novčanih poticaja za veći broj ratarskih kultura, posebice onih koje se siju u proljeće, što bi imalo velike posljedice na poljoprivrednu proizvodnju u ovoj godini. Prihvaćajući mišljenje Zupanijskog doma, Zastupnički je dom jednoglasno donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima u poljoprivredi i ribarstvu.

O PRIJEDLOGU

Zakonom o novčanim poticajima u poljoprivredi i ribarstvu utvrđena je mogućnost davanja novčanih poticaja i naknada za biljnu i stočarsku proizvodnju za gotovo sve poljoprivredne proizvode. Taj Zakon, iako pruža značajnu potporu poljoprivrednoj proizvodnji, ne osigurava potpunu konkurentnost naše poljoprivrede u odnosu na svjetsko tržište, pa se ukazala potreba da se i u predstojećem razdoblju nastavi pružati potpora novčanim poticajima i naknadama određenoj poljoprivrednoj proizvodnji. Poljoprivreda sudjeluje s 9-postotnim udjelom u brutto domaćem proizvodu, s 13 posto u zaposlenosti, a u vanjsko-trgovinskoj bilanci, zajedno s prehrambenom industrijom, s 12 posto. U proizvodnju je uključeno oko milijun članova poljoprivrednih gospodarstava. Hrvatska je poljoprivreda, uz uobičajene probleme zemalja u tranziciji, pretrpjela i znatna ratna razaranja. Uništeno je ili otuđeno više od jedne petine mehanizacije i više od jedne trećine stočnog fonda. Od ukupno 37 milijardi američkih dolara, koliko iznose ratne štete, značajan dio otpada upravo na poljoprivredu, koja se puno teže oporavlja od ostalih

gospodarskih grana, a najveći dio izbjeglog i prognanog stanovništva čini upravo seoska proizvodna populacija.

Teško stanje u agraru

Zbog svega navedenog, Hrvatska je morala primjenjivati razmjerno visoku carinsku zaštitu na poljoprivredno-prehrambene proizvode s ciljem stvaranja okruženja za brži razvitak ove djelatnosti. Unatoč tome je uvoz tih proizvoda bio visok, a skori će ulazak Republike Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju dovesti do određenih promjena u vanjsko-trgovinskoj bilanci. Razlog tome je smanjenje carinske zaštite za trideset posto, što će dovesti do još manje konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje na stranom tržištu, a može doći i do značajnijeg porasta uvoza u pojedinim sektorima poljoprivredne proizvodnje.

Stoga je važno već po prvoj godini učlanjenja u WTO imati razmjerno povećana izdvajanja za sustav potpora u poljoprivredi, kao što je to predloženo ovim zakonskim prijedlogom. U kombinaciji sa smanjivanjem zajamčenih cijena poljoprivrednih proizvoda te će mjere značajno utjecati na sprječavanje pogoršanja robne razmjene u poljoprivredi, zadržavanje i unapređivanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede na domaćem i stranom tržištu, te osiguravanje stabilnosti domaće proizvodnje bez značajnijeg pada dohotka poljoprivrednih proizvođača. Jedan od ciljeva je i održavanje razmjerno visoke razine samodostatnosti temeljnih poljoprivrednih proizvoda, čime bi se učvrstio položaj cjelokupnog gospodarstva i države, a koji bi uvozom osnovnih poljoprivrednih proizvoda vjerojatno bio narušen.

Člankom 1. izmjena i dopuna predloženo je dopuniti stavak 2. Zakona unošenjem stavka 4. koji bi osigurao da se poticajna sredstva isplate krajnjem korisniku i da ona ne mogu biti predmetom ovrhe, a člankom 2. uvodi se novi poticaj u članku 5., člaka 11., i to za sjeme povrća, a u istom članku, točka 15. briše onaj za držanje pčela.

Odredbama članka 3. predlažu se promjene iznosa novčanih poticaja u nizu točaka i podtočaka članka 6. Zakona i uvode nove kulture, uključujući kukuruz (njime ja zasijano 50 posto površine za proljetnu sjetvu, a značajan je i za isplativost stočne proizvodnje) i sjeme povrća, za koje država odobrava poticaje.

Člankom 4. želi se jasnije odrediti način ostvarivanja prava na novčani poticaj za prodane i isporučene količine mlijeka (odnosi se na članak 7., stavak 1. Zakona), a člankom 5. propisuju se uvjeti i način isplate poticaja kod tova goveda i svinja (u članku 16. Zakona). Člankom 6. izmjena i dopuna intervenira se u članak 17. Zakona, a predloženo je ukinuti novčani poticaj za držanje pčela, budući da je broj košnica pčela tijekom godine promjenljiv, pa nije moguće izvršiti objektivnu procjenu. Sredstva će se iskoristiti za povećanje poticaja kod prodaje i isporuke meda.

Odredbama članaka 7., 8. i 9. predlaže se jasnije urediti prava na novčane poticaje ovisno o minimalno zasijanim ratarskim kulturama (članak 21., stavak 3. Zakona), odnosno podignutim nasadima u voćarstvu (članak 25. Zakona) i vinogradarstvu (članak 26. Zakona), kako bi se postupno postiglo formiranje većih obiteljskih gospodarstava.

Odredbom članka 10. predloženo je izmijeniti članak 31. Zakona, kojim su propisani uvjeti koje treba ispuniti neko područje da bi bilo svrstano u strateško, uz posebne odredbe koje određuju pripadnost brdsko-planinskom području. Te se odredbe nisu mogle primjenjivati jer do danas nije prihvaćen Pravilnik koji određuje brdsko-planinsko područje, a koji treba potvrditi Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora. Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva je tijekom prošle godine formiralo posebnu stručnu skupinu koja je, na temelju utvrđenih nadmorskih visina pojedinih katastarskih općina, odredila one općine koje pripadaju brdsko-planinskom području, pa je ovim člankom predloženo definirati ona hrvatska

područja koja se smatraju brdsko planinskim.

Člankom 11. predloženo je u članak 35. Zakona uvrstiti u sustav naknada za sjeme krmnog bilja i graška.

Odredbama članka 12. predloženo je izmijeniti postojeći članak 38. na način da se unesu izmjene novčanog iznosa ili da se propišu novi iznosi naknade za djetelinu, lucernu, travu i krmno bilje, te za grašak.

• Predloženo je da Zakon, zbog početka proljetne sjetve, odmah stupi na snagu. Svako bi odlaganje imalo nepovoljan utjecaj na njezino odvijanje.

Predloženim člancima 13. i 14. nomotehnički se uređuje tekst, a člankom 15. propisuje se vrijeme stupanja na snagu i primjene ovog Zakona. Budući da je ovaj zakon predloženo donijeti po hitnom postupku i da je važno da se počne primjenjivati što prije, predloženo je da Zakon stupi na snagu danom objave u »Narodnim novinama« zbog početka proljetne sjetve. Svako bi odlaganje imalo nepovoljan utjecaj na njezino odvijanje. Istim je člankom predloženo da se odredbe članka 21. stavka 3., koje propisuju minimalne sjetvene površine, primjenjuju od 1. srpnja 2000. godine osim kod kukuruza, budući da je kod ostalih kultura sjetva u tijeku.

Za provedbu predloženog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu potrebno je osigurati milijardu i 674 milijuna 800 tisuća kuna, od čega će se dio (milijardu 388 milijuna 307 tisuća i 744 kune) namiriti iz Državnog proračuna, a ostatak (286 milijuna 492 tisuće 256 kuna) iz sredstava namijenjenih za podmirenje dugovanja iz 1999. godine.

RADNA TIJELA

Odbor ŽUPANIJSKOG doma za gospodarstvo i financije raspravilo je predložene izmjene i dopune Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu. Na sjednici Odbora izneseno je mišljenje prema kojemu prije izmjene Zakona treba izvršiti regionalizaciju poljoprivredne proizvodnje, uzimajući u obzir komparativne prednosti pojedinih područja za poljoprivrednu proizvod-

nju, te izraditi razvojnu strategiju, a tek nakon toga utvrditi novčane poticaje i naknade. Najviše je primjedbi bilo na članak 10. Prijedloga zakona, budući da je većina članova Odbora zauzela stajalište kako predloženi kriterij, prema kojemu se sva područja iznad 400 metara nadmorske visine svrstavaju u brdsko planinska područja, nije najbolje odabran. Vlada Republike Hrvatske bi trebala voditi računa o otkupljivanju poljoprivrednih proizvoda, za koje su utvrđene novčane naknade i poticajna sredstva, kako se višak tih proizvoda ne bi uništavao i bacao. Članovi Odbora drže da bi država trebala biti zadnji kupac pri otkupu viškova, a garancija države da će otkupiti sve što je proizvedeno najbolje je poticajno sredstvo. Nakon provedene rasprave odlučili su podržati zakonski prijedlog.

Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za poljodjelstvo, selo i seljaštvo podupro je donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu. U raspravi je, međutim, izneseno mišljenje kako je uvođenje poticaja za kukuruz dvojbeno, jer postoji opasnost od viška uroda te kulture kao 1997. godine, pa neki članovi Odbora smatraju da je bolje ta sredstva preusmjeriti u poticanje stočarstva. Ukazali su i na potrebu bilanciranja i planiranja određene poljoprivredne proizvodnje, ali i na žurnost isplate novčanih poticaja krajnjim korisnicima, bez posrednika. Posebnu pozornost treba posvetiti poticanju ulova i preradi slatkovodne ribe u istom omjeru kao i morske ribe.

Odbor se nije složio sa smanjenjem poticaja za sadnju lavande, za lavandino ulje, te proizvodnju grožđica na otocima i poluotoku Pelješcu, jer se radi o tradicionalnim kulturama koje omogućavaju veće zapošljavanje otočkog stanovništva, što je u skladu s Nacionalnim programom razvitka otoka. U raspravi je ukazano i na potrebu jasnijeg formuliranja odredbi koje određuju korisnike poticaja za nabavu teladi za tov i isporučeni med. Za podizanje višegodišnjih nasada u voćarstvu i vinogradarstvu treba povišiti gornju granicu površine. Zakonskim prijedlogom nisu definirana ni područja na kojima se, zbog posljedica ratnog razaranja, teže gospodari.

Amandmani zastupnika Zastupničkog doma

Amandman kojim se predlažu novčani poticaji za uzgoj jagodičastog voća zajednički su podnijeli zastupni-

ci **Zdenko Franić** i **Vedran Lendić**. Predložili su da poticaj iznosi 19.400,00 po hektaru, te u obrazloženju naveli da hrvatska proizvodnja zadovoljava samo 60% potreba potrošača. Zastupnik **Drago Krpina** predložio je amandman kojim bi se trebala osigurati dodatna pomoć pojedinim područjima koja su pretrpjela ratna razaranja. Naveo je 61 mjesto i općinu koje bi trebalo uvrstiti u Strateška područja, a slijedom toga i posebnim uvjetima subvencionirati poljoprivredne poticaje. Zastupnik **Juraj Njavro** i zastupnica **Jadranka Kosor** predložili su amandman kojim se u članku 3., u točki 17., podtočki 1. – brojka »1,00« zamjenjuje brojkom »3,00«. Amandmanom se želi povećati opseg proizvodnje cjepova u rasadničko-vinogradarskoj proizvodnji.

I slijedeći amandman podnesen je nakon zajedničke suradnje – zastupnika **Romana Meštrovića** i zastupnice **Ingrid Antičević-Marinović**. Predložili su da se u članku 10. stavku 2. točki 1., iza riječi »Gračac« stavi zarez i doda riječ »Jasenice«, koji su ispušteni najvjerojatnije previdom, budući da se radi o novoosnovanoj općini čija su područja stradala u ratnim razaranja tijekom Domovinskog rata.

Zastupnik **Ivan Jarnjak** predložio je amandman kojim se mijenja članak 31. predloženog zakonskog teksta. Predložio je da se iza riječi »Lobor« stavi zarez i doda tekst: »Đurmanec, Jesenje, Radoboj, Novi Golubovec, Budinščina, Hum na Sutli, Gornja Stubica, Stubičke Toplice, Zlatar, Zagorska Sela, Kumrovec, Klanjec, Tuhelj i Hrašćina«. U obrazloženju je naveo da spomenuta mjesta ispunjavaju uvjete kojim bi se trebala uvrstiti u brdsko planinska područja, a koja imaju određeni sustav poljoprivrednih poticaja. Poticaji za proizvodnju grožđa i lavandinog ulja na strateškim područjima ne bi se smjeli smanjivati, upozorili su zastupnici **Tonči Žuvela** i **Ivan Ninić**. Predložili su da se izbrišu odredbe u članku 3. koje se odnose na točke 21. i 27. predloženog zakonskog teksta. Zastupnik **Dino Debeljuh** podnio je amandman na članak 3. Ocjenjujući da je neprihvatljivo smanjivanje dosadašnjih poticaja, zastupnik je zatražio od predlagatelja da se izbríše sporna odredba u čl. 3., stavku 3., točka 8., podtočka 2., – u kojem se brojka »3.000,00« zamjenjuje brojkom »1.500,00«.

Zastupnik **Ivan Čehok** podnio je dva amandmana na predloženi zakonski tekst o sustavu poticaja. U prvom

je predložio promjene i dopune u članku 10. Ocijenio je da bi država trebala stimulirati život u općinama i gradovima uz granicu RH s drugim državama u kojima je u dva uzastopna posljednja popisa stanovništva zabilježeno smanjenje broja stanovnika. U drugom amandmanu, zastupnik se založio da se stimulira podizanje plastenika i staklenika. Predložio je državne poticaje od 40 kuna po kvadratnom metru novoizgrađenih plastenika i staklenika u kojima se može proizvesti značajan postotak odgovarajućih povrtarskih kultura.

Zastupnica **Sonja Borovčak** i zastupnik **Zorko Vidiček** podnijeli su amandman na članak 10. I oni su predložili da se zbog teške materijalne situacije poboljšaju poticajne mjere u naseljima: Đurmanec, Hum na Sutli, Kraljevec na Sutli, Kumrovec, Klanjec i Zagorska Sela. Isti zastupnici su uz podršku zastupnika **Miroslava Korenika** podnijeli slijedeći amandman, koji se odnosi na sustav predloženih poticaja u poljoprivredi i ribarstvu. Predložili su amandman na članak 10., kojim se u članku 31., iza točke 12., dodaje točka 13., koja glasi: »13. Na strateškim područjima poticaji iz ovoga Zakona uvećavaju se za 25% s početkom primjene od 1. siječnja 2001. godine«. Zastupnik **Miroslav Korenika** predložio je amandman na članak 10., kojim se u članku 31. iza točke 12. dodaje točka 13. koja glasi: »13. Bednja, Cestica, Donja Voća, Klenovnik, Lepoglava i Vinica u Varaždinskoj županiji«.

Amandmani Vlade Republike Hrvatske

Vlada Republike Hrvatske i sama je uputila sedam amandmana kojima je precizirala predložene zakonske odredbe. Prvim amandmanom predložila je da se briše točka 25. budući da će se kroz sniženje trošarina na dizel gorivo omogućiti korištenje jeftinijeg prijevoza. I slijedeći amandman posvećen je ribolovu, u ovom slučaju uzgoju ribe u slatkovodnim ribnjacima. Predložili su povećanje poticaja za 20% za uzgojene: šarane, amure, tolstolobike, linjake, pastrvu, soma i štuku. Amandmanom pod rednim brojem III., Vlada je predložila pogodnosti i novčane poticaje za tov goveda i svinja. Time su osigurani uvjeti za poticanje robne proizvodnje i stvaranje proizvodnih kapaciteta za tov, koji će prema opsegu i primijenjenoj tehnologiji osiguravati sustav proizvodnje sličan onom koji se koristi u drugom stočarsko razvijenijim

zemljama. Slijedećim amandmanom predlagatelj je želio jasnije urediti izričaj, pa je u članku 6. iza riječi: »prodaja meda« predložio brisanje riječi: »za daljnju preradu«.

Amandmanom pod rednim brojem V., uređeni su i precizirani stavci u članku 8. Predloženom izmjenom osigurava se korištenje poticaja za podizanje novih nasada u voćarstvu, temeljem dvokratne isplate. Predviđena sredstva dobivaju se neposredno nakon odluke povjerenstva pri županijskom uredu, odnosno drugi dio, po završetku podizanja nasada. Time se osigurava kontrola namjenskog korištenja razmjerno velikih novčanih sredstava. U amandmanu broj VI. Vlada Republike Hrvatske na sličan način uređuje i novčane poticaje za podizanje novih nasada vinograda temeljem dvokratne isplate. Posljednjim amandmanom predloženo je dodavanje novog članka pod rednim brojem 9a. kojim se definiraju korisnici novčanog poticaja za ulov morske ribe. Predloženom izmjenom pored prerade male plave ribe poticat će se prerada slatkovodne ribe iz domaćeg uzgoja.

Amandmani Županijskog doma

Sukladno Poslovničkim odredbama i **Županijski dom** je podnio amandmane koje je obrazložio nakon što je utvrdio mišljenje kojim se podržava donošenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu, te podnesenim amandmanima.

Prvim podnesenim amandmanom kojim se precizira članak br. 3., predložili su da se poveća novčani poticaj za proizvodnju duhana.

S obzirom na važnost koju proizvodnja sirovog duhana ima za područje Virovitičko-podravске županije predložili su povećanje novčanog poticaja s 4,80 na 6,0 kuna po kilogramu. Slijedećim amandmanom predložili su mjere kojima bi se trebalo popraviti stanje u rasadničko-vinogradarskoj proizvodnji. Predlažući da se brojka 1,00 zamijeni brojkom 3,00 predlagatelj je u obrazloženju naveo da je proizvodnja cjepova visoko intenzivna kultura, koja može uposliti velik broj djelatnika. Isto tako, sadašnja proizvodnja ne zadovoljava vlastite potrebe, i preko 60% cjepova za sadnju vinograda se uvozi. Predložene promjene u ovom se slučaju odnose na članak 3. i njegove podtočke.

I amandman pod rednim brojem III. odnosi se na članak 3., gdje se iza

točke 17., dodaje nova točka 18. koja glasi: »u točki 18. brojka: »0,89« zamjenjuje se brojkom »1,19«, u obrazloženju ovoga amandmana predlagatelj je upozorio da se navedenim mjerama želi potaknuti veća proizvodnja maslina. Maslinarstvo kao kulturu na otocima moguće je očuvati jedino poticajnim mjerama maslinova ploda i sadnicama maslina.

Predložen je i amandman kojim se nastoji stimulirati proizvodnja povrća i cvijeća u staklenicima i plastenicima. Predlagatelj je ocijenio da bi se ove promjene provele dodavanjem i prihvaćanjem točke 28. u članku 3., a staklenici i plastenici bi se poticali s 40 kuna prema kvadratnom metru površine. Amandmanom pod rednim brojem V. predložene su promjene u članku 5. koji se mijenja dodavanjem novčanih poticaja za uzgoj utovljenih grla teladi i tovljenje svinja do težine koja je propisana ostalim odredbama predloženog zakonskog teksta. Slijedećim amandmanom, Županijski je dom predložio da se u članku 10, stavku 1. iza točke 3., doda nova točka u kojoj se i granična područja prema Republici Sloveniji trebaju tretirati kao strateško područje i to zbog više razloga. Predlagatelj je između ostalih razloga naveo da je u navedenom području na snazi proces depopulacije, a brdski reljef i teška ekonomska situacija limitiraju mogućnosti tamošenje poljoprivredne proizvodnje. Slijedećim amandmanom navode se nazivi općina na tom području. Predlagatelj je predložio da se nakon riječi »Lobor« dodaju riječi »Gornje Jesenje, Đurmanec, Hum na Sutli, Desinić, Zagorska Sela, Tuhelj, Petrovsko, Kumrovec, Radoboj, Pregrada i Klanjec«.

Amandmanom pod rednim brojem VIII., IX. i X., predloženo je da se zbog procesa depopulacije, u članku 10. dodaju i brdska područja u Slavoniji, konkretno područja u općinama Staro Petrovo Selo, Nova Kapela, Donji i Gornji Slatnik, Zdenci, Krajačići, Grizići, Grgurevići, Jakačina i Lovčići te Gračac, Jasenice i Starigrad u Zadarskoj županiji.

Amandmani Odbora za poljodjelstvo, selo i seljaštvo

Na temelju provedene rasprave Odbor za poljodjelstvo, selo i seljaštvo je jednoglasno predložio matičnom domu da donese predloženi Zakon u tekstu kako ga je predložila Vlada uz slijedeće amandmane; u prvom amandmanu predložili su poticanje ulova i preradu slatkovodne ribe

u istom omjeru kao i morske ribe. Nadalje, predložili su da se poticaji od 3,3 do 5,00 kuna osiguraju za slijedeće vrste slatkovodne ribe: šarane, našičke šarane, amure i tolstolobike, pastrve, smudove i somove. Slijedećim amandmanom željeli su da se jasnije odrede korisnici novčanih poticaja za nabavu teladi za tov. Predložili su i amandman kojim se žele osigurati novčani poticaji za proizvođače meda koji prodaju med pravnoj ili fizičkoj osobi koja ima registriran objekt za preradu, sukladno propisima u oblasti veterinarstva, bez obzira kako se taj med koristi.

Amandmanom pod rednim brojem V., preciziraju se članci 8. i 9. u predloženom zakonskom tekstu. Amandmanom se povećava gornja granica površine sa 3,00 na 5,00 hektara na kojoj se podižu višegodišnji nasadi u voćarstvu i vinogradarstvu i to u jednoj godini kako bi se stimuliralo godišnje podizanje novih nasada u voćarstvu i vinogradarstvu. Odbor je jednoglasno odlučio predložiti i zaključak kojim se Vladi Republike Hrvatske predlaže podnošenje amandmana kojim će se uz predložene tri kategorije koje čine strateška područja, zakonom predvidjeti i četvrtu kategoriju: područja koja uslijed posljedica ratnih razaranja pod otežanim uvjetima gospodarenja, obavljaju poljoprivrednu proizvodnju i da odredi općine i gradove koji će činiti ovu kategoriju.

RASPRAVA

U nastavku zasjedanja 40. sjednice Županijskog doma Hrvatskoga državnog sabora pred zastupnicima se našao Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu.

Dorada sustava novčanih poticaja

U ime predlagatelja, Vlade Republike Hrvatske, o razlozima za donošenje i ciljevima Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu, te o razlozima za donošenje po hitnom postupku, govorio je **mr. Miroslav Božić**, pomoćnik ministra poljoprivrede i šumarstva.

• O kriterijima i razdjelu područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi, te o drugim važnim temama zastupnici će moći raspravljati u okviru rasprave o novom zakonu o poljoprivredi, koji će u lipnju ući u saborsku proceduru.

O kriterijima i razdjelu područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi, te o drugim važnim temama zastupnici će moći raspravljati u okviru rasprave o novom Zakonu o poljoprivredi, koji će u lipnju ući u saborsku proceduru.

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorio je **Petar Novački**. Zastupnik je pohvalio povećanje broja kultura za koje će biti isplaćivani poticaji, posebice za kukuruz. Članak 5. izmjena i dopuna ocijenio je nepreciznim, budući da nije jasno misli li se na kalendarski ili turnusni mjesec za uzgajivače koji imaju kapacitete tovlilišta od 10 grla mjesečno. Također nije jasno imaju li pravo na poticaj uzgajivači koji su imali graničnih 30 grla, a prije isporuke im je crknulo grlo. Zastupnik je u svoje ime kazao kako nije pravedno da ne ostvaruju pravo na poticaj uzgajivači koji u konačnici ne mogu ispuniti uvjete, te da se nada da će provedbenim aktima to biti pojašnjeno i ispravljeno.

Poboljšanja neće biti dok se ne uspostavi suradnja proizvođača i prerađivača

Željko Režić je govorio u ime Kluba zastupnika HSLŠ-a, koji pozdravlja napore Ministarstva u sveobuhvatnom rješavanju problema u poljoprivredi, ali sa zakašnjenjem, posebice vezano uz kukuruz, koji je uvršten među kulture čija se proizvodnja potiče. On se uglavnom sije bez gnojiva, kojeg nema, a sjetva je u tijeku. Zastupnik je upozorio i na slučajeve kad su ljudi uzimali zemlju u zakup i poticajna sredstva, ali ništa nisu zasijali, zbog čega drži neophodnim uvođenje registra i praćenje rada svih korisnika poticaja. Broj tovljenika može se definirati na razne načine, a trebalo bi sklupati i ugovore o njihovoj predaji, jer ih mnogi veći proizvođači naprosto »pojeduju«, nakon isteka roka za predaju tovljenika. Režić zato smatra da bi i Ministarstvo

Dopuna dnevnog reda

U nastavku sjednice, o dopunama Zakona o poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu prije početka rasprave o ovoj temi **Mario Včelik** je predložio da se u dnevni red uvrsti Prijedlog zakona o dopunama Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika. Nakon što je utvrđeno da je Odbor raspravio zakonski prijedlog, zastupnici su jednoglasno prihvatili Včelikov prijedlog.

Medijski tretman Županijskog doma

Zastupnici **dr. Jovan Bamburač**, **dr. Jure Burić**, **Ivan Novosel** i **dr. Slobodan Lang** negativno su ocijenili medijski tretman rada Županijskog doma, koji ima odgovornu zadaću i meritorno raspravlja o važnim temama, a netočnima su ocijenili i novinarske interpretacije rada Doma. Naveli su za to primjer izvještaja novinara HTV-a, **Mislava Bage**, koji nije primjerno komentirao raspravu o Deklaraciji o Haaškom sudu održanu u Županijskom domu.

Predsjednica dr. Katica Ivanišević složila se sa zastupnicima da novinari mogu i trebaju slobodno djelovati, ali članci i izvješća moraju biti »iskreni i poštenu«, pa je dala na glasovanje zaključak o pribavljanju sporne snimke i upućivanju oštrog prosvjeda HTV-u zbog ovakvog medijskog tretmana. Zastupnici su jednoglasno podržali donošenje tog zaključka.

trebalo učiniti dodatni napor i uspostaviti bolji odnos između poljoprivrednih proizvođača, prerađivača i cjelokupne prehrambene industrije. Nema smisla poticati proizvodnju, ako na kraju nema tko preuzeti proizvod.

Stjepan Marić obrazložio je stajalište Odbora Županijskog doma za gospodarstvo i financije, koji je podržao donošenje Zakona ali je iznio i nekoliko primjedbi. Zastupnik je odmah iznio i amandman koji je osobno podnio, a koji se odnosi na članak 5. izmjena i dopuna. Amandmanom je predloženo ukloniti propisane količine isporučenih junadi i svinja, te na taj način osigurati i malim proizvođačima, kojih je velika većina, korištenje novčanog poticaja za uzgoj ju-

nadi i svinja. U protivnom će veliki otkupljivati stoku od malih. »Treba pomoći onima koji su najugroženiji i ukloniti ograničenja«, kazao je Marić.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) je istaknula kako se već 10 godina inzistira na iznalaženju sveobuhvatnog i kvalitetnog rješenja problema u poljoprivredi, pa će ona i sada inzistirati na tome da se poticajne mjere zao-kruže s rješenjima otkupa, te na regionalnom pristupu u organizaciji poljoprivredne proizvodnje. Kriterij prema kojemu se područja iznad 400 metara nadmorske visine svrstavaju u brdsko-planinska područja ocijenila je diskutabilnim, pa se zato veseli zakonskom prijedlogu o kojem će se raspravljati u lipnju. Zastupnica je dotaknula i potrebu legalizacije prometa poljoprivrednim proizvodima. U reguliranju provedbenih akata ostavljeno je mnogo slobode, a s provedbom Zakona mora se početi dosljedno i na vrijeme. »Vječna je dilema treba li stimulirati proizvodnju kukuruza ili stoke, odnosno kukuruz kroz proizvodnju stoke. Ratarstvo je u prošlom sastavu bilo protežirano. Došlo je vrijeme da se razmišlja i o proizvodnji stoke za mesnu industriju, a time i zaposliti ljude, stimulirati ratarsku proizvodnju i smanjiti uvoz«, iznijela je Ivana Sućec-Trakoštanec. Dodala je kako se boji da će proizvedene količine biti tolike da će kreditiranje za otkupljivače ponovno opteretiti Državni proračun.

Milan Markanjević (LS) složio se s Petrom Novačkim kako u članku 5. izmjena i dopuna nije jasan vremenski rok od mjesec dana u kojemu korisnici poticajnih sredstava moraju staviti u tov najmanje 10 grla. Ako suradnja između proizvođača, prerađivača i potrošača ne bude dobra, novčani poticaji neće imati smisla.

Budući da prerađivači nisu obvezani na otkup, država zapravo subvencionira uvoz sirovina, što je jedan od najvećih problema. Zastupnik je dodao kako je važno riješiti i problem ostvarivanja prava na subvencije za podizanje voćnjaka i vinograda. Proizvodnja sjemena je iza Drugog svjetskog rata bila vrlo razvijena, a danas ga uvozimo.

Porezni bi obveznici subvencioniranjem primarne proizvodnje trebali osjetiti smanjenje cijena svoje potrošačke košarice. Markanjević je podržao stajalište Ivane Sućec-Trakoštanec da bi poljoprivrednoj proizvodnji trebalo pristupiti regionalno.

Štititi domaću proizvodnju

Miroslav Pečevski (HSS) je, na početku svog izlaganja, kazao da

proizvodnja raste kad su otkupne cijene dobre. Povećanje otkupnih cijena svinjetine, recimo, za dvije kune po kilogramu, najučinkovitije bi potaklo uzgoj svinjetine, a nema razloga zašto se to ne bi učinilo. Na taj bi način bilo moguće i zaštititi domaću proizvodnju, jer bi ljudi radije kupovali domaće zdravo meso, nego loše uvozno, a pozitivan bi odraz imalo i na turističku prezentaciju.

Od Istre do Međimurja odvija se mala poljoprivredna proizvodnja, i iako Pečevski to ne podržava, malim bi gospodarstvima poticaji najviše koristili. Puno je plodnih brežuljaka koji se ne mogu ručno obrađivati, mlijeko krava koje pasu na brdskim pašnjacima puno je kvalitetnije, pa se zastupnik pita »zašto do sada nije uloženo dovoljno truda i zašto se do sada nismo, po uzoru na Slovence i Austrijance, putem zakonodavstva i savjetodavnih službi, organizirali i njegovali proizvodnju u tim krajevima«.

Petar Jurušić koji je tijekom rasprave zamijenio dr. Katicu Ivanišević u vođenju sjednice, izrazio je zadovoljstvo učinjenim naporima s ciljem da se poboljša stanje u poljoprivredi. Opseg novčanih poticaja sasvim sigurno nije dovoljan da bi se zadovoljile sve potrebe, s obzirom na to da se oni isplaćuju iz proračunskih sredstava, ali važno je učiniti pomak i pokušati ublažiti tešku situaciju u agrarnoj politici. Važan je i socijalni aspekt ovog Prijedloga zakona, jer se otklanjaju loše riješene kvalifikacije za ostvarivanje prava na novčani poticaj. To zasigurno ne predstavlja strateško rješenje problema, to će se morati riješiti donošenjem više kvalitetnih zakonskih rješenja. Iako kritizirani, klasifikacija i kriterij za uvrštavanje u brdsko-planinska područja također ublažuju situaciju u tom segmentu. Jurušić je upozorio da će se vrlo brzo trebati pristupiti rješavanju problema u agrarnoj politici i pristupiti joj kao strateškoj grani proizvodnje. Složio se sa zastupnikom Markanjevićem koji je ocijenio da ovi poticaji neće riješiti problem i da će ta sredstva biti uludo potrošena ako se paralelno uz problem proizvodnje ne počne rješavati i problem tržišta, odnosno otkupa.

Potom su zastupnici prešli na obrazlaganje amandmana. **Dr. Živko Kolega (HDZ)** je podržao donošenje dodatnih poticajnih mjera. Podnio je amandman na članak 10., točka 11. izmjena i dopuna kojim predlaže uvrštavanje među brdsko-planinska područja i Općinu Jasenice, jer zado-

voljava jednake kriterije kao i Stari-grad. Drugi amandman odnosio se na članak 3. zakonskog prijedloga, a predlaže povećanje iznosa novčanog poticaja za proizvodnju maslina za 0,30 lipa po kilogramu, budući da ona ne može biti ekstenzivna proizvodna grana, imajući na umu specifičnu konfiguraciju terena, nemogućnost upotrebljavanja mehanizacije. Maslinici su sve zapušteniji i podložniji požaru. Maslinarstvo na otocima je, kao kulturu, moguće održati jedino poticajnim mjerama maslinova ploda i sadnica, a povoljno bi se odrazilo i na demografsku sliku na otocima. Zastupnik je napomenuo da je amandman istog sadržaja već bio prihvatio zamjenik ministra na 13. sjednici Županijskog doma, koji se, međutim bio zagubio.

Kako Hrvatsku definirati kao agrarnu zemlju

Mr. Franjo Križanić (HDZ) smatra ovu temu izuzetno značajnom, budući da se o njoj ne raspravljalo onoliko koliko bi trebalo i da ona ne sudjeluje u ukupnom gospodarstvu onoliko koliko bi trebala. Jedan od razloga tome je nepostojanje kadrova koji bi se ozbiljno bavili agrarnom politikom. Hrvatska nije agrarna zemlja jer rascjepkana poljoprivredna gospodarstva ne stvaraju preduvjet za to, kao što ni predmetni poticaji neće riješiti cjelokupni problem hrvatske agrarne politike. Novčani poticaji koji su predloženi u ovom zakonskom prijedlogu imaju socijalni karakter i usmjereni su upravo na ta mala gospodarstva.

• Agrarna bi politika trebala biti usmjerena prema većoj i rentabilnijoj proizvodnji koju je moguće postići i na prostorno malim gospodarstvima.

Agrarna bi politika trebala biti usmjerena prema većoj i rentabilnijoj proizvodnji, koju je moguće postići na prostorno malim gospodarstvima.

Preduvjet za to je osmišljena razvojna agrarna strategija temeljena na regionalizaciji proizvodnje. Proizvođače koji se bave »vikend-kulturama« ne bi trebalo poticati. Potrebno je donijeti i strategiju robne bilance Republike Hrvatske, kako bi se odredile potrebe i mogućnosti plasiranja onih roba u kojima Hrvatska može biti konkuru-

rentna. Nekonkurentnost naše poljoprivrede rezultat je kako malih poticaja, tako i specifičnosti proizvodnje koja je rascjepkana. Zastupnicima koji su govorili o problemu plasmana i otkupa je kazao kako propis o tome već postoji – Zakon o robnim zalihama u kojemu stoji da »robne zalihe imaju strateški karakter i tržišno reguliraju proizvodnju u sferi poljoprivrede«. Prema tom Zakonu država je obvezna otkupiti one proizvode za koje su propisane zajamčene cijene, međutim, ostaje problem otkupa proizvoda čija se proizvodnja potiče, a nemaju zajamčenu cijenu, npr. kukuruz. Zbog toga je zastupnik Križanić podnio Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o robnim zalihama, kojim bi se riješio taj problem, a tržište se ne bi remetilo, i to na način da se država uključi u otkup kao »zadnji kupac«. Država je ta koja mora rješavati probleme viškova, jer može pokrenuti velike potrošače (vojska, zdravstvo, studentski domovi), a trgovce motivira isključivo zarada. Cijena za te proizvode ne mora nužno biti profitabilna za seljake, važno je da se proizvode ne mora odbaciti. Križanić je, osvrćući se na odredbu o brdsko-planinskim područjima, kazao kako će prestati mandat zastupnika Županijskog doma, a na dnevni red neće doći analiza ekonomskog bogatstva pojedinih regija, za koju bi kao orijentir mogao poslužiti GDP per capita (nacionalni dohodak). Hrvati su emigrirali i u Sloveniju, posebice Međimurci i Zagorci, u potrazi za radnim mjestom, a kasnije su završavali kao tehnološki višak. Slovenija se otcijepila sa 80 posto većim nacionalnim dohotkom od Hrvatske, a pri izlasku iz Austro-Ugarske imale su iste pokazatelje. Zbog svega toga zastupnik drži kako bi Međimurje i Zagorje trebalo uvrstiti u brdsko-planinska područja i na taj način potaknuti proizvodnju u tim krajevima.

Potom je govorio o amandmanima: sa zastupnikom Kujavcem podnio je amandman na članak 6. Zakona o novčanim poticajima i naknadama kojim se predlaže izmijeniti iznos poticaja za proizvodnju pasmine zagorskih purana, budući da bi povećanim poticajima bilo moguće stimulirati uzgoj kvalitetnog purećeg mesa za kojim postoji potražnja. Amandmanom na stavak 3. Konačnog prijedloga zastupnik je predložio unošenje poticaja za proizvodnju u staklenim prostorima u iznosu od 40 posto od cijene staklenika ili plastenika po metru kvadratnom, budući da Hrvatska još uvijek uvozi cvijeće i povrće, a

ima preduvjete da postane izvoznik. Stotinjak domaćinstava Ludbreške regije bavi se uzgojem cvijeća, koji je očito perspektivna grana proizvodnje, pa bi bilo dobro da je država stimulira. Osnovani su i udrugu koja okuplja cvjećare sjeverozapadne Hrvatske. Zastupnik je upitao i zašto se ne krene s proizvodnjom povrća po plastenicima ako već imamo sjeme i ako domaća proizvodnja zadovoljava tek 10 posto tržišta, a ostalo se uvozi.

Strateška područja

Dragutin Bračun (HDZ) podsjetio je prethodnog govornika da je izglasana dopuna Zakona o brdsko-planinskim područjima, koji se odnosi na područje Krapinsko-zagorske županije. Složio se da kriterij za određivanje tih strateških područja trebaju biti potpuniji i uključivati konfiguraciju i stupanj obradivosti terena kako bi se spriječile moguće nelogičnosti. Ako se kao jedini kriterij uzme 400 metara nadmorske visine, strateškim područjima ili brdsko-planinskim predjelima postat će i područja gdje nema proizvodnje. Zastupnik Bračun je podnio amandman na članak 10. Konačnog prijedloga kojim predlaže da se i Gornje Jesenje, Đurmanec, Hum na Sutli, Desinić, Zagorska Sela, Tuhej, Petrovsko, Kumrovec, Radočaj, Pregrada i Klanjec uvrste u strateška područja. To ne bi iziskivalo znatna sredstva, a uvelike bi pomogao da se poboljša socijalni status tamošnjeg stanovništva.

Šimun Kujavec (HDZ) je, zajedno s dr. **Ivanom Valentom** i **Dragutinom Bračunom** podnio amandman na članak 10. zakonskog prijedloga kojim predlaže da se u strateška područja uvrste i depopulacijsko-brdska područja uz granicu sa Slovenijom. Time bi se dugoročno popravila demografska situacija i zaposlilo ljude koji su, nakon raspada bivše Jugoslavije postali tehnološki višak, a radi se o područjima s izrazito nepovoljnim brdskim reljefom koji uvjetuje veće napore i troškove u poljoprivrednoj proizvodnji. Kriterij nadmorske visine je »sirov i nedostatan«. Na mnogim područjima iznad 400 metara nadmorske visine nije moguće ništa uzgajati. Isto tako postoje područja u kojima je samo jedna općina smještena iznad te granice, pa se postavlja pitanje zašto bi oni koji su na tom području niže smješteni bili nepravedno privilegirani.

Zastupnik je istaknuo i kako nema ništa protiv poticanja proizvodnje kukuruza, ali da se boji da ga neće imati tko otkupiti. Ciklus od proizvodnje do finalizacije ne funkcionira,

nailazi se na mnoge nelogičnosti, a tu je i problem carinske zaštite koja će biti umanjena za 30 posto nakon ulaska Republike Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju. Seljaci su nezadovoljni s pravom, jer su svi svjesni problema u kojima se nalaze, a iznalaženje cjelovitog rješenja uporno se zaobilazi. Politika poticaja o kojoj se raspravlja zapravo je socijalna politika i dok se ne provede regionalizacija proizvodnje i pouzdane robne bilance, njome se neće moći stimulirati ekonomski opravdana proizvodnja. Poljoprivreda nigdje na svijetu nije isplativa, ali uz osmišljenu konzistentnu politiku i poticaje ona postaje isplativa, iznio je Kujavec. Upitao je i što po definiciji znače strateška područja, jer Perušić i Karlobag (koji su uvršteni u tu kategoriju) zapravo ne spadaju u područja od izrazite važnosti za državu.

Prije tri godine izrađena je studija Instituta za međunarodna istraživanja i profesora demografije s Ekonomskog fakulteta, kojom je utvrđeno da je pogranično područje prema Republici Sloveniji izrazito depopulacijsko. Imajući u vidu da će to područje jednog dana grančiti s Europskom zajednicom, zastupnik je predložio da se taj predjel uvrsti u strateški važna područja. Ne radi se o cjelokupnom području tih općina, već o području naselja uz granicu, koja su taksativno nabrojena u Sporazumu o pograničnoj trgovini s Republikom Slovenijom, koji, nažalost, nije ratificirao slovenski parlament.

• Slovenija je godinama ulagala u iskorištenost svojih zemljišta i uredenost krajolika, a rezultat je činjenica da nakon prelaska granice s Hrvatskom imate osjećaj da ste se vratili 200 godina unatrag.

»Slovenija« je godinama ulagala u iskorištenost svojih zemljišta i uredenost krajolika, a rezultat je činjenica da nakon prelaska granice s Hrvatskom imate osjećaj da ste se vratili 200 godina unatrag«. **Kujavec** je s **Franjom Križanićem** podnio i amandman o povećanju poticaja za proizvodnju zagorskih purana.

Izmjene i dopune neće riješiti nagomilane probleme

Stjepan Mikolčić (HDZ) konstatirao je da Županijski dom ponovno

radi post festum, nakon što je Zastupnički dom već odlučio. Podržava donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu isključivo zbog socijalne note i teškog položaja poljoprivrednika u Hrvatskoj, međutim, njime se neće riješiti nagomilani problemi. Nije se složio s mišljenjem Ministarstva da će ove odredbe donijeti kvalitativne promjene. Drži da ih je potrebno donijeti zbog skorog ulaska Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju, nakon čega bi se seljaci našli u još nepovoljnijem položaju. Kupci su se već postavili sukladno novonastaloj situaciji, rekao je Mikolčić, navodeći primjer koncerna Agrococ koji je proizvođačima sirovine za ulje ponudio ugovor u kojemu stoji da će, ako država ne formira zaštitnu cijenu, oni ponuditi iznos svjetske tržišne cijene sirovine neocarinjene u luci Zadar. Isplata će biti izvršena u devet mjesečnih obroka.

Zastupnik je zadovoljan jer je ovaj put njegov amandman o poticanju proizvodnje kukuruza ugrađen u zakonski prijedlog. Apelirao je na zastupnike da učine sve kako bi se poljoprivredna populacija, koja nije mala, zaštitila i kako bi mogla osigurati vlastitu egzistenciju. Nije se složio s navodima da ne postoji poljoprivredna strategija. Ona postoji, ali se ne primjenjuje, pa se zato ovaj zastupnik nada da će u skorijoj budućnosti biti stvoreni preduvjeti za to. Složio se sa zastupnicima koji su zastupali stajalište da su kriteriji za ostvarivanje prava na poticaj za uzgoj goveda prestrogi, budući da široki sloj uzgajivača neće moći ostvariti to pravo. Zajedno s **Jozom Medvedom** i **Ivanom Bajtom** podnio je amandman kojim predlaže povisivanje iznosa novčanog poticaja za uzgoj duhana sa 4,8 na 6 kuna. Naime, zbog ulaska u WTO Republika će Hrvatska morati sniziti carine za oko 30 posto, pa će na taj način domaća proizvodnja ostati nezaštićena. Zastupnik je iznio kako mu je predstavnik predlagatelj obrazložio da će carinska stopa na uvoz duhana biti umanjena za 20, a ne za 30 posto, međutim, energenti i struja su sve skuplji iz čega proizlazi da će proizvođači duhana iz susjednih zemalja biti konkurentniji od domaćih.

I prije se pokušavalo riješiti probleme u poljoprivredi

Petar Čobanković (HDZ) podržava donošenje ovog Zakona jer je u funkciji razvoja poljoprivrede i jer se

Zakon o novčanim poticajima iz godine u godinu nadograđuje. S obzirom na to da je Zakon donijela bivša Vlada i da je do sada osam puta mijenjan i nadopunjavao nije točno da je tek ova Vlada počela ozbiljno razmišljati o problemima u poljoprivredi. Činjenica je da se novčanim poticajima ne može riješiti, ali se može ublažiti situacija. Trebalo bi uvažiti i strukturu posjeda, broj radnoaktivnih članova u obiteljskim gospodarstvima i broj radnih sati koje članovi utroše, ali to nije tema ovog zakonskog prijedloga. Podržao je povećanje poticaja za radnointenzivne i profitabilne kulture, odnosno rasadničku, plasteničku i stakleničku proizvodnju, o čemu je već govorio Franjo Križanić. Složio se da je u pograničnim područjima situacija teška, ali osim onih uz Sloveniju, trebalo bi povesti računa i o pograničnim područjima uz SR Jugoslaviju i Bosnu i Hercegovinu. Poticanjem profitabilnih kultura koje zasad uvozimo, moglo bi se aktivirati i stanovništvo tih krajeva.

Čobanković je podnio amandman na članak 3. kojim predlaže povećanje poticaja za proizvodnju loznih sadnica (cjepova) preporučenih sorti sa 1,00 na 3,00 kune, budući da je to visoko intenzivna kultura koje može zaposliti puno radnika i da sadašnja proizvodnja ne zadovoljava vlastite potrebe, a predložio je i amandman na članak 5., točka 1. kojim bi se kapaciteti tovljišta teladi smanjili sa 10 na 5 grla. Na povratničkim područjima, zbog razrušenosti gospodarskih objekata, veliki dio proizvođača nema takve smještajne kapacitete, pa neće moći ostvariti pravo na poticaj. Obrazlažući svoje amandmane, zastupnik je kazao kako je Republika Hrvatska nekad imala 100 tisuća hektara vinove loze, a danas nema više od 30 tisuća, od čega je upisanih svega 10 do 11 tisuća. Osnov za podizanje novih vinograda upravo je proizvodnja loznih cjepova, a sredstva za poticanje te grane nisu značajna, pa je zastupnik zamolio da Vlada razmotri taj amandman, te da razmisli o uvođenju poticaja na izvoz vina. Najprimjereniji bi oblik za poticaje bilo flaširano kvalitetno vino i ono lošije kvalitete u rinfuzi. Razvoj vinogradarstva i proizvodnje vina mnogim bi obiteljima osiguralo egzistenciju. Pomoćnika ministra je Čobanković zamolio za konkretne podatke o operativnom programu podizanja nasada vinove loze po pojedinim regijama (zastupnik je predložio da se umjesto pojma regije koristi naziv vinogorje). Upravo je na istoku Hrvatske vinogra-

darstvo pretrpjelo najveće štete, jer, iako se radilo na sortiranju vina, proizvodnja više nije rentabilna, pa je zastupnik apelirao da se u programu podizanja novih vinograda obrati pažnja upravo na ova područja.

Šimun Kujavec je replicirao prethodnom govorniku da je područje čije on interese štiti područje od posebne državne skrbi, a uzroci za ekonomsko stanje cijele države su vrlo različiti.

Zastupnik Čobanković je odgovorio kako se slaže da svako područje ima svoje karakteristike, ali da mora ispraviti Kujavečev netočan navod jer se na Podunavlje ne primjenjuje Zakon o područjima od posebne državne skrbi.

Regionalizacija i strateška poljoprivredna proizvodnja

Miroslav Prpić (HDZ) je ustvrdio kako je ova rasprava vrlo slična onima koje su se vodile oko prijašnjih izmjena i dopuna, pa je apelirao da se konačno kvalitetno riješe problemi s poticajima u poljoprivredi. »I sam predlagatelj je priznao da će se preostale nedoumice rješavati u okviru nekog drugog zakonskog prijedloga slične tematike«, rekao je Prpić. Dodao je kako bi trebalo izvršiti pritisak na ministra poljoprivrede i šumarstva i jednom započeti s izvršavanjem zaključaka Odbora za gospodarstvo koji je naglasio potrebu za regionalizacijom i donošenja konačne razvojne strategije poljoprivredne proizvodnje, kao i upućivanje novog zakona o poljoprivredi u saborsku proceduru u lipnju. Amandmanom je predložio unošenje nove kategorije – depopulacijsko-brdska područja i uvrštavanje Starog Petrovog Sela i Nove Kapele, koji su u gotovo istoj poziciji kao i neka sela na otocima, depopularizirana i osiromašena, a napomenuo je i da je supotpisnik amandmana sličnog sadržaja, zajedno s **Petrom Katalinićem** i **Marinkom Liovićem**, koji se odnosi na sela Donji i Gornji Slatnik, Zdenci, Krajačići, Grižići, Jakičina i Lovičići u Brodsko-posavskoj županiji.

Predsjedatelj, **Petar Jurušić** je objasnio kako je Vlada pristupila rješavanju problema, iako ne baš na vrijeme, ali dobar dio problema odnosi se na posljedice postupaka prijašnje Vlade jer ima puno nepodmirenih dugovanja. Sadašnja Vlada mora shvatiti da takvih neozbiljnih postupaka i neodgovornosti prema odlukama donesenih u Saboru ne smije biti, upozorio je Jurušić.

Žarko Katić (HSL) je kazao kako je odlazak pomoćnika ministra na sjednicu Zastupničkog doma, gdje se također raspravlja o ovoj temi, znak nepostojanja dobrog kontakta među domovima. Na ovaj način učinjeno postaje suvišno i to treba biti razriješeno što je prije moguće. Predlagatelj je istaknuo da bi ovaj Zakon trebao biti mjera tržišne, a ne socijalne politike, pa je zastupnik izjavio kako drži promašenima sve amandmane koji imaju za svrhu socijalne elemente. On smatra da je svrha ovog Zakona povećanje poljoprivredne proizvodnje i samodostatnost, a ne socijalna mjera za zbrinjavanje starog i nemoćnog stanovništva. Mora se imati na umu da najveći dio seljaka proizvodi za svoje potrebe i to je proizvodnja s gubitkom, a da je onih koji stvarno proizvode mali broj. Njima treba pomoći da pridonese snižavanju cijena kako bi svi skupa lakše živjeli. Zastupnik je ocijenio kako bi se trebali ugledati na Nizozemsku koja je mala, ali je gigant po ostvarenom prihodu u poljoprivredi.

• Najveći dio seljaka proizvodi za svoje potrebe i to je proizvodnja s gubitkom, a onih koji stvarno proizvode mali je broj.

Slijedom iznesenoga, poticanje proizvodnje kukuruza vodi nas u suprotnom pravcu. »Ovaj zakonski prijedlog nije ništa bolji od svih prijašnjih izmjena i dopuna Zakona o novčanim poticajima u poljoprivredi i ribarstvu«, ocijenio je i dodao kako će se kroz neko vrijeme na dnevnom redu ponovno naći slična tema.

Katić je podnio dva amandmana. Jednim predlaže uklanjanje nepotrebne gornje granice površine nasada u voćarstvu koji se potiču, a ako se na tome inzistira, ona mora biti veća od 3 hektara (u članku 8. Konačnog prijedloga). Drugim predlaže unošenje područja uz granicu s Republikom Slovenijom u kategoriju strateških područja, iako se ne nalaze iznad 400 metara nadmorske visine, jer se radi o izrazito depopulariziranim područjima, nepogodnim za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, baš kao što su to i otoci, Makarska i mjesta podno Biokova, koja su uključena u tu kategoriju. Katić je ocijenio kako ima još područja u Republici Hrvatskoj koja ispunjavaju iste uvjete, a izostavljena su.

Zvonimir Puljić (HDZ) je želio ispraviti netočan navod Žarka Katića, koji je, prema njegovom mišljenju, izrazio sumnju da bi područje Makarske i Biokova trebalo biti uključeno u brdsko-planinska područja. Tamo se uzgajaju ekstenzivne kulture, doduše ne u velikim količinama, ali to je samo razlog više da ih se potiče, ocijenio je Puljić. I u Dalmaciji ima kraških područja koja su mala, ali ljudima koji tamo žive i rade na njima znače puno.

Mr. Miroslav Božić, pomoćnik ministra poljoprivrede i šumarstva ispričao se zbog povremenog izbivanja za vrijeme rasprave u Županijskom domu, ali to je bilo potrebno stoga što je u isto vrijeme trajala rasprava i u Zastupničkom domu. Predlagatelj je donio sud o podnesenim amandmanima. Ocijenjeno je da se ne mogu prihvatiti amandmani zastupnika Kolege koji je predložio povećanje iznosa poticaja za uzgoj maslina (nije prihvaćeno zbog ograničenosti proračunskih sredstava) i uvrštavanje Gračaca, Jasenica i Starigrada u Zadarskoj županiji u brdsko-planinska područja, što Vlada nije mogla prihvatiti jer ta područja nisu zadovoljila kriterije ustanovljene digitalizacijskom mapom. Mr. Božić je kazao kako će se ostali relevantni pokazatelji koristiti u izradi podzakonskih akata. Podnositelj nije želio odustati od svojih prijedloga, pa su zastupnici, nakon glasanja, odlučili podržati amandmane.

Jednoglasno su podržali i amandman Stjepana Marića koji je predložio smanjenje propisanog broja teladi i junadi pri poticanju njihovog uzgoja, što Vlada nije mogla prihvatiti, ali je ideja iznesena u Vladinom amandmanu.

Zbog ograničenih proračunskih sredstava i opsežnosti proizvodnje (koju je moguće provoditi i u okućnicama) nije prihvaćen amandman Franje Križanića o poticanju proizvodnje voća i povrća u staklenicima, ali je Božić istaknuo kako se može sufinancirati, nakon čega su zastupnici jednoglasno prihvatili amandman. Amandmani Dragutina Bračuna, Žarka Katića, Vladimira Mesarića, Petra Katalinića i Marinka Liovića, te Šimuna Kujavca i Ivana Valenta o unošenju još nekih naselja u kategoriju brdsko-planinskih i strateška područja nisu prihvaćeni iz već spominjanih razloga. Vlada drži da će sustavnim rješavanjem tih pitanja, uključujući pogranično područje prema Republici Sloveniji, na bolji način definirati njihov status, imajući na umu i to da pogranična područja

prema SR Jugoslaviji i prema Bosni i Hercegovini imaju slična depopulacijska obilježja. »To će se pokušati riješiti provedbenim propisom, koji će se donijeti na temelju bruto proizvoda svake općine, nagiba terena, inklinacije i ostalih statističkih pokazatelja«, obavijestio je Božić zastupnike, koji nisu bili zadovoljni objašnjenjem, pa su svojim glasovima odlučili podržati navedene amandmane. Miroslav Prpić je predložio da se općine Staro Petrovo Selo i Nova Kapela uvrste među depopulacijsko-brdsko područja, što Vlada nije mogla prihvatiti iako dijelovi tih općina ispunjavaju utvrđene kriterije, budući da bi došlo do narušavanja sustava i jer bi se i iz drugih općina morali izvlačiti dijelovi.

Zastupnici Mikolčić, Medved i Bajt predložili su dvadesetpostotno povećanje iznosa poticaja za proizvodnju suhog lista duhana, što Vlada nije prihvatila zbog nedostatka potrebitih sredstava, ali su zastupnici podržali amandman. Iz istih razloga nije prihvaćen ni Čobankovićeve amandman (povećanje iznosa poticaja za proizvodnju cjepova vinove loze), ali je prošao nakon glasanja. Drugi amandman istog podnositelja (snižavanje graničnog broja teladi za ostvarivanje prava na poticaj sa 10 na 5 grla) Vlada je prihvatila, na način da je dodatno snizila taj broj – na 4 grla, pa je amandman povučen. Zastupnici Kujavec i Križanić predlagali su veće poticaje za proizvodnju zagorskog purana. Vlada nije prihvatila amandman jer bi se tada moglo postaviti pitanje do koje razine bi trebalo ići s poticajima za pojedinačnu proizvodnju. Predloženi je iznos (140 kuna) previsok, imajući na umu da se ta proizvodnja nalazi i u programima kreditiranja i da je iznos od 110 kuna sasvim dostatan. Žarko Katić podnio je i amandman kojim predlaže uklanjanje gornje granice površine voćnjaka na kojima će proizvodnja biti poticana, što je Vlada djelomično prihvatila i povisila granicu sa 3 na 5 hektara. Tako je odlučila zbog mogućnosti da godišnje potiče ukupno 850 hektara voćnjaka, a veliki proizvođači raspolažu sa 150 ili 200 hektara, pa bi došlo do nepravde prema malim proizvođačima. Katić je odustao od amandmana.

Zastupnici Županijskog doma jedoglasno su podržali donošenje Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima u poljoprivredi i ribarstvu, zajedno s amandmanima o kojima se raspravljalo, a koje je Dom prihvatilo.

Uvodno se u Zastupničkom domu za riječ javio **mr. Božidar Pankretić**, ministar poljoprivrede i šumarstva dodatno obrazloživši zakonski prijedlog. Naglasio je kako je ovo najvažniji Zakon za njegovo Ministarstvo, ali isto tako i za one koji se bave poljoprivredom ili su na neki način vezani uz nju.

Odbori podržali Zakon

Odbor za poljodjelstvo, selo i seljaštvo dao je potporu donošenju ovog Zakona te podržao prijedlog da se donese po hitnom postupku, rekao je predsjednik Odbora **Drago Krpina (HDZ)**. Odbor dalje smatra da je uvođenje novčanog poticaja za kukuruz dvojbeno, budući da postoji opasnost od viška uroda kukuruza pa bi sredstva namijenjena tom poticaju bilo bolje preusmjeriti u stočarstvo. Ukazao je i na potrebu bilanciranja i planiranja određene poljoprivredne proizvodnje, ali i na žurne isplate novčanih poticaja poljoprivrednim proizvođačima bez posrednika. Odbor drži da se smanjenje poticaja za sadnice lavande, te proizvodnju lavandinog ulja kao izvornog hrvatskog proizvoda kao i za proizvodnju grožđa na otocima i poluotoku Pelješcu nikako ne može podržati. Rečeno je da jasnije treba razraditi odredbe koje određuju korisnike novčanih poticaja za nabavu teladi, za lov, te za prodani i isporučeni med. Odbor dalje smatra da u Prijedlogu zakona nisu definirana područja koja zbog posljedica ratnog razaranja i samim tim pod otežanim uvjetima gospodarenja obavljaju poljoprivrednu proizvodnju. Unatoč iznesenim primjedbama, Odbor za poljodjelstvo, selo i seljaštvo odlučio je predložiti Zastupničkom domu da donese Zakon. Gosp. Krpina je rekao da Odbor podnosi i pet amandmana te zaključak kojim predlaže Vladi Republike Hrvatske da amandmanom, uz predložene tri kategorije koje čine strateška područja, predvidi i četvrtu kategoriju tj. područja koja uslijed posljedica ratnih razaranja pod otežanim uvjetima obavljaju poljoprivrednu proizvodnju. Uz to bilo bi potrebno odrediti gradove i općine koji će činiti ovu kategoriju, zaključio je predsjednik Odbora.

Predloženi zakon podupire i Odbor za zakonodavstvo, a ne protivi se ni

prijedlogu da se donese po hitnom postupku, rekla je predsjednica Odbora **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**. Na tekst je podneseno deset amandmana većinom nomotehničke prirode, a donesen je i zaključak kojim se predlaže do okončanja rasprave preispitati osnovanost uključivanja općine Kalnik u brdsko-planinska područja, naglasila je predsjednica Odbora, rekavši dalje da će Odbor odustati od nekih amandmana ako Vlada ne podupre donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na naftne derivate.

• *Matična radna tijela i klubovi stranaka Zastupničkog doma podržali donošenje Zakona.*

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorio je **Stjepan Živković (HSS)**. Rekao je da je stanje u poljoprivredi vrlo slojevito, vrlo komplicirano i nadasve teško te da Vlada poticajnim mjerama nastoji svakako stvoriti pretpostavke da što bezbolnije ostvarimo ulazak u WTO. Istaknuo je dalje kako se događalo prijašnjih godina da poticaji odnosno novac ne dolazi tamo gdje bi trebao tj. izravno do seljaka nego preko nekih posrednika koji svojim ogromnim maržama čak i do 30 posto umanjuju ionako nedostatan poticaj. Primijetio je da u Zakonu nisu navedeni načini na koje će poticaji doći do krajnjeg korisnika ili kako će se prije navedena zloraba spriječiti. Vlada bi, smatra, trebala o tome povesti računa i dati konkretna rješenja, tih problema kako bi najviše dobio hrvatski seljak i ribar. Zastupnik u Zakonu vidi i dobre strane, a to je što će i ostale zemlje morati smanjivati svoje subvencije, a posebno izvozne subvencije, za koje kaže da su najveća prijetnja i nelojalna konkurencija našim proizvođačima. Prednosti su također i što se dugoročno potiče rast i stabilnost gospodarstva uz prihvaćanje standardnih i transparentnih mehanizama koji reguliraju globalna pitanja trgovine i stranih ulaganja, zaključuje gosp. Živković. Konstatira da je poljodjelstvo uz turizam i brodogradnju najznačajnija gospodarska grana Hrvatske, ali nije moto razvoja već samo njegov čimbenik. Smatra dalje, da naša zemlja ima dovoljno obradivog zemljišta za prehranu gotovo dvostruko više stanovnika nego što živi u Hrvatskoj. Tu činjenicu moramo imati na umu i

proizvodnju hrane prilagoditi potrošnji u bogatim zemljama, potencijalnim uvoznicima naše hrane, te prihvatiti tržišnu logiku za subvencioniranjem, kaže gosp. Živković. Zaključuje da se u konačnici na taj način stvaraju pretpostavke za jeftiniju proizvodnju, a ulazak u europske integracije omogućio bi lakši izlazak hrvatskih roba na tržište Europe i svijeta. Iz tog razloga, rekao je, Klub zastupnika HSS-a podržat će Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu.

Povećanjem poticaja stvorit će se stabilna poljoprivredna proizvodnja

Klub zastupnika SDP-a izražava zadovoljstvo što su ove godine značajno povećana sredstva koja će se koristiti za poticaje u poljoprivredi, rekla je u ime Kluba **Dragica Zgrebec (SDP)**. Smatra da je to nužno ukoliko Hrvatska želi osigurati stabilnu poljoprivrednu proizvodnju kao i značajniju liberalizaciju prilikom uvoza i izvoza poljoprivrednih proizvoda. Poticajima bi trebalo osigurati povećanje proizvodnje proizvoda koji su potrebni za domaće tržište te im smanjiti troškove čime bi se osigurala konkurentnost domaće proizvodnje u odnosu na uvozne proizvode, kaže gđa Zgrebec. Mišljenja je, dalje, da bi se kroz to trebalo osigurati najmanji prosječni dohodak za proizvođača, jer će se uz postojeću razinu dohodovnosti u poljoprivredi sve manje ljudi odlučivati baviti tom granom gospodarstva. Želja je Kluba, kaže zastupnica, da se malo bolje argumentira uvođenje poticaja za proizvodnju kukuruza jer je to do sada najraširenija kultura u Hrvatskoj i najčešće je ima više nego što su domaće potrebe. Klub smatra da ne bi trebalo smanjivati poticaje kulturama koje su po postojećem zakonu bile subvencionirane te predlaže da Vlada prihvati amandman koji se odnosi na proizvodnju lavande i grožđa na otocima. Naročito su pozdravili dio Zakona koji govori o načinu na koji će se osiguravati poticaji, što bi, smatra Klub, u dogledno vrijeme rezultiralo jednim rastom kvalitete u stočarskoj proizvodnji. Klub zastupnika SDP-a ukazao je i na potrebu razmatranja mogućnosti da poticaji u pograničnim područjima, gdje se ljudi bave poljoprivredom, budu nešto veći. Tražili su i da Vlada nađe rješenje kako bi se smanjila cijena pogonskog

goriva za ribare i poljoprivrednike. Iznesen je i prijedlog kojim bi Vlada pristupila izradi cjelovitog Zakona o poticajima, vodeći pritom računa o potrebi regionalizacije proizvodnje, a kroz to onda i o utvrđivanju visine poticaja za određenu proizvodnju, čime bi se utvrdila i registracija poduzeća. Na kraju je gđa Zgrebec rekla da, uz izrečene primjedbe i prijedloge, Klub zastupnika SDP-a podržava ovaj Zakon.

Baltazar Jalšovec (HSLŠ) je u ime Kluba zastupnika HSLŠ-a izrazio zadovoljstvo što je, kako kaže, ovaj put poljoprivreda dobila nešto više, nego prošlih godina. Klub smatra, nastavlja gosp. Jalšovec, da je svaka kuna uložena u poljoprivredu dobro uložena, jer od jednog posijanog sjemena izraste mnogo više plodova. Zamjerio je nekim zastupnicima što kritiziraju da se kod nas stimuliraju neke kulture koje nemaju prođu, te ukazao na problem preorijentacije staračkih domaćinstava na neke nove kulture. Isto je tako zamjerio Vladi koja predlaže da se više na ulaže u voćnjake. Smatra da je upravo voćarstvo velika šansa, kako za županiju iz koje dolazi, tako i za Hrvatsku, jer je to, kaže, dohodovno. Osvrnuo se još jednom na Međimursku županiju i njene voćnjake za koje u Zakonu nije vidio nikakve poticaje. Poljoprivrednici tog kraja su, kaže dalje gosp. Jalšovec, ušli u investicije i obavili pionirski zadatak u voćarstvu, te predlaže da im se vrati ono što je obećano. Na kraju je rekao da Klub zastupnika HSLŠ-a podržava predloženi Zakon kojim su se neke stvari, smatra, konačno pokrenule.

Klub zastupnika IDS-a podržava ovaj Zakon kao i sve koji idu u pravcu poboljšanja stanja u poljoprivredi, rekao je u ime Kluba **Dino Debeljuh (IDS)**. Istaknuo je jedino neslaganje s dijelovima Zakona koji idu u pravcu smanjenja bilo kakvih poticaja i doprinosa. Smatra da u Hrvatskoj treba napraviti radikalni zaokret prema poljoprivredi i da država mora brže reagirati ukoliko ne želi da nam poljoprivreda doista postane jedan od osnovnih problema. Neshvatljivo je, kaže, da uvozimo mlijeko, a ako ostanemo na predloženim poticajima taj se problem sigurno neće riješiti. Gosp. Debeljuh drži da se krediti za poljoprivredu moraju davati bez kamata, pa ako treba, nešto i pokloniti, jer je to najbolje uloženi novac. Konstatirao je da probleme poljoprivrede nećemo riješiti sve dok ne izjednačimo uvjete rada naših poljoprivrednika s uvjetima proizvodnje po-

ljoprivrednika susjednih zemalja. Iz tog razloga predloženi poticaji neće, misli, imati efekta ukoliko se prvenstveno ne smanji cijena nafte. Radi visoke cijene tog pogonskog goriva, naši ribari idu kupovati naftu preko mora u susjednu državu, što zastupnik drži za jedinstven svjetski slučaj. Ne vidi razlog zašto se taj problem ne bi riješio u roku od deset dana i cijena snizila na nivo zemalja najbližih Hrvatskoj. Uz to potrebno je i, već prije navedeno, davanje kredita bez kamata kako bi se naše poljoprivrednike doista stimuliralo, zaključuje gosp. Debeljuh. To je, kaže, uloga Vlade a pogotovo Ministarstva poljoprivrede kako bi se napravio radikalni zaokret u poljoprivredi, kojeg je predloženi Zakon tek prvi korak. Na kraju izlaganja je rekao da ukoliko to brzo ne učinimo, ulazak u WTO bit će izuzetno bolan s mogućim teškim posljedicama za našu zemlju.

Upitna dugoročna opravdanost subvencioniranja kukuruza

Uz određene primjedbe i prijedloge, Klub zastupnika HDZ-a podržava predloženi Zakon, rekao je u ime Kluba **Drago Krpina (HDZ)**. Opće je poznato, kaže, da je poljoprivreda strateška gospodarska grana koja je u svim zemljama pod posebnom zaštitom države, te pita izdvaja li Hrvatska s obzirom na snagu svog gospodarstva dovoljno za poljoprivredu. Smatra da je dobro što je zadržan trend rasta poticaja iz godine u godinu, no niti takav rast nije dostatan za našu poljoprivredu jer je to mnogo manje izdvajanje nego u razvijenim zapadnoeuropskim državama. Ovaj Zakon, nastavlja gosp. Krpina, razmatra se u kontekstu očekivanja skorog prijema Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju, što dovodi do snažne liberalizacije trgovine poljoprivrednim proizvodima, čime će biti smanjena mogućnost zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje. U tom kontekstu postavio je pitanje kolika je stvarna konkurentna snaga hrvatske poljoprivrede u odnosu na visoko razvijene zapadnoeuropske zemlje. Gosp. Krpina drži da će se predloženim povećanjem subvencija samo djelomično amortizirati neizbježne posljedice do kojih će doći ulaskom u WTO. Kaže kako Klub zastupnika HDZ-a smatra da postoji nekoliko razloga zašto naša poljoprivreda nije konkurentna, a to su: značajno manje subvencije koje se izdvajaju, tehnološka zaostalost po-

ljoprivrednih strojeva, usitnjenost posjeda, nedovoljno sređeno tržište poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima te slabiji uvjeti kreditiranja. Uz rečeno, Klub smatra da je također značajan problem i neadekvatna struktura poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj. U ovome kontekstu, zastupnik kaže, treba razmatrati i pitanje dugoročne opravdanosti subvencioniranja kukuruza, dok je s druge strane, totalno neprihvatljivo, smanjenje subvencija za lavandino ulje i grožđe na otocima. Što se tiče kukuruza, gosp. Krpina je upozorio na 220 milijuna kuna subvencije, a da istovremeno nije predviđena zaštitna cijena otkupa, što bi moglo dovesti do toga da seljaci kukuruzom lože peći. Klub je također zatražio da se uvede i kategorija zemljišta koju bi činila zemljišta s područja koja su bila uz samu crtu bojišnice i kojima trebaju posebne zaštitne mjere kako bi postigle svoj oporavak. Na kraju je gosp. Krpina rekao da Klub zastupnika HDZ-a podržava donošenje ovog Zakona istaknuvši kako se i dalje protivi smanjenju subvencija za prije navedene kulture.

• Produkt stanja u hrvatskom agraru je potpuno promašena i suluda deseto-godišnja politika.

Produkt sadašnjeg stanja u hrvatskom agraru je jedna potpuno promašena i gotovo bih rekao suluda desetogodišnja politika, rekao je **Ivo Lončar (nezavisni; izabran s liste HSS-a)**. Istaknuo je kako stanje u hrvatskoj poljoprivredi nije teško, nego katastrofalno, te je zamolio članove Vlade koji ne razumiju što je to poljoprivreda da odu u Slavoniju i vide da se tamo hrana proizvodi na zemlji na kojoj ljudi rade od jutra do sutra. Predloženi Zakon, kaže ima manjkavosti, ali ipak će ga podržati. Zamjerio je predlagatelju da ide u subvencioniranje kukuruza, te tu odluku g. Lončar smatra vrlo strateški politički dvojbena jer je nauštrb industrijskog bilja, napose uljarica i šećerne repe. Istina je, kaže, da su to seljaci tražili, ali trebalo je sagledati agrar u globalu. Malo prije mogli smo čuti da su se iz godine u godinu povećavali poticaji u poljoprivredi, nastavio je zastupnik, no, nikada ništa od toga nije imao seljak. Velik dio »kolača« išao je u propale politike i razne kombinatne, drži g.

Lončar. Tako da je i ovoga puta dosta skeptičan glede dodjeljivanja subvencija i poticaja te se založio za to da oni dođu izravno onima koji proizvode hranu. Ukazao je i na to da je Hrvatska ove godine izvela pšenicu po sramotno niskoj cijeni, a sada se predlaže da se subvencionira, pa postavlja pitanje čemu to ako nama pšenica ne treba. Govori se da u Hrvatskoj nema kukuruza, ali gosp. Lončar tvrdi da ima, samo što ga treba platiti kako bi seljaci pokrili troškove i nešto zaradili. Smatra da su priče kako taj kukuruz ima tržište dvojbene, jer moglo bi se dogoditi da se hrvatski seljaci opet kukuruzom griju. Kaže da bi bilo puno bolje da se iznos od 220 milijuna kuna koji je predviđen za kukuruz uloži u stočarstvo. Ukazao je na još jedan problem, a to je nepostojanje bilance poljoprivredne proizvodnje kako za domaće tržište, tako i prema van. Napokon moramo zaorati duboko u hrvatski agrar kako ne bismo imali reprizu promašaja iz prošlosti i kako bi se seljaku vratilo dostojanstvo, jer ponovno želim odlaziti u Slavoniju koja će pjevati, a ne plakati i biti na koljenima, zaključio je gosp. Lončar.

Ministarstvo poljoprivrede treba poticati one koji mogu ići unaprijed

Mislim da je dobro da se o poljoprivredi malo više govori, jer i od toga ima ponekad koristi, rekao je **Ivan Kolar (HSS)**. Postavio je pitanje Vladi, zašto seljak ne bi ostvario subvencije u punom iznosu kako ih je odredio Sabor, nego se upućuje ili je čak i primoran to obaviti preko posrednika i na taj način ostaje bez trećine ili četvrtine novaca. Također je ukazao na to da se štiti monopolizam INA-petrokemije koja isporučuje gnojivo dok je najviša cijena, a izvan sezone može se nabaviti samo za gotovinu. Shodno tome predložio je da onaj iznos koji je određen zaista dođe u ruke poljoprivrednika, a gnojivo da se isporučuje po izvansezonskim cijenama. Samo na razlici cijena gnojiva, tvrdi zastupnik, seljak ostaje bez četvrtine poticaja. Također bi se trebalo nastaviti je, ograničiti posrednike da ne mogu po svom nahodjenju zaračunavati marže. Sugerirao je dalje Vladi da Ministarstvo poljoprivrede ne bude socijalna ustanova, nego da potiče razvoj onih koji mogu ići naprijed. Uvjerjen je da ako Vlada pokazuje dobru volju da će i seljak htjeti proizvoditi te će mu u dogledno vrijeme biti bolje. Gosp. Kolar po-

država predloženi Zakon ili sugerira da se malo pojednostavi procedura kako bi se izbjegle malverzacije.

• Rat je seljacima napravio manje štete nego donedavna vlast.

Željko Malević (SDP) također je podržao ovaj Zakon, jer kaže, da je to jedan dobar korak u smjeru koncipiranja napokon suvisle agrarne politike u Republici Hrvatskoj. Zadnjih deset godina opisao je kao kaos koji je bio planski programiran i omogućavan putem šverca i ostvarivanja velikih provizija od strane skupina bliskih vlasti koje su strukturalno i sustavno uništavale bilo kakvu proizvodnju u Hrvatskoj, poglavito agrarnu. Smatra da je potrebno kroz sustav poticaja ostvariti nekoliko vrlo bitnih preduvjeta ulasku u WTO, a to su, utvrđivanje bilanci potreba i utvrđivanje registra proizvođača. Jedan od glavnih limitirajućih faktora i problema hrvatskog agrara zastupnik vidi u nepostojanju tržišta poljoprivrednih proizvoda koje bi omogućilo konstituiranje cijena, a primjer za to vidi u sramotnoj činjenici da smo jedina zemlja u Europi koja uvozi mlijeko. Hrvatski agrar osim što je financirao rat, financirao je i pljačkašku pretvorbu i privatizaciju, te je gosp. Malević mišljenja kako je seljacima rat manji problem, od onoga što im je napravila donedavna vlast. Za poticaje, kaže da su oni sto postotno reinvestiranje u novu proizvodnju, te da bez toga seljak ne može pokrenuti proizvodnju. Iznos koji je za to izdvojen je značajan i u njemu vidi dobar znak da će politika Vlade i dalje ići u tom smjeru. Na kraju je zaključio kako je Slavonija na koljenima, ali da ne plače, jer da nije plakala niti ratnih godina.

Mr. Nevio Šetić (HDZ) ispravio je netočni navod zastupnika Malevića koji je uporabio izraz sustavna i strukturalna destrukcija hrvatskog agrara. To je, kaže, netočno, to više što gosp. Malević nije iznio niti jedan dokaz. Dodao je kako u zadnjih deset godina samo u Istri imamo 150 novih etiketa i proizvođača vina. Maslinarstvo nije uništeno, naprotiv, danas imamo stručnjake za maslinarstvo koje nekada ova država nije imala, zaključuje g. Šetić te dodaje da se mnogo napravilo i na primjeni strukturalnog sustava obiteljskih gospodarstava. Na kraju je konstatirao

kako je općenito za našu obalu učinjeno jako puno što je dovelo do velikog napretka.

Seljacima je više štete napravila prijašnja politika, nego rat

Za ispravak netočnog navoda gosp. Malevića javio se i **Drago Krpina (HDZ)**. Osvrnuo se na njegovu izjavu da je manje problema seljacima napravio rat nego prijašnja vlast, te je nazvao netočnom i sramotnom. Nevjerojatno je da se na takav način umanjuju svi stravični zločini koje je agresor učinio prema seljacima i ovoj zemlji, zaključuje gosp. Krpina.

Gosp. Maleviću obratio se i **Ivo Lončar (nezavisni)** rekavši da je izjava da Slavonija plače bila metaforična te da zna koliko je ona hrabra i što je sve izdržala zadnjih deset godina. Dodao je još kako je ponosan što je po rođenju Dalmatinac, ali je po uvjerenju Slavonac.

Hrvatski agrar je mnogo više od mediteranskog pojasa, rekao je **Željko Malević (SDP)**. Drago mu je da na tom području nije bilo problema svih ovih godina, no smatra da bi to trebalo pitati ljude koji tamo žive. Gosp. Krpina je, kaže, vješto okrenuo tezu o katastrofalnom stanju u agraru i metaforu o tome da se slavonski seljak lakše nosio s ratom, nego s politikom HDZ-a. Objasnio je kako je njegova primjedba išla za tim da pokazuje koliko se Slavoncima bilo lakše nositi s nečim što su očekivali, a to je bio rat, dok ih je loša agrarna politika jednostavno iznenadila. Zaključio je da su žrtve koje su seljaci dali u Domovinskom ratu svete te da se dobro zna da je rat iznijela hrvatska sirotinja.

Branislav Tušek (SDP) ispravio je gosp. Šetića rekavši da u izjavama gosp. Malevića ima argumenata jer se posljednjih godina bilježi najveći pad proizvodnje ratarskih kultura u Slavoniji i Baranji. Drugi argument je, kaže, najveći porast nezaposlenih u sferi poljoprivrede, te odlazak 1600 visoko obrazovanih ljudi iz tih hrvatskih područja. Nadovezao se i na izjave gosp. Krpina i rekao mu da se prisjeti što su agresije hrvatskih tajkuna učinile s našom poljoprivredom.

I **Jadranka Kosor (HDZ)** je ispravila netočni navod da je rat napravio manje štete poljoprivredi nego loša politika. Ukazala je na podatak da je oko 700 ljudi, uglavnom seljačke djece, poginulo od mina koje su ostale po poljima te da taj problem

nikako ne može biti umanjivan.

»Niti sam ja zamijenio teze, niti ste se Vi, kolega Maleviću, poslužili metaforom, već je bila izrečena tvrdnja da je rat bio manje problematičan od politike bivše vlasti, rekao je **Drago Krpina (HDZ)**. Zadržao je i dalje svoju ocjenu sporne izjave zastupnika Malevića te ustvrdio kako Hrvati ne znaju razlikovati stranačko sučeljavanje od umanjivanja stravičnih posljedica srpske agresije na Hrvatsku. Što se tiče kriminalnih slučajeva u privatizaciji, gosp. Krpina kaže da ih je bilo i da je zbog tih i drugih grešaka HDZ izgubio izbore, ali da je isto tako HDZ stranka koja je devet puta pobjeđivala na izborima u zadnjih deset godina.

Kazati da se strukturno i sustavno radi o destrukciji, a ne iznijeti nikakve argumente je prava destrukcija, smatra **Nevio Šetić (HDZ)**. Izjave pak, g. Tušeka vezane su uz sasvim druge probleme, nastavlja gosp. Šetić, koji su rezultat neznanja i neodgovornosti nadzornih odbora koji su vodili određene tvrtke.

Preko sto tisuća nezaposlenih u Slavoniji i Baranji od kojih je većina iz agrara zbog načina na koji se radila pretvorba, dovoljan je dokaz mojim tvrdnjama, tvrdi **Željko Malević (SDP)**. Rat je slavonski seljak dočeka spreman jer je znao da će ga biti, pojašnjava dalje zastupnik, ali ga on nije skršio, već ga je na koljena dovela loša politika i to ga više boli od rata u koji je svjesno ušao i dobio ga.

Branislav Tušek (SDP) vratio se na argumente i rekao da je 1995. godine u Slavoniji i Baranji bilo 65 tisuća nezaposlenih, a da se taj broj za pet godina privatizacije popeo na 135 tisuća.

Netočan je navod gosp. Malevića da je HDZ vodio lošu politiku, kojoj je prije deset godina Ivica Račan pripisao i opasne namjere, konstatirao je **Drago Krpina (HDZ)**. Ta je ista politika, kaže, organizirala obranu, oslobađanje, međunarodno priznanje ove zemlje te mirnu reintegraciju Hrvatskog podunavlja. Još jednom – zaključio je – kako je grešaka bilo, ali da se stvari ne mogu generalizirati.

Međunarodno priznanje Republike Hrvatske nije zaslug jedne stranke, već zajedničke borbe svih građana Hrvatske, kao i svih političkih stranaka kroz Vladu demokratskog jedinstva, stav je **Željka Malevića (SDP)**. Što se tiče loše politike pojasnio je kako je govorio o lošoj politici u agraru, a sve ono što je dodao gosp. Krpina je zlonamjerno i sramno.

Za međunarodno priznanje Hrvatske nisu svi jednako zaslužni

Luka Bebić (HDZ) smatra da za međunarodno priznanje Hrvatske ne mogu biti svi jednako zaslužni, već da za to postoji skala od 1 do deset. Podsjetio je zastupnike, da je 1991. godine SDP bila jedina stranka koja je glasovala protiv Ustavne odluke o nezavisnosti Republike Hrvatske.

Drago Krpina (HDZ) je rekao kako je netočna izjava da je sve zasluge pripisao HDZ-u. Rečeno je kako je HDZ organizirao obranu, oslobađanje i međunarodno priznanje Hrvatske, tvrdi gosp. Krpina i dodaje kako je u to vrijeme predsjednik SDP-a tražio da se osnuje istražno povjerenstvo o tome tko naoružava Hrvate.

Zabrinjavajuće je kada gosp. Bebić mjeri tko je »veliki«, a tko »mali« Hrvat i tko ima kakve zasluge u Domovinskom ratu i nedopustivo je da se takvo nešto govori u Šaboru, drži **Branislav Tušek (SDP)**. Istim je ocijenio i izjave gosp. Krpina koji govori o gospodinu Račanu budući da on nije ovdje.

Željko Malević (SDP) se javio radi povrede Poslovnika i ustvrdio da je gosp. Bebić dao jednu sramnu kvalifikaciju izmjerivši hrvatstvo od jedan do deset. Skretanjem s teme na Domovinski rat i državotvornost neće se izbjeći rasprava o stanju u hrvatskom agraru, smatra zastupnik.

SDP nije glasovao za HDZ-ov prijedlog samostalnosti Hrvatske zato jer je imao svoju viziju samostalnosti naše zemlje, rekao je **Miroslav Korenika (SDP)**.

I **Milanka Opačić (SDP)** se osvrnula na izjavu gosp. Bebića rekavši da je SDP tada govorio o samostalnosti Hrvatske te da će, ako je potrebno, to pokrijepiti i dokumentom.

»Vi ste glasovali protiv Ustavne odluke koja ima ustavno pravni učinak, a stranački dokumenti su nešto sasvim drugo – odgovorio je **Luka Bebić (HDZ)**. Što se tiče podjela i mjerenja zasluga, nisam govorio o podjeli Hrvata, nego stranaka i ustvrdio da Vaša stranka ne može biti jednako zaslužna za hrvatsku samostalnost« – zaključio je zastupnik.

Nije točno da sam iznio netočne kvalifikacije o gospodinu Račanu, već su moje izjave apsolutno istinite i opće poznate, rekao je **Drago Krpina (HDZ)**. Tvrdi da je netočno i to da HDZ želi izbjeći raspravu o agraru te je podsjetio da je u prošlom sazivu Sabora oko agrara uglavnom postizana suglasnost svih stranaka.

Poticaji su potrebni radi ulaska u WTO

Positivno mišljenje spram Zakona iskazao je **Željko Pavlic (HSL)**, jer, kaže da će poticaji biti itekako potrebni da se naša poljoprivreda što bolje pripremi za ulazak u Svjetsku trgovinsku organizaciju. Izrazio je žaljenje što se i bivša vlast nije na ovakav način odnosila spram poljoprivrede, mada je potreba itekako bilo. Složio se s prijašnjim govornicima koji su upozoravali na katastrofalno lošu agrarnu politiku bivše vlasti. Kao argument toj tvrdnji upotrijebio je podatke koji govore o trgovinskom deficitu Republike Hrvatske koji se najviše ogleda u trgovini poljoprivrednim proizvodima.

• *Hrvatska ima šansu da velik dio poljoprivrednih proizvoda izveze putem turizma.*

Bit će itekako potrebno da se država angažira kako bi hrvatska poljoprivreda postala konkurentna poljoprivredama ostalih zemalja u okruženju, što podrazumijeva povećanje subvencija i drugih oblika pomoći kao i da se različiti inputi koji čine cijenu robe izjednače s onima u inozemstvu, zaključuje zastupnik. Upozorio je i na jednu komparativnu prednost koju Hrvatska ima u odnosu na druge države, a to je šansa da se veliki dio poljoprivrednih proizvoda proda upravo unutar njenih granica putem turizma. Osvrnuo se na izjavu ministra Pankrečića da je poljoprivreda brdsko-planinskog područja pod posebnom zaštitom države, te smatra da bi to trebalo promijeniti. Da bi neko područje postalo strateško, gosp. Pavlic drži da bi trebalo ispuniti mnogo više kriterija, kao što su gospodarski, socijalni ili demografski faktor, jer bi se u protivnom moglo desiti da poticaje dobiju oni kojima ne trebaju, a ugrožene općine ostat će bez posebne zaštite. Na kraju izlaganja pojasnio je amandmane koje je podnio zajedno s kolegama iz stranke.

Gosp. Pavlic iznio je netočni podatak da je prošla politika bila katastrofalna prema selu, ona je bila razorna, očajna i uništavajuća, rekao je **Vladimir Šeks (HDZ)** i nastavio da je ta politika bila na snazi do 30. svibnja 1990. godine u socijalističkom sustavu i socijalističkom gledanju na selo i poljoprivredu.

Zna se o kojoj sam politici mislio, to je politika koja se vodila u posljednjih deset godina, odgovorio je **Željko Pavlic (HLSL)**.

Mr. Marin Jurjević (SDP) osvrnuo se na proizvodnju grožđa, maslinovog ulja i lavande te rekao da su vinogradarstvo i maslinarstvo pored ribarstva glavni izvor egzistencije na najvećem broju naših otoka, a nema sumnje da su to područja od strateškog interesa za našu državu. Svakako je, kaže, za pohvalu što se povećavaju sredstva za poticanje u poljoprivredi ali zaista nije prihvatljivo da se smanjuju poticaji u proizvodnju grožđa te lavandinog i maslinovog ulja. U maslinarstvu vidi perspektivu iz razloga što se maslinovo ulje dosta koristi u Europi, a Hrvatska bi, smatra, trebala prestati s uvozom maslinovog ulja sumnjive kvalitete. Napomenuo je da ne može zaobići u izlaganju niti ribare kojima se, drži, mora omogućiti da rade pod istim uvjetima kao i ribari ostalih europskih zemalja.

Đuro Dečak (HDZ) smatra da generalno nema dovoljno novca za kvalitetan iskorak u agraru. Kaže, da se u nekim analizama koje su rađene u Uredu za gospodarstvo Virovitičko-podravskoe županije, došlo do iznosa od 6 milijardi kuna koji bi bio neophodan da se naš agrar izvuče iz situacije u kojoj se našao. No, novcem s kojim se raspolaže bit će vrlo teško zadržati agrar od daljnjeg tonuća, zaključuje zastupnik. Nije želio optužiti niti jednu vlast, ali konstatira da je najveća prijevara hrvatskog seljaka to što je kao osnovica za poticaj uzet hektar, a ne kilogram onoga što se proizvede kako je bilo nekad. Svjestan je da se na temelju hektara radi u zapadnim zemljama, ali kaže da su u zapadnim zemljama kompletne obradive površine u službi formiranja stimulacije premiranja. Upozorio je da su županijski uredi za gospodarstvo u dosta nezavidnoj situaciji kada treba izvršiti preraspodjelu premija te da uvijek jedan dio ljudi koji još nisu ušli u sustav PDV-a ostaju uskraćeni. Nešto se, kaže, mora napraviti i oko prodaje gnojiva koje u Hrvatskoj košta između 40 i 50 njemačkih maraka, dok je u Njemačkoj 18, odnosno u Mađarskoj 15 njemačkih maraka. Uputio je i pitanje Vladi vezano za izlicitiranu zemlju za koju su se javljali hrvatski branitelji. Gosp. Dečak smatra da tla kojima raspolaže Virovitičko-podravskoe županija osigurava pretpostavke za proizvodnju duplo više duhana nego što ga se tamo proizvodi čime bi se ostvario prihod od sto milijuna njemačkih

maraka. Zaključuje da je to vrlo važno za to područje na kojem ne može uspjevati niti jedna druga kultura.

Mr. Zdenka Čuhnil (HSS; zastupnica pripadnika češke i slovačke nacionalne manjine) smatra da su glavne karakteristike naše poljoprivrede: usitnjenost, prepolovljena ratarska i stočarska proizvodnja, tehnički zastarjela oprema, visoki troškovi inputa koji su znatno povećani uvođenjem PDV-a, previsoki uvoz poljoprivrednih proizvoda, mnogo neobrađenih površina te iz godine u godinu pad poticaja. Kaže dalje, da je naša poljoprivredna proizvodnja i dalje nekonkurentna na svjetskom tržištu, te da nisu izvršene strukturne promjene i prilagodbe razvitku održivih i međusobno konkurentnih proizvodnji. Mišljenja je kako je nužno definirati koji su to oblici gospodarstava koji mogu nositi razvoj poljoprivrede te u koje vrijedi ulagati kako bi poljoprivrednu proizvodnju učinili konkurentnom. Podržala je poticaje za kukuruz, kao i za slatkovodno ribarstvo. Dobrim smatra i povećanje poticaja za tov u stočarstvu, za koje kaže da će zasigurno stabilizirati ovu gospodarsku granu, a jednako tako riješiti i viškove u ratarskoj proizvodnji. Shodno navedenom, zastupnica je rekla kako u potpunosti podržava predloženi Zakon.

Ovim prijedlozima približavamo se putu kojim idu razvijene zemlje

Novčani poticaji sigurno nisu jedini način moguće intervencije u rješavanju poteškoća, odnosno poboljšanja uvjeta poljoprivredne proizvodnje, ali jesu jedan od bitnih, rekao je **Viktor Brož (HLSL)**. Izrazio je zadovoljstvo da se Vlada ovim Prijedlogom zakona na neki način približava putu kojim idu i razvijene zemlje. Povećanje poticaja imat će sigurno pozitivne učinke u smislu povećanja proizvodnje i većeg prihoda poljoprivrednika, zaključuje zastupnik. No, ukazao je i na niz problema koji se poticajima neće moći riješiti. To je, kaže, pitanje kvalitetnog kreditiranja poljoprivredne proizvodnje, mogućnost nabave repromaterijala po cijenama približno sličnim cijenama koje su danas na svjetskom tržištu te osiguran otkup poljoprivrednih proizvoda. Pozdravio je i poticajne mjere u smislu proizvodnje kukuruza i tova svinja za koje smatra da će vratiti jedan dio proizvođača u našem području toj proizvodnji. No, napomenuo je da će ti pozitivni efekti biti izgubljeni ukoliko se ne osigura

otkup proizvedenih količina kukuruza. Gledano u cjelini, gosp. Brož drži da su predložena povećanja znatna u odnosu na prijašnje stanje i početak su izjednačavanja uvjeta domaće poljoprivredne proizvodnje s uvjetima susjednih zemalja, kao i s uvjetima koji nas očekuju ulaskom u WTO. Na kraju zastupnik je izrazio zadovoljstvo što je Vlada uspjela osigurati financijska sredstva za ovo značajno povećanje poticaja u poljoprivredi.

Mladen Godek (HLSL) se u svom izlaganju osvrnuo na amandman koji je podnio Odbor za zakonodavstvo da se općina Kalnik uvrsti u grupu stratezijski značajnih brdsko-planinskih područja. Rekao je da u potpunosti podržava taj prijedlog dodavši da u predloženom Zakonu ustvari uopće nema precizne definicije koje bi uvjete morale ispunjavati pojedine općine da bi stekle taj status. U nastavku, se zastupnik još jednom zauzeo na navedeni amandman te ga elaborirao i argumentirao nužnost njegova prihvaćanja.

• Iznos poticaja najveći je mogući s obzirom na situaciju u kojoj se nalazimo, ali idućih godina poticaji moraju rasti jer ćemo u protivnom, ulaskom u WTO potpuno uništiti poljoprivredu.

Niti je Slavonija na koljenima niti Slavonija plače, ona će prije pjevati jer u njoj uvijek postoji prkos, smatra **Marko Baričević (HLSL)**. Zakon je, kaže, u cjelini dobar, naročito što su poticaji povećani za ukupno 80 posto. U godini teškoća, kakva je ova, taj iznos je optimalan i ne može biti veći, ali on idućih godina mora sustizati poticaje u zemljama Europske unije ili ćemo ulaskom u WTO potpuno uništiti vlastitu poljoprivredu, zaključuje g. Baričević. Drži da nam to nikako nije u interesu jer se veliki dio stanovništva bavi poljoprivredom, a njena važnost je i u održavanju ruralnog prostora, ekološke ravnoteže i kulturnih tradicijskih vrijednosti. Da bi to postigli zastupnik kaže kako se mora znati tko od poljoprivrede živi, izbalansirati potrebe stanovništva s mogućnostima naše industrije i mogućnostima direktnog izvoza preko turizma te na hrvatski način izvršiti rajonizaciju proizvodnje. Pred Vladom je puno posla, ali ona će zajedno sa seljacima znati što su slijedeći potezi, zaključuje g. Baričević.

Zakon mora štiti malog proizvođača

Poticajna sredstva moraju biti pravilno raspoređena, smatra **Stjepan Dehin (HSS)**, te nastavlja da Zakon mora štiti malog proizvođača, jer baš takvih ima najviše a egzistencija im je dovedena na najnižu moguću razinu. Predlaže da poticaje mogu dobiti samo istiniti i pravi poljoprivredni proizvođači na način da Vlada izvrši reviziju zakupa i prodaje zemljišta. Na kraju je dao potporu Zakonu i konstatirao da selo treba maksimalno podržati, a ne one koji pod sumnjivim uvozom uništavaju seljačka domaćinstva.

Sljedeći govornik u Zastupničkom domu bio je zastupnik **Ivan Ninić (SDP)** koji je uvodno podržao donošenje predloženoga zakonskog teksta. Istaknuo je da je do njega trebalo doći i ranije da je bilo više sluha i razumijevanja za budućnost ove zemlje.

Smanjiti uvoz poljoprivrednih proizvoda

Zatražio je ujedno da se što više smanji uvoz poljoprivrednih proizvoda i proizvoda u ribarstvu, jer treba, upozorio je, povesti računa o domaćoj proizvodnji. Ocijenio je zatim da treba ispraviti i pogrešku prema kojoj bi se poticaji u vinogradarstvu trebali smanjiti sa dosadašnjih 2.600 na 2.000 kuna po hektaru. Istu primjedu uputio je i prijedlogu prema kojem bi se neznatno smanjili poticaji za proizvodnju lavandinog ulja. Predložio je na kraju da bi se trebala obnoviti i proizvodnja ostalih kultura koje su vezane za mediteransko područje, poput rogača, mandarina i limuna.

Na kraju je progovorio i o poteškoćama domaćih ribara koji moraju odlaziti čak do Italije kako bi došli do jeftinijeg goriva za svoje ribarice. Predložio je da se razmotre nelogičnosti oko cijena ovoga goriva jer ribari moraju platiti i cestarine prilikom kupnje goriva. Ovakve nelogičnosti morale bi se izbjegavati jer ribarstvo ima perspektivu, a osobito u ulovu i uzgoju tune, zaključio je zastupnik Ninić.

• Prilikom plaćanja goriva ribari ne bi trebali plaćati i dodatne troškove poput cestarine.

Zastupnik **Marijan Maršić (HSS)** upozorio je na poteškoće koje ugrožavaju poljoprivrednu proizvodnju u Slavoniji. I sama sjetva postala je upitna jer sve više nedostaju sredstva za nabavu goriva, sjemena i zaštitnih sredstava. Uz podršku predloženom zakonskom tekstu, zastupnik Maršić je upozorio i na pojedine probleme koji dodatno otežavaju život na selu. Tako je primjerice došlo do povećanja vodoprivredne nadoknade i do većih iznosa za zdravstveno i mirovinsko osiguranje. Problemi s poticajima uočavaju se tek prilikom naplate, kada iz ugovora »iskrsnu« razne marže, porezi i takse. Tu seljak dosta gubi i u tom pravcu bi trebalo doći do poboljšanja. Vlada bi svojim utjecajima trebala spriječiti pokušaje monopolskoga ponašanja, ocijenio je zastupnik. I pojedini ugovori o tovu junadi i svinja nisu ostvarivi, jer seljaci u Podravskim Podgajcima ne mogu, izuzev rijetkih izuzetaka, zadovoljiti zahtjevne klauzule potpisanih ugovora. Za razliku od ovih, poticaji kojima se prati proizvodnja uljarica i šećerne repe su kvalitetni i dat će odgovarajuće rezultate u nadolazećem periodu. Predložio je da se nađu modeli za organiziranje seljaka jer bi se osnivanjem određenoga tipa zadruga, značajno smanjili troškovi proizvodnje.

Pored ovih problema zastupnik Maršić je upozorio da bi trebalo progovoriti i o carinskim tarifama i edukaciji poljoprivrednika koji bi trebali prihvatiti novitete vezane za svoju struku. Trebalo bi konačno razriješiti i pitanja denacionalizacije i povratka poljoprivrednog zemljišta stvarnim vlasnicima. Posebna pomoć države, trebala bi se osjetiti u onim dijelovima Hrvatske koji su pretrpjeli značajna oštećenja i razaranja tijekom proteklog rata, zaključio je zastupnik Maršić.

Zastupnik mr. **Zorko Vidiček (SDP)** ocijenio je da postoji iznimno zanimanje poljoprivrednika za donošenje zakonskih propisa o poticajima u poljoprivredi i ribarstvu. Ocijenio je da velik broj ljudi koji su zbog raznih razloga izgubili posao u industriji vide svoju šansu u privatnom poduzetništvu i u poljoprivredi. Govorio je zatim o specifičnim problemima u poljoprivrednoj proizvodnji, koji su vezani za Krapinsko-zagorsku županiju. Iznio je i određene statističke pokazatelje koji govore o strukturi zemljišta u ovom dijelu Hrvatske, te zaključio kako nije logično da ovo područje nema pogodnosti koje prate proizvodnju u brdsko-planinskim zonama.

Zatražio je da se osiguraju poljoprivredni poticaji i za zagorske poljoprivrednike koji zbog specifičnog položaja trpe dodatne gubitke zbog poplava, bujica ili suša. U posljednjih deset godina bez posla je ostalo oko 33 tisuće ljudi, a dodatne probleme imaju i zaposlenici koji putuju na posao u susjednu Sloveniju. Podsjetio je na amandman prema kojemu bi se u pogranična područja od posebne državne skrbi trebala uključiti i općine: Klanjec, Kraljevec na Sutli, Zagorska Sela, Hum na Sutli, Đurnanec i Kumrovec.

Zastupnica **Sonja Borovčak (SDP)** poduprla je iznijete argumente prethodnog govornika i upozorila da se u Zagorju mnogi bave poljoprivrednom proizvodnjom kao dodatnim zanimanjem. Ocijenila je da će ovakva pozicija biti nastavljena i u bližoj budućnosti jer se neće lako otvarati nova radna mjesta. I ona je govorila o nelogičnim kriterijima kojima se preciziraju pogodnosti u poljoprivredi vezane za brdsko-planinske zone. Založila se za poticanje u voćarstvu i vinogradarstvu, a upozorila je da bi se brojne toplice mogle iskoristiti za uzgoj zdrave hrane. Uz ovu proizvodnju, zaključila je zastupnica, trebalo bi više pozornosti posvetiti i razvoju mljekarstva jer u Zagorju ima više udruga i poljoprivrednika koji imaju krave i prodaju mlijeko.

• Predloženim poticajima poljoprivredni proizvođači dobili su jasan signal da se orijentiraju na profitabilnije poslove.

Zastupnik **Dragutin Vukušić (SDP)** ocijenio je da predlaganjem predloženog zakonskog teksta, Vlada Republike Hrvatske ispunjava svoja predizborna obećanja vezana za poljoprivredu. Ocijenio je da predloženi poticaji neće ostati statičke vrijednosti, već će se mijenjati i pratiti situaciju na tržištu. Predloženim poticajima poljoprivredni proizvođači dobili su i snažni signal da se orijentiraju prema profitabilnijim kulturama. Trebalo bi dodatnim zakonskim mjerama revitalizirati uništeno svinjogojstvo i stočarstvo. Možda bi trebalo preispitati i razmjere poticaja za sijanje kukuruza jer dio proizvodnje može ostati neprodan. Ocijenio je da bi poljoprivrednici trebali biti zadovoljni s predloženim mjerama, a upozorio je da bi trebalo pomno kontrolirati pro-

vedbu zakona i onemogućiti zloporabu poticaja. Postoje opasnosti da pojedinci uzmu novčane poticaje, a da odustanu od sjetve na pojedinim terenima kako bi smanjili previsoke troškove proizvodnje.

Pored sustava poticaja u poljoprivredi gdje bi trebalo obnoviti i uzgoj duhana, moralo bi se voditi računa i o obuzdavanju nekontroliranog uvoza poljoprivrednih proizvoda. Na kraju je predložio da se preispita mogućnost davanja poticaja prema veličini zemljišta jer bi bio pogodniji sustav poticaja prema proizvedenoj količini. Ocijenio je da bi se takvim sustavom poticala veća i kvalitetnija proizvodnja po hektaru poljoprivrednog zemljišta. Ukoliko se prihvati ovaj model, trebalo bi izvršiti kategorizaciju poljoprivrednog zemljišta, zaključio je zastupnik Vukušić.

Ulaskom u WTO situacija će se zaoštriti

Zastupnik **Damir Jurić (SBHS)** podupro je donošenje predloženih zakonskih mjera, ali je odmah dodao da one čine tek jedan segment u poticanju bolje poljoprivrede kojoj je potrebna kompletna i duboka sanacija. Procijenio je da se poljoprivrednom proizvodnjom u Republici Hrvatskoj bavi više od milijun osoba. Sanacija ove djelatnosti je potrebna jer se olako pribjeglo saniranju novčarskih institucija na što je potrošen veliki novac. Hrvatsku pogađa i proces deagrarizacije koji je u Europi već okončan, a predstojeći statistički popisi potvrdit će da se deagrarizacija ubrzala. Dodatne opasnosti zaprijetit će nakon ulaska Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju, a nekoliko desetaka tisuća osoba neće više moći ostvarivati potrebna sredstva u poljoprivredi. Ako ostale grane gospodarstva ne budu spremne za ove viškove nezaposlenih poljoprivrednika, mogao bi se značajno povećati broj nezaposlenih u Republici Hrvatskoj. Upozorio je na probleme Poljske koja je naišla na velike probleme oko rečenog pitanja budući da zapošljava značajan postotak aktivne radne snage u poljoprivrednim djelatnostima.

Ocijenio je da bi se ova opasnost mogla neutralizirati, ukoliko država pomogne u osnivanju manjih pogona koji bi se trebali baviti prerađom i plasmanom poljoprivrednih proizvoda. Osobito je neizvjesna situacija u Slavoniji i Baranji koja ima veliki broj poljoprivrednika. U ovoj bi regiji trebalo provesti gospodarsku sana-

ciju i takve mjere trebale bi imati određeni prioritet u sljedećih desetak godina. Ocijenio je ujedno dobrim smanjivanje carinske zaštite jer se domaća proizvodnja mora osposobiti da prihvati tržišnu utakmicu i konkurenciju. Upozorio je da najveći problem u poljoprivredi predstavlja »anonična proizvodnja«. Pojasnio je ovaj termin i upozorio da nama ne treba proizvodnja goveda, voća i vina, već proizvodnja poznatih sireva, vina s prepoznatljivim etiketama i ostalih proizvoda koji svojim imenom, kvalitetom i dizajnom mogu pronaći put do kupca. Jedino sustavnom akcijom i dugoročnom strategijom, možemo pridonijeti ozdravljenju poljoprivrede, ocijenio je zastupnik.

• Sustavnom akcijom i dugotrajnom strategijom može doći do ozdravljenja domaće poljoprivredne proizvodnje.

Poljoprivrednu bi proizvodnju trebala pratiti i komplementarna prerađivačka industrija, a sljedeće bi godine sustav poticaja trebao narasti za dodatnih 25% sredstava. Ovi instrumenti nužni su za oporavak sela i seljaštva, ali predstavljaju tek jedan od nužnih instrumenata u ozdravljenju hrvatske poljoprivrede, zaključio je zastupnik.

Zadnji zastupnik koji je imao mogućnost da govori o ovoj temi deset minuta bio je **Miroslav Korenika (SDP)**. Ocijenio je da će domaći poljoprivrednici uskoro biti izloženi dodatnoj konkurenciji nakon ulaska Hrvatske u WTO. Zbog ovih je razloga važno novčanim poticajima zaštititi domaću poljoprivrednu proizvodnju. Ocijenio je da bi dodatne pogodnosti trebale imati poljoprivredne zone u Varaždinskoj županiji, uz granicu sa Slovenijom. Veliki broj ljudi u toj je regiji ostao bez posla, a imaju vrlo mala ili nikakva prava temeljem njihovog zapošljavanja u toj susjednoj državi. Dodatni problem predstavlja i proces kontinuirane depopulacije i veliki postotak staračkih domaćinstava. Vrlo sličan problem uočava se i na području susjedne Međimurske i Krapinsko-zagorske županije, upozorio je zastupnik. Ova bi područja trebalo obuhvatiti zakonskim pogodnostima za brdsko-planinska područja, a Vlada bi trebala prihvatiti i amandman da se za strateška područja poticaji uvećaju za 25%, istaknuo je zastupnik.

Na kraju je pohvalio korake koje je poduzela Vlada da se smanji nedostatak sjemenskih roba u Republici Hrvatskoj. Na tragu ovih rješenja izdvojio je i otvorenu mogućnost da se izgradnjom hladnjače u Vinici dodatno zaposli tamošnje stanovništvo koje je orijentirano na poljoprivrednu proizvodnju. Time bi se zadržali mladi ljudi koji u nedostatku odgovarajućega posla odlaze u treće zemlje i time dodatno pogoršavaju već opisane negativne demografske trendove.

Zastupnik **Vedran Lendić (SDP)** podupro je već iznijete prijedloge prema kojima se ne bi smjeli smanjivati poticaji za proizvodnju grožđa i lavandinog ulja u Dalmaciji. Podsjetio je i na vlastiti amandman kojim bi se potaknula proizvodnja jagodičastog voća i ranih sorti grožđa koje se u pravilu uvoze. Uz proizvodnju domaćih jagoda, trebalo bi osigurati i hladnjače kako bi ovi proizvodi mogli biti prisutni na domaćem tržištu većim dijelom godine.

Razmotriti kriterije o brdsko-planinskim zonama

Zastupnik **Ivan Jarnjak (HDZ)** podržao je Konačni prijedlog zakona i upozorio na pojedine specifične probleme koji otežavaju poljoprivrednu djelatnost u Krapinsko-zagorskoj županiji. Smatra da poteškoću predstavljaju usitnjeni posjedi, a s druge strane postoji veliki postotak neobrađenog zemljišta i to zbog sve većega broja staračkih domaćinstava. Predložio je da Vlada iznađe zakonska rješenja kako bi se uočeni problemi na odgovarajući način razriješili. Smatra da postoji interes za poljoprivredu koja bi u pojedinim granama poput stočarstva, ratarstva i vinogradarstva mogla zaposliti znatan broj mladih ljudi koji su trenutno nezaposleni. Podržao je već iznijete prijedloge o dodatnim zakonskim pogodnostima za pogranične općine u tom dijelu zemlje, a založio se i za dodatnu kategorizaciju brdsko-planinskog područja. I zastupnik **Ivan Penić (HDZ)** smatra da predloženi zakonski tekst treba podržati jer pomaže poljoprivrednu proizvodnju. S vremenom se mora afirmirati potpuno nova politika u poljoprivredi jer je to jedini jamac trajnoga ozdravljenja ove zapuštene grane gospodarstva. Subvencije bi trebale pratiti stočarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo, dakle one kulture, koje imaju tržišnu perspektivu. Smatra da se Hrvatska nalazi pri svjetskom vrhu u proizvodnji mandarina i rajčica, a prinosi bi

mogli biti znatno veći ukoliko se do kraja obavi komasacija poljoprivrednog zemljišta. Probleme je uočio i u sve većem starenju seoskih domaćinstava, a treba pazljivo motriti i na sve prepreke koje čekaju Republiku Hrvatsku nakon ulaska u WTO. Ukoliko ovaj proces ne bude pokriven socijalnim programom realno je očekivati velike probleme i uništavanje seoske populacije.

Hrvatskoj treba 50 tisuća obiteljskih farmerskih posjeda, a to je oko 200 tisuća stanovnika ili 5% ukupnog pučanstva koje od poljoprivrede u budućnosti može dobro živjeti, ocijenio je zastupnik na kraju svog izlaganja.

• *Dijelove Hrvatskog zagorja trebalo bi uvrstiti u brdskoplaninska područja zbog snažnijih poticajnih mjera u poljoprivredi.*

Sljedeći govornik bio je dr. **Ivan Čehok (HSL)**, koji se na početku izlaganja osvrnuo na amandman kojega je podnio predstavniku predlagatelja. Ocijenio je da bi u brdska područja trebalo uvrstiti i dijelove Hrvatskog zagorja kao i naselja uz obronke Ivančice. Ocijenio je da vinskih vrijednosti koje su do sada bile presudne u kriterijima nisu selektivno i fleksibilno očitavane. Zbog nedostatnih kriterija ovo je područje bilo zaključeno u mogućnosti državnih poticaja, ocijenio je zastupnik. Trebalo bi dodatno pomoći općinama koje graniče sa susjednom Slovenijom jer imaju veliki postotak nezaposlenih osoba koje su donedavno radile u ovoj državi, a sada su ostali bez posla i novčanih primanja. Poticaji bi se trebali osjetiti i pri uzgoju domaće teladi, ali i za dodatni razvoj uzgoja meda jer postoje ekološke prednosti koje Republika Hrvatska mora osjetiti i poticati. Poticaji bi se trebali odnositi na broj košnica, a trebalo bi osigurati subvencije i za uzgoj u plastenicima i staklenicima. Ministarstvo poljoprivrede trebalo bi donijeti odgovarajući pravilnik kao podzakonski akt. Njime bi se trebali više stimulirati proizvođači, a manje oni koji su skloni trgovini i preprodaji, zaključio je zastupnik Čehok.

Potaknuti razvoj vinogradarstva

I zastupnik **Ante Grabovac (HSL)** ocijenio je da je ovaj zakonski prijed-

log kvalitetan jer potiče domaću poljoprivrednu proizvodnju i uklanja dio nagomilanih problema vezanih uz život na selu. Podržao je amandmane kojima bi se zadržali poticaji za uzgoj grožđa na područjima od posebne državne skrbi. Hrvatska bi trebala poticati izvoz vina i biti stalno prisutna na odgovarajućim smotrama i sajmovima ovih proizvoda u Europi. Trebalo bi stvoriti i jednu prepoznatljivu marku vina jer je to preduvjet većega uspjeha i stabilnije prodaje na zapadnim tržištima koje je zainteresirano i novčano spremno za kupnju kvalitetnih vrsta. Država bi trebala potaknuti i udruživanje specijaliziranih poljoprivrednih proizvođača, jer se time smanjuju troškovi i povećava konkurentnost na zahtjevnom svjetskom tržištu, zaključio je zastupnik Grabovac.

Zastupnik **Luka Roić (HSS)** pohvalama se osvrnuo na predloženi dokument, ali je upozorio da ne treba smanjivati dosadašnje poticaje za uzgoj novih vinograda i za lavandu. Upozorio je da ljudi na Hvaru, Pelješcu i Braču obrađuju svaku parcelu škrte mediteranske zemlje pa ne treba smanjivati potporu za ove kulture. Ponovno se za riječ javio zastupnik **Marijan Maršić** te se založio za proizvodnju poljoprivrednih proizvoda u ekološki čistim zonama. Ovi bi proizvodi mogli naći svoj put do kupca i izvan Hrvatske koji traže zdravu hranu. Istaknuo je da bi na zaštitu trebali računati i proizvođači lubenica u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Strani proizvođači i uvoznici trebali bi pričekati s prodajom ovoga povrća sve do devetog mjeseca. Zaštititi bi trebalo i osjemenjivanje u stočarstvu jer se time povećavaju matična stada i poboljšava kvaliteta, ocijenio je na kraju zastupnik. O specifičnostima novčanih poticaja i naknada u poljoprivredi i ribarstvu govorio je zatim zastupnik **Ante Markov (HSS)**. Ocijenio je da bi trebalo povezivati komplementarne djelatnosti poput turizma s jedne, i ribarstva i poljoprivrede s druge strane. Time bi se stimulirao razvoj domaćih proizvoda i pozitivno riješio problem cirkulacije roba i kapitala u našoj zemlji.

• *Trebalo bi konačno povećati komplementarne djelatnosti poput turizma i poljoprivrede, jer se takvim mjerama ubrzava cirkulacija kapitala.*

Zastupnik dr. **Zvonimir Sabati (HSS)** pridružio se onim govornicima koji su se zalagali za snažnije i sveobuhvatnije sustave poticaja u općinama koje su smještene uz granicu sa susjednom Republikom Slovenijom. Predložio je Vladi da uspostavi stabilnost cijena repromaterijala, sjemenske robe i zaštitnih sredstava jer se time dodatno štiti i potiče domaća poljoprivredna proizvodnja. Zastupnik **Ivan Ninić** ponovno se javio za riječ jer nije bio upoznat s naknadno podnesenim Vladinim amandmanom. Oštro je prosvjedovao zbog namjere Vlade da zbog mogućega jeftinijeg goriva smanji dosadašnje poticaje za ulovljenu ribu.

Nakon ovih prijedloga i primjedbi završnu je riječ dao resorni ministar, **mr. Božidar Pankretić**. Ocijenio je da su primjedbe bile sveobuhvatne i bit će razmotrene kod rješavanja brojnih problema koji su se nagomilali u poljoprivredi. Uvažavajući sve iznijete primjedbe mora se voditi računa i o trenutnom materijalnom položaju Republike Hrvatske. Osvrnuo se i na prijedloge o predloženom povećanju strateških područja u Republici Hrvatskoj. Objasnio je da su ova područja sastavljena od tri dijela: brdsko-planinskih područja, područja pod posebnom državnom skrbi, te o jadranskim otocima i poluotoku Pelješac. Objasnio je zatim pojedine kriterije koji su presudni prilikom određivanja brdsko-planinskih područja, a donio je i usporedne podatke o ovoj temi koji su na snazi u susjednoj Sloveniji. Ocijenio je da će brojni prijedlozi biti uvaženi jer uskoro predstoji rasprava i donošenje Zakona o poljoprivredi, a nakon toga predsjedavajući je zaključio raspravu i pozvao predstavnika predlagatelja na očitovanje o podnesenim amandmanima.

OČITOVANJE O AMANDMANIMA

Ministar Pankretić djelomično je prihvatio prvi amandman koji je podnio Odbor za zakonodavstvo, ali ne i sljedeći, kojega je potpisao Odbor za poljodjelstvo, selo i seljaštvo. Amandman zastupnika **Dina Debeljuha** je prihvaćen, za razliku od sljedećeg amandmana kojim je Odbor za poljoprivredu, selo i seljaštvo pokušao utjecati na cijene uzgojene slatkododne ribe. Zastupnik **Drago Krpina (HDZ)** upozorio je na pogreške koje su se u ovom posljednjem amandmanu potkrale prilikom prijepisa. Nakon razjašnjavanja ministar je

prihvatio naknadno ispravljen dio u točki 24. jer su Vladinim amandmanom ovi poticaji dodatno povećani.

Nije, međutim, prihvatio amandman zastupnika **Đure Dečaka**. Budući da u ovom trenutku zastupnik nije bio nazočan zasjedanju uslijedilo je glasovanje, a nakon brojenja glasova predsjedavajući je zaključio da amandman nije prošao. Jednako tako prošli su i amandmani Županijskog doma, a prihvaćeni su amandmani koje su zajednički potpisali zastupnici **Tonči Zuvela (SDP)** i **Ivan Ninić (SDP)**. Vlada nije prihvatila sljedeći amandman kojega je uputio Odbor za zakonodavstvo i to u onim dijelovima koji su u suprotnostima sa amandmanima Vlade Republike Hrvatske. Vlada se negativno očitovala i o amandmanima pod rednim brojem 11. i 12. koje su poslali Županijski dom te zastupnik dr. **Ivan Čehok (HSL)**. Zastupnik Čehok zatražio je obrazloženje i primjetio da sistem poticaja u staklenicima i plastenicima nije obuhvaćen. Usprkos tome, Vlada je ostala kod vlastitog stava, a nakon brojanja glasova konstatirano je da rečeni amandman nije dobio potrebnu većinu glasova. Vlada se zatim negativno očitovala i o amandmanu pod rednim brojem 13. kojega je priredio i poslao Županijski dom, a predstavnik predlagatelja negativno se očitovao i o sljedećem amandmanu Odbora za poljodjelstvo, selo i seljaštvo. U obrazloženju koje je uslijedilo ministar je podsjetio da je Vlada svojim amandmanima riješila ovo pitanje, a takvo je obrazloženje prihvatilo i predlagatelj. S istim je argumentima ispraćen i sljedeći amandman Odbora za zakonodavstvo, te sljedeći amandman Odbora za poljoprivredu, selo i seljaštvo. I u ovom posljednjem slučaju, predlagatelj je odustao od amandmana i time zapravo uvažio argumente Vlade. Nije prihvaćen niti amandman zastupnika dr. **Zdenka Franića (SDP)** i **Vedrana Lendića (SDP)** a nakon dodatnih obrazloženja ponovno su se izjasnili zastupnici – odbijajući podneseni amandman. Prihvaćen je zatim sljedeći amandman Odbora za zakonodavstvo i time postao sastavni dio predloženog zakonskog teksta, kao i amandman pod rednim brojem 19. kojega je predložio Odbor za poljodjelstvo, selo i seljaštvo.

Nije međutim prihvaćen sljedeći amandman odbora za zakonodavstvo jer je već konzumiran ranije usvojenim amandmanima. Promjenjive sreće bili su i sljedeći amandmani. Tako je predstavnik predlagatelja prihvatio sljedeći amandman Odbora za zakonodavstvo, a negativno se očitovao o sljedeća dva amandmana koje je predložio Županijski dom Sabora.

Očitovao se zatim i o amandmanima koje su zajednički podnijeli zastupnik **Željko Pavlic (HSL)**, **Baltazar Jalšovec (HSL)** i zastupnica **Dragica Zgrebec (SDP)**. Predlagatelj su zatim povukli rečeni amandman, a na isti potez odlučio se i zastupnik **Ivan Čehok** nakon negativnoga očitovanja predstavnika predlagatelja o podnesenom amandmanu. Zastupnik **Ivan Jarnjak (HDZ)** nije želio povući svoj amandman već je zatražio glasovanje. Zastupnici su zatim glasovali o rečenom amandmanu koji nije dobio potreban broj glasova, baš kao i sljedeća dva amandmana Županijskog doma koji su prošli na sličan način – odbijeni su. Predstavnik predlagatelja prihvatio je zatim sljedeći amandman kojega je uputio Odbor za zakonodavstvo. Nisu prihvaćeni amandmani koje su potpisali i dodatno branili zastupnik **Romano Meštrović (SDP)** i zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**. Ministar poljoprivrede nije prihvatio ni amandman kojega je uputio zastupnik **Drago Krpina (HDZ)**, ali je dodao da će ga imati u vidu prilikom donošenja Zakona o poljoprivredi. Zastupnik Krpina je dodatno obrazložio amandman i upozorio da Vladinim prijedlogom o poticajima nisu obuhvaćena područja koja su posebno stradala u ratu, a problematičan je i pozitivni učinak ostalih područja koja su spomenuta prilikom govora ministra o kriterijima za određivanje pojedinih područja za dodatnu pomoć države. Nakon toga zastupnici Zastupničkog doma glasovali su o rečenom amandmanu koji nije dobio potreban broj glasova, a istu je sudbinu imao i posljednji amandman kojega je predlagatelj prosljedio Županijski dom. Ministar Pankretić negativno se očitovao i o sljedećim amandmanima koje su priredili zastupnik **Miroslav Korenika**

(SDP), mr. **Zorko Vidiček (SDP)** i zastupnica **Sonja Borovčak (SDP)**.

Zastupnik Korenika povukao je ovaj amandman, ali je zatražio da je krajnje vrijeme za pružanje pomoći onim općinama koje graniče s Republikom Slovenijom te ponovio argumente koji su već interpretirani u ovom tekstu. Nije prihvaćen niti sljedeći amandman na kojemu je radila zastupnica **Dragica Zgrebec (SDP)**, zastupnik **Baltazar Jalšovec (HSL)** i **Željko Pavlic (HSL)**. Zastupnik Pavlic povukao je rečeni amandman i izrazio očekivanje da će sporni problemi naći odgovarajući odgovor i razjašnjenje u sljedećim zakonskim aktima koji su u pripremi. Nije prihvaćen niti amandman zastupnika **Miroslava Korenika** koji nije prihvatio argumentaciju predlagatelja i zatražio glasovanje. Amandman nije prihvaćen, a jednaki ishod bio je i sljedećeg amandmana zastupnice **Sonje Borovčak**, i zastupnika mr. **Zorka Vidičeka**. Zastupnik Vidiček dao je dodatno obrazloženje, ali je nakon toga ipak povukao sporni amandman. Pravo na dodatno obrazloženje podnijetoga amandmana iskoristio je zastupnik **Ivan Čehok** koji je tražio i očitovanje kolega zastupnika. Zastupnici su presudili i u ovom slučaju na identičan način – odbijajući predloženi amandman. Vlada je zatim prihvatila sljedeća tri amandmana koje je uputio Odbor za zakonodavstvo, a naposljetku se očitovala i o izdvojenim amandmanima zastupnice **Jadranke Kosor (HDZ)** i zastupnika dr. **Jurja Njavre (HDZ)**. Vlada nije prihvatila niti ovaj amandman, a zastupnici su potvrdili ocjenu ministra Božidara Pankretića. Ovim je glasovanjem okončano očitovanje o podnesenim amandmanima, a predsjedavajući je zaključio raspravu te pozvao zastupnike da se očituju o predloženom zakonskom tekstu.

Zastupnici su prihvatili predloženi zakonski tekst, a predsjedavajući je utvrdio da je jednoglasno donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu u tekstu kako ga je predložio predlagatelj, zajedno s prihvaćenim amandmanima i mišljenjem Županijskog doma.

I. K.; M. K.; V. Ž.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU UGOVORA O AUTORSKOM PRAVU SVJETSKE ORGANIZACIJE ZA INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO; PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU UGOVORA O IZVEDBAMA I FONOGRAMIMA SVJETSKE ORGANIZACIJE ZA INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO

Razvoj i zaštita prava autora, umjetnika, izvođača i proizvođača

Zastupnički je dom hitnim postupkom donio Zakon o potvrđivanju Ugovora o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo i Zakon o potvrđivanju Ugovora o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo, predlagatelja Vlade Republike Hrvatske.

Potvrđeno mišljenje o ovim zakonima dao je i Županijski dom razmatrajući ih objedinjeno.

O PRIJEDLOZIMA

... o autorskim pravima

Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo usvojen je na Diplomatskoj konferenciji u Genevi, u prosincu 1996., u čijem radu je sudjelovalo i izaslanstvo Republike Hrvatske.

Ugovor je bio otvoren za potpisivanje svim državama članicama Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo i Europskoj zajednici.

Republika Hrvatska potpisala je predmetni Ugovor, 15. XII. 1997. u Genevi u roku otvorenom za njegovo potpisivanje.

Ugovor još nije stupio na snagu, jer predviđa stupanje na snagu tri mjeseca nakon što 30 država položi isprave o ratifikaciji ili pristupu kod glavnog direktora Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. Do dana 22. ožujka 2000. godine isprave o ratifikaciji položio je 14 država, među kojima Sjedinjene Američke Države, Mađarska, Slovenija, Slovačka...

Ovaj Ugovor je poseban sporazum čije sklapanje je omogućeno člankom 20. Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela svim državama članicama Bernske unije utemeljene ovom Konvencijom. Republika Hrvatska stranka je Bernske konvencije, te članica Bernske unije na temelju notifikacije o sukcesiji s učinkom od 8. listopada 1991. godine.

Njime se preuzimaju, tumače i dopunjuju pojedine odredbe Bernske konvencije u cilju razvoja i održanju zaštite prava autora na njihovim književnim i umjetničkim djelima kada su ta djela javnosti stavljena na raspolaganje putem Interneta, ili bilo koje druge digitalne tehnologije.

Donošenjem Zakona o potvrđivanju ovog Ugovora i polaganjem isprave o ratifikaciji ubrzava se njegovo stupanje na snagu, a što je nedvojbeno interes svih država članica (kako postojećih, tako i onih potencijalnih) Svjetske trgovinske organizacije (WTO), budući da se njime ustanovljuju nova međunarodna pravila glede svjetske trgovine onim proizvodima čija je distribucija moguća putem Interneta, a koja su predmet zaštite autorskog prava.

Za provođenje ovog Zakona nisu potrebna dodatna sredstva u državnom proračunu Republike Hrvatske, a njegovo donošenje zahtijeva izmjene odnosno dopune Zakona o autorskom pravu Republike Hrvatske.

Donošenjem Zakona o potvrđivanju predmetnog Ugovora po hitnom postupku doprinosi se, u kontekstu obnovljenih pregovora o prijemu Republike Hrvatske u članstvo WTO-a, prijemu Republike Hrvatske u što kraćem roku, kaže se uz predloženi zakon.

... o izvedbama i fonogramima

I donošenje ovog zakona hitnim postupkom opravdava se potonjim razlozima.

Ugovor o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo usvojen je na Diplomatskoj konferenciji održanoj u Genevi u razdoblju od 2. do 20. prosinca 1996., u čijem radu je sudjelovalo i izaslanstvo Republike Hrvatske.

Bio je otvoren za potpisivanje svim državama članicama Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo i Europskoj zajednici do 31. prosinca 1997. godine, a Republika Hrvatska potpisala ga je 15. prosinca 1997. u Genevi tj. u roku otvorenom za njegovo potpisivanje.

Ugovor još nije stupio na snagu, jer se to predviđa istekom tri mjeseca nakon što 30 država položi isprave o ratifikaciji ili pristupu kod glavnog direktora Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. Do dana 22. III. 2000. godine isprave o ratifikaciji položilo je 13 država, među kojima Sjedinjene Američke Države, Mađarska, Slovenija, Slovačka...

Odbredbama Ugovora pospješuje se razvoj i održavanje zaštite prava umjetnika izvođača i proizvođača fonograma u svezi s novim mogućnostima iskorištavanja njihovih izvedaba, odnosno fonograma, kada su oni stavljeni javnosti na raspolaganje putem Interneta; ili druge digitalne tehnologije.

Donošenjem Zakona o potvrđivanju ovog Ugovora i polaganjem isprave o ratifikaciji ubrzava se njegovo stupanje na snagu, a što je nedvojbeni interes svih država članica (kako postojećih, tako i onih potencijalnih) Svjetske tr-

Prigovor »Motrištima«

Dr. Slobodan Lang (imenovan Odlukom Predsjednika Republike) zatražio je da se javna televizija HTV ne služi montažama u prikazu vrlo značajnih pitanja. Povod za takav zahtjev zastupnik je našao u TV »Motrištima« od 18. travnja 2000. (montirani slika i ton razgovora dr. F. Tuđmana i Ivića Pašalića, na temelju objavljenih transkripata o prodaji »Večernjeg lista«) što ga je podsjetilo, rekao je, na siječanj 1991. godine i emisiju o Špegelju. Istrage neka se rade kako treba, a ne da se rade tv montaže, dodao je.

Ujedno je izvijestio da je kao savjetnik bivšeg predsjednika Republike, dr. Franje Tuđmana, podnio izvješće na Internet o humanitarnom radu te je ovom prilikom zahvalio svima na pomoći. Povodom Uskrsa predložio je (tko želi) da se hrvatskim braniteljima u Haagu pošalje uskrсна čestitka.

govinske organizacije (WTO), budući da se njime ustanovljuju nova međunarodna pravila glede svjetske trgovine fonogramima čija je distribucija moguća putem Interneta, a koja su predmet zaštite srodnih prava (prava umjetnika izvođača i prava proizvođača fonograma).

RADNA TIJELA

O predloženim zakonima raspravljali su na zajedničkoj sjednici Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za Ustav. Poslovnik i politički sustav te Odbor za zakonodavstvo. Odbori su podupri donošenje ovih zakona a na konačne prijedloge podnijeli su amandman kojim se dodaje novi članak i precizira se da na dan stupanja na snagu ovih zakona ti ugovori nisu na snazi već da će se podaci o njihovom stupanju na snagu objaviti sukladno odredbi članka 30. Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora.

RASPRAVA

U Županijskom domu uvodno je govorio **mr. Nikola Kopčić**, ravnatelj

Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo. Usvajanjem ova dva ugovora odnosno zakona mi ne dobivamo samo bolju normu nego u perspektivi primjenom ovih odredbi dovodimo autore u Republici Hrvatskoj u jednu povoljniju poziciju, poziciju bolje zaštite što je i poticaj za daljnja stvaranja.

Za raspravu se nitko nije javio pa je uslijedilo glasovanje. Županijski je dom jednoglasno podržao donošenje oba ova zakonska prijedloga.

U Zastupničkom domu za raspravu se o ova dva zakonska prijedloga javio jedino **dr. Zdenko Franić (SDP)** u ime Kluba zastupnika SDP-a. Na pragu 21. stoljeća intelektualno vlasništvo u međunarodnim okvirima ima sve veću ulogu. Širenje tržišnog gospodarstva i daljnja demokratizacija tranzicijskih zemalja koje žure urediti svoje sustave prema mjerilima razvijenog svijeta nezamislivi su bez učinkovite zaštite intelektualnog vlasništva. U uvjetima globalizacije gospodarstava rezultati intelektualnog rada odnosno intelektualno vlasništvo kao što su izumi, dizajnerska ostvarenja, zaštitni znakovi, knjige, glazba, fonogrami itd. rabe se danas na svim kontinentima pa čak i u svemiru.

U Republici Hrvatskoj o zaštiti prava

stvaratelja i vlasnika intelektualnog vlasništva brine Državni zavod za intelektualno vlasništvo koji će biti i nadležan za provođenje ova dva zakona. Uz povijesni osvrt na dokumente koje reguliraju ta prava (Bernska konvencija iz 1886. godine uređuje autorsko pravo, copyright) zastupnik je upozorio da je intelektualno vlasništvo u sferama industrijskog vlasništva (patenti, industrijski znakovi) uglavnom dobro zaštićeno a da je lakša zloraba autorskih prava, dizajnerskih ostvarenja, književnih, glazbenih i umjetničkih djela.

Budući da je Republika Hrvatska zemlja s ne baš previsokom tehnološkom razvijenošću ljudski kapital i intelektualno vlasništvo nesumnjivo spadaju među ključne resurse na kojima moramo graditi naš budući razvoj, a to potkrepljuje i najnovija konkurencija Hinetu (hrvatske tvrtke Iskon i Blobanet) koja bi mogla uzdrmati hrvatski internet servis i pojeftiniti pristup Internetu. Stoga Klub zastupnika SDP-a sa zadovoljstvom podržava donošenje ovih zakona, rekao je, među ostalim.

Zastupnički je dom jednoglasno prihvatio mišljenje županijskog doma te donio Zakon o potvrđivanju Ugovora o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (s amandmanom odbora) i Zakon o potvrđivanju Ugovora o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (nomotehnički amandman odbora). *Đ. K.*

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O HRVATSKOJ GARANCIJSKOJ AGENCIJI

Jednoglasno i bez rasprave Zastupnički je dom prihvatio Prijedlog ovoga zakona u prvom čitanju, a Županijski ga je razmatrao hitnim postupkom (prvo i drugo čitanje) i također bez rasprave i jednoglasno podržao njegovo donošenje.

O kakvoj se zapravo izmjeni radi objašnio je **Kamilu Vrana**, pomoćnik ministra gospodarstva.

Naime, prema Zakonu o Hrvatskoj garancijskoj agenciji Vlada RH imenuje članove Nadzornog odbora, a za predsjednika toga odbora imenuje se ministar gospodarstva, odnosno njegov zamjenik ili pomoćnik. Nedavnim izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstva i državnih upravnih organizacija osnovano je Ministarstvo za obrt, malo i

srednje poduzetništvo koje preuzima poslove Ministarstva gospodarstva koji se odnose na obrtništvo, zadrugarstvo i malo poduzetništvo.

Hrvatska garancijska agencija se prema istoimenom zakonu osniva sa ciljem unapređivanja i razvoja malih i srednjih privatnih poduzeća i obrtnika kao posebna financijska institucija, a slijedom spomenutih izmjena i dopuna Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija, Ministarstvo gospodarstva više ne obavlja poslove vezane uz obrt, malo i srednje poduzetništvo, već istoimenom Ministarstvo. Trebalo je stoga urediti da se za predsjednika Nadzornog odbora Hrvatske garancijske agencije imenuje ministar za obrt, malo i srednje poduzetništvo, odnosno njegov zamjenik ili pomoćnik ministra, što Vlada i čini ovim zakonskim prijedlogom.

Donošenje Zakona podržali su odbori ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo i za gospodarstvo i financije, a isto tako i odbori ZASTUPNIČKOG DOMA za financije i Državni proračun te za gospodarstvo, razvoj i obnovu, dok je Odbor za zakonodavstvo to učinio uz neke primjedbe i prijedloge. Odbor podupire donošenje ovoga Zakona ali se protivio prijedlogu predlagate-

lja da se on donese po hitnom postupku. Također predlaže da se u članku 1. umjesto punog naziva resornog ministra rabi izričaj »minister nadležan za...«. Uz to, cijeli Zakon koji se predlaže mijenjati nužno je preispitati glede financiranja poslova Agencije i to posebno u odnosu na Zakon o izvršavanju državnog proračuna RH za 2000. godinu kojim je Vlada ovlaštena davati samo određena financijska i činidbena jamstva, ali ne i garancije, no daju se putem ove Agencije, upozorava Odbor.

U Županijskom domu nije bilo rasprave o predloženom zakonskom aktu, samo se zastupnicima uvodno obratio već spomenuti pomoćnik ministra gospodarstva. **Nakon toga Županijski je dom jednoglasno utvrdio mišljenje kojim je podržao donošenje predloženog zakona sukladno prijedlogu Vlade.**

Bez rasprave i jednoglasno zastupnici Zastupničkog doma prihvatili su – sukladno prijedlogu Odbora za zakonodavstvo – Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o Hrvatskoj garancijskoj agenciji u prvom čitanju, a sve primjedbe, prijedloge i mišljenja uputit će predlagatelju, radi pripreme konačnog prijedloga zakona. Također je prihvaćeno i mišljenje Županijskog doma. *J. Š.*

PRIJEDLOG ZAKONA O CARINSKOJ TARIFI

Približavanje europskim i svjetskim normama

Nakon rasprava, i ukazivanja na štetne i korisne posljedice prihvaćanja predloženog zakonskog teksta koje su se čule, Zastupnički je dom jednoglasno prihvatio prijedlog u prvom čitanju i mišljenje Zupanijskog doma.

O PRIJEDLOGU

Novi Zakon o carinskoj tarifi predstavlja prvu fazu primjene razine carina koje su dogovorene tijekom postupka pregovora za prijem Republike Hrvatske u članstvo Svjetske trgovinske organizacije. Kao rezultat tih pregovora donijet je dokument o obvezujućem rasporedu carina koji sadrži popis svih proizvoda sukladno Zakonu o carinskim tarifama, a utvrđuju najvišu razinu carinske stope, te će se primjenjivati po načelu najpovlaštenije nacije.

Carine iz obvezujućeg rasporeda utvrđene su na najvišoj razini i ne mogu se povećavati. Isto tako dogovoreno je određeno vremensko razdoblje prilagodbe Republike Hrvatske na dogovorene razine carina pa je prosječno vrijeme snižavanja dogovoreno za oko 2-5 godina, a za najosjetljivije proizvode čak 7 godina.

Postepeni pristup omogućava bolje prilagođavanje i intenzivnije uključivanje gospodarstva u međunarodnu trgovinu te se stvaraju uvjeti za povećanje konkurentnosti gospodarstva. Prijedlogom zakona utvrđuju se pravila o načinu obračuna carina, razvrstavanju pojedinih roba i brojeva, formira se sustav brojevanih označavanja po tarifnim brojevima te određuje visina carine koja će se primjenjivati za uvezenu robu u 2000. godinu.

Visina normalne zaštite za industrijske proizvode u ovoj godini snižava se s prosječnih 10 na 6,6 posto, a za poljoprivredno-prehrambene proizvode s prosječnih 33,7 posto na 24,3 posto, odnosno s ribom i ribljim

prerađevinama s 30,3 na 21,2 posto.

Ministarstvo gospodarstva smatra, da zakon treba žurno donijeti iz više razloga. Važeći zakon o carinskoj tarifi donijet je 1996. godine na osnovi podataka i procjene o direktnim i indirektnim ratnim štetama po hrvatsko gospodarstvo.

Zadržavanjem vrlo visoke carinske zaštite omogućava se daljnji gospodarski napredak domaćeg gospodarstva stoga što je na industrijske proizvode prosječna carinska zaštita (u Europskoj uniji) ispod 3 posto a u tranzicijskim zemljama 5 posto. Time se umanjuje konkurentnost hrvatske industrije radi čega se sve više udaljavamo od kriterija i zahtjeva svjetskog tržišta. To najbolje potvrđuju podaci o stagnaciji hrvatskog izvoza.

• Visoka carinska zaštita stalno potiče rast cijena domaćih proizvoda - posljedica je daljnje zatvaranje tržišta i utjecaj na monopolizaciju.

Visoka carinska zaštita stalno potiče rast cijena domaćih proizvoda – posljedica je daljnje zatvaranje tržišta i utjecaj na monopolizaciju.

Zatvaranje tržišta i visoke cijene dovode do daljnjeg pada standarda te se pokazuje sve isplativijim kupovati u inozemstvu. To smanjuje promet domaćim trgovinama, a posljedica je smanjenje proračunskih prihoda (i po osnovi carina i poreza).

Visokim cijenama proizvoda smanjuje se atraktivnost Hrvatske kao turističke destinacije, dobiva atribut skupog turističkog odredišta, a ako se i odluče sve proizvode donose sa sobom.

Smanjenjem carinske zaštite za sirovine i poluproizvode indirektno bi se smanjile cijene a dalje – oživjela proizvodnja.

Prema riječima predstavnice predlagatelja – visina sadašnje carinske stope, odnosno zaštite, ozbiljna je prepreka zaključivanju ugovora o slobodnoj trgovini sa zemljama članicama CEFT-e.

Dosadašnjim pristupom, izvoznici (najpropulzivniji dio hrvatskog gospodarstva) gube važna tržišta te postaju taoci dijela hrvatskog gospodarstva.

Prihvaćanjem Prijedloga zakona o carinskoj tarifi carine će se u prosjeku smanjiti za 30 posto. To je ujedno ozbiljan test za uključivanje u europske integracije.

Za očekivati je da će doći do djelomičnog smanjenja proračunskih prihoda od carina (za industrijske proizvode 29,9 posto, poljoprivredne proizvode 28,7 posto), ali je to već uključeno u Državni proračun za ovu godinu.

Na kraju napomena – stope predložene ovim zakonom nije moguće povećavati zbog preuzetih obveza i očekivanja brzog prijema u Svjetsku trgovinsku organizaciju, ali je moguće dodatno smanjiti carine za određene sirovine i poluproizvode koji se ne proizvode u Hrvatskoj.

RADNA TIJELA

O ovom su se Prijedlogu izjasnila radna tijela obaju saborskih domova. **Odbor ZUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo** iznosi mišljenje po kojem podržava prihvaćanje Prijedloga zakona, isto kao i **Odbor za Ustav i Poslovnik** istog doma, **Odbor za gospodarstvo i financije** podržava prihvaćanje zakonskog prijedloga zaključeno je u raspravi, ali su upućene primjedbe i prijedlozi temeljem primjedbi koje su predlagatelju uputile tvrtke »Elka«, d.d. iz Zagreba i Đuro Đaković. Primjedbe i prijedlozi su u slijedećem – tarifnu oznaku za ekstrudere za koju se predlaže stopa od 10 posto treba izmijeniti na taj način da se utvrdi tarifa slobodno; strojevi i

uređaji za berbu, žetvu i vršidbu poljoprivrednih proizvoda uključujući preše za baliranje slame i stočne hrane; kosilice trave i druge kosilice, strojevi za čišćenje i sortiranje snage motora od 45-175 kW utvrditi carinsku stopu od 20 posto a za snagu motora veću od 175 kW slobodno.

Tvrtka »Đuro Đaković«, poljoprivredni strojevi i uređaji d.d. Županja proizvodi vučene berače kukuruza koji do sada nisu obuhvaćeni tarifnim brojevima predlažu uvođenje nove tarifne oznake sa stopom od 20 posto.

Predložene su izmjene radi zaštite domaće kabelske industrije.

Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo nije imao primjedbi u odnosu na svoj djelokrug. **Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu** smatra da treba prihvatiti Prijedlog u prvom čitanju. **Odbor za financije i Državni proračun** raspravljao je o prijedlogu zakona kao matično radno tijelo te je ocijenio pozitivnim donošenje ovog zakona jer je na tragu ubrzanja priprema za ulazak u članstvo, odnosno priprema za provedbu postignutih dogovora u WTO-u. Istaknuto je da će se punopravnim članstvom u toj organizaciji potvrditi transparentnost hrvatskog gospodarskog zakonodavstva te postići brža tranzicija prema otvorenom tržištu i integriranost hrvatskog gospodarstva i tržišta u svjetsko gospodarsko okruženje.

Također je istaknuto kako su ovim Prijedlogom predviđena ukupna carinska rasterećenja u okviru pregovora za stjecanje članstva u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji te je s tim u svezi postavljeno pitanje o priljevu sredstava po osnovi carina u Državnom proračunu.

Zatraženo je da se sagledaju svi utjecaji ovih promjena na razvoj hrvatskog gospodarstva, posebno položaj poljoprivredne proizvodnje glede njezine konkurentnosti. Ujedno je ukazao na potrebu da se prilikom pripreme Konačnog prijedloga zakona ponovno razmotri opravdanost carinskih stopa kod pojedinih tarifnih brojeva. **Odbor za poljodjelstvo, selo i seljaštvo** je kao zainteresirano radno tijelo, dao potporu prihvaćanju predložene zakona budući da carina i carinska zaštita imaju ključnu ulogu u postupku prijema Republike Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju. Izražena je sumnja u dovo-

ljnu pripremljenost za ulazak u WTO, posebno u dijelu poljoprivrede budući da će se carinska zaštita za domaće poljoprivredne proizvode, nakon isteka prelaznog perioda, smanjiti u odnosu na dosadašnju za nešto više od 50 posto. Stoga su u raspravi iskazana mnoga otvorena pitanja i dvojbe o kojima treba voditi računa. Smatra se da će smanjenje carinske zaštite potaknuti uvoz visokosubvencioniranih poljoprivrednih proizvoda kojima naša poljoprivredna proizvodnja neće moći još dugo konkurirati. To će dovesti do gašenja naše prehrambeno-poljoprivredne proizvodnje a onda i gubitka radnih mjesta. Odbor drži da je potrebno pronaći odgovarajuće mehanizme koji će amortizirati negativne efekte.

Postavljena su slijedeća pitanja o – mogućnosti da novi poticaji ublaže negativne efekte smanjenja carinske zaštite; – hoće li se i na koji način odraziti smanjenje carine na cijenu poljoprivrednih proizvoda koji plaćaju potrošači (valja razmisliti o mogućnosti reguliranja maksimalne trgovačke marže); – hoće li se upoznati poljoprivrednog proizvođača s time što se gubi smanjenjem carinske zaštite, a što dobiva; slijedi sugestija, da se kod utvrđivanja Državnog proračuna za iduću godinu vodi računa o poremećajima koji će vjerojatno nastati na tržištu poljoprivrednih proizvoda ulaskom RH u WTO. Smanjenjem carina smanjuju se i prihodi Državnog proračuna za oko 30 posto.

U raspravi je također skrenuta pozornost na potrebu ponovne rasprave o Strategiji razvitka hrvatske poljoprivrede s obzirom na nove okolnosti vezane uz ulazak RH u WTO (stočarstvo, dugogodišnji nasadi). Bez obzira na vjerojatne teškoće s kojima će se Hrvatska suočiti primjenom novih tarifa Odbor smatra da, dugoročno gledano, ne bi bilo koristi od odgode ulaska RH u Svjetsku trgovinsku organizaciju. **Odbor za turizam** je dao potporu donošenju zakona imajući u vidu potrebu prilagodbe i usklađivanja hrvatskih zakonodavstava, sustavu pravila i normi Svjetske trgovinske organizacije (WTO) zbog što bržeg stjecanja članstva u toj organizaciji i time povoljnijeg pozicioniranja turizma u međunarodnom tržištu.

U raspravi o pojedinostima a na poticaj tvrtki koje se bave iznajmljivanjem plovila i njihovih udruga, Odbor

je predložio da za brodove, čamce i ploveće konstrukcije carinska stopa ne bude 10 posto nego da dobiju status slobodnog uvoza. U obrazloženju stoji da se u Republici Hrvatskoj ne proizvode ili u nedovoljnim količinama, plovila za sport i razbibrigu te da postoji potreba za posebnom zaštitom domaće proizvodnje, radi potreba turizma.

RASPRAVA

Zastupnicima ovoga doma u ime predlagatelja obratila se **Maja Briner**, tajnica Ministarstva i objasnila razloge za donošenje zakona.

Prema njezinim riječima novi Zakon o carinskoj tarifi predstavlja prvu fazu primjene razine carina koje su dogovorene tijekom postupka pregovora za prijem Republike Hrvatske u članstvo Svjetske trgovinske organizacije. Kao rezultat tih pregovora donijet je dokument o obvezujućem rasporedu carina koji sadrži popis svih proizvoda sukladno Zakonu o carinskim tarifama, a utvrđuje najvišu razinu carinske stope, te će se primjenjivati po načelu najpovolštenije nacije.

Carine iz obvezujućeg rasporeda utvrđene su na najvišoj razini i ne mogu se povećavati, uvodno je rekla gospođa Briner, a obrazloženjem koje je uslijedilo poslužili smo se i dali ga pod naslovom »O prijedlogu«.

U raspravi koja je uslijedila u Županijskom domu podnijeta su izvješća s rasprave u odborima a prva se za riječ javila mr. **Ankica Mamić (LS)** i iznijela razmišljanja Liberalne stranke. Sugerirala je kako da se prevlada proces prilagodbe, u kojem bi moglo doći do negativnih efekata.

Nema dvojbe da će Hrvatska radi ulaska u WTO morati podnijeti posebno u poljoprivredi štetne prilagodbe, rekla je.

Budući da je carinska stopa regulator zaštite vlastite strateške proizvodnje i uz preferencije, čuvar tržišne potrošnje i ponude, nameće se pitanje koliko je prijedlog kompatibilan s predizbornom retorikom glede

jačanja vlastite poljoprivredne proizvodnje i brige za naše selo.

U razdoblju prilagodbe treba razmisliti o privremenoj kontroli uvoza, jer smatra da stope na pojedine sirovine nisu prilagođene sadašnjem trenutku propadanja vlastitih proizvodnih kapaciteta.

Kako stvari stoje, ničim se ne utječe na ozdravljenje tržišta nego je, štoviše preplavljeno jeftinom i lošom robom. Ona će dotući dio tržišta koje za sada bar donekle funkcionira (koža, staklo, keramika, te sirovina za keramičke i ciglarski proizvodi).

Što se drveta tiče, smatra da ga treba pri uvozu osloboditi svih pristojbi. Štoviše, uvođenje povlaštene stope bilo bi dobro postići i za brodogradnju, poljoprivredne proizvode, turizam i marikulturu. S time treba započeti što prije kako bi proizvod bio pred turistima već sljedeće ljeto, a proizvodnja zdrave hrane potaknula naše selo da konkurira na međunarodnom planu. To bi trebala biti jedna od prvih hrvatskih inicijativa, jer za nju imamo sve uvjete, mišljenja je zastupnica.

Ništa od carinskih zakona, ako se ne provode u praksi, rekla je i zauzela se za dosljedno poštivanje carinske deklaracije. Ujedno je zamolila da se po toj osnovi riješi slučaj seljaka koji sa svojih njiva nose urod u drugu državu i ne plaćaju carinu. U tom slučaju ne bi trebala izostati primjerena kontrola.

Dr. **Paško Bubalo (HDZ)** je prigovorio sintagmi »status najpovlaštenije nacije« ukazujući na pravni termin po kojem je u međunarodnom smislu država subjekt, a ne nacija.

Ivan Lacković (HDZ) je zatražio da se carinske tarife oslobode umjetnička djela jer se njihovim uvozom obogaćuje država, kao i papir za slikare i grafičare koji ne proizvodimo.

Naša industrija nije u stanju parirati

Milan Markanjević (HDZ) ne sagledava pozitivne i negativne strane pristupa WTO-u premda se Prijedlogu ne protivi. Prije svega smatra da hrvatsko gospodarstvo treba dovesti u druge odnose primjenom monetarno-kreditne fiskalne politike, jer u odnosu na cijenu kapitala u europskim zemljama, ne može biti konkurentno. Jednostavnije rečeno – naša industrija nije u stanju parirati, pa nam se može dogoditi da tehnološki ne-

spremni, nižom kvalitetom proizvoda, skupom cijenom kapitala, visokim ulaznim troškovima, naš proizvod ima visoku cijenu.

U tom će se slučaju sve uvoziti (od postanka samostalne države povećavan je uvoz hrane), iako Slavonija može proizvesti neograničene količine hrane a Primorje povrća već u ranim zimskim mjesecima.

Apelirao je da Vlada odredi stratešku industrijsku granu i upitao – što će se dogoditi kasnije ako sada na ulice izlaze radnici prerađivačke i prehrambene industrije. Smatra da Vlada mora dati strateške orijentire, jer drži da s kamatnom stopom većom od 20 posto ne može konkurrirati zapadnoeuropskom tržištu. Prepreku predstavlja visina stope PDV-a posebno u prehrambenoj grani jer nisu stvoreni uvjeti za proizvodnju na većim površinama.

Uz iskazanu bojazan od povećane nezaposlenosti, napomenuo je da se u trgovačkim lancima kao što je »Mercatone« slijeva sva »bofl« roba iz Italije s upitnom kvalitetom hrane.

Što se tiče predloženih rješenja, Vlada određuje slobodnu stopu ako su u uređaje, aparate, vozila i dijelove ugrađeni dijelovi iz RH, ali prema postotku učešća, a u slučaju kada se uvozi oprema kao strani ulog valja primijeniti Zakon o stranim ulaganjima kako Vlada ne bi morala donositi posebne odluke. Osim toga, izrazio je protivljenje rješenju da Vlada određuje niže carine za robu iz najnerazvijenijih zemalja sukladno kriterijima UN-a za trgovinu i razvoj radi mogućih »dogodovština«.

Mr. **Vladimir Mesarić (KDM)** podržava raspravu prethodnika (dotaknuo bitne probleme Prijedloga i posljedice na gospodarstvo). Iako, suštinski mijenja gospodarske odnose u Republici Hrvatskoj (uvjet bez kojeg se ne može), imamo tek nekoliko grana spremnih za europsku ili svjetsku konkurenciju. Ponajmanje to može biti poljoprivredno-prehrambeni kompleks, pri čemu treba imati u vidu činjenicu da mnoge razvijenije zemlje od naše, štite svoju poljoprivrednu proizvodnju i industriju mnogo suptilnije nego carinom. One su samo jedan od načina zaštite, a kod nas gotovo jedini.

U svijetu se vode pravi ekonomski ratovi za zaštitu zemlje koja ima visoko kvalitetnu poljoprivrednu i pre-

hramenu proizvodnju te je moguće očekivati još neobrađenija polja.

Treba uspostaviti postupni (na tome je naglasak) sustav zaštite, odnosno, skinuti carinsku tarifu i iznaći suptilniji ali i kvalitetniji način zaštite te uspostaviti poticaje.

Može se očekivati, rekao je, da hrvatsko gospodarstvo, već sad u vrlo teškoj situaciji, ulaskom u trgovinske i političko-ekonomske asocijacije bude u još težoj situaciji. Naime, »upadi« stranog kapitala uglavnom će doći pokupiti novac potrošača, a da neće investirati u našu proizvodnju.

Izvoznici konkurentniji nego do sada

U takvoj bi situaciji država kao korisnik velikog broja roba i usluga morala preferirati hrvatski proizvod, kao i političari te tako pokazivati svoj patriotizam.

Iako je podržao stav zastupnice Mamić glede proizvodnje zdrave hrane, ne prihvaća terminologiju jer implicira da je druga hrana nezdrava.

Mr. sc. **Božidar Pugelnik (HDZ)** je zatražio da se podrži prijedlog Odbora, glede poduzeća »Đuro Đaković« i podrži jedini proizvođač kombajna.

Zlatko Komadina u ime Kluba zastupnika SDP-a je podržao Prijedlog rekavši da se bez ovakvih zakona ne može u Europu i svijet. Činjenica je da primjenom Zakona i ulaskom u WTO, firme gube određenu zaštitu, ali smatra da neće moći funkcionirati zadrže li se isključivo na domaćem tržištu. Prema tome, ulazak u WTO donosi smanjenje carina, ali izvoznici kvalitetniju tržišnu utakmicu, pa se može očekivati da budu konkurentniji nego do sada. Kada je riječ o »najpovlaštenijoj naciji« treba znati da pravila WTO-a, vrijede jednako za sve, pa se kvalitetna poduzeća nalaze u izvoznoj barijeri, ustvrdivši ipak da zakon kao i medalja ima dvije strane.

Što se tiče izuzetaka i traženja s tim u svezi smatra da ih ne može biti veći broj, jer zakon pripada paketu najpovoljnijih zakona koji čine makroekonomske okvir gospodarskog poslovanja.

Budući da izoliranost nije moguća privredni subjekti moraju imati fazu priprema kako bi se održali u što većem broju, i nastojati produžiti prijelazni rok.

Poljoprivredne proizvođače treba pripremiti na konkurentnost

Pitanje koje je na kraju postavio glasilo je – može li se u pregovorima ishoditi da se gospodarstvo u međuperiodu prilagodi, jer ulazak u WTO za sve vrijede ista pravila.

Miroslav Prpić (HDZ) je prigovorio što je izostalo konkretno razmatranje ministra ili zamjenika o problemu zaštite domaćih proizvođača glede njihove konkurentnosti na svjetskom tržištu, s obzirom na predstojeće opasnosti.

Prof. **Petar Novački (HSS)** je podržao raspravu prethodnika, a što se tiče carinskih tarifa zatražio da u prijelaznom periodu budu blaže. No, izrazito je nadu u bogatiji proračun te povećane poticaje i subvencije kako posljedice ne bi bile stravične.

• U slučaju kada je država većinski vlasnik, u industriji mora odrediti strategiju razvoja kao i u poljoprivrednoj proizvodnji, te je na njoj i najveća odgovornost.

Željko Režić (HSLS) smatra da je neophodno paralelno izrađivati programe i pripremati poljoprivredne proizvođače na konkurentnost. U slučaju kada je država većinski vlasnik, u industriji mora odrediti strategiju razvoja kao i u poljoprivrednoj proizvodnji (PIK-ovi imaju mogućnosti značajnije proizvoditi), te je na njoj i najveća odgovornost.

Na kraju rasprave zastupnicima se obratila **Maja Brinard**. Zahvalila je na komentarima, sugestijama i prijedlozima. Najteža su bila pitanja poljoprivredne proizvodnje, rekla je i prenijela da je prihvaćeno snižavanje carina za pojedine osjetljive proizvode (postupno tijekom razdoblja od 5 godina, a za najosjetljivije proizvode i iznimno do 7 godina).

Ponuda s hrvatske strane rezultirala je ukupnom prosječnom carinskom zaštitom za poljoprivredno-prehrambene robe na razini oko 16,4 posto, a ubuduće smanjivanje carinske zaštite u poljoprivredi bit će praćeno i kompenzirano povećanjem proizvodnih poticaja domaćim poljoprivrednim proizvođačima.

Nakon završnih riječi predstavnice predlagatelja glasovalo se o **Prijedlogu zakona o carinskoj tarifi i jednoglasno je utvrđeno prethodno mišljenje, sukladno prijedlozima radnih tijela – pozitivno.**

Izvoz u mizernom stanju

U ime predlagatelja zastupnicima ovog Doma obratio se **Goranko Fižulić**, ministar gospodarstva. Uputio je na neke statističke podatke po kojima se vidi u kakvom je mizernom stanju hrvatski izvoz, odnosno robna razmjena. Godine, 1999. iznosio je samo 4 milijarde i 289 milijuna dolara, dok istovremeno zemlje slične po veličini (ne i po ekonomskoj snazi) imaju desetak puta veći izvoz. Primjerice, Danska 47 milijardi, Irska 65, Izrael 23, Portugal 24, Češka 26, Mađarska 22, Slovačka 10, Slovenija 9. Jedinu zemlju s približnim izvozom i s kojom se možemo mjeriti u robnoj razmjeni je Bugarska.

Većina tih zemalja ima deficit u robnoj razmjeni, rekao je ministar i naveo primjer prema kojem je naš uvoz 1998. godine iznosio 8 milijardi i 300, a prošle godine pada na 1 i 700, što znači da je jednak izvozu. U izvozu su na prvom mjestu brodovi (1999. nešto manje od 15 posto), na drugom mjestu prerađena nafta i ulja 6,15 posto, na trećem odijela (3,82 posto) te drvo (2,68 posto).

Od uvoza na prvom je mjestu nafta (7,67) osobni automobili (7,65), brodovi (3,90) te lijekovi (1,81).

Ustvrdi da je trgovina dvosmjerna ulica, drži da je to razlog naše izoliranosti. Što se tiče robne razmjene sa svijetom, slobodnu trgovinu ostvarujemo samo s dvije zemlje, obje su iz bivše Jugoslavije, Slovenijom i Makedonijom.

Ministar je u nastavku izrazio očekivanja prema kojima će, u naredne tri godine Hrvatska ostvariti slobodnu razmjenu u 80 posto od ukupne razmjene. Smatra da radi toga treba postati članom Svjetske trgovinske organizacije (to se očekuje u narednom mjesecu), nakon čega započinju pregovori o slobodnoj trgovini sa svim zemljama CEFT-e i svim zemljama EFT-e. S Mađarskom

su pregovori već u tijeku, s drugima će početi nakon primanja u WTO (Rumunjska ili Turska), a s trećinom najesen (Poljska, Češka, Slovačka).

Time se hrvatskom izvozu otvara tržište od oko 120 milijuna stanovnika. Kada je o Prijedlogu riječ dobro je znati da je usklađen u rujnu prošle godine, kada su bili u tijeku završni pregovori s WTO-om (trajali su više od dvije godine i u njemu su sudjelovali Ministarstvo gospodarstva i Ministarstvo poljoprivrede).

U prijedlogu tarifa nema rješenja, a poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima radi procjene Ministarstva poljoprivrede i Vlada da u trenutku dok se ne zna datum primanja u Svjetsku trgovinsku organizaciju to nije potrebno.

Očekujem, rekao je ministar da će biti pripremljeno do drugog čitanja (u svibnju), a cijeli zakon validan od 1. srpnja ove godine.

U vremenu kada svjetsko gospodarstvo teži globalizaciji i uklanjaju se prepreke u trgovini, nema opravdanja zadržavanju sadašnje, visoke carinske zaštite koja iznosi oko 10 posto za industrijske proizvode i 33,7 posto za poljoprivredno-prehrambene proizvode, to više što je u Europi prosječna carinska zaštita za industrijske proizvode manja od 3 posto, a u zemljama u tranziciji oko 5 posto.

• U vremenu kada svjetsko gospodarstvo teži globalizaciji i uklanjaju se prepreke u trgovini, nema opravdanja zadržavanju sadašnje, visoke carinske zaštite koja iznosi oko 10 posto za industrijske proizvode i 33,7 posto za poljoprivredno-prehrambene, to više što je u Europi prosječna carinska zaštita za industrijske proizvode manja od 3 posto, a u zemljama u tranziciji oko 5 posto.

Radi toga je umanjena konkurentnost hrvatske industrije (zaštićena je visokim carinama), ali se sve više udaljava od zahtjeva koji pred nju postavlja svjetsko tržište. Odnosi se to na proizvodnost, cijenu i kvalitetu. Upravo to najbolje potvrđuju podaci o omjeru hrvatskog izvoza i uvoza.

Predviđena je i prilagodba

Visina carinske zaštite, između ostaloga, predstavlja ozbiljnu prepreku zaključivanju ugovora o slobodnoj trgovini sa zemljama članicama CEFT-e, rekao je ministar i dodao da zemlje CEFT-e, osobito Mađarska, kao polaznu osnovu za procese liberalizacije međusobne trgovine već sad, ne prihvaćaju važeću razinu carina nego dogovorenu u okviru prijama u Svjetsku trgovinsku organizaciju. Mi, na žalost, gubimo značajna tržišta. O tome govori podatak da je hrvatski izvoz u zemlje CEFT-e u stalnom padu, te podaci o izvozu po stanovniku zemalja u tranziciji. Po njima je hrvatski izvoz po stanovniku četiri i pol puta manji nego slovenski, dva i pol puta manji nego mađarski, te gotovo dva puta manji nego slovački.

Zbog visokih cijena manje smo atraktivni i kao turistička destinacija o kojoj je stvorena slika kao skupom ljetovalištu. Radi toga izostaje masovni turizam (posebice zemalja CEFT-e) ili turisti sa sobom donose gotovo sve proizvode koje će konzumirati.

Ovaj Prijedlog predstavlja tek prvu fazu uključivanja u kojoj će se primjenjivati carina, koja je dogovorena za prijam u članstvo Organizacije. Radi informacije, ministar je dao do znanja da se tijekom pregovora o prijemu vodilo računa o periodu prilagodbe hrvatskog gospodarstva. Dogovoreno je prijelazno razdoblje od 2 do 5 godina, a za najosjetljivije poljoprivrednoprohrambene proizvode i do 7 godina. Tijekom tog razdoblja carine će biti postupno snižavane, rekao je ministar, a dio obvezujućeg rasporeda koji se odnosi na 2000. godinu ugrađen je u Prijedlog o carinskoj tarifi (za najveći broj proizvoda utvrđena je najveća carina pa nema mogućnosti povećanja).

Po stjecanju članstva svake će se godine donositi nova carinska tarifa u kojoj će biti nova snižena razina carina dok se ne dosegne obvezujuća razina. Ovogodišnje smanjivanje carina istovremeno je ozbiljan test spremnosti hrvatskog gospodarstva za uključivanje u europske integracije. Reciprocitet koji slijedi podrazumijeva ukidanje carina za najveći dio industrije, proizvoda (osim tekstila) i liberalizaciju trgovine za poljoprivredne i prehrambene proizvode.

Omogućit će se snižavanje carina za repromaterijal i sirovine, smanjiva-

njem troškova proizvodnje u tehnološki i reprodukcijski ovisnim granama, što će potaknuti oživljavanje proizvodnje te povećati konkurentnost dijela gospodarstva koji plaća visoke carine (osim fiskalnih nemaju drugo opravdanje).

Zbog snižavanja carina, očekuje se smanjivanje proračunskih prihoda, ali je i to predviđeno u državnom proračunu za 2000. godinu.

Ministar je u svom govoru smatrao važnim još jednom naglasiti da predložene stope nije moguće povećati radi predstojećih obveza prijama RH u Svjetsku trgovinsku organizaciju. Ukoliko se pokaže potrebnim, ali i ekonomski opravdanim, tijekom postupka donošenja zakona moguće je dodatno sniziti carinu za sirovine i poluproizvode, koje ne proizvodimo.

Nakon uvodnog dijela u kojem je o zakonskom prijedlogu govorio ministar gospodarstva Goranko Fižulić, o njemu su se i usmeno očitovala radna tijela. U ime Odbora za financije i Državni proračun **Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSLŠ)**, a Odbora za poljoprivredu i poljodjelstvo **Drago Krpina (HDZ)**. Izvješće Odbora za turizam prezentirala je **Vesna Podlipec (SDP)**.

Argumenti Vlade prihvatljivi

Nakon toga stav su prenijeli predstavnici klubova zastupnika. **Željko Pavlic** je u ime Kluba Hrvatske socijalno-liberalne stranke podržao donošenje Zakona i prihvatio argumentaciju Vlade. Prvenstveno misli na onu o potrebi snižavanja carina, a onda i stav da je članstvo u Svjetsku trgovinsku organizaciju jedan od uvjeta za ulazak u neke druge gospodarske ili političke asocijacije. Prenio je da postoji određena zabrinutost zbog mogućeg nepovoljnog utjecaja u području gospodarstva, te je dopunio ministarvo izlaganje o trgovinskom deficitu ukazujući na tzv. sivi uvoz.

Kao što je poznato, deklarirao se kao uvoz za Hercegovinu, i uz male porezne stope ostajao u Hrvatskoj, čemu valja dodati poznati shopping-turizam radi kojega je godišnje izlazila iz zemlje, prema nekim procjenama, milijarda dolara.

Zbroji li se, Hrvatska ima veliki trgovinski deficit (puno novca odlazi van) pa bi novom uspostavom carina s vremenom prihodi bili veći nego sada.

Zbroji li se, Hrvatska ima veliki trgovinski deficit (puno novca odlazi van) pa bi novom uspostavom carina s vremenom, prihodi bili veći nego sada.

Zastupnik od ove Vlade očekuje da u prijelaznom periodu ispuni predizborna obećanja i smanji PDV kako bi smanjenjem troškova i naši proizvođači, cijenama bili konkurencija uvoznima.

Stav Kluba zastupnika HKDU-HSP iznio je **Tonči Tadić**. Izjasnio se o tome zašto će njegov klub glasovati protiv. Naime, istaknuvši da carinske tarife trebaju biti usmjerene na poticanje i oporavak gospodarstva i općenito razvitka u zemlji, nameće se pitanje koliko su razvitak zemlje odnosno oporavak gospodarstva, s jedne i ulazak Republike Hrvatske u WTO s druge strane međusobno kompatibilni s obzirom na prilike u kojima se Hrvatska, a time i naše gospodarstvo, nalaze.

Klub je mišljenja da se radi o izokrenutom redoslijedu prioriteta, i zadovoljavanje WTO-a i njegovih članica u kojem Republika Hrvatska stječe polukolonijalni status.

U ovoj bi raspravi trebalo biti važno kako ulaskom u WTO i druge međunarodne integracije zaštititi svoje gospodarske i druge interese. Hrvatskoj je interes da s jedne strane lakše dođe do sirovina ili proizvoda koje ne proizvodi i potakne oporavak gospodarstva štiteći ga od konkurencije. Šire gledanje zahtijeva da se temeljem Nacionalne razvojne strategije jasno odrede strateški važne djelatnosti nakon čega će odrediti porezne olakšice i carinsku zaštitu. Zatim je potrebno poduprijeti socijalnu skrb, zdravstvo, zaštitu obitelji, školstvo, kulturu, te poljoprivredu, zapošljavanje, ekologiju i gospodarenje okolišem. Očekuje da se poboljša prometni sustav, razvije znanost, potakne razvoj telekomunikacija i informacijskog društva i turizam. S obzirom na to da ne postoji cjelovita i usuglašena vizija razvoja, smatra kako nije moguće raspravljati o utemeljenosti predloženih carinskih tarifa.

Imati u vidu hrvatske potrebe, a ne WTO-a

Opetovao je da prvenstveno treba imati u vidu hrvatske potrebe, a ne potrebe WTO-a, pri čemu bi carine bili oslobođeni proizvodi, od dječje hrane, odjeće, obuće, sva dječja oprema, te ona školska oprema koja se ne proizvodi u Hrvatskoj. Carine treba biti oslobođena oprema za znanstvena istraživanja, kompjuterska oprema (posebno hardverske komponente za potpunije internet umreženje). Povoljniju carinu treba predvidjeti za poljoprivrednu i ribarsku opremu (onaj dio koji zasad ne proizvodi u Hrvatskoj i drugi materijal potreban za proizvodnju hrane, poljodjelstvo, stočarstvo i ribarstvo).

Pitajući se koja je uopće bila i jest svrha pregovora za ulazak u WTO, smatra kako je neshvatljivo da se već sada prilagođavamo potrebama WTO-a, čak vodi prema slamanju jedne grane hrvatskog gospodarstva, a ne nazire se vrijeme ulaska u WTO. Takvo je ponašanje besmisleno i radi toga što postoji primjer Slovenije koja je čitavu godinu nakon učlanjenja u WTO zadržala carinu. Da ulazak u WTO donosi opasnosti po domaću proizvodnju, govori i činjenica da (prema povelji WTO-a) nestaju carinske barijere, a zemlja ne može reći ne neželjenom uvozu (osim ako se tome protivi javnost).

Ako je cilj stvoriti u Hrvatskoj blagostanje to se ne postiže uvozom svega i svačega, nego oživljavanjem vlastite proizvodnje i ozdravljenjem gospodarstva, zaključio je zastupnik.

Naglasio je da Hrvatskoj nije cilj pretvoriti se u ogromni duty free shop, nego porezne i carinske olakšice dati svima koji svojom aktivnošću povećavaju nacionalni dohodak, te onima koji ulazu u nove gospodarske projekte (posebno u ratom razrušenim krajevima na Jadranu ili u Podunavlju), a to bi se trebalo odnositi i na domaće ulagače.

Dr. Petar Turčinović je u ime zastupnika IDS-a podržao Prijedlog, zatraživši da se profesionalnije pristupi postupku ulaska, primjenom modela simulacije kod čega je moguće sagledati posljedice. To bi trebala postati praksa prilikom donošenja zakona o gospodarstvu, rekao je, zalažući se za više primjena simulacije i iznalaženja odgovora na pitanja kako kompenzirati negativne posljedice i olakšati

početni šok. Predloženo postupanje dovodi do ravnoteže unutar poljoprivredne proizvodnje, i stvaranja povjerenja i u slučaju težih posljedica.

Marijan Maršić je govorio u ime HSS-a. Smatra da je za malu i gospodarski zatvorenu zemlju opasno ostati izdvojenom od globalnog trenda gospodarskog povezivanja pod zaštitnim znakom WTO.

Zašto je ulazak nužan, zastupnik je naveo u nekoliko točaka koje slijedimo – primjena najpovlaštenijih carina omogućava pristup na tržišta zemalja članica; dugoročno se potiče rast i stabilnost gospodarstva; potiču se procesi prilagodbe gospodarstva; omogućava se veća predvidivost u trgovinskim tijekovima; članstvo u WTO-u preduvjet je za sve ostale integracije; samo članovi sudjeluju i aktivno odlučuju o daljnjim procesima liberalizacije. Nedvojbeno je, nastavio je, da bez odgovarajućih mehanizama za ublažavanje negativnih učinaka, kratkoročno može doći do negativnih pojava, naročito u poljoprivredno prehrambenom sektoru. U protivnom se može očekivati da smanjenje postojeće carinske zaštite zaoštri konkurentnost domaće proizvodnje, dođe do pada proizvodnje u pojedinim područjima, te da značajnije poraste uvoz (pad proizvodnje dovodi do smanjenja sjetvenih površina, a to orijentaciji na upotrebu uvoznih sirovina). Slijedi zatvaranje preradbenih pogona i pada broja zaposlenih u tom sektoru.

Uključenje je nužno

Ubuduće neće smjeti uvoditi zabranu uvoza i prekoračiti utvrđeni iznos subvencije iz državnog proračuna. Sve nove mjere bit će prilagođene pravilima Svjetske trgovinske organizacije, a najveći nedostatak Klub vidi u tome što Svjetske trgovinske organizacije nemaju jednaku potporu i carinsku zaštitu za sve članice (neke su se izborile za veće carine i za veće subvencije), no i ostale će zemlje morati smanjivati subvencije, a posebno izvozne.

Prema riječima zastupnika, najvažnija obveza jest pridržavanje plafona u poljoprivrednim subvencijama (domaća potpora u poljoprivredi ulaskom u WTO iznosit će oko 161 milijun eura), smanjivati godišnje za 20 posto u pet godina od dana prijama u WTO.

Klub zastupnika Hrvatske seljačke stranke, u svezi s Prijedlogom zaključuje – uključenje u Svjetsku trgovinsku organizaciju je nužno. Smanjivanje carinske zaštite za oko 30 posto otežava gospodarstvu, međutim, stvaraju se pretpostavke za jeftiniju proizvodnju. Ulaskom u europske asocijacije omogućava se hrvatskim proizvodima plasman na europskom tržištu, te stoga očekuje zaštitu obiteljskog gospodarstva. Valja stoga imati na umu činjenicu da hrvatsko tlo može prehraniti dvostruko više stanovništva, pa sugerira da proizvodnju hrane treba prilagoditi potrebama bogatih zemalja te takvom politikom subvencionirati određene proizvode.

• Hrvatsko tlo može prehraniti dvostruko više stanovništva pa proizvodnju hrane treba prilagoditi potrebama bogatih zemalja te takvom politikom subvencionirati određene proizvode.

Za rješavanje problema u poljodjelstvu očekuje donošenje strategije razvoja poljoprivredne proizvodnje, stvaranje poljoprivrednih programa, donošenje zakona o poljoprivredi (i o poljoprivrednom zemljištu), o nasljeđivanju, subvencijama, poticajima, kojima će se omogućiti racionalnija proizvodnja. Zalaže se za ujednačavanje carinskih stopa radi stvaranja uvjeta za ravnopravniju utakmicu sa susjednim zemljama, za to da se vodi računa kako kompenzirati sve što će se pokazati štetnim, naročito u poljoprivredi, a posebno kako ubrzati razvoj gospodarstva.

Ukazujući na potrebu da se razmotri predložena opravdanost pojedinih carinskih stopa, stranka u čije ime govori, Prijedlog drži podobnim za upućivanje u drugo čitanje.

Ivo Lončar (nezavisni) je na ministrovu izjavu – »trgovina je dvosmjerna ulica«, odgovorio da to ne vrijedi za agrar. U svezi s tim je izrazio skepsu i radi toga što je poljoprivredna proizvodnja specifična grana – u njoj je mali obrtaj kapitala, te na nju utječu, osim svega ostaloga, i elementarne nepogode.

Premda se u prijedlogu govori o zaštiti pojedinih proizvoda, zabrinjava što se ne govori o zaštiti pojedine

proizvodnje, pri čemu valja imati na umu da je u posljednjih deset godina hrvatski agrar doveden do prosjačkog štapa (devastiran više nego u 25 godina komunističke vladavine). Svoju zabrinutost vezuje uz moguće očekivane posljedice ulaska u WTO, iako je svjestan činjenice da Hrvatska ne smije i ne može biti izolirana.

Prije ulaska zaštititi domaći proizvod

Posljedica učlanjenja u europske i svjetske integracije, uz ovakav hrvatski agrar (pozitivnog je vrlo malo) može biti njegovo potpuno uništenje, pa bi bilo zanimljivo znati što će se dogoditi sa stočarskom proizvodnjom (nema nijedne gospodarske grane koja nije na rubu ponora). Svinjogoj-ska proizvodnja je na razini 1953. godine, govedarska na onoj prije 1990. godine, a ulaskom u WTO nije ih moguće ničim zaštititi. Slično je i u ratarskoj proizvodnji, osobito u proizvodnji uljarica, te je posebno zabrinut za vinogradarsko-vinarsku proizvodnju.

Ako se prije ulaska u WTO započeta proizvodnja ne zaštititi na pravi način, a to će biti vrlo teško, očekuje da će naše vinogradarstvo i vinarstvo biti potpuno uništeno.

Izjasnivši se za zaštitu obiteljskih gospodarstava upitao je – zašto ne dopustiti uvoz mineralnog gnojiva ako je naše skuplje 70 posto, a previ-soke su i cijene pesticida i sjemena.

Ne zaštititi li se na pravi način stočarska proizvodnja (osobito svježeg mlijeka, sira i svih mliječnih proizvo-da), ona će propasti (uvozi se gotovo 60 posto mlijeka), naglasio je zastup-nik, prigovorivši što se ne govori o bilancama, odnosno iznose argumen-ti o tome što se u ovom trenutku dobi-va ulaskom u WTO, a što gubi.

Premda napominje da se ne protivi ulasku u organizacije navodi ove činjenice da bi uputio na stratešku važnost poljoprivredne proizvodnje, te zato što Hrvatska u ovom trenutku nije dovoljno pripremljena za ulazak u WTO.

Kakva je situacija najbolje poka-zuje podatak da se više od 50 posto naših potreba za hranom ostvaruje iz uvoza, a za druge je zemlje alarmant-no ako se radi o 2-3 posto.

Kao što je rekao, velikom iluzijom smatra povećanje proračunskih sred-stava za 80 posto za poticaje i subven-cije u poljoprivrednoj proizvodnji, jer

to ni približno nije dosta. Ne planira se stavka u slučaju da dođe do poremećaja pri uvozu i izvozu kako bi se moglo pravovremeno intervenirati. Daje podršku zakonu, ali smatra potrebnim naglasiti kako u proizvodnji hrane treba biti vrlo oprezan.

Ivan Kolar (HSS) je prigovorio ministru držeći da o svemu seljaci nisu dovoljno informirani te ulazak u WTO predstavlja tabu temu i zato se od toga strijepi. Nije mu drago što javnost nije obaviještena o pregovo-rima kao niti o prednostima koje se stvaraju ali i negativnim učincima. Seljaci su u ovom slučaju više nego oprezni, rekao je, te premda je ulazak u WTO neminovan, drži da seljak ul-azi »kao bos u trnje«.

Zastupnik je, kao i prethodnici ocijenio da gospodarstvo nepripremljeno dočekuje liberalizaciju uvoza i konkurenciju. Ono se s njome ne može nositi jer je i 2 posto prora-čunskih subvencija za poljoprivredu premalo (druge zemlje imaju daleko veće subvencije).

Ukoliko se obiteljska gospodarstva ne pripreme tako da se uvede izravna dohodovna podrška neće podnijeti »šok« novonastale situacije. Moguće je očekivati i socijalne probleme, re-kao je i njih treba rješavati socijalnim programom, proizvođačima treba dati podršku u obliku poticaja.

Zamjerio je politici Vlade što uz dobru volju da pomogne poljoprivred-niku nije pronašla adekvatan način distribucije poticaja pa se oni još uvijek velikim dijelom gube na putu do proizvođača.

Sukladno tome pita – zbog čega premija za mlijeko nije rezultirala po-većanjem proizvodnje i nižom cijeno-m. Predlaže da se novac iz prora-čuna upućuje izravno proizvođaču što će rezultirati sniženjem cijene kraj-njeg proizvoda. Želeći da javnost bude upoznata s onime što slijedi, a država pokuša »spasiti što se spasiti dade« upozorio je na mogućnost po-jave velikog nezadovoljstva.

Miroslav Korenika (SDP) je izrekao spoznaju da u doba opće glo-balizacije Hrvatska ne može ostati usamljeni otok, vjerujući da će u budućnosti biti uglavnom usmjerena na izvoz, radi veće proizvodnje nego potrošnje.

Međutim, u ovom trenutku dvoji o našoj spremnosti da se tržišno utrkujemo s razvijenim gospodarstvima za-padne Europe.

Kako stvari stoje, mišljenja je da će se morati daleko više uložiti u sub-vencije i ostale poticaje da bi se na-doknadilo propušteno i okrenulo se razvoju proizvodnje. Izrazio je zadovo-ljstvo predviđenim smanjenjem cari-na na sirovine i poluproizvode po-trebne domaćoj proizvodnji kako bi bila konkurentnija.

Do drugog bi čitanja, smatra treba-lo sačiniti polugodišnju listu Hrvat-skoj potrebnih sirovina i poluproizvo-da.

Još je preporučio Vladi da se pri razgovorima o ulasku u Svjetsku trg-ovinsku organizaciju izbori za više carinske stope, i uz argument da je naše gospodarstvo bilo pogođeno ra-tom, a druge tranzicijske zemlje nisu i razmisli o što većim subvencijama.

Ocijenio je da je Vlada ovime na dobrom putu u traženju pristupa trg-ovinskoj organizaciji smatrajući da je to za naše izvozno orijentirano gos-podarstvo više dobitak nego gubitak.

Pogotovo treba pokazati više senzi-biliteta jer je poljoprivredna grana ne-pripremljena za ulazak u svjetsku trg-ovinsku organizaciju.

Jadranka Katarinčić-Škrlić je pod-ržala donošenje zakona i ukazala na značaj i mogući širi utjecaj na gospo-darstvo.

Izrekla je konstataciju koja je dije-lom izazvala protivljenje, prema kojoj je rat odredio ukupno stanje u državi te da je radi provođenja vanjske poli-tike bila u čekaonici, a postupanjem u vrijeme vladavine HDZ-a zatvorila od komunikacija i kapitala. Dodala je da je propustila ulazak u CEFT-u 1992. i 1993. godine, te da je suspend-irana s pregovora s Europskom uni-jom oko ugovora o trgovanju i surad-nji radi uključenja u rat u Bosni.

Posljedice pretvorbe i politike osjeća potrošač

Podsjetila je na pretvorbu koja je rezultirala rasprodajom najvrijednijih poduzeća radi čega je izostao ulazak stranog kapitala i znanja. Posljedica je orijentiranost na domaće tržište i zaštita od strane konkurencije. To i danas osjeća potrošač, jer kupuje daleko skuplji proizvod.

Rezultat pretvorbe je – otpuštanje viška radnika, umirovljenje, preveli-ko opterećenje fondova mirovinskog osiguranja, opterećen je državnj proračun sanacijama tvrtki i banaka što je dovelo do povećanja kamatne sto-pe.

Prema mišljenju zastupnice, ovim se zakonom omogućava uključivanje u gospodarske integracije, te podupire njegovo donošenje.

Drago Krpina (HDZ) je osporio navod zastupnice da se Hrvatska zatvorila za vrijeme vladavine HDZ-a, a da je uključanjem u rat u Bosni odgođeno primanje u gospodarske asocijacije. Odvratio joj je da je Hrvatska 1992. godine međunarodno priznata, a tek prije godinu dana posljednji je vojnik otišao iz Hrvatske. Glavni razlog što Hrvatska nije ranije primljena u WTO bio je rat, naglasio je zastupnik.

Podsjetio je da je istaknuti predstavnik europske unije u Hrvatskoj svojevremeno izjavio da Hrvatska nije vodila akcije »Oluja« i »Bljesak« da bi bila primljena u PHARE program držeci neodgovornim njezine riječi da se Hrvatska uključila u rat u Bosni.

Jadranka Katarinčić-Škrlić je ostala pri svome stavu da se Hrvatska uključila u rat u Bosni i da se radi toga našla u čekaonici pred Europom.

Drago Krpina je uzvratilo da se »uključivanje« Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu dogodilo temeljem sporazuma i uz suglasnost međunarodne zajednice. Zahvaljujući tome, oslobođen je Bihać i veliki prostori Bosne i Hercegovine do tada pod bosanskohercegovinskom okupacijom.

Jadranka Katarinčić-Škrlić je odgovorila da je dio rasprave oko Domovinskog rata zaključen donošenjem Deklaracije o suradnji s Haagom.

Drago Krpina je ustvrdio da za Hrvatsku, izvan svjetskih europskih trgovačkih i gospodarskih asocijacija, nema drugog ozbiljnog i sigurnog puta. Međutim, dugoročno će to za Hrvatsku biti dobro, rekao je vjerujući da će imati koristi od članstva u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji. Nedvojbeno je da će kratkoročno, pa i srednjoročno imati neizbježnih gospodarskih i socijalnih posljedica. Rekao je i zašto – svjetska trgovinska organizacija jedan je od mehanizama na kojem se razvija globalno svjetsko gospodarstvo, a ono diktiraju moćni i bogati boreći se svojim konkurentnijim gospodarstvima za slobodnu trgovinu. Cilj im je otvoriti tržište kojem siromašniji financijski ni tehnološki nisu konkurentni. Otuda strah od svjetskog globalnog gospodarstva viđen ovih dana na demonstracijama u vrijeme zasjedanja Svjetske banke u SAD-u. Nažalost, dru-

gog izbora nema, rekao je, osim razmišljati o tome kako izbjeći negativne učinke poradi toga što Hrvatska nije spremna na otvorenu tržišnu utakmicu.

Hrvatsko gospodarstvo će još dugo uklanjati posljedice agresije, što su objektivne teškoće koje se negativno odražavaju na konkurentnost.

Jedna od neizbježnih negativnosti bit će nagli porast uvoza prehrambeno-poljoprivrednih proizvoda, radi čega će se smanjiti prodaja domaćeg proizvoda, a to će opet utjecati na zaposlenost.

Uvoznici će ipak biti najzadovoljniji

Opravdano je stoga postaviti pitanje koliki je time gubitak u proračunu (stavka u prihodima proračuna od carina nije zanemariva). Iako predlagatelj kaže da će se to dijelom nadoknaditi većim uvozom, zastupnik smatra da se tome ne treba radovati. Konkretna zamjerka ovome zakonu glasi – nedostaju brojevi pokazatelji o efektima za hrvatsku poljoprivredu, industriju i radna mjesta. U svemu, uvoznici će biti ipak najzadovoljniji.

Ivo Fabijanić (SDP) je upozorio da su domaće solane pred izdisajem. Zamolio je da se kod razmatranja problematike uzme to u obzir upozoravajući na tisućljetnu proizvodnju soli koja na otoku Pagu zapošljava stotinu ljudi. O tome su već predložena neka rješenja i upućena Ministarstvu gospodarstva i financija, a jedno je od njih da se financira domaća proizvodnja. Naime, iskustva susjednih zemalja govore da podržavaju vlastitu proizvodnju soli, a i tržište Europske unije zaštićuje proizvodnju.

Ljubicca Lalić (HSS) je uvodno rekla kako je jednako svjesna pozitivnih učinaka i štetnih posljedica ulaska u članstvo WTO-a, zbog nepripremljenosti našega gospodarstva. Posebnu zabrinutost iskazala je za poljoprivredu radi predstojećeg smanjenja carinske zaštite.

Kao dobar poznavalac uvjeta života i rada slavonskog seljaka odgovorno tvrdi da nije pripremljena za ulazak u WTO.

Upozorila je na situaciju u Slavoniji nakon procesa privatizacije i tajkunizacije, na propast gospodarskih subjekata, potpunu nelikvidnost preostalog dijela subjekata, na stopu nezaposlenosti od 37 posto u Vuko-

varsko-srijemskoj županiji, 19 tisuća nezaposlenih u Brodsko-posavskoj županiji, te 10 tisuća nezaposlenih u Požeškoj i 34 tisuće nezaposlenih u Osječko-baranjskoj županiji. Ionako usitnjeno gospodarstvo još se više usitnjava, nema bilanci, nekontrolirano se uvozi preko meke granice, nema stabilne agrarne politike, plasmana vlastitih proizvoda, a mehanizacija je zastarjela. Za nabavku novih nema kredita ili imaju visoku kamatu, te zaključuje – zemlja u koju se ne ulaže dovoljno ne može adekvatno vratiti.

Nakon opsežne rasprave uslijedilo je očitovanje ministra gospodarstva **Goranka Fižulića**. Zahvalio se na primjedbama, rekavši da se većina odnosi na prehrambeno-poljoprivredni sektor. Ipak je najavio razuvjeriti zastupnike u nepotrebno iskazivanje strahova.

Prvo, pregovaralo se pune 2 godine (sudjelovali su Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo gospodarstva). Hrvatska je dobila najdulji mogući period za prilagodbu gospodarstva – između 5 i 7 godina, kao nijedna zemlja do sada (pregovarala je bivša Vlada). Prehrambeno poljoprivredni proizvodi imat će veliku carinsku zaštitu, rekao je i naveo proizvode. Bit će veća od 50 posto na uvoznu cijenu, a mlijeko 55 posto, prihvativši primjebu da se favorizira uvoz mlijeka u cisternama pri čemu dobit imaju oni koji ga pakiraju. Isto je sa sokovima. Znači, zaključio je još jednom, i dalje ostaje primjerena zaštita, a budući da Hrvatska nije izolirani otok, shopping u susjednim zemljama odnosi milijardu američkih dolara što znači da se državni proračun oštećuje za oko 4 milijarde kuna (oko 8 posto proračuna) što bi moglo biti usmjereno u subvenciju poljoprivrede. Hrvatska je jedina zemlja s ovako razvijenim shopping turizmom iznimno štetnim po gospodarstvo, pa pridajući tome štednju u inozemnim bankama, ispada da je Hrvatska zemlja u kojoj se samo radi i spava. Prema tome, naglasio je ministar, Zakon predstavlja uključivanje Hrvatske u Europsku uniju i integracije koje nije moguće izbjeći. Pitanja koja se tiču prehrambenog sektora obećao je prenijeti ministarstvima i sam ukazujući na nelogičnosti da se subvencionira proizvodnja na kojoj se gubi. Primjedba gosp. Krpine vezano za

nultu carinu za pokušstvo dobila je odgovor – radi se o usuglašavanju na razini Svjetske trgovinske organizacije, pa smatra da se više isplati proizvoditi za 120 milijuna stanovnika nego za 4,5 milijuna.

Potrebna su veća tržišta

Odgovor gosp. Tadiću glasi – ne može se startati s racionalnom, rentabilnom i profitabilnom proizvodnjom za tako malo tržište. Potrebna su druga tržišta za koja se isplati proizvoditi, rekao je, što znači da će prilagodba za neke biti bolna a za druge nova šansa.

Što se tiče proizvođača školskog pribora požuruju sklapanje ugovora o slobodnoj trgovini sa zemljama CEFT-e, radi proširenja tržišta. Poznato je također da trgovci rade s dva puta manjim maržama nego u susjednim zemljama, rekao je. Što se tiče primjedbe o otvaranju radnih mjesta smatra da

treba uzeti u obzir sve aspekte. Obećao je sve primjedbe prihvatiti, osim onih kojima se traži povećanje carinske stope (slučaj soli) jer bi se unazadili u pregovorima sa WTO-om.

Drago Krpina se obratio ministru smatrajući njegov navod (zašto se subvencionira pšenica koju nemamo kome prodati) u neskladu s Vladinim prijedlogom znatnog povećanja subvencije za pšenicu (ove godine će se potrošiti oko 220 milijuna kuna za subvencije za kukuruz a ne zna se po kojoj cijeni i kome prodati).

Ivo Fabijanić je ispravio – nije tražio povećanje carinske stope za sol (podržava predloženu stopu) koja je sada uvedena, nego da se razmisli o subvencijama i poboljšanju.

Ministar gospodarstva **Goranko Fižulić** je unatoč skromnu znanju o poljoprivredi, kako je sam rekao, odgovorio da je zatečeno stanje zasi-

janih površina pšenicom, kukuruzom što radi stanja na selu treba zadržati a istovremeno izvršiti restrukturiranje.

Drago Krpina je odgovorio da Vlada nije mogla zateći zasijane površine kukuruza jer se kukuruz sije u proljeće dodajući da se ovakvim sustavom subvencija zadržava i potiče pogrešna struktura hrvatske poljoprivredne proizvodnje, ulaganjem u najjednostavnije kulture (pšenica i kukuruz) umjesto u voćarstvo, vinogradarstvo ili stočarstvo.

Zastupnici **Željko Malević** i mr. **Zdenka Čuhnil** su prigovorili da se kukuruz sadi, a **Drago Krpina** odgovorio da se govori o jesenskim i proljetnim sjetvama, a ne na žalost o sadnjama voćaka i vinograda.

Nakon ove rasprave uslijedilo je glasovanje o prihvaćanju prijedloga zakona o carinskoj tarifi i mišljenju Županijskog doma. Jednoglasno su prihvaćeni.

M. P.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O POSEBNO POREZU NA NAFTNE DERIVATE

Jeftinije gorivo za ribarstvo i poljoprivredu

Zastupnički je dom jednoglasno prihvatio u prvom čitanju izmjene i dopune Zakona o posebnom porezu na naftne derivate kojima se predlaže korištenje, i neplaćanje posebnog poreza pri kupnji ulja za loženje, ekstra lakog, a za pogon ribarskih plovila kojima se obavlja gospodarski ribolov i za pogon poljoprivrednih strojeva.

Prihvaćajući Prijedlog ovog zakona, Zastupnički dom je zaključio da Vlada Republike Hrvatske dostavi za sljedeću sjednicu Konačni prijedlog ovog zakona.

Predlagatelji zakona bili su zastupnici u Zastupničkom domu **Ivan Kolar (HSS)** i **Stjepan Živković (HSS)** u ime Kluba zastupnika HSS-a.

O PRIJEDLOGU

Donošenjem Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu (»Narodne novine«, brojevi 29/99. i 105/99.) propisani su pored ostalog vrsta i visina novčanih

poticaja za poljoprivrednu i ribarsku proizvodnju (uzgoj, ulov i prerada morske ribe i drugih morskih organizama).

Zakonom o posebnom porezu na naftne derivate (»NN«, brojevi 51/94., 54/97. i 67/99.) nije dopuštena uporaba ulja za loženje (ekstra lakog – EL) za pogon ribarskih plovila kojima se obavlja gospodarski ribolov i za pogon poljoprivrednih strojeva. Slijedom navedenog proizlazi da ribari i poljoprivrednici za pogon plaćaju gorivo po maloprodajnoj cijeni (uključen PDV i trošarina) od 4,22 kune po litri.

Ako se usporede cijene goriva u drugim europskim zemljama i u Hrvatskoj, naši ribari i poljoprivrednici plaćaju gorivo tri puta skuplje, što je još jedan od uzroka skupoće naših proizvoda, a time i nekonkurentnosti na tržištu. Sadašnja cijena goriva (eurodiesel) mogla bi u budućnosti rezultirati ubustavom nekih vrsta ribolova (»kočenja«) kao i otežanom poljoprivrednom proizvodnjom. Međutim,

opće poznata činjenica je da dobar dio (najmanje 80 posto od ukupno utrošene količine goriva) ribarskih plovila i poljoprivrednih strojeva sada nelegalno upotrebljava ulje za loženje za pogon ribarskih plovila i poljoprivrednih strojeva.

Predloženim se zakonom omogućava uporaba ulja za loženje za pogon ribarskih plovila kojima se obavlja gospodarski ribolov i za pogon poljoprivrednih strojeva kojima se vrši obrada poljoprivrednih zemljišta ili kojima se vrši ubiranje poljoprivrednih kultura.

• Ovime će se legalizirati sada nelegalna potrošnja ulja za loženje za pogon ribarskih plovila kojima se obavlja gospodarski ribolov i za pogon poljoprivrednih strojeva kojima se obrađuju poljoprivredne kulture.

Time će se legalizirati sada nelegalna potrošnja ulja za loženje za pogon ribarskih plovila kojima se obavlja gospodarski ribolov i za pogon poljoprivrednih strojeva. Omogućavanjem korištenja lož ulja povećat će se konkurentnost proizvoda našeg ribarstva i poljoprivrede na domaćem i stranom tržištu. Prihvaćanjem ovoga Zakona maloprodajna cijena ulja za loženje (EL) sa PDV-om, a bez trošarine iznosila bi 1,94 kunu po litri.

U slučaju legaliziranja mogućnosti korištenja lož ulja (EL) u poljoprivredi i ribarstvu za pogon ribarskih plovila i poljoprivrednih strojeva umjesto diesel goriva ne bi se bitno smanjio priljev sredstava u državni proračun, s obzirom na to da je opće poznata činjenica da se za pogon većine ribarskih plovila i poljoprivrednih strojeva, posebice u gospodarstvima izvan sustava PDV-a nelegalno koristi ulje za loženje, kaže se uz predloženi zakon.

RADNA TIJELA

Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za gospodarstvo i financije bez rasprave i jednoglasno je predložio Domu da podrži predloženi zakon.

Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo nije imao primjedbi na tekst predloženog zakona.

Na temelju rasprave u kojoj je ukazano na nužnost rješavanja pitanja ukidanja posebnog poreza na naftne derivate za pogon plovila i poljoprivrednih strojeva Odbor je predložio Zastupničkom domu da donese zaključak kojim se obvezuje Vlada Republike Hrvatske da najkasnije u roku od trideset dana podnese Konačni prijedlog ovoga Zakona koji će sadržavati i temeljna određenja iz ovog Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na naftne derivate.

Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za financije i Državni proračun tijekom rasprave ukazao je kako značenje poljoprivrede za hrvatsko gospodarstvo iziskuje oblikovanje nacionalne poljoprivredne politike i to prvenstveno definiranjem ciljeva i konkretnih mjera, utvrđivanjem oblika proračunske potpore, korisnika prava na državnu potporu i sl. Stoga je, ne ras-

polazući mišljenjem Vlade, Odbor nastojao procijeniti u kojoj je mjeri ovaj prijedlog uklopiv u sustav mjera koje Vlada planira provoditi u sklopu cjelokupne poljoprivredne politike. Odbor je ujedno istaknuo kako u razmatranju predloženih izmjena i dopuna Zakona o posebnom porezu na naftne derivate nije bio u mogućnosti u cijelosti sagledati učinke njihove provedbe, posebno na priljev sredstava u državni proračun.

Izraženo je mišljenje kako je potrebno da Vlada Republike Hrvatske do drugog čitanja izradi procjenu učinaka provedbe predloženih izmjena i dopuna Zakona o posebnom porezu na naftne derivate na prihode državnog proračuna te položaj ribara i poljoprivrednika.

Temeljem uvodnog izlaganja predlagatelja, a posebno iznesenog podatka o značajnoj razlici u cijeni pogonskog goriva koje koriste naši ribari i poljoprivrednici u usporedbi s onima iz europskih zemalja te značajnoj nelegalnoj uporabi ulja za loženje za pogon ribarskih plovila i poljoprivrednih strojeva, Odbor je odlučio podržati ovaj Prijedlog zakona i jednoglasno je predložio Domu da prihvati predloženi zakon.

Članovi **Odbora ZASTUPNIČKOG DOMA za poljodjelstvo, selo i seljaštvo** u raspravi su ukazali da naši ribari i poljoprivrednici plaćaju znatno skuplje pogonsko gorivo za obavljanje svoje djelatnosti u odnosu na druge europske zemlje. Odbor drži da bi takva situacija u budućnosti mogla dovesti do obustave nekih vrsta ribolova odnosno da bi u velikoj mjeri otežala poljoprivrednu proizvodnju. Odbor je u daljnjoj raspravi ocijenio opravdanim omogućavanje uporabe ulja za loženje za pogon ribarskih plovila kojima se obavlja gospodarski ribolov te za pogon poljoprivrednih strojeva kojima se obavlja obrada poljoprivrednog zemljišta odnosno ubiranje poljoprivrednih kultura.

Uzimajući u obzir interese ribara i poljoprivrednih proizvođača, Odbor podupire prihvaćanje navedenog Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na naftne derivate. Jednoglasno je odlučio predložiti Domu da prihvati ovaj Prijedlog zakona.

RASPRAVA

Pomu i seljaku

U Županijskom domu ovaj zakonski prijedlog obrazložio je **Ivan Kolar (HSS)**, zastupnik u Zastupničkom domu i jedan od predlagatelja. Smisao predloženog zakona je da se u ovo krizno vrijeme pomogne selu i seljaku, bolje rečeno – ono što se sada nelegalno koristi – korištenje lakog loživog ulja za ribarska plovila i poljoprivredne strojeve – pretvori u legalno i da od progonjenih seljaka postanu legalni seljaci koji stvaraju dohodak i dobit u Lijepoj našoj na korist svima.

I države poput Italije (1,6 kuna po litri), Francuske (1,16 kuna), Španjolske (manje od kune), Portugala svojim ribarima osiguravaju tri puta jeftinije pogonsko gorivo za gospodarski ulov, naveo je, među ostalim, zastupnik u prilog predloženom zakonu. Država time ne bi gubila, seljaci bi dobili pomoć a opća korist bi bila višeznačna. To je minimum što se može dati seljaku jer lož ulje nije veća stavka na prihodovnoj strani državnog proračuna. Voljni smo prihvatiti i ograničavanje količine po jedinici površine, no zakon bi trebalo prihvatiti u prvom čitanju (ima naznaka da se priprema novi zakon pa se u drugom čitanju mogu spojiti) kako bi bio podstrek svima koji raspravljaju o poljoprivredi, selu i seljaku.

Zlatko Fabijančić, predstavnik Ministarstva financija prenio je stajalište Vlade Republike Hrvatske u vezi s ovim zakonskim prijedlogom. Vlada podržava namjeru i inicijativu predlagatelja ali ne podržava predloženi zakon. Naime, Vlada se obvezuje da u najskorijem roku, hitnim postupkom predloži cjelovite izmjene zakona i rješavanje ovog problema.

Milan Markanjević (LS) pozdravio je ovu inicijativu i založio se za prihvaćanje predloženog zakona bez obzira na stav Vlade jer mnogo su puta bili takvi stavovi da će se u najskorije vrijeme izraditi cjelovit program rješenja.

Naši ljudi na selu koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom prisiljeni su danas na raznorazne načine kupovati lož ulje i uzimati ga kao pogonsko gorivo. Vladi treba odrediti primjereni rok, možda dva mjeseca, da izradi cjelovit program kako poljoprivrednu proizvodnju, posebno u primarnom sektoru, staviti na višu razinu, prijedlog je zastupnika za zaključak Doma. Ti ljudi žive u velikoj psihozi iščekivanja što će biti s njima, rekao je.

Ivan Lacković (HDZ) dao je podršku predloženom zakonu jer, kaže, toliko se raspricalo i napisalo o ribarima, poljoprivredi, poticajima, a i podržat će kolegu iz svog kraja, rekao je. **Dr. Živko Kolega (HDZ)** također je podržao predloženi zakon a podržat će, dodao je, i definitivno rješenje Vlade koje treba što prije donijeti. Dolazi iz primorskog tradicionalno ribarskog kraja. U ovom trenutku cijena goriva od 4,22 kune po litri je ribarima toliko visoka da ova-ko ne mogu egzistirati i gube trku s Talijanima. Oni s velikim brodovima idu »tankati« u Italiju, a mali moraju uz veliku napojnicu »tankati« lož ulje na crpkama.

Na otvorenom moru Jadrana sada je 95 posto talijanskih brodova a naših svega pet posto i uskoro će i taj postotak biti manji, upozorio je zastupnik tražeći donošenje trajnog rješenja.

Bez daljnje rasprave Županijski je dom jednoglasno podržao predloženi zakon.

Povećat će se konkurentnost

I u Zastupničkom domu o predloženom zakonu ali i o stanju u poljoprivredi opširno je govorio **Ivan Kolar**, jedan od predlagatelja. Poljoprivredu treba poistovjetiti sa seljačkim pitanjem i to nalaže stav i odgovor na pitanje o mjestu, ulozi i značaju poljoprivrede u Hrvatskoj. Odgovor nema dnevopolitički karakter već sudbinsko određenje za oko 40 posto hrvatskih žitelja koji žive od poljoprivrede.

Hrvatski seljak ne zna što treba proizvoditi, po kojim cijenama će pro-

dati i kada će naplatiti prodanu robu a za to traži rješenje od države, kao i za organiziranje tehnološki primjerene proizvodnje, za obnovu dotrajale mehanizacije a traži i potporu domaćoj proizvodnji kako bi se izjednačila s uspješnim europskim poljoprivredama.

Ove kratke izmjene Zakona imat će pozitivne posljedice, povećat će se konkurentnost proizvoda našeg ribarstva i poljoprivrede. Maloprodajna cijena lož ulja s PDV-om bila bi oko dvije kune, rekao je zastupnik te naveo cijenu tog goriva u nekim europskim zemljama (oko kune). Da bi opstao hrvatski seljak i ribar moraju se snalaziti i nelegalno koristiti lož ulje koje je jeftinije i nema trošarine, a gorivo D2 je tri puta skuplje nego u drugim zemljama.

• Kratke izmjene Zakona imat će pozitivne posljedice, povećat će se konkurentnost proizvoda našeg ribarstva i poljoprivrede. Maloprodajna cijena loživog ulja s PDV-om bila bi oko dvije kune.

Državni proračun bi ovim rješenjem u jednom dijelu bio oštećen no ukoliko se legalizira uporaba ovog goriva onda ono nosi obvezu da se i prihoduje kao prihod i putem prodanog goriva da se dio namiri porezom. U ovoj teškoj situaciji za seljaka predloženo rješenje treba prihvatiti kao prijelazno a vjerojatno će i Vlada predložiti sustavno rješenje, rekao je među ostalim, zatraživši potporu zastupnika.

Zatim su izvjestitelji odnosno predsjednici prenijeli stajališta nadležnih radnih tijela: **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** Odbora za zakonodavstvo, **Drago Krpina (HDZ)** Odbora za poljodjelstvo, selo i seljaštvo i Odbora za financije i Državni proračun izvjestiteljica **Jadranka Katarinčić-Škrilj (HSLs)**.

Urediti odnose u ribarstvu

U ime Kluba zastupnika SDP-a **Ivo Fabijanić (SDP)** naglasio je da ovaj Klub podupire ovo rješenje a potrebu toga je obrazložio s više brojevnih pokazatelja. Ribarska flota nam je sve skuplja a ribe je sve manje, primjerice, 1990. godine naša ribars-

ka flota brojila je 369 brodova a 1998. godine 338 brodova, dok je porastao broj motornih čamaca u obavljanju ove djelatnosti. Dvostruko je smanjen ulov ribe (trostruko srdela i šesterostruko ostale plave ribe).

Stoga je stav SDP-a da je ovo možda jedan od početaka uređivanja odnosa u ribarstvu i da se na ovakav način reorganizira zakon. To zapravo govori da ribarstvo kao gospodarsku granu treba urediti na stručan način, nakon ovog »gašenja požara«. Ovakva izmjena Zakona donijet će, što je bitno, početak proizvodnje i pozitivnog poslovanja ribara, povećanje ribolova u vanjskom još uvijek bogatom moru a smanjenje u unutrašnjem, početak ribarenja u međunarodnim vodama u kojima sada uglavnom ribare talijanski ribari (upravo zbog jeftinijeg goriva), pozitivan odnos ribara prema propisima, veći ulov ribe a time i prihod od ribarstva te prestanak opskrbe naših ribarica u Italiji. Potičemo raspravu da se cjelokupno ribarstvo organizira kao djelatnost jer od toga mnogi ljudi na moru zapravo i žive, rekao je, među ostalim.

Odrediti ciljeve

Ante Markov (HSS) iznio je stav Kluba zastupnika HSS-a u vezi s predloženim zakonom ali i cjelokupnim problemom.

Već duže vrijeme u Hrvatskoj traje »tiha« rasprava o stanju u ribarstvu i seljaštvu, ali nažalost u tijeku proteklih devet, deset godina nije došla na Parlament a niti se je Vlada trudila da se očituje o tome.

Uspoređujući naše ribarstvo s inozemnim često su se navodile samo cijene goriva, no to nisu jedine razlike, premda su mjerljive. Bitne su razlike da sve te mediteranske i druge zemlje imaju strategiju svog ribarstva s ciljevima i mjerama ali i interesima grupacije ljudi koja je nacionalno osuđena baviti se ribarstvom.

Kod nas se radi o strukturi ljudi koja nikad nije znala pravilno artikulirati, posebice ne u Parlamentu, svoje zahtjeve i osigurati si ono malo kvalitetnog života u svom ambijentu. Kako bi se razriješila situacija u ribarstvu potreban je sveobuhvatni zahtjev s određenim ciljevima, upozorio je zastupnik smatrajući nedopustivim da se naši ribari snabdijevaju gorivom u Italiji.

I za ribarstvo ali uopće za poljoprivredne proizvode potrebna je sveobuhvatna državna politika koja će ih pozicionirati tako da će naš turizam biti njihov najveći potrošač.

Klub zastupnika HSS-a podržava predloženi zakon kao spoznaju da je to (jedini) mogući način potpore ovim djelatnostima i kao nužan čin, ili će, u protivnom, Vlada ovo stanje morati sankcionirati i stvoriti problem koji nije na tragu predizbornih obećanja koalicije. U ovaj se problem Vlada mora žurno uključiti kako na terenu u provedbi ne bi bilo nedorečenosti, zatražio je zastupnik.

Zlatko Kramarić (LS) u ime Kluba zastupnika LS-a i HNS-a rekao je da treba pohvaliti senzibilitet predlagatelja ali se duboko nada da se neće ostati samo na palijativnim rješenjima. Kako se mnogo puta pokazuje u životu ovo je samo jedna kuglica snijega (koja kad se zakotrlja izazove krupnije probleme) i pokazuje se da zapravo iza te sitne intervencije stoje krupni problemi koji očekuju da ih Zastupnički dom što je moguće prije riješi.

Ako smo u proteklih deset godina inzistirali od Vlade da izađe s nacionalnom strategijom poljoprivrede onda imamo pravo pokazati konzistentnost i tražiti to od ove Vlade i Ministarstva. To ne smije biti dnevno-politički razlog već mora proisteći iz strategije koja će kvantificirati sve probleme, od demografskih, odnosno ruralnog i urbanog stanovništva (hoće li biti nezaposlenosti, dodatnog pritiska prema gradu) do pitanja konkurentnosti naših proizvoda i ekološkog pitanja.

Život je predlagatelje prisilio da ovako reagiraju jer selo je dosta burno i nije dobro kada se javljaju neke udruge za dnevno-političke potrebe i pokušavaju stvarati osjećaj nepovjerenja i napetosti. Usvajanjem predloženog zakona oslobodit ćemo velik broj građana potencijalne krivnje, naglasio je zastupnik upozoravajući na potrebu usvajanja zaključaka matičnih odbora, odnosno na potrebu donošenja cjelovite nacionalne strategije za razvoj poljoprivrede.

U tom smislu ovi klubovi zastupnika daju bezrezervnu podršku predloženom zakonu, rekao je, među ostalim.

Mr. Nikola Ivaniš (PGS) podržao je također predloženi zakon u ime Kluba

zastupnika PGS-a i SBHS-a jer su za takvo rješenje itekako zainteresirani građani regija iz kojih dolaze ove stranke (sjedišta Rijeka, Osijek). Ta je podrška prije svega zato da se poljoprivrednici i ribari u uvjetima svog poslovanja pomalo i postupno izjednačuju s poljoprivrednicima i ribarima iz EU-a, posebno što je ulazak u WTO pred vratima. Treba reći da naši poljoprivrednici i ribari u Italiji plaćaju rafinerijsku cijenu goriva plus prijevoz.

Dodatni argument za prihvaćanje ovog zakona vidi u tome što je Hrvatska izrazito slaba u broju ribarskih brodova i ribarstvu uopće jer imamo samo 727 koča, 316 plivarica, 17 tunolovaca. Po nekim procjenama svi hrvatski ribari troše oko 50.000 tona nafte godišnje što je 1,1 posto od 4,5 milijuna tona nafte koliko se godišnje troši u Hrvatskoj. Ako se tome doda jedan posto koji se odnosi na poljoprivrednike vidi se da se ne radi o značajnijim količinama goriva i da ovaj problem treba riješiti, rekao je, među ostalim zastupnik, uz zahvalnost predlagateljima.

Što prije Konačni prijedlog

Naravno da će Klub zastupnika IDS-a podržati ovaj zakon, rekao je **Dino Debeljuh (IDS)**, govoreći u njegovo ime. Mogao bi, dodao je, nastaviti raspravu koju je vodio o poticajima u poljoprivredi a i pridružuje se onima koji su govorili da je u kratkom vremenu teško riješiti posljedice desetogodišnje loše politike prema ribarima i poljoprivredi. No ovo je nužan korak, koji je trebao biti davno prije.

Naši poljoprivrednici (oni predlažu ovaj zakon) su izuzetno skromni jer će prema ovom prijedlogu cijena litre nafte biti oko 2,5 kune što je još uvijek oko tri puta skuplje nego u Portugalu. To znači da će naši turisti jesti ribu iz Portugala.

Ovaj minimum stoga treba prihvatiti s tim da Vlada što prije predloži Konačni prijedlog zakona. Vlada će trebati razmisliti o daljnjem spuštanju cijena goriva i o tome da naše ribare i poljoprivrednike dovede u situaciju da im troškovi budu barem isti kao onima u susjednim državama. U protivnom dugoročno možemo zaboraviti ribarstvo i poljoprivredu no onda se moramo pitati od čega ćemo svi živjeti.

I Klub zastupnika HDZ-a u potpunosti podržava donošenje ovog zakona jer je riječ o zaista plemenitom, gospodarski, socijalno i politički izvanredno opravdanom prijedlogu i cilju, rekao je **Drago Krpina (HDZ)** govoreći u ime Kluba zastupnika HDZ-a.

Podsjetio je da je nešto slično predlagao i Klub zastupnika HDZ-a dok je HDZ bio na vlasti no da, nažalost, Vlada nije imala previše razumijevanja. Uvijek je postojala dilema kako poticati i štiti gospodarske grane koje su od strateškog interesa za državu, da li kroz razne porezne povlastice ili poticajima i subvencijama.

Smatramo da poljoprivreda zaslužuje poticaje i subvencije i u ovom slučaju nabavku goriva s posebnim poreznim povlasticama, rekao je, među ostalim zastupnik upozoravajući da predloženi zakon treba promatrati u okviru prijama Hrvatske u WTO. Jer, točno je da je jedan od razloga nekonkurentnosti hrvatske poljoprivrede u znatno skupljim inputima nego u zapadnim zemljama a cijena goriva je jedan od najvažnijih.

Ovim će zakonom ti ulazni troškovi biti prepolovljeni i to će biti velik doprinos snazi hrvatske poljoprivrede kad će biti izložena nemilosrdnoj konkurenciji. Hrvatski ribari više neće morati odlaziti u susjednu Italiju po gorivo što je bila sramota, naglasio je. Smatra da ne bi bilo dobro da Vlada obećavanjem nekog sustavnijeg rješenja ovaj zakon još dugo drži u »outu«. Stoga je predložio predlagateljima, u ime Kluba zastupnika HDZ-a koji im daje punu potporu, da ukoliko Vlada ne predloži bolji prijedlog neka inzistiraju na drugom čitanju svog zakona.

Potreban sustavni zakon

Mr. Željko Glavan (HSL) u ime Kluba zastupnika HSL-a podržao je predloženi zakon iako bi radije vidjeli sustavni zakon koji bi taj problem riješio na duže vrijeme. Ovo je dobar primjer kako se porezne pogodnosti donose u funkciji gospodarskog razvoja a ne za socijalu. Nažalost, danas imamo situaciju da poljoprivrednicima i ribarima prodajemo skupo gorivo a onda im moramo davati poticaje. Posljedica dosadašnje politike je da jedemo malo ribe, da uvozimo oceansku ribu lošije kvalitete od naše jadranske a isto je i s voćem.

Zatim se prešlo na pojedinačnu raspravu.

Mr. **Marin Jurjević (SDP)** najprije je rekao kako je ugodno slušati ovo jedinstvo u Saboru oko predloženoga zakona. Složio se s onim što je govorio zastupnik Krpina ali i rekao da je tadašnji prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a mogao proći bez obzira na mišljenje ondašnje Vlade jer je HDZ imao većinu u Saboru i sada ne bi bio potreban ovaj zakon.

Nije u redu da ribari plaćaju diesel gorivo kao i vlasnici luksuznih jahti i cestovnih vozila i ovaj se problem mora riješiti. U okviru gospodarskog plana treba izraditi i strategiju razvoja ribarstva koje je doseglo alarmantnu razinu zapuštenosti, naglasio je, među ostalim. Veoma je bitno da Hrvatska proglasi i gospodarski pojas na moru kako bi se ribolov mogao premjestiti na vanjske vode, rekao je, među ostalim.

Drago Krpina rekao je da je netočan navod predgovornika da je HDZ mogao da je htio donijeti ovakav zakon. Mi smo ga predlagali ali u glasovanju nismo dobili dovoljno glasova, rekao je, dodajući da je najiskrenije sada podržao ovaj zakon u ime Kluba zastupnika HDZ-a. Ujedno je ukazao zastupniku Jurjeviću da je »od vašeg dolaska na vlast gorivo dvaput poskupjelo i da su zastupnici HDZ-a izglasali mnogo amandmana iako ih vaša Vlada nije prihvaćala a vi niste još ni jedan«.

Mr. **Marin Jurjević** je odgovorio da je zastupnik Krpina opet rekao ono što nije točno. Jer ako nije bilo dovoljno glasova za spomenuti zakon znači da svi zastupnici HDZ-a nisu za to glasovali. Nije brojio koliko je puta HDZ povećao cijenu goriva, ali sigurno više nego ova Vlada, dodao je. **Drago Krpina** je odgovorio da su i zastupnici SDP-a sukrivci što tada zakon nije izglasan jer ih većina nije bila u vijećnici, a mr. **Marin Jurjević** odvratio da su sada njegovi kolege sukrivci što kolege iz HDZ-a nisu glasali za taj zakon i to se zove »optimizam pamćenja«. **Drago Krpina** je pak odgovorio da se HDZ svega sjeća pa i proslave Dana Republike u Splitu 1990. godine.

Marko Baričević (HSLs) komentirao je ovu raspravu riječima da će se u sabornici početi pričati i o Austro-Ugarskoj.

Naš seljak i naš ribar osim tvrdih žuljeva zaslužili su da im gorivo za traktore i brodice bude jeftinije, rekao je. Predložio je da se i smanje (MUP) naknade za registraciju traktora i brodice.

Berislav Rončević (HDZ) podržao je predloženi zakon iako nije cjelovito rješenje no pomoć je ljudima koji se bave poljoprivredom i ribolovom. Kako se predložene odredbe ne bi koristile izvan želje predlagatelja (traktor se ne koristi samo za poljoprivrednu proizvodnju) predložio je da se precizira da se ovo gorivo može koristiti za pogon poljoprivrednih strojeva kada obavljaju poljoprivrednu djelatnost.

Jadranka Kosor (HDZ) pozdravila je zakonodavnu aktivnost kolega iz HSS-a i poduprla predloženi zakon sugerirajući predlagateljima da s obzirom na proljetnu sjetvu ne čekaju cjelokupni prijedlog Vlade već da inzistiraju na drugom čitanju svog zakona.

Postojeću situaciju tolerirati do donošenja zakona

Stjepan Živković (HSS) u raspravi je naglasio da se ovim rješenjem želi olakšati položaj naših seljaka i ribara. Upozorio je da se ovih dana u Slavoniji počela sankcionirati ovakva uporaba lož ulja (»kruži ono famozno vozilo od milijun maraka«) pa se naši seljaci naprosto ne usude izaći na svoje njive zbog drastično visokih kazni. Zastupnik se boji da bi u pitanje mogla doći proljetna sjetva pa je zamolio nadležne da se ovakva situacija tolerira do donošenja zakona.

Ivo Lončar (nezavisni; s liste HSS-a) najprije je rekao kako je sretan zbog predloženog zakona, što su ga podnijela dva proizvođača, seljaka a i što nema nikakve razlike između pozicije i opozicije. I on je naglasio da je nedopustivo da ribari i poljoprivrednici plaćaju gorivo po maloprodajnim cijenama. Znamo da je zemlja u velikim teškoćama i da Vlada nije sklona ovo prihvatiti no to je na dobrobit hrvatskoga seljaka i ribara. Kako bi »plava njiva« bila što bolje iskorištena našim ribarima treba što više poticaja.

Ivo Fabijanić pročitao je pismo udruženja ribara a u vezi s razmišljanjima o mogućoj zloporabi ovog zakonskog rješenja. Navodi se da se za kontrolu nabavke lož ulja može uvesti dodatna evidencija putem knjige goriva a i da distribucija bude u posebnim skladištima.

Sudjelujući s ovim prijedlozima ribari preuzimaju odgovornost za povlastice u korištenju ovog goriva i žele kontrolu da ne bi bilo zloporaba na njihov račun, zaključio je zastupnik.

Mr. **Drago Kraljević (SDP)** zahvalivši predlagateljima zakona pridružio se svima onima koji podržavaju predloženi zakon. Očekuje da će ovaj zakon (čim prije ga uputiti u drugo čitanje) pokrenuti širu raspravu o revitalizaciji poljoprivrede i ribarstva i kako sustavno zaštititi primarnog proizvođača. U daljnjoj proceduri treba razgraničiti djelatnost gospodarskog ribolova od prerađivačke industrije, predložio je.

Mr. **Nevio Šetić (HDZ)** smatra da će legalizacija ove situacije donijeti mir među ribare i poljoprivrednike a posebno važnim smatra doprinos ovog zakona razvitku ribarstva i poljoprivrede. Slaže se sa stajalištem predgovornika i daje svoj glas za zakon. Uz pohvalu inicijativi za predloženi zakon isto je učinio i **Stjepan Dehin (HSS)** te **Jure Radić (HDZ)**, koji predloženi zakon smatra doprinosom nacionalnom programu razvitka otoka.

Završnu riječ imao je **Ivan Kolar**, jedan od predlagatelja. U ime predlagatelja, ali i u ime Kluba zastupnika HSS-a zahvalio je svima jer ugodno je čuti da postoji konsenzus i briga o selu i seljaku, rekao je. Zakon više nije upitan nego samo brzina po kojoj će on biti izglasan, naglasio je te predložio Zastupničkom domu da zaključkom obveže Vladu da za prvo sljedeće zasjedanje Sabora pripremi Konačni prijedlog ovog zakona (može i novi po hitnom postupku).

Rasprava je bila zaključena i prešlo se na glasovanje. Zastupnički je dom jednoglasno prihvatio mišljenje Županijskog doma, odnosno Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na naftne derivate koji su predložili zastupnici Ivan Kolar i Stjepan Živković u ime Kluba zastupnika HSS-a. Jednoglasno je prihvaćen i zaključak da Vlada Republike Hrvatske dostavi Konačni prijedlog ovog zakona za sljedeću sjednicu Zastupničkog doma.

Tu je i zaključak da se zbog pripreme tog Konačnog prijedloga sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućuju Vladi Republike Hrvatske.

D. K.

NACRT PRIJEDLOGA I NACRT KONAČNOG PRIJEDLOGA TE RASPRAVA O PRIJEDLOGU ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O POSEBNIM POREZIMA NA OSOBNE AUTOMOBILE, OSTALA MOTORNA VOZILA, PLOVILA I ZRAKOPLOVE

Otkloniti nedorečenosti u primjeni prava HRVI

Nakon kraće rasprave Županijski je dom utvrdio Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o dopuni Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, uputivši ga Zastupničkom domu na razmatranje i donošenje. Zakonski je prijedlog predložila grupa zastupnika HDZ-a Županijskog doma: mr. Franjo Križanić, Šimun Kujavec, Julije Derossi, dr. Jure Burić, mr. Božidar Pugelnik, Josip Majdenić, Jozo Medved i Stjepan Mikolčić. Zakonom se želi otkloniti nastala nejasnoća oko primjene porezne olakšice (trošarine) na uvoz osobnog automobila za hrvatske ratne vojne invalide Domovinskog rata. Zastupnički dom odmah ga je uvrstio u svoj dnevni red tekuće sjednice, ali na sugestiju svoga Odbora za ratne veterane – redovnim postupkom, te prihvatio prvo čitanje.

O PRIJEDLOGU

U Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji navedeno je da osoba sa statusom hrvatskog ratnog vojnog invalida Domovinskog rata i obitelji poginulih, umrlih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja imaju pravo na uvoz osobnog automobila bez plaćanja carine i poreza na promet, svakih pet godina. U Pravilniku o postupku ostvarivanja carinskih i poreznih olakšica hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji navedeno je da hrvatski ratni vojni invalidi ne plaćaju poseban porez na uvoz automobila (trošarinu). Međutim, u praksi se ta odredba različito tumači, budući da Zakonom o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove u članku 7. nije određeno oslobađanje od plaćanja posebnog poreza za hrvatske ratne vojne invalide Domovinskog rata.

Zbog otklanjanja nastalih nejasnoća oko primjene spomenute porezne

olakšice potrebno je u Zakonu o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, točno navesti da su hrvatski ratni vojni invalidi Domovinskog rata oslobođeni, prilikom uvoza osobnog automobila, plaćanja posebnog poreza (trošarine), što se ovim zakonskim prijedlogom i čini.

RADNA TIJELA

Nema ustavnopravnih zapreka za utvrđivanje prijedloga, ovog zakona, mišljenja je Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo, pa predlaže Domu da tako i postupi. Istog je mišljenja bio i Odbor za gospodarstvo i financije gdje je prevladalo mišljenje da predloženi zakon treba podržati (uz 5 glasova »za«, 1 »protiv« i 2 »suzdržana«) uz napomenu da se u novom Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji koji je u postupku izrade precizno utvrde sve porezne olakšice kako ubuduće ne bi došlo do krivih tumačenja pojedinih odredbi Zakona.

Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za financije i Državni proračun u raspravi o predloženu zakonu raspolažao je mišljenjem Vlade Republike Hrvatske te je predložio Domu da ne donese ovaj Zakon.

Odbor za ratne veterane raspravu je proveo bez dobivenog pisanog mišljenja Vlade Republike Hrvatske, ali je predstavnik Ministarstva financija iznio stajalište Ministarstva financija, nadležnog za tu problematiku, koje je negativno, te predlaže Vladi Republike Hrvatske da ne prihvati predloženu dopunu Zakona.

U raspravi članovi Odbora iznijeli su da se predložene olakšice trebaju odnositi samo na hrvatske ratne vojne invalide Domovinskog rata s oštećenjem organizma od 40 posto i više, da ostvarenje istog prava na olakšice treba omogućiti i članovima obitelji poginuloga, umrloga, zatočenoga ili nestaloga hrvatskog brani-

telja. Isto tako da treba razvidjeti pravnu mogućnost razdvajanja hrvatskih ratnih vojnih invalida Domovinskog rata koji imaju fizička oštećenja od ostalih invalida, ostvarivanje olakšica predviđenih ovom dopunom Zakona omogućiti prvenstveno njima, te napraviti tehničku analizu automobila i ostalih vozila tako da se oni koji se mogu prilagoditi potrebama invalida oslobode plaćanja trošarina.

Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasno predložio Zastupničkom domu Hrvatskoga državnog sabora zaključke da se ne prihvati hitni postupak u donošenju predloženog zakona, već redovni, te da se zaduži Vlada Republike Hrvatske da izradi Konačni prijedlog zakona o dopuni Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove.

Mišljenje Vlade Republike Hrvatske

Vlada Republike Hrvatske ne podržava donošenje zakona o dopuni Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, s Konačnim prijedlogom zakona.

Vlada Republike Hrvatske smatra da nema razloga za dopunu članka 7. navedenog Zakona.

Naime, plaćanje posebnog poreza na osobne automobile uređeno je Zakonom o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove (»Narodne novine«, br. 139/97 i 105/99), koji se primjenjuje od 1. siječnja 1998. godine. Prema članku 6. stavka 1. točki 1. Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, posebni porez (trošarina) plaća se samo na osobne automobile snage motora preko 55 kW (75 KS) u visini ovisno o snazi motora. Znači posebni porez (trošarina) na osobne automobile do 55 kW (75 KS) uopće se ne plaća.

Prema odredbi članka 7. navedenog Zakona koji uređuje oslobađanje od plaćanja posebnog poreza i na

osobne automobile, hrvatski ratni vojni invalidi Domovinskog rata nisu oslobođeni obveze plaćanja posebnog poreza na osobne automobile snage motora preko 55 kW. Obveze plaćanja posebnog poreza na osobne automobile oslobođena su samo diplomatska i konzularna predstavništva na osnovi uzajamnosti.

Određba članka 5. stavka 3. Pravilnika o postupku ostvarivanja carinskih i poreznih olakšica hrvatskih branitelja i članova njihove obitelji (Narodne novine, broj 48/97), prema kojoj HRVI ne plaćaju poseban porez na uvoz automobila (trošarina), temeljena je na odredbi članka 6. Zakona o posebnom porezu na uvoz automobila (Narodne novine, broj 51/94) koji je prestao vrijediti danom početka primjene Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove (Narodne novine, br. 139/97 i 105/99), a to je 1. siječnja 1998. godine.

Vlada Republike Hrvatske napominje da je Hrvatski državni sabor već donio Državni proračun Republike Hrvatske za 2000. godinu koji u prihodu sadrži i posebni porez na osobne automobile.

Iz navedenog proizlazi da je Pravilnik o postupku ostvarivanja carinskih i poreznih olakšica hrvatskih branitelja na koji se pozivaju predlagatelji, donošenjem Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, stavljen izvan snage u dijelu koji uređuje posebni porez na osobne automobile. Prema važećim propisima, hrvatski ratni vojni invalidi iz Domovinskog rata oslobođeni su obveze plaćanja carine i poreza na dodanu vrijednost u cijelosti i posebnog poreza (trošarine) na osobne automobile snage motora do 55 kW (75 KS), što znači da pri uvozu osobnih automobila plaćaju posebni porez samo na osobne automobile preko 75 KS koji spadaju u kategoriju jačih odnosno luksuznijih automobila, stoji u mišljenju Vlade Republike Hrvatske.

RASPRAVA

U ime predlagatelja uvodno je o zakonskom prijedlogu govorio **mr. Franjo Križanić (HDZ)**. Ovdje se nikako ne radi o uvođenju novih pra-

va niti novi prijedlog prejedlicira rješenje nekog novog, budućeg Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Ovdje se naprosto radi, kaže, o ispravljanju činjenice da se Zakonom o posebnim porezima derogira temeljni zakon koji regulira prava hrvatskih branitelja, a posebno hrvatskih ratnih vojnih invalida.

Kako je pojasnio zastupnik Križanić, u praksi se događa da hrvatski ratni vojni invalidi plaćaju poseban porez pri uvozu automobila makar se u gore spomenutom zakonu precizira da osobe sa statusom hrvatskoga ratnog vojnog invalida Domovinskog rata i obitelji poginulih, umrlih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja imaju pravo na uvoz osobnog automobila bez plaćanja carine i poreza na promet, svakih pet godina.

U raspravi koja je potom uslijedila **Zvonimir Cervenko (HDZ)** rekao je kako s jedne strane treba podržati predloženi zakon, ali drži da ima nekoliko pitanja koja valja razjasniti. Zastupnik nije siguran plaća li se trošarina na sve automobile ili samo na one iznad 75 konjskih snaga, pa ako netko ima mogućnosti kupiti auto iznad 75 konjskih snaga tada vjerojatno ima mogućnost platiti i trošarinu. Uz to, zastupnik upozorava na novi zakon o hrvatskim braniteljima koji je u pripremi kojim će se predložiti značajne promjene, a jedna bi, npr., bila oslobađanje od plaćanja poreza prema stupnju invaliditeta, s čime se ovaj zastupnik slaže. Zakon bi se trebao donijeti u lipnju ove godine, kaže zastupnik Cervenko pa imajući to u vidu, suzdržati će se prilikom glasovanja o ovom zakonskom prijedlogu.

Treba li 20 ili 30-postotnom invalidu skuplji i veći auto od 75 konjskih snaga, zapitao se **dr. Branko Sruc (SDP)**. Osobno smatra da ne treba i da se takav luksuz mora platiti, ali tu isključuje teške 100-postotne ratne vojne invalide grupa A i B. Za njih, kaže, ne treba nikakav zakon i takvoj grupi invalida ako treba dao bi da voze i tenk i helikopter.

Kao jedan od predlagatelja zakona **mr. Božidar Pugelnik (HDZ)** drži da su se zakonom željele samo pojasniti nedoumice glede plaćanja trošarine »jer branitelji dolaze na vrata tražeći da im se odgovori imaju li pravo na oslobađanje od plaćanja te trošarine«.

»Ja znam koji vam ljudi kucaju na vrata, a moja rasprava je upravo bila protiv toga da takvim ljudima dajemo to pravo«, rekao je **dr. Branko Sruc (SDP)**. Radi se o ljudima, kaže, koji

uvoze polovna vozila, pretežito iz Njemačke, i u gornjoj su kategoriji, a stara su pet godina. Ta vozila nisu loša, ali za taj se uvoz mora platiti trošarina, no na sreću radi se o malom broju ljudi, pojasnio je ovaj zastupnik.

Zastupnik **Pugelnik** upozorio je na različit pristup nekih gradova i općina glede plaćanja trošarine.

Miroslav Prpić (HDZ) rekao je da će dići ruku za predloženi zakon jer je nedopustivo u pravnoj državi da jedna Vlada predlaže dva nesukladna zakona. Riječ je o koliziji krovnog zakona, a to je Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, i zakona čije se dopune predlažu. Jednako tako nedavno je upozorio, kaže, i na koliziju Zakona o gradnji i Zakona o obrtu.

»Prihvatimo li predloženi zakon pitam se kojim strukturama hrvatskih branitelja mi zapravo pogodujemo«, upitao je **mr. Josip Kukuljan (SDP)** dodajući zatim »pogodujemo čak i onima koji su sutra u stanju kupiti genshera, najvećeg mercedesa, a onima koji su već debelo iskoristili svoja prava omogućujemo dodatne povlastice«. Zastupnik Kukuljan je protiv toga, priklanja se razmišljanju zastupnika Cervenka i zalaže da se u sklopu rasprave o novom zakonu o hrvatskim braniteljima vidi koje su to realne povlastice koje valja donijeti za hrvatske branitelje.

U slučaju da se predloženi zakon ne donese do donošenja novog zakona o hrvatskim braniteljima svakako treba jasno raščistiti problematiku plaćanja tih trošarina kako ne bi bilo više nedoumica, smatra **Zlatko Komadina (SDP)**.

U zaključnom istupu **mr. Franjo Križanić** rekao je kako mu nije namjera upuštati se u formalne, sadržajne i druge implikacije predložene zakona, ali je doživio da neki odbacuju prihvaćanje zakona iz prozaičnih razloga jer je eto u pripremi novi zakon o hrvatskim braniteljima. Ako prvo čitanje tog zakona bude u lipnju, onda će drugo čitanje zakona biti u rujnu ili listopadu, a stupit će na snagu tek u jesen ove godine, ukoliko predlagatelj ne predloži drugi rok. Istodobno na terenu će se događati razne stvari pa će tako i dalje neki biti oslobođeni plaćanja trošarine i to će pravo ostvariti normalnim putem, a drugi pak sudskim tužbama. A glede rasprave o luksuznijim automobilima, zastupnik upozorava da se automobili srednje kategorije ne mogu prilagođavati specifič-

nim potrebama teških invalida. Želja predlagatelja je također da se svi hrvatski ratni vojni invalidi Domovinskog rata oslobode plaćanja trošarine prilikom uvoza osobnih automobila, a ne da to bude ekskluzivno pravo nekih.

Više nije bilo zainteresiranih za raspravu pa se pristupilo glasovanju. **Sa 24 glasa »za«, sedam »protiv« i 11 »suzdržanih«, zastupnici Županijskog doma utvrdili su i Zastupničkom domu prosljedili na donošenje Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o dopuni Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove.**

Redovna procedura za ovaj zakonski prijedlog

Zastupnički dom je 26. travnja ovom temom dopunio dnevni red svoje tekuće sjednice pa i mi ovim rezimeom objedinjujemo raspravu o utvrđivanju Prijedloga u Županijskom domu i raspravu o tom Prijedlogu u Zastupničkom domu.

U Zastupničkom domu najprije je predsjednik Odbora za ratne veterane **Đuro Dečak (HDZ)** prenio stajalište tog radnog tijela i naglasio da Odbor ne prihvaća hitni postupak u donošenju ovog zakona već predlaže redovnu proceduru.

Takav prijedlog Zastupnički je dom prihvatio jednoglasno što znači da se na donošenje predloženog zakona primjenjuju odredbe Poslovnika o prvom čitanju.

Jadranko Mijalić (HSLŠ), predsjednik Odbora za financije i Državni proračun prenio je stajalište tog radnog tijela koje predlaže Domu da ne donese predloženi zakon.

Dragica Zgrebec (SDP) govorila je u ime Kluba zastupnika SDP-a, koji se ne protivi prvom čitanju o predloženom zakonu ali komentira obrazloženje uz ovaj zakon. Naime, ne može se pozivati na Pravilnik o postupku ostvarivanja carinskih i poreznih olakšica odnosno da su njime hrvatski branitelji i članovi njihovih obitelji oslobođeni plaćanja posebnog poreza, tzv. trošarina, na uvoz automobila jer je prema obrazloženju Vlade Republike Hrvatske od 1998. godine taj Pravilnik u dijelu koji uređuje posebni porez stavljen izvan snage. Isto tako nije točna konstatacija predlagatelja da nije potrebno osigurati dodatna sredstva za provođenje ovog zakona. Naime, ako bi ovaj zakon bio usvojen hitnim postupkom i počeo se primjenjivati danom objave u Narodnim novinama znači da bi se smanjili i prihodi u državni proračun za 2000. godinu.

Prihvaćamo obrazloženje Vlade ali i predlažemo da Vlada razmotri mogućnost da se eventualno u novom proračunu vidi je li moguće da se od 1. 1. 2001. godine uvedu ove olakšice za određene kategorije građana (hendikepirane) i za invalide Domovinskog rata i civilne invalide rata i rada, rekla je, među ostalim, zastupnica.

Đuro Dečak u pojedinačnoj raspravi zatražio je pojašnjenja od Vlade Republike Hrvatske i izrazio žaljenje što nije nazočan njen predstavnik. U članku 39. važećeg Zakona o pravima hrvatskih branitelja jasno se kaže da sudionici Domovinskog rata, a ovdje se govori o invalidima i obiteljima poginulih, umrlih i zatočenih, imaju pravo na uvoz osobnog automobila bez plaćanja carine i poreza na promet. Odluka na koju se pozivala predgovornica ne može biti starije od Zakona i nigdje se ne kaže radi li se o PDV-u ili trošarini, koja nije ništa drugo nego porez na promet.

Iskustva govore da se dobivaju sudski sporovi u vezi te trošarine pa bi

trebalo objasniti što je trošarina ako to nije porez na promet. Ovdje je izvršena potpuna derogacija Zakona o pravima hrvatskih branitelja pa je potrebno pravno tumačenje, rekao je.

Ivo Fabijanić (SDP) složio se s izvješćem Odbora za ratne veterane i predgovornikom, pogotovo u dijelu da treba napraviti tehničku analizu automobila i ostalih vozila tako da se oni koji se mogu prilagoditi potrebama invalida oslobode plaćanja trošarina.

Uvjeren je da bi s udrugama proizašlim iz Domovinskog rata trebalo raspraviti ta pitanja i krenuti već jedanput u potpuno izjednačavanje svih ostalih zakonskih obveza koje imaju svi građani Republike Hrvatske. Siguran je da Hrvatski državni sabor neće osporaviti ona prava braniteljima koja im pripadaju iz moralnih i bilo kojih drugih ljudskih razloga, rekao je zastupnik, podržavajući prijedlog da ovaj zakon ide u drugo čitanje.

Vlado Jukić (HSP) založio se da se ovaj zakonski prijedlog prihvati i u drugom čitanju, i to barem u dijelu da od plaćanja trošarine, bez obzira na snagu motora vozila, budu izuzeti oni invalidi koji moraju prilagođavati vozilo svojim potrebama. To ne bi bio toliko udarac za Proračun, a ispravila bi se jedna nepravda, naglasio je, među ostalim zastupnik. U vezi s tim je predložio da se zaduži Vlada Republike Hrvatske da za sljedeće čitanje ovog zakonskog prijedloga pripremi analizu o tome koliko je takvih invalida i sudionika Domovinskog rata i koliko bi to iznosilo za proračun.

Rasprava je potom bila zaključena.

Zastupnički je dom jednoglasno prihvatio u prvom čitanju Prijedlog zakona o dopuni Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove.

J. Š.; Đ. K.

NACRT PRIJEDLOGA I NACRT KONAČNOG PRIJEDLOGA ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O OBVEZAMA I PRAVIMA DRŽAVNIH DUŽNOSNIKA

Županijski je dom nakon rasprave utvrdio Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o dopuni Zakona o ob-

vezama i pravima državnih dužnosnika. Predloženom dopunom, predlagatelji su zastupnici (sedam) Županijskog doma, želi se dovesti u jednak položaj dužnosnike koji su svoju funkciju profesionalizirali i one koji to nisu učinili, a na svojim radnim mjestima primaju niže plaće od

plaća koje bi imali da su profesionalizirali svoju dužnosničku funkciju.

Predlagatelji napominju da je predložena dopuna već bila dio osnovnog Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika (srpanj, 1998.), no da je prilikom rasprave o izmjenama i dopunama Zakona u veljači 2000. godine (visina dužnosničke pla-

će) taj stavak jednostavno izostao iz teksta izmjena i dopuna.

Donošenjem ove dopune po hitnom postupku spriječit će se, ističu predlagatelji, neravnopravan položaj nekih dužnosnika koji imaju niže plaće na svojim radnim mjestima u odnosu na dužnosnike koji su profesionalizirali svoju funkciju.

U Županijskom domu uvodno je obrazložio predloženi zakon jedan od

predlagatelja, **Mario Včelik (HDZ)** a podršku mu je dao **prof. Jovan Bamburač** (imenovan Odlukom Predsjednika Republike) zatraživši ujedno da se predloženi zakon primjenjuje retrogradno, od 1. ožujka ove godine (predlagatelj prihvatio amandman i time je postao sastavni dio predloženog zakona). I **Dragutin Bračun (HDZ)** podržao je ovaj zakon i ujedno upozorio na zakonsku nespojivost

obnašanja dužnosti zastupnika i člana nekog upravnog ili nadzornog odbora a da sada takvih primjera ima u zastupničkom domu.

Rasprava je zatim bila zaključena i Županijski je dom jednoglasno prihvatio Nacrt predloženog zakona odnosno utvrdio Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o dopuni Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika.

Đ. K.

PRIJEDLOG ODLUKE O VRAĆANJU ZAKONA O IZMJENAMA ZAKONA O DOPLATKU ZA DJECU NA PONOVO ODLUČIVANJE ZASTUPNIČKOM DOMU HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA

Odgoda unatoč suspenzivnom vetu

Nakon ponovljene rasprave o izmjenama Zakona o doplatku za djecu Zastupnički dom je na ovim sjednicama, unatoč suspenzivnom vetu Županijskog, ponovno odgodio primjenu novog Zakona o doplatku za djecu do 1. siječnja 2001. godine.

Podsjetimo, tim se zakonom (trebao se početi primjenjivati od 1. ožujka ove godine) osjetno proširuje broj korisnika dječjeg doplatka. Naime, ubuduće će to pravo moći ostvarivati i djeca nezaposlenih, poljoprivrednika i radnika koji ne dobivaju plaću. Budući da u ovogodišnjem Proračunu nisu osigurana dodatna sredstva za tu namjenu, a ni svi županijski uredi nisu okončali tehničke i organizacijske pripreme za provedbu novog Zakona, Zastupnički dom je ostao pri svom ranijem stajalištu da njegovu primjenu valja odgoditi.

Donošenje noveliranog Zakona u istovjetnom tekstu kao i na sjednici u ožujku (IHS br. 261 od 12. IV. 2000.), zastupnici su popratili s više zaključaka prihvaćenih na inicijativu radnih tijela. U prvom redu obvezali su Vladu da do 1. srpnja podnese izvješće o tome kako teku pripreme, te da pronađe sredstva za eventualnu raniju provedbu novog zakona (smanjenjem osnovice dječjeg doplatka ili rebalansom Proračuna).

RADNA TIJELA

Budući da od donošenja spornog zakona 22. ožujka nisu nastupili neki novi momenti temeljem kojih bi promijenili ranije zauzeta stajališta, nadležni odbori sugerirali su Zastupničkom domu da ne prihvati predloženu Odluku Županijskog doma o njegovu

vraćanju na ponovno odlučivanje, već da ga donese u istom tekstu kao i na sjednici 22. ožujka ove godine, zajedno s prihvaćenim amandmanima i zaključcima.

Odbor za zakonodavstvo naglašava u svom obrazloženju da je Vlada RH, podnoseći Zakon o izmjenama Zakona o doplatku za djecu, postupila sukladno odredbi stavka 2. članka 91. Ustava RH te da bi nedonošenjem tog Zakona Zastupnički dom preuzeo odgovornost za osiguravanje potrebnih a nedostajućih sredstava. To radno tijelo podsjeća i na Zaključke Zastupničkog doma donesene u ožujku na njegovu i inicijativu **Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav**. Iz tih Zaključaka, prepoznatljivo je – kaže – razumijevanje za rješavanje socijalnih pitanja. Naime, Vlada je zadužena da u roku od 90 dana predloži izmjene i dopune spomenutog zakona, odnosno izvješće o razlozima zbog kojih to ne može učiniti, te da preispita mogućnost osiguravanja sredstava za financiranje doplatka za djecu putem doprinosa. I ovom prilikom Odbor sugerira Zastupničkom domu da obveže Vladu da mu podnese izvješće o mogućoj provedbi Zakona o doplatku za djecu na temelju smanjene osnovice, te da, ako za to postoje mogućnosti, u hitnom postupku predloži izmjene tog Zakona. Na prijedlog tog radnog tijela zastupnici bi, posebnim zaključkom, trebali obvezati Vladu da uloži dodatne napore za iznalaženje sredstava, odnosno izvora sredstava za financiranje doplatka za djecu te da podnese prijedlog izmjena (rebalansa) Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2000. godinu.

Tijekom rasprave na sjednici **Odbora za financije i Državni proračun** članovi tog radnog tijela ukazali su na važnost provedbe ovog Zakona, kako sa socijalnog, tako i s demografskog gledišta, budući da se njime značajno proširuje krug korisnika prava na doplatku za djecu. Odbor je ujedno upozorio na potrebu da se do 1. siječnja 2001. godine stvore nužne tehničke i financijske pretpostavke za provedbu tog zakona te ocijene i preispitaju njegove odredbe.

Na sjednici **Odbora za obitelj, mladež i sport** naglašeno je, među ostalim, da širu javnost treba informirati o tome da se radi o osiguranju preduvjeta za primjenu ovog Zakona te da se Vlada i ostali nadležni subjekti ne skrivaju iza vremenskih rokova. To radno tijelo i dalje stoji na stajalištu da bi Vlada do 1. srpnja trebala pripremiti sve potrebne kvantifikacije za primjenu ovog Zakona do 1. srpnja i eventualno predložiti njegovu izmjenu radi ranije primjene (od 1. rujna ove godine). Sredstva za tu namjenu trebalo bi osigurati Rebalansom državnog proračuna za 2000. godinu.

RASPRAVA

Prije početka rasprave govorili su izjavitelji nadležnih radnih tijela. **Ingrid Antičević-Marinović** upozнала je zastupnike sa stajalištima Odbora za zakonodavstvo, **Dubravka Šuica** s

mišljenjem Odbora za obitelj, mladež i šport, a **Jadranko Mijalić** sa stavovima Odbora za financije i Državni proračun.

Obrazlažući stajališta Vlade RH **Davorko Vidović**, ministar rada i socijalne skrbi, napomenuo je da Vlada ostaje u cijelosti pri navodima o razlozima odgode primjene Zakona o doplatku za djecu, sadržanim u obrazloženju Prijedloga zakona o izmjenama tog zakona. To ne znači da je odustala od koncepcije koja doplatku za djecu, kao materijalnom izrazu pomoći u podizanju i odgoju djece, daje značajke univerzalnog prava, dakle neovisnog o radnopravnom statusu roditelja i s njima izjednačenih osoba, već želi, u djelokrugu svojih ovlasti i odgovornosti, osigurati sve preduvjete da svi korisnici mogu ostvariti zakonom zajamčena prava.

Po riječima ministra Vlada je svjesna činjenice da Ustav RH zahtijeva od nje, kad se javlja u ulozi predlagatelja pojedinih zakona, da vodi računa o realnosti, provedivosti, održivosti i socijalnosti zakonskih prijedloga s kojima izlazi pred hrvatske građane, posebno kad je riječ o ostvarivanju prava korisnika.

U nastavku je konstatirao da je Zastupnički dom dobro učinio što je odgodio primjenu novog Zakona o doplatku za djecu jer se u međuvremenu saznalo da je 15 županijskih ureda za rad i socijalnu skrb potpuno nepripremljeno za taj posao i to zbog nedostatka djelatnika (iskazali su potrebu za 88 novoupisanih), neosigurane informatičke potpore većeg broja ispostava, te neodgovarajućih prostornih uvjeta. Osim toga, još uvijek nije poznat niti broj mogućih korisnika novog sustava doplatka za djecu. Spomenuo je i to da veliki broj županijskih ureda ima brojne zamjerke na spomenuti zakon. To znači da će njegov tekst morati pretrpjeti određene izmjene u provedbenom smislu, dok će osnovne intencije ostati nepromijenjene.

Vlada RH, dakle, ostaje pri zaključcima koje je ovaj Dom donio 21. ožujka i prihvaća preuzete obveze da do 1. srpnja predoči Saboru potrebite kvantitativne pokazatelje i osigura nužne preduvjete da se Zakon o dječjem doplatku, vjerojatno u izmijenjenom obliku, počne primjenjivati od 1. siječnja 2001. godine. Međutim, Ministarstvo rada i socijalne skrbi, u suradnji s Ministarstvom financija, poduzet će sve da se s primjenom ovog zakona, ako to ikako bude moguće, starta i ranije. Stoga Vlada ne može prihvatiti obrazloženje Župa-

nijskog doma u kojem nema niti jedne jedine nove činjenice koja bi upućivala na to da postoji mogućnost ranije primjene zakona. A ono što se u tom obrazloženju naziva određenim zaprekama doista su ozbiljne zapreke koje bi mogle dovesti u pitanje ostvarivost jednog ovakvog propisa, kaže ministar Vidović.

Na kraju je naglasio da Vlada ne drži posve primjerenim ton kojim je Županijski dom stavio svoj veto na donošenje Zakona o izmjenama Zakona o dječjem doplatku. To više što se u obrazloženju predložene odluke o njegovom vraćanju na ponovno odlučivanje implicira da Vlada, kao predlagatelj, nije motivirana humanim, plemenitim i visokim pobudama, što je doista neprihvatljivo.

Još jednom odvagnuti sve argumente

Jadranka Kosor (HDZ) podsjetila je na početku svog izlaganja na potizborno obećanje svojih stranačkih kolega da će biti konstruktivna oporba. Apelirala je na zastupnike da u tom kontekstu svrhu prihvate i potporu Kluba zastupnika HDZ-a u nastojanju zastupnika Županijskog doma da Zastupnički ponovno odlučuje o spornom zakonu. Napomenula je da je njene stranačke kolege u tome ohrabrilo i nastojanje nadbiskupa Bozanića da se pronađu mogućnosti za isplatu dječjeg doplatka svakom djetetu, prema novom zakonu, te podsjetila da je početkom ožujka i krčki biskup Valter Župan, predsjednik Vijeća hrvatske biskupske konferencije za obitelj, također izrazio zabrinutost zbog odluke Vlade o odgodi primjene tog zakona. Spomenula je i to da je u međuvremenu i ministar financija izjavio da Vlada istražuje mogućnosti isplate dječjeg doplatka za svu djecu. Ustavna ovlast Županijskog doma da uloži suspenzivni veto daje nam priliku da još jednom dobro odvagamo sve argumente i donesemo uistinu pravičnu odluku u interesu djece, naglasila je.

Po riječima zastupnice Zakon o doplatku za djecu, koji je predložila prethodna Vlada a prihvatio prošli saziv ovog Doma (trebao se početi primjenjivati od 1. ožujka ove godine) trebao je ublažiti socijalne nejednakosti i poboljšati životne uvjete obiteljima kojima je pomoć doista potrebna. Naime, prvi put se pravo na dječji doplatku vezalo za dijete i, što je najvažnije, proširen je krug korisnika i na djecu nezaposlenih i poljoprivrednika.

Što se to, osim pritiska javnosti, u međuvremenu promijenilo, budući da je Vlada nekoliko puta mijenjala stajališta i argumente – pita zastupnica. Zanimalo ju je i jesu li pri donošenju odluke o odgodi primjene zakona postojale stvarne procjene o troškovima njegova provođenja. Ako je točno da tehničke pripreme za provedbu tog propisa nisu okončane (iako je prethodna Vlada uložila oko 8 mln kuna) dječji doplatok bi se prema novom zakonu mogao isplaćivati, kao i dosad, preko Zavoda za mirovinsko osiguranje. U ime Kluba zastupnika HDZ-a sugerirala je da se potreban novac osigura rebalansom državnog proračuna, kako bi se s primjenom novog zakona otpočelo još u ovoj godini, a ne da se pravo na dječji doplatok uskraćuje socijalno najugroženijim kategorijama – djeci nezaposlenih i poljoprivrednika – i to u trenutku kad se najavljuju nova poskupljenja.

U zaključnom dijelu izlaganja zastupnica je podsjetila na to da su se za donošenje tog zakona u prošlom sazivu Sabora zauzimala sve političke stranke a tadašnji oporbeni pravci isticali su da je trebao biti donesen davno prije. Zbog toga, kaže, nisu jasne ocjene koje dolaze iz Vlade o tome kako je veto Županijskog doma licemjerje zastupnika HDZ-a.

Po riječima dr. **Vesne Pusić (HNS)** ni među zastupnicima niti među članovima Vlade nema nikoga kome nije stalo (i u političkom i u ljudskom interesu) da se doplatok odmah počne isplaćivati po novom. Stoga se treba koncentrirati na to kako osigurati izvore sredstava za tu namjenu (potrebna sredstva procjenjuju se na 1,8 – 2 mlrd. kuna). Dodatni argument za to je i činjenica da se u situaciji ovako visoke nezaposlenosti, koja je zatečena, gubitkom naknade iz Zavoda za zapošljavanje prema sadašnjem zakonu gubi i pravo na doplatok za djecu.

U ime Kluba zastupnika HNS-a i LS-a zastupnica je, stoga, predložila Vladi da razmotri mogućnost da se s isplatom te naknade krene nakon rebalansa proračuna, od 1. listopada ove godine.

Predlagatelj nema novih argumenata

Ošvrnuvši se na obrazloženje kojim je Županijski dom popratio predloženu Odluku o vraćanju ovog zakona na ponovno odlučivanje, **Milanka Opačić**, glasnogovornica Kluba zastupnika SDP-a, konstatirala je da dio zastupnika tog Doma još uvijek

nije raščistio sa socijalističkim relikvima i avetima komunizma. Naime, u tom obrazloženju nema niti jednog novog argumenta koji bi prisilio Vladu da promijeni svoje stajalište, već se govori o nekakvim seljacima koji su bili klasni neprijatelji, itd. Potaknuta upozorenjem Županijskog doma da su 173 kvalificirana i educirana službenika u Mirovinskom fondu postala višak zbog toga što je zakonom postupak isplaćivanja dječjeg doplatka prebačen na županijske urede, zastupnica je podsjetila na to da ovaj zakon nije pisala sadašnja, nego bivša HDZ-ova Vlada. Napomenula je da neki zastupnici u Županijskom domu uvijek poput nojeva »drže glave u pijesku« i ne žele priznati da je prethodna Vlada ostavila poprilične dugove, zbog čega je danas teško pronaći izvore za isplatu dječjeg doplatka. Spomenula je 9 milijardi unutarnjeg duga koji nova Vlada mora riješiti, 50 mlrd. kuna koji su utrošeni na sanaciju banaka, 225 mln. DEM koje će Hrvatska najvjerojatnije morati platiti kao odštetu Astaldiju te štetni ugovor o izgradnji Istarskog ipsilona prema kojem je država morala nadoknaditi nenaplaćenu cestarinu iz Proračuna. Da nema tih troškova dostajalo bi novaca za isplatu dječjeg doplatka u narednih 20 godina, konstatala je zastupnica, najavivši da će njeni stranački kolege podržati Vladin prijedlog da se primjena ovog zakona odgodi.

Na njeno izlaganje prvi je reagirao **Vladimir Šeks**, rekavši da je teško uvrijedila ugled, čast i dostojanstvo jednoga od saborskih domova.

Milan Kovač (HDZ) je podsjetio na to da gospodarska situacija nije bila blistava ni prije dolaska HDZ-a na vlast. Naime, 1990. godine samo u Gradu Zagrebu je pokrenuto 67 stečajeva najvećih firmi u Hrvatskoj, a 365 poduzeća poslovalo je s gubitkom. Tome treba pribrojiti i ratne štete, koje se procjenjuju na 260 mlrd. kuna, pa će biti jasno zbog čega sva djeca ne primaju dječji doplatak.

Za razliku od prethodnika, **Ivan Ninić** zamjerio je kolegici Opačić što je tako katastrofalnu situaciju koju su kolege ostavili u Hrvatskoj ocijenila preblago.

Raspoloživa sredstva raspodijeliti na svu djecu

Kad je riječ o ostvarivanju prava na dječji doplatok nema mjesta nikakvim podjelama na djecu zaposlenih, s jedne, i djecu nezaposlenih te poljoprivrednika s druge strane, naglasio je **Damir Kajin**, govoreći u ime Kluba zastupnika IDS-a. To više

što se od 1. srpnja 1998. godine novac za tu namjenu osigurava u Državnom proračunu u kojem podjednako participiraju, prema svojim mogućnostima, sve navedene kategorije stanovništva. O stvaranju uvjeta za provedbu novog zakona, u prvom redu osiguranjem dodatnih 600 do 800 mln. kuna za povećani broj korisnika, trebalo je voditi računa prije usvajanja Proračuna i samog zakona, kaže zastupnik. Ako nema dovoljno sredstava (u državnoj blagajni osigurano je nešto više od milijardu i 100 mln. kuna) raspoloživi iznos treba raspodijeliti na svu djecu. Kada bi se zakon počeo primjenjivati 1. srpnja valjalo bi osigurati dodatnih 300 mln. kuna, a ako bi se to prolongiralo na 1. listopada oko 200 mln. kuna, računa Kajin. Predlaže, stoga, da se ide u rebalans proračuna (za tu namjenu mogao bi se preusmjeriti dio sredstava rezerviran za financiranje HVO-a) ili da se država zaduži kod neke međunarodne novčarske institucije.

Tonči Tadić izjavio je da se Klub zastupnika HSP-a i HKDU-a slaže s argumentacijom IDS-a o besmislenosti odgode primjene ovog iznimno važnog zakona, jer se to protivi strateškim interesima Hrvatske. Podsjetio je na to da je Zakon o dječjem doplatku u prošlom mandatu Sabora usvojen jednoglasno, s namjerom da se pomogne svakom hrvatskom djetetu, bez obzira na podrijetlo i na to čime se bave njegovi roditelji.

U nastavku je izrazio čuđenje što predsjedatelj prije početka rasprave nije dao priliku predstavnicima Županijskog doma da iznesu svoje argumente, to više što se radi o prvom zakonu kojeg je taj Dom svojim vetom vratio na ponovnu raspravu u Zastupnički dom. Kako reče, Županijski dom ima pravo na svoje mišljenje koje se Vladi može i ne mora sviđati. Da se o ovom zakonu raspravljalo prije donošenja Proračuna možda bi se pronašla sredstva za njegovu primjenu, smatra zastupnik. Zanimljivo je, međutim, da se na sjednici Odbora za financije i Državni proračun predstavnik Ministarstva nije osvrnuo na financijske poteškoće nego na problem tehničke i kadrovske nepripremljenosti za provedbu tog propisa. I danas se ovdje moglo čuti da čak 16 županijskih ureda nije spremno za taj posao (prije dvadeset dana bilo je govora o 10) negoduje zastupnik.

S primjenom od 1. rujna

Na kraju je ponovio stajalište haespeovaca da sporni zakon treba početi primjenjivati od 1. srpnja, do-

kad valja napraviti saldo o broju korisnika (u prvoj rundi osigurati i povrat sredstava utrošenih za prijavu djece). Najavio je da će, u protivnom, Klub zastupnika HSP-a i HKDU-a pokrenuti postupak za iskazivanje nepovjerenja ministru rada i socijalne skrbi.

Odgovarajući na primjedbe zastupnika predsjednik HDS-a **Zlatko Tomčić** pojasnio je da predstavnici Županijskog doma nisu tražili riječ prije početka rasprave. Budući da takvi slučajevi nisu definirani Poslovníkom, zastupnici su se složili s tim da im se dađe riječ nakon što se izredaju predstavnici klubova zastupnika.

Pojednostavniti i pojeftiniti prikupljanje dokumentacije

Po riječima **dr. Ante Simonića**, Klub zastupnika HSS-a sukladno svom ranijem stajalištu odbija prijedlog Županijskog doma. Smatra, naime, da treba donijeti Zakon o izmjenama Zakona o doplatku za djecu, s tim da se ubrzaju pripreme aktivnosti za njegovo provođenje. Njihova je sugestija da se nastavi proces prijavljivanja korisnika i prikupljanja potrebnih dokumenata, ali da ga se osjetno pojednostavni i pojeftini (onima koji su već uplatili takse preplaćeno treba vratiti te produžiti rok valjanosti predanih dokumenata). Do 1. srpnja ove godine resorno ministarstvo trebalo bi napraviti inventuru zatečenog stanja i na osnovi toga ponuditi konkretno rješenje (definirati imovinske cenzuse i potrebnu sumu novaca, uspostaviti tehničke preduvjete, itd.). Najkasnije do kraja rujna valja donijeti rebalans proračuna te hitno započeti s isplaćivanjem dječjeg doplatka po novome, pa makar samo najugroženijim kategorijama djece. Haesesovci očekuju od Ministarstva i da uvidom u zatečeno stanje definira uzroke »ove blamaže« te da se poduzmu odgovarajuće mjere prema krivcima.

• Budući da ovogodišnjim Proračunom nisu osigurana dodatna sredstva za provedbu novog Zakona o dječjem doplatku, a ni svi županijski uredi još nisu okončali tehničke i organizacijske pripreme, Zastupnički dom je ponovno odgodio primjenu tog zakona (do 1. siječnja 2001. godine).

Mr. Andro Vlahušić izjavio je da ni Klub zastupnika HSLS-a nije promijenio svoj stav. To znači da uvažava realnu činjenicu da u ovogodišnjem Proračunu nema dovoljno sredstava za isplatu dječjeg doplatka svoj djeci u Hrvatskoj koja na to imaju pravo. Kako reče, haeselesovci vjeruju Vladi da je u vremenskom tjesnacu u kojem je donesen taj dokument bilo izuzetno teško proširiti socijalna prava na račun nekih drugih stavki. Zbog toga joj njegovi stranački kolege sugeriraju da razmotri mogućnost pronalazjenja potrebnog novca rebalansiranjem Proračuna. Upozoravaju, međutim, da dječji doplatok ne smije biti jedina stimulativna mjera za djecu. Naime, mlade muči besperspektivnost, pa mnogi posizu za drogom, alkoholom, itd. Stoga bi Vlada, osim dječjeg doplatka, trebala donijeti i neke druge mjere koje bi omogućile mladim ljudima da budu ravnopravni sa svojim vršnjacima u susjednim europskim zemljama, te da vjeruju u vlastitu budućnost (osigurati im bolje obrazovanje i dr.).

Po riječima **Damira Jurića** Klub zastupnika PGS-a i SBHS podržava napore Vlade da pronađe potrebna sredstva za primjenu ovako izmijenjenog Zakona o dječjem doplatku, po mogućnosti još u toku ove godine (možda bi se mogla odgoditi modernizacija migova ili izgradnja nekih vojnih plovila). Doduše, Hrvatska je još prije 10 godina ustanovljena kao građanska i demokratska država, tako da je u proteklom razdoblju bilo dosta vremena da se donese takav zakon koji bi odgovarao tom duhu.

Obrazloženje Županijskog doma

U raspravu se, potom, uključio predstavnik Županijskog doma **Ivan Brleković** da bi obrazložio što je motiviralo taj dom da uloži suspenzivni veto, odluku koja je u raspravi nazvana politički pamflet. Uzgred je primijetio da su zastupnici Županijskog doma po Ustavu izjednačeni s kolegama u Zastupničkom domu.

Najprije je podsjetio na to da je Zakon o doplatku za djecu kojim je taj sustav uređen na novim osnovama, kako u pogledu uvjeta za stjecanje prava na doplatok, tako i u pogledu proširenja kruga korisnika, stupio na snagu 29. srpnja 1999. godine. Trebao se početi primjenjivati 1. siječnja ove godine, ali je Vlada RH nekoliko dana prije toga svojom uredbom odgodila njegovu primjenu do 1. ožujka. Na njen prijedlog Zastupnički dom je

22. ožujka – hitnim postupkom – donio izmjene tog Zakona kojima se njegova primjena prolongira na 1. siječnja iduće godine. Po riječima zastupnika Županijski dom je mišljenja da, unatoč određenim zaprekama, nije opravdano toliko odgađati primjenu ovog zakona. Budući da Zastupnički dom nije uvažio to njegovo mišljenje Županijski dom je iskoristio ustavno pravo veta i predložio da se ovaj zakon vrati na ponovno odlučivanje Zastupničkom domu.

Brleković je u nastavku naglasio da Ustav RH, kao jedan od najmodernijih ustava u Europi, posebno mjesto daje komponenti socijalne politike. Naime, člankom 62. propisano je da država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život. Po njegovim riječima doplatok za djecu, kao institut, treba poticati demografsku obnovu i u prvom redu biti u službi pronatalitetne politike, te ostvarenja načela pravednosti i načela socijalne politike. Naveo je da su do 1. srpnja 1998. godine sredstva za tu namjenu osigurava doprinosom iz plaća a nakon toga izdvajaju se iz Državnog proračuna. Međutim, još i danas se prava korisnika određuju po starom socijalističkom zakonu iz 1977., samo za djecu zaposlenika. Najveća vrijednost ovog novog zakona, čija se primjena suspendira, jest u tome da ukida tu nepravdu i osigurava pravo na dječji doplatok onima kojima je to najviše i potrebno (djeca seljaka i ona čiji roditelji nisu zaposleni ili ne primaju plaću).

U nastavku je spomenuo da danas pravo na tu naknadu ostvaruje svega oko 37 posto potencijalnih korisnika odnosno 20 posto obitelji (370 tisuća korisnika). Novim zakonom broj korisnika bi se povećao s oko 370 tisuća na oko 600 tisuća, za što bi trebalo osigurati oko 600 do 700 mln. proračunskih kuna. Na iznenađenje i razočaranje najvećeg dijela hrvatske javnosti Vlada RH, koja u svom programu ističe da će se posebna pozornost posvetiti provedbi novog Zakona o doplatku za djecu, odgađa njegovu primjenu, negoduje zastupnik. Prvobitno objašnjenje je bilo da nisu ispunjeni tehnički uvjeti za to, odnosno da su zakazali županijski uredi za rad, zdravstvo i socijalnu skrb te Državni zavod za zaštitu obitelji, mladeži i materinstva na koje se prenose ti poslovi. Danas, međutim, predstavnici predlagatelja priznaju da su problem i financijska sredstva. To je razlog, kaže, zbog kojeg su Klub za-

stupnika HDZ-a i ostali zastupnici u Županijskom domu predložili odluke o vraćanju zakona na ponovno odlučivanje u ovaj Visoki dom, kaže Brleković. Smatraju, naime, da se unatoč svim objektivnim teškoćama može namaći dodatnih 600 do 700 milijuna kuna (npr. na stavci kapitalnih prihoda). Drže, također, da se u roku od 30 do 60 dana, uz dodatne napore nadležnih službi, mogu stvoriti tehnički preduvjeti da najveći broj potencijalnih korisnika može početi ostvarivati svoje pravo po novom modelu. U protivnom bi bio uzaludan trud svih roditelja koji su satima stajali u redovima, kupovali biljege, pribavljali opsežnu dokumentaciju (to ih je koštalo između 150 do 200 kn) da bi mogli ostvariti pravo na dječji doplatok.

Brleković je na kraju izrazio nadu da će zastupnici Zastupničkog doma prihvatiti ove humane i plemenite nakane Županijskog doma, da se pravo na dječji doplatok osigura prije svega onima kojima je to najpotrebnije (djeci nezaposlenih, poljoprivrednika i radnika koji ne primaju plaću) te da će pri ponovnom odlučivanju promijeniti svoju prvotnu odluku i prihvatiti ovaj zakon na korist djece koja imaju pravo na dostojno djetinjstvo.

Ivan Kolar (HSS) je zahtijevao da se utvrdi tko je odgovoran za odgodu primjene ovog zakona, što je na terenu prouzročilo negativne učinke. Po njegovom mišljenju službe koje sada obračunavaju dječji doplatok za postojeće korisnike mogle su, uz dodatni napor (zacijselo imaju »lufta«) preuzeti i poslove po novom zakonu. Nije prihvatljivo – kaže – ni obrazloženje da nema novaca za isplatu djeci koja na to imaju pravo. Naime, raspoloživa sredstva je jednostavno trebalo preraspodijeliti na veći broj korisnika. Ako se nakon inventure stanja, sredinom godine, ne ispravi nepravda prema djeci nezaposlenih i poljoprivrednika, potegnut ćemo pitanje (ne)jednakopravnosti svih građana po Ustavu, najavio je zastupnik.

Ova Vlada nije kriva za odgodu

Uključivši se u raspravu, ministar rada i socijalne skrbi **Davorko Vidović** konstatirao je da iza obrazloženja Županijskog doma, očito, ne stoje visoko humane i plemenite namjere, već isključivo politički motivi. U nastavku je kategorički ustvrdio da ova Vlada ni na koji način nije odgovorna za odgodu primjene ovog zakona.

Krivnja je, kaže, na prethodnoj Vladi koja nije napravila nužne pretpostavke da taj propis profunkcionira. Obecao je da će nova Vlada poduzeti sve da se što prije starta sa zakonom koji će ispraviti posljedice jedne pogrešne socijalne politike, utemeljene na ideološkim razlozima i na konceptu po kojem se sva prava ostvaruju samo temeljem zaposlenja (prethodna Vlada to nije učinila, iako je za to imala vremena deset godina). Niti jednog trenutka, kaže Vidović, nismo doveli u pitanje niti jedan institut ni intencije ovog zakona. Međutim, bilo bi neozbiljno ići na njihovu primjenu dok nisu stvoreni svi, pa i materijalni preduvjeti za to, zaključio je.

Pogođena njegovim riječima dr. **Ljerka Mintas – Hodak** napomenula je da diskriminacija o kojoj je riječ pravno nije postojala sve do sredine 1998. godine, dok se dječji doplatk isplaćivao na bazi doprinosa koji su plaćali samo zaposleni. Tek tada je donesena odluka o financiranju te naknade iz Državnog proračuna, što znači da na nju imaju pravo sva djeca, bez obzira na radno-pravni status roditelja.

Reagirajući na ministrovu tvrdnju da HDZ-ova Vlada nije osigurala sredstva za primjenu ovog zakona **Ivan Šuker (HDZ)** je podsjetio na činjenicu da je prva tri ovogodišnja mjeseca bila na snazi Odluka o privremnom financiranju javnih izdataka. To znači da su mjesečni rashodi iz državne blagajne bili ograničeni na jednu dvanaestinu prošlogodišnjih troškova. Izrazio je mišljenje da je zastupnike trebalo informirati o tome koje županije nisu obavile potrebne tehničke pripreme za provedbu novog zakona, tako da se vidi tko snosi odgovornost za to. Nije mu jasno, kaže, kako će se to realizirati ove godine, budući da su materijalna sredstva za rad županijskih ureda skresana za 25 posto.

U svom ponovnom javljanju **Ivan Kolar** je rekao da ne svaljuje krivnju za odgodu zakona na novu Vladu, nego da smatra nesmotrenim način na koji je to učinjeno, (što je i izazvalo reakcije u javnosti), ministar **Vidović** je izjavio da za svaku od 16 županija koje tvrde da nisu spremne za provedbu zakona može precizno navesti što nisu učinili i iz kojih razloga, ali da nema potrebe za to. Primjerice, Zagrebačka županija se mora kadrovske ekipirati, Krapinsko-zagorska nema odgovarajuće prostorne uvjete, nije osigurana programska potpora i dr. Osvrnuvši se na navode zastupni-

ce Mintas – Hodak ministar je rekao da se može utvrditi da se doprinosi iz plaća uplaćuju i za univerzalna, a ne samo za prava zaposlenika. Zastupnica je na to napomenula da doprinosi nisu porezi te da su prema prijašnjem zakonu zaposleni plaćali doprinos za dječji doplatk za svoju djecu. **Mr. Zdenka Čuhnil (HSS)** ju je ispravila da zaposlenici nisu izdvajali iz plaća za svoju nego za drugu djecu. Primjerice, iz njene je plaće 25 godina izdvajano za tu namjenu, ali njena djeca nikada nisu imala pravo na dječji doplatk. **Katica Sedmak (SDP)** ju je dopunila da su zaposleni putem doprinosa izdvajali sredstva za djecu roditelja s nižim primanjima.

Koncept zakona nije sporan

Dr. Ljerka Mintas – Hodak je primijetila da se radilo o principu solidarnosti koji se primjenjuje i primjenjivao se i kod dječjeg doplatka. U nastavku je napomenula da se Zakon o dječjem doplatku u Vladi RH pripremao dvije godine, vrlo temeljito, prvenstveno s namjerom da se pronađe najadekvatniji model kojim bi pravo na dječji doplatk postalo univerzalno pravo svakog djeteta imovinski slabo stojećih roditelja. Nažalost, taj zakon nije se počeo primjenjivati 1. ožujka, kako je bilo predviđeno, iako su ga svi – i pozicija i opozicija – podržali. Izrazila je uvjerenje da koncept tog zakona ni danas nije sporan, te da ga se, uz malo dobre volje, moglo početi primjenjivati i putem Zavoda za mirovinsko osiguranje, koji je i dosad isplaćivao dječji doplatk i gdje postoji tzv. tehnološki višak od 180 educiranih službenika.

Budući da je ministar kao osnovni razlog odgode naveo nedostatak tehničkih preduvjeta (najprije je spomenuo u deset a danas u šesnaest županija) zastupnica smatra da bi trebalo istražiti u što su utrošeni novci (oko 8 mln. kuna) koji su još lani iz proračuna izdvojeni za edukaciju kadrova, te tehničku i informatičku pripremu županijskih i gradskih ureda za provođenje ovog zakona.

Po njenom mišljenju najvažnija je edukacija kadrova, a prostora bi se zacijelo našlo u svakom županijskom uredu barem za još jednog službenika.

Napomenula je, nadalje, da su statistički podaci iz prošle godine, na osnovi kojih se izračunava imovinski cenzus roditelja, objavljeni u ožujku, tako da se sada može izračunati i broj korisnika dječjeg doplatka. To je, kaže, uz privremeno financiranje, bio drugi razlog zbog kojeg je bivša Vlada

odgodila početak primjene ovog zakona 1. ožujka, bez ikakve zle namjere da podmetne neko kukavičje jaje ili minu novoj Vladi.

Vlada je odmah trebala priznati da nema novaca

Osvrnuvši se na ministrovu izjavu u tisku o tome kako je »licemjerno od zastupnika HDZ-a da ovih dana demonstriraju snagu u Županijskom domu na jednoj krajnje osjetljivoj temi i preko leđa djece socijalno najugroženijih kategorija građana« upitala ga je – je li manje štetno odgoditi primjenu zakona i tako oštetiti najugroženije kategorije građana ili primijeniti zakon pa manjkavosti ispravljati u hodu? Po njenom mišljenju licemjerno je od nove Vlade što u prvi plan ističe nedovoljnu tehničku pripremljenost, čime odgovornost za nemogućnost provođenja ovog zakona prebacuje na bivšu HDZ-ovu Vladu, umjesto da je odmah priznala da nema novaca za tu namjenu.

Točno je, kaže, da su proračunska sredstva ograničena za veliki broj prava i zahtjeva koji se moraju financirati iz Državnog proračuna. Činjenica je, međutim, da u ovogodišnjem proračunu nisu predviđena sredstva za dodatne socijalne programe za one građane koji dnevno gube svoj posao, bilo zbog smanjenja gospodarskih aktivnosti, bilo zbog velike dobrohotnosti nove Vlade prema stečajevima. Osim toga, ova Vlada, a ni Ministarstvo rada i socijalne skrbi nisu uspjeli ove godine osigurati ni dodatna sredstva za poticanje zapošljavanja, odnosno otvaranja novih radnih mjesta. To su realne činjenice koje svjedoče o tome koliko nezaposlenima znači financijska pomoć, makar kroz dječji doplatk.

Zastupnica se, stoga, založila za to da se dodatnih 600 do 700 mln. kuna potrebnih za primjenu novog zakona osigura rebalansom Proračuna, kako bi se od 1. srpnja moglo započeti s isplatom dječjeg doplatka po novome.

Hrvatska mora biti država socijalne pravde

Marija Bajt (HDZ) naglasila je da podržava predloženu odluku Županijskog doma jer želi vidjeti Hrvatsku kao socijalnu, odnosno državu socijalne pravde, a briga o djeci jedna je od temeljnih vrijednosti. U nastavku je ustvrdila da je donošenjem ovog zakona 22. ožujka napravljen korak natrag u provođenju Nacionalnog programa demografskog razvitka iz 1996. godine, koji je predviđio brojne

konkretna mjera za poboljšanje statusa obitelji i materinstva (npr. pravo na plaćeni porodni dopust do 3 godine za majke blizanaca, troje ili više djece, besplatna zdravstvena zaštita majki i djece i sl. Zakon koji nam je vraćen na ponovno razmatranje samo je nastavak izgradnje socijalne države, uz ostvarivanje programa pronatalitetne politike, napominje zastupnica. Prolongiranje njegove primjene Vlada je argumentirala organizacijsko-tehničkim razlozima ali nakon donošenja Proračuna jasno je da su posrijedi i financijski razlozi. Zacijelo nije bilo dovoljno jedinstva u pobjedničkoj šestorci u odabiru prioriteta na razini države, napominje zastupnica. Po njenom mišljenju podizanje životnog standarda hrvatskih obitelji mora biti državni prioritet. Budući da je doplatka za djecu u službi pronatalitetne politike, načela pravednosti i socijalne pravde, zalaže se za njegovu što skoriju primjenu. Ako županijski uredi nisu spremni preuzeti provedbu tog zakona tijekom ove godine, to se tehnički može ostvariti u područnim jedinicama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, smatra zastupnica. Predložila je, stoga, da se Vladu zaduži da u najkraćem roku provede organizacijsko-tehničke pretpostavke za primjenu zakona još u ovoj godini, te osiguranje potrebnih sredstava (od prodaje nacionalnog bogatstva ili rebalansom državnog proračuna).

• Zakon o doplatku za djecu, koji je predložila prethodna Vlada, a prihvatio prošli saziv ovog Doma (trebao se početi primjenjivati od 1. ožujka ove godine) trebao je ublažiti socijalne nejednakosti i poboljšati životne uvjete obiteljima kojima je pomoć doista potrebna.

Potaknut primjedbama resornog ministra i zastupnice Opačić o neprimjerenom tonu Županijskog doma, **Luka Bebić (HDZ)** je primijetio da je ovo prvi put da Županijski dom koristi svoje ustavno pravo da suspendivnim vetom vrati na ponovno odlučivanje jedan zakon, što su predstavnici Vlade dočekali na neprimjeren način. Ne možemo dovoditi u pitanje pravo koje proistječe iz ustavnih ovlasti jednog saborskog doma zbog toga što su nam neprihvatljivi politički argumen-

ti koje taj dom donosi, negoduje zastupnik. A što se tiče Vladinih argumenata da nisu ispunjeni svi preduvjeti za primjenu ovog zakona, napomenuo je da su rijetki zakoni doneseni u Hrvatskom državnom saboru za čiju su primjenu bili osigurani svi preduvjeti. Problem je, očito, u nedostatku sredstava što mi prihvaćamo kao objektivnu činjenicu, ali to onda treba jasno reći. Budući da smo ovaj zakon donijeli jednoglasno, svi zajedno se moramo truditi da se u rebalansu Proračuna pronađu sredstva za njegovu primjenu, a ne da čekamo 1. srpnja (to može biti i retrogradno). Na taj bi se način svima koji su dosad bili zakinuti (radi se o šesto tisuća djece) omogućilo ostvarivanje zakonskog prava na dječji doplatka.

Nitko u ovoj sabornici ne osporava pravo Županijskog doma na veto, kaže **Milanka Opačić**. Međutim, postavlja se pitanje zbog čega Županijski dom nije reagirao kad je HDZ-ova Vlada prvi put odgodila primjenu tog Zakona. **Luka Bebić** je napomenuo da je Zakon donesen u srpnju 1999. godine i da je trebalo vremena za nužne tehničke pripreme koje još uvijek nisu okončane (ne krivnjom bivše Vlade nego nadležnih u županijama). To što je bivša Vlada jedanput odgodila njegovu primjenu ne daje pravo ovoj Vladi da još godinu dana protroši, tobože, za tehničke pripreme.

Zakon će morati pretrpjeti određene izmjene

Drago mi je da su kolege iz HDZ-a odjednom postali zabrinuti za socijalno najugroženije kategorije građana, s obzirom na činjenicu da je njihova Vlada upravo tim kategorijama uskratila pravo na dječji doplatka, izjavila je **Snježana Biga-Friganović (SDP)**. Napomenuvši da i njeni stranački kolege dijele tu zabrinutost, podsjetila je na to da su još prilikom donošenja spornog zakona upozoravali da to ne smije biti samo prijedlog dobrih želja i da treba osigurati sredstva za povećani broj korisnika. Međutim, ni tada, a ni nakon 1. siječnja ove godine, Vlada nije izračunala o kojem se broju djece radi i koliko sredstava treba dodatno osigurati (barata se s brojkom od 600 mln. do 1,2 milijarde kuna). Budući da stara Vlada nije napravila nikakve predradnje za provedbu zakona, nameće se pitanje u što je utrošen novac osiguran za tu namjenu. Ne samo da nisu obavljene tehničke pripreme, nego treba imati u vidu i to da nedostaje novaca za

isplatu dječjeg doplatka, a ovogodišnji proračun je manji nego prošlogodišnji. Unatoč tome ova Vlada će učiniti sve (na to se obvezala i svojim programom) da se realizira novi Zakon o dječjem doplatku kako bi i djeca nezaposlenih i poljoprivrednika ostvarila pravo na dječji doplatka. Međutim, prije analize stanja u tom sektoru taj će zakon, kao i provedbeni akti, morati pretrpjeti određene izmjene, kako bi se građanima omogućilo da što lakše dođu do tog prava (sada podnosilac zahtjeva treba nabaviti čak 12 potvrda da bi ostvario pravo na dječji doplatka).

To što je primjenu ovog zakona prolongirala na 1. siječnja 2001. godine (bit ćemo sretni ako profunkcionira ranije) svjedoči – kaže – o odgovornosti Vlade. Naime, bilo bi neozbiljno da je obećala to pitanje riješiti 1. lipnja ili 1. rujna i da onda to obećanje ne realizira, kao što nam se dešavalo proteklih godina.

Bivša Vlada djelomično pripremila teren

Nije točno da bivša Vlada nije obavila nikakve pripreme za provođenje ovog zakona, primijetio je **Luka Bebić**. Ona je samo tražila 5 mjeseci od izglasavanja zakona za neophodne pripreme, a vi sada tražite još godinu dana, iako je bivša Vlada djelomično pripremila teren za provođenje zakona, negodovao je zastupnik. **Ivo Fabijanić** je ispravio prethodnika da se radi o svega 9 mjeseci, a **Snježana Biga-Friganović** je izjavila da nije govorila samo o tehničkim priprema nego i o iznalaženju novca za ovako zahtjevu stavku.

U svom ponovnom javljanju **Luka Bebić** se obratio zastupnicima pozicije s napomenom da nemaju dokaza da HDZ-ova Vlada, da je ta stranka dobila izbore, ne bi osigurala sredstva za primjenu zakona koji je predložila. **Dragica Zgrebec** pojasnila je da zaključak, kako bivša Vlada ne bi mogla osigurati ovako veliki iznos sredstava za isplatu dječjeg doplatka povećanom broju korisnika, temelji na činjenici da je novoj Vladi ostavila više od 9 mlrd. kuna dugova iz prethodne godine. **Snježana Biga-Friganović** dometnula je da HDZ-ova Vlada nije osigurala ni sredstva za provođenje brojnih drugih zakona donesenih u proteklom razdoblju. Primjerice, u prva tri mjeseca nije usmjerila ni kuće Uredu za prognane i izbjegle.

Činjenica je da je bivša Vlada imala priliku ispraviti sve ono što je odgađala, ali Odlukom o privremenom financiranju za prva tri mjeseca

ove godine ipak nije osigurala novac za primjenu ovog zakona od 1. ožujka, primijetio je **Miroslav Korenika (SDP)**.

Kolegi očito nije jasno što znači privremeno financiranje, dometnuo je **Ivan Šuker**. Osim toga, 9 milijardi duga je izmišljena brojka, budući da prema podacima koje je Vlada predložila zastupnicima ukupno dugovanje države iznosi 2 mlrd. i 400 mln. kuna. Kad se razmatraju dugovanja koja se financiraju iz Računa financiranja treba imati u vidu da tu spadaju i raniji dugovi Pariškog i Londonskog kluba, tako da ukupni proračunski rashodi dostižu 55 mlrd. kuna, što znači da je ovogodišnji proračun za 5 i više posto veći od prošlogodišnjeg. **Dragica Zgrebec** nije bila zadovoljna tim obrazloženjem a napomenula je i to da lani nisu redovito isplaćivane ni invalidnine ni neke druge naknade upravo najugroženijim kategorijama građana.

U svom ponovnom javljanju **Luka Bebić** je izjavio da u prvom tromjesečju, dok je bila na snazi odluka o privremenom financiranju tehnički nije bilo moguće osigurati sredstva za primjenu zakona o kojem je riječ. Zatražio je da Vlada izađe s kompletnim podacima o dugovanjima i danim jamstvima, kako to više ne bi bilo opravdanje za neispunjavanje predizbornih obećanja. **Ivan Šuker** je podsjetio da je u stavki Ministarstva financija Vlada osigurala 3 mlrd. i 600 mln. kuna za pokriće duga. Napomenuo je, također, da proračun nije stacionan i da nema Vlade koja iz proračuna u proračun ne prenosi dugovanja.

Nije točno da nije bilo starih dugovanja, prosvjedovala je **Dragica Zgrebec**. O tome, kaže, svjedoči i činjenica da je Vlada uvažila njen amandman na Prijedlog proračuna kojim je tražila da se osiguraju sredstva za podmirenje obveza za gradnju jedne školske dvorane koja je završena još 1995. godine.

Krajnji rok za primjenu – 1. siječnja 2001.

Vladimir Šepčić (SDP) je mišljenja da se novi zastupnici ne bi trebali crvenjeti zato što ovaj zakon nije stupio na snagu. Naime, oni su u Šaboru svega dva mjeseca a zastupnici prošlog saziva imali su šest mjeseci vremena da se izbere za provedbu tog propisa (ako su se tako zdušno zalagali za to kao danas trebali su se svakih par mjeseci interesirati dokle

se došlo s pripremama za njegovu realizaciju). Ovako se stječe dojam, kaže, da zastupnici Zastupničkog doma nisu ni humani ni plemeniti, budući da stoje na stajalištu da se zbog neosiguranih tehničkih i financijskih preduvjeta ne može ići odmah u primjenu novog sustava dječjeg doplatka. Po njegovoj ocjeni nisu ozbiljni ni prijedlozi da se novi zakon primjenjuje parcijalno (ne možemo opet dijeliti djecu na način da se za neke osiguraju sredstva a za druge ne). Da ne bismo zavaravali sebe i potencijalne korisnike ostavimo 1. siječnja 2001. kao krajnji rok za primjenu zakona, ali učinimo sve da se osiguraju tehničke pretpostavke da se dječji doplatk, bude li sredstava u Proračunu, što prije počne isplaćivati po novome.

Mate Jukić (HDZ) napomenuo je da podržava stavove Županijskog doma i Kluba zastupnika HDZ-a te svih sudionika u raspravi koji su se založili za raniju primjenu ovog Zakona (odgodom se nanosi velika nepravda svoj djeci, a posebno onoj najugroženijih kategorija pučanstva). Po njegovu mišljenju povod ovakvim raspravama su, među ostalim, i kontradiktorne izjave ministra rada i socijalne skrbi. Naime, on nema pravo tvrditi da se zastupnici HDZ-a ili neke druge stranke zalažu za to da se zakon počne primjenjivati ranije radi zbrajanja nekakvih političkih poena.

Predizborna obećanja treba realizirati

Zastupnik podsjeća na činjenicu da je provedba novog zakona o dječjem doplatku bila jedno od predizbornih obećanja i HDZ-a, ali i vladajuće šesterke, koja u predizborno vrijeme nije uložila prigovor na Vladinu uredbu o odgodi njegove primjene s 1. siječnja na 1. ožujka ove godine. To znači da je nova vlast bila itekako svjesna teške gospodarske situacije nastale u proteklih deset ratnih i poratnih godina, a i činjenice da će zasigurno uslijediti daljnje prolongiranje primjene novog sustava dječjeg doplatka. Po njegovu mišljenju osnovni razlog tome je činjenica da u Proračunu nisu predviđene nikakve dotacije za tvrtke kojima prijete stečajevi, što će izazvati dodatni val nezaposlenosti, a to znači i povećanje broja djece koja ne mogu koristiti pravo na dječji doplatk. Međutim, dana obećanja trebalo bi realizirati bez obzira na težinu gospodarske situacije, smatra zastupnik. To više što je novi državni proračun donosila

vladajuća koalicija koja je orijentaciono bila upoznata s time koliki je iznos sredstava predviđen za isplatu dječjeg doplatka. To znači da ne stoje prigovori HDZ-u zbog neosiguranih sredstava. Poznato je, naime, da za vrijeme privremenog financiranja javnih izdataka u prvom tromjesečju, nije bilo moguće uvođenje novih stavki za tu namjenu.

Svjestan toga da se iz gospodarskih resursa ne mogu osigurati sredstva za raniju primjenu ovog zakona, zastupnik predlaže da se taj novac namakne prodajom dvaju zrakoplova koje su koristili bivša Vlada i Predsjednik Republike Hrvatske (njihova vrijednost procjenjuje se na oko 35 – 40 mln. dolara ili 300-tinjak mln. kuna). Dakako, u tom slučaju treba promijeniti odluku Vlade koja tim novcem namjerava kupiti kanader i još jedan zrakoplov. Zastupnik drži da ima dovoljno vremena da se do 1. srpnja svi županijski uredi pripreme za provođenje tog propisa, odnosno da se u tom razdoblju mogu stvoriti kvalitetni kadrovski i materijalni uvjeti za to.

Podsjetivši još jednom na stajališta Odbora za zakonodavstvo, **Ingrid Antičević-Marinović** primijetila je da bi nedonošenjem ovog zakona, Zastupnički dom, zapravo, preuzeo odgovornost za osiguranje potrebnih, a nedostajućih sredstava za isplatu dječjeg doplatka povećanom broju korisnika. Naime, predloženom odlukom Županijskog doma nudi se golo pravo, kao što se to već uobičajilo prilikom donošenja zakona proteklih deset godina. Međutim, s takvom je praksom gotovo, jer su današnja Vlada, a i parlamentarna većina, ozbiljni i odgovorni ljudi, naglašava zastupnica. Uostalom, Zakon o dječjem doplatku donesen je sredinom prošle godine, i to u istom mjesecu u kojem je rebalansiran prošlogodišnji Proračun. Zašto već tada nisu osigurana sredstva za njegovo provođenje – pita zastupnica. Svoje izlaganje završila je riječima: »Oni koji su roditelje izbacili s njihovih radnih mjesta na ulicu, neka pokažu elementarnu građansku pristojnost i neka ne plaću nad sudbinom njihove djece. Naime, uvjeren sam da će ova Vlada, unatoč siromaštvu, već ove godine pronaći sredstva za isplatu dječjeg doplatka svoj našoj djeci«.

Nakon toga **Dragica Zgrebec** zatražila je, u ime Kluba zastupnika SDP-a, 30-minutnu stanku.

U nastavku sjednice prvi se javio za riječ **Mladen Godek (HSL)**. I on je mišljenja da je situacija oko donoše-

nja ovog Zakona ispolitizirana, što se najbolje vidi iz zaključaka Zastupničkog doma donesenih 22. ožujka. Njima je Vlada, među ostalim, zadužena da na temelju socijalnih pokazatelja, u skladu s ekonomskim mogućnostima, u roku od 90 dana predloži izmjene i dopune tog zakona temeljem kojih bi kućanstva koja ne ostvaruju nikakve prihode imala pravo na doplatku za djecu u najvišem iznosu.

Korištenje suspenzivnog veta u sadašnjim okolnostima besmisleno

Po ocjeni zastupnika korištenje suspenzivnog veta Županijskog doma u sadašnjoj situaciji potpuno je besmisleno, budući da županijski uredi nisu dovršili tehničke pripreme, a očigledno nema ni novaca za primjenu novog sustava (Proračun je tek donesen pa nema smisla odmah ići u rebalans). Zastupnik smatra da HDZ nikada nije ni imao ozbiljnu namjeru provesti ovaj zakon u djelo (imao je na raspolaganju 10 godina). Mi ne prihvaćamo njihovu alkemiju, niti gospodarsko čudo, već narodu govorimo istinu o gospodarskoj situaciji i onome što smo u stanju ispuniti, kaže zastupnik. Naime, zbog objektivnih razloga (posljedice prošlosti) ovaj zakon, čije oživotvorenje svi istinski priželjkujemo, još uvijek ne može zaživjeti. Međutim, sve ćemo poduzeti da se počne primjenjivati što je moguće prije, a 1. siječnja 2001. ostavljamo kao krajnji rok, zaključio je.

Želimir Janjić (HSLHS) kako reče, pozdravlja naglašenu osjetljivost zastupnika iz redova HDZ-a za socijalna pitanja a raduje ga i njihova briga za pravедnost. Kamo sreće, kaže, da su sve te njihove vrline došle do izražaja u proteklih 10 godina, dok su obnašali vlast (gospodarska situacija

bi zacijelo bila bolja). Po riječima zastupnika ova Vlada i Sabor neće čekati tako dugo, nego će već u prvoj godini svog mandata osigurati isplatu dječjeg doplatka za svu djecu koja na to imaju pravo i na taj način ispraviti dosadašnje nepravde.

Demantirajući njegovu tvrdnju da bivša Vlada, odnosno HDZ nisu pokazivali osjetljivost za socijalna pitanja, **Jadranka Kosor** je podsjetila na to da je u zemlji opustošenoj ratom obnovljeno više od 100 tisuća kuća, da je vraćeno kućama oko 600 tisuća prognanika te da su prethodna Vlada i Sabor, među ostalim, osigurali trogodišnji porodni dopust za majke blizanaca i svakog trećeg djeteta, odnosno za nezaposlene.

Dječji doplatku utemeljiti kao pravo djeteta

Dijana Čizmadija (SDP) založila se za to da se novim zakonom institut o kojem je riječ utemelji kao pravo djeteta a ne roditelja ili posvojitelja (sukladno Konvenciji UN-a o pravima djeteta i brojnim drugim dokumentima). S obzirom na to da je Državna revizija utvrdila brojne nepravilnosti u radu Zavoda za obitelj, materinstvo i mladež, valja dobro razmisliti, kaže zastupnica (možda čak i pri uravnoteženju ovog Proračuna) je li potrebno transferirati dječji doplatku na njihove stavke. Njena je daljnja sugestija da se u Smjernice za izradu proračuna od 2001. do 2003. godine i Strategiju razvoja do 2030. godine svakako ugrade mjere obiteljske i populacijske politike, o kojoj se u ovom Domu dosta raspravljalo ali, nažalost, nije puno napravljeno. Na kraju je apelirala na zastupnike da imenuju svoje predstavnike u Vijeće za djecu koje bi trebalo raditi na provedbi Nacionalnog programa djelovanja za djecu Hrvatske.

Ivan Ninić (SDP) najavio je da će podržati ovaj zakon, ali duboko nesretan jer bi takav socijalan propis trebao stupiti na snagu puno prije nego što će to biti moguće. Međutim, Vlada je prisiljena prolongirati njegovu primjenu da bi poštivala Ustav, ali i zbog tehničkih razloga te nedostatka sredstava. Prisjetimo li se toga koliko je sredstava poreznih obveznika proteklih 10 godina uludo potrošeno na sanaciju banaka, za kreditiranje tajkuna i dr. nije čudo, kaže, da nije bilo novaca za ono što je potrebije. Na kraju je naglasio da prihvaća zaključke Odbora za zakonodavstvo kojima se obvezuje Vladu da podnese izvješće o mogućoj ranijoj primjeni Zakona o doplatku za djecu.

Nakon toga je predsjedatelj, **Zlatko Tomčić**, zaključio raspravu i dao na glasovanje Zakon o izmjenama Zakona o doplatku za djecu u tekstu u kojem je donesen na sjednici 22. ožujka ove godine (napomenuo je da je za donošenje ovog zakona potrebna većina glasova svih zastupnika). **Ishod — »zeleno svjetlo«** ovom propisu dalo je 79 zastupnika, dok ih je 19 bilo protiv. Njegovo donošenje Zastupnički dom popratio je s više zaključaka formuliranih na inicijativu radnih tijela. U prvom redu, potvrđeni su Zaključci Hrvatskoga državnog sabora doneseni na sjednici 22. ožujka, uz Zakon o izmjenama Zakona o doplatku za djecu. Vlada je zadužena da Zastupničkom domu podnese izvješće o mogućoj provedbi tog zakona na temelju smanjenja osnovica te da, po mogućnosti, u hitnom postupku predloži njegove izmjene. Osim toga, zastupnici su je obvezali da uloži dodatne napore za iznalaženje sredstava, odnosno izvora sredstava, za financiranje doplatka za djecu i u tu svrhu podnese prijedlog izmjena odnosno rebalans Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2000. godinu. **M. Ko.**

IZVJEŠĆE O RADU KOMISIJE ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE REPUBLIKE HRVATSKE ZA 1998. I PRVIH OSAM MJESECI 1999. GODINE

Poboljšati pravnu regulativu

Bez veće rasprave Zastupnički je dom razmotrio i prihvatio Izvješće o radu Komisije za vrijednosne papire RH za 1998. godinu i prvih osam mjeseci lani, kojeg je uputila istomena Komisija.

O IZVJEŠĆU

Kako je uvodno obrazložio zastupnicima Zastupničkog doma **Ivica Smiljan**, predsjednik Komisije za

vrijednosne papire, predmetno Izvješće čine četiri poglavlja od kojih bi se mogle izdvojiti dvije cjeline i to: izvješće o radu s financijskim izvješćem i izvješće o stanju tržišta kapitala u izvještajnom razdoblju koje pokriva ovo izvješće. U posebnom pri-

BROJ

263

IHS

10. V. 2000.

vitku Izvješću navedeni su svi propisi koji su službeno objavljeni u »Narodnim novinama«, a Komisija ih je izradila ili je bila uključena u njihovu izradu.

U nastavku gosp. Smiljan je govorio o najznačajnijim elementima Izvješća, a počeo je s tržištem kapitala ustvrdivši da je tijekom izvještajnog razdoblja ono bilo u značajnoj stagnaciji, jer tržište kapitala kao segment gospodarstva najbrže i najsenzibilnije reagira na stanje gospodarstva. Stagnacija na hrvatskom tržištu kapitala počela je krajem 1997. godine s početkom tzv. Azijske krize koja je imala utjecaj na značajan pad trgovanja i na drugim razvijenim tržištima. Međutim, dok su se druga tržišta oporavila kod nas je recesija u gospodarstvu utjecala na smanjenje aktivnosti na tržištu kapitala, što se očitovalo u velikom padu prometa vrijednosnim papirima, volumenu trgovanja, općenito padu cijena te smanjenju tržišne kapitalizacije. Tako npr. u 1998. godini pao je promet dionicama na Zagrebačkoj burzi i bio je 59,30 posto manji nego 1997. godine. Inozemni ulagatelji smanjili su svoja ulaganja na naše tržište ne samo zbog krize u gospodarstvu nego i zbog političkih prilika. Smanjen je broj javnih i privatnih izdanja vrijednosnih papira kako prema ukupnom broju tako i prema ukupnom iznosu emisija. Od ukupno 45 društava za posredovanje vrijednosnim papirima u 1998. njih 17 je iskazalo gubitak dok je 1997. takvih bilo tek devet.

Sukladno zakonskim obvezama određena dionička društva, (u ovom trenutku njih 620) podnose tromjesečna financijska i poslovna izvješća Komisiji koja onda ona preko Javne informacijske knjižnice distribuira javnosti. Ti su podaci, kaže gosp. Smiljan, osnovni uvjet za donošenje odluka o ulaganju potencijalnih investitora ili ulagatelja u Hrvatsku.

U nastavku izlaganja predstavnik Komisije spomenuo je rad na uspostavi i organizaciji Središnje depozitarne agencije. Agencija je počela s radom u srpnju lani, a obavlja posao prijetoja i namire za sve nematerijalizirane vrijednosne papire kojima se javno trguje na Zagrebačkoj burzi i Varaždinskom tržištu vrijednosnicama. To znači da se preko Agencije osigurava plaćanje u novcu za trgovanje vrijednosnim papirima i isporuka vrijednosnih papira s računa prodavatelja na račun kupca. Druga temeljna funkcija Središnje depozitarne agencije jeste vođenje knjiga dionica za sva dionička društva koja

javno izdaju svoje dionice i kojima se javno trguje. U taj krug prema odredbama Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima spadaju i dionička društva iz pretvorbe. To je ukupno 90 posto dioničkih društava u RH, što je, smatra Komisija, od izuzetnog značaja jer će se na taj način izbjeći mnoge neželjene situacije oko upisa vlasništva.

Zaključujući uvodni nastup gosp. Smiljan je rekao kako daljnji razvitak tržišta kapitala ovisi o poboljšanju gospodarske situacije, ali i o prilagodbi postojeće pravne regulative tržištu kapitala. S tim u svezi naglasio je kako treba izraditi novi Zakon o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima jer u važećem ima niz nedostataka. Uz to, Komisija planira predložiti Vladi izmjene i dopune Zakona o investicijskim fondovima ili čak donošenje novog zakona o postupku preuzimanja dioničkih društava gdje je potrebno učiniti određene hitne intervencije npr. povećati i osnažiti ingerencije Komisije. Dodao je još kako je Komisija već započela s usklađivanjem zakonske regulative i to tako da će za svako novo rješenje tražiti mišljenje širokog kruga svih sudionika na tržištu, kao i svih relevantnih stručnjaka, a sve da bi se došlo do najboljih rješenja. Sve se te aktivnosti planiraju izvršiti već u ovoj godini, zaključio je gosp. Smiljan.

RADNA TIJELA

O Izvješću se očitovao samo **Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za financije i Državni proračun**. Odbor se posebno osvrnuo na važnost Komisije za vrijednosne papire u procesu uspostavljanja što učinkovitijeg i transparentnijeg tržišta kapitala u RH. Istaknuo je kako u obnavljanju poslova uređivanja i nadziranja, izdavanja i trgovanja vrijednosnim papirima Komisija treba djelovati kao samostalna, neovisna institucija, odgovorna za svoj rad Hrvatskome državnom saboru. Uočeno je kako u nas ne postoji dovoljno razvijena svijest o ulozi i značenju ove institucije za razvoj tržišta kapitala, a time i tržišnog gospodarstva u RH. Spomenuto, po ocjeni Odbora, nameće potrebu većeg angažmana Komisije u upoznavanju javnosti s tržištem kapitala u cilju razvitka ulagačke dioničarske kulture, posebno u uvjetima nastavka procesa privatizacije javnih poduzeća u većinskom vlasništvu države.

Odbor je ukazao na potrebu poboljšanja postojeće pravne regulative,

prvenstveno Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima te Zakona o investicijskim fondovima. Ocijenjeno je kako je za razvitak tržišta kapitala od presudne važnosti otklanjanje postojećeg ozbiljnog nesklada unutar propisa koji reguliraju ovu materiju.

Članovi Odbora osvrnuli su se i na pozitivne učinke uvedene obveze određenih dioničkih društava da Komisiji dostavljaju tromjesečna financijska i poslovna izvješća. Međutim, izraženo je mišljenje kako dionička društva pored obveze dostavljanja izvješća Komisiji istu obvezu, samo u različitim rokovima i na drugačijim obrascima, imaju prema drugim institucijama (Državnom zavodu za statistiku, Poreznoj upravi itd.). Iz spomenutih razloga predloženo je da se ova financijska i poslovna izvješća usklade glede rokova dostavljanja te njihova obvezna sadržaja i oblika.

RASPRAVA

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorio je **mr. Zorko Vidiček**. Ustvrдио je kako još uvijek postoje objektivne okolnosti koje utječu na rad Komisije, a najvažnija je činjenica da je u Hrvatskoj još uvijek nerazvijeno tržište vrijednosnim papirima te da postoji zazor od takvog oblika trgovine, a koji je uobičajen u razvijenim tržišnim gospodarstvima. Rad Komisije sputava i neusuglašenost pojedinih propisa, konkretno odredbi Zakona o trgovačkim društvima, Zakona o investicijskim fondovima, Zakona o bankama i Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima. Klub drži da je važno što hitnije uskladiti te propise kako bi se ostvario odgovarajući zakonski okvir za nesmetani rad Komisije, a napose eliminirati mnogobrojne nedoumice i kontradikcije na ovom važnom području. Pri tome je važno što prije predložiti Zakon o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima te zakonom u većoj mjeri regulirati tzv. sivo tržište vrijednosnica preko novinskih oglasa i Interneta. Uz to, valja znatnije izmijeniti Zakon o investicijskim fondovima, a Zakonom o bankama i Zakon o trgovačkim društvima uskladiti s nekim odredbama prethodna dva zakona.

Najzad, Središnju depozitarnu agenciju potrebno je staviti u punu funkciju kako je i propisano Zakonom, jer je Agencija jedan od najvažnijih elemenata za uspješan razvoj tržišta, te pojačati praćenje rada investicionih fondova, koji prema najnovijim procjenama raspoložu s 30 posto vrijednosti hrvatskoga gospodarstva, rekao je na kraju zastupnik Vidiček.

U zaključnom istupu **Ivica Smiljan** je rekao kako je Komisija svjesna da je potrebno izmijeniti zakonsku regulativu i donijeti određene nove zakone, a neke poboljšati. Tijekom protekle godine bilo je određenih problema sa Središnjom depozitarnom agencijom, ali sada Agencija radi u punoj funkciji, a temeljna joj je zadaća prijeboj i namira za sve vrijednosnice papira kojima se javno trguje

na Zagrebačkoj burzi i Varaždinskom tržištu vrijednosnicama, rekao je na kraju gosp. **Smiljan**.

Više nije bilo zainteresiranih za raspravu pa se pristupilo glasovanju u kojemu je **jednoglasnom odlukom zastupnika Zastupničkog doma prihvaćeno Izvješće Komisije za vrijednosne papire za 1998. godinu i prvih osam mjeseci 1999. godine.**

J. Š.

GODIŠNJE IZVJEŠĆE HRVATSKE NARODNE BANKE ZA 1998. GODINU; FINACIJSKO IZVJEŠĆE HRVATSKE NARODNE BANKE PO GODIŠNJEM OBRAČUNU ZA 1998. GODINU; FINACIJSKI PLAN HRVATSKE NARODNE BANKE ZA 1999. GODINU; POLUGODIŠNJE IZVJEŠĆE HRVATSKE NARODNE BANKE ZA 1999. GODINU; FINACIJSKI PLAN HRVATSKE NARODNE BANKE ZA 2000. GODINU

Zastupnici zahtijevaju promjenu HNB

• Zastupnici su odbili dokumente HNB-a te zatražili ostavke guvernera i Savjeta Banke. Smatraju, naime, da je slaba kontrola i nadzor Središnje banke nad poslovanjem banaka glavni uzrok bankarske krize u Hrvatskoj.

Nakon cjelodnevne rasprave, Zastupnički dom je odbacio Godišnje Izvješće Hrvatske narodne banke za 1998. godinu, Financijsko izvješće te institucije po godišnjem obračunu za 1998., Financijski plan za 1999. te Polugodišnje izvješće o gospodarskim kretanjima za 1999. godinu. Zastupnici su odbili potvrditi i Financijski plan HNB-a za 2000. godinu.

Sudionici u raspravi ocijenili su, naime, da središnja banka u proteklom razdoblju nije ispunila svoje ustavne i zakonske obveze. Doduše, poduzimane mjere monetarne politike održale su stabilnu valutu, ali su istodobno djelovale na pogoršanje opće likvidnosti u zemlji. Zastupnici zamjeraju HNB-u da nije na vrijeme poduzeo mjere za sprječavanje poremećaja, stabilnosti bankarskog sustava, kako bi se izbjegle sanacije odnosno stečajevi banaka kojima se problem štednje građana prebacuje na teret države i njenih poreznih obveznika. Posljedice – u protekle četiri godine skrahiralo je 25 novčarskih institucija a bankarska kriza skupo je stajala državu. Po mišljenju zastupnika Savjet HNB-a i guverner ne mogu pobjeći od zakon-

ske odgovornosti za stanje u bankarstvu, posebno za krizu iz 1998. godine, a i ovu najnoviju. Zatražili su, stoga, njihovu ostavku.

Dr. Škreb je uvjeravao zastupnike da HNB nije mogao spriječiti drugu bankarsku krizu, ali da je ipak ispunio osnovnu zadaću spriječivši da ona poprimi sistemske razmjere. Naglasio je da iza hrvatske središnje banke tijekom njegova guvernerskog mandata stoji četiri godine stabilnih cijena i tečaja, povijesni maksimum međunarodnih pričuva te da je sačuvana međunarodna likvidnost zemlje, značajan doprinos investicijskom rejtingu Hrvatske. Zahvaljujući poduzetim mjerama konsolidacije bankovnog sustava, stanje u hrvatskom bankarstvu je danas puno bolje nego u protekle dvije, a posebice prije pet ili deset godina, tvrdi guverner. Stoga je apsurdno ponašanje pojedinih članova uprava i nadzornih odbora banaka koji prozivaju HNB za loše poslovanje banaka kojima su upravljali ili ih nadzirali, zaključio je.

U nastavku donosimo opširnije njegovo izlaganje umjesto prikaza spomenutih dokumenata HNB-a.

UVODNO IZLAGANJE

Na početku uvodnog izlaganja guverner Škreb je informirao zastupnike da je prema Ustavu i Zakonu o Hrvatskoj narodnoj banci središnja banka zadužena za: čuvanje stabilnosti nacionalne valute, što znači i stabilnost cijena u zemlji, brigu o unutrašnjoj i vanjskoj likvidnosti, što uključuje i brigu o međunarodnim pričuvama zemlje, kao i nadzor nad bankovnim sustavom. Obrazlažući zastupnicima dokumente HNB-a koji su im predočeni podsjetio je da Hrvatska nije jedina zemlja suočena s visokim troškovima bankarstva u tranziciji.

Kriza tzv. starih banaka naslijeđena

Prva bankovna kriza u nas, kriza tzv. starih banaka, započela je – kaže – s procesom tranzicije (pa i prije toga), a upravo završava prodajom rehabilitiranih državnih banaka stranim strateškim ulagačima. Ukupni troškovi te krize, izazvane naslijeđem prošlosti (lošom aktivom iz prošlog ekonomskog sustava) i, djelomično,

posljedicama rata, procjenjuju se na oko 4,6 mln. američkih dolara. Naime, za izdavanje tzv. velikih obveznica 1991. godine utrošeno je oko 990 milijuna američkih dolara, devizna štednja u iznosu od oko 3,190 milijuna američkih dolara pretvorena je 1992. godine u javni dug, dok je za sanaciju Slavonske, Splitske, Riječke i Privredne banke Zagreb, u razdoblju od 1995. do 1996. godine, usmjereno oko 473 milijuna američkih dolara.

• U razdoblju od 1998. do 2000. godine zatraženo je pokretanje stečajna za 12 banaka i 4 štedionice, dok je za 2 banke i 6 štedionica ukinuto odobrenje za rad.

Nema sumnje, kaže, da su ti troškovi vrlo visoki (to je tipično za zemlje zahvaćene ratom) i svrstavaju Hrvatsku među zemlje s najvišim troškovima rješavanja bankarske krize u omjeru prema bruto domaćem proizvodu (BDP-u).

Druga bankovna kriza dobrim dijelom iza nas

Početak 1998. godine u Hrvatskoj je nastupila druga bankovna kriza, u kojoj je tadašnja Vlada Republike Hrvatske donijela odluku o sanaciji Dubrovačke i Croatia banke. Troškovi tih sanacija procjenjuju se na 347 milijuna američkih dolara, pri čemu, dakako, valja očekivati prihode skore privatizacije tih banaka. Drugi izraz te krize su troškovi isplate osigurane štednje u bankama nad kojima je otvoren stečajni postupak. Ti troškovi opterećuju Proračun jer u fondu Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka još nije prikupljeno dovoljno sredstava od premija. Naime, u 1998. i 1999. godini Hrvatska narodna banka zatražila je pokretanje stečajeva za 9 banaka i 4 štedionice. Ove godine zatraženo je otvaranje stečajeva nad još 3 banke i jednom štedionicom te ukinuto odobrenje za rad jednoj podružnici strane banke, jednoj banci i 6 štedionica. Trošak isplate osigurane štednje kod banaka i štedionica nad kojima je već otvoren stečajni postupak može se procijeniti na oko 400 milijuna američkih dolara. Ako i kada predloženi stečajevi i likvidacije budu pokrenuti, to bi moglo povećati troškove za dodatnih 50-ak milijuna dolara.

Prema navodima guvernera ukupni bi se troškovi druge bankarske krize mogli procijeniti na oko 800 mln. američkih dolara. Po njegovim riječima bankarska kriza je u proteklom razdoblju koštala hrvatsku državu oko 5,45 mlrd. američkih dolara. Od toga na prvu otpada oko 85 posto, a na drugu svega 15 posto. Prva je bankovna kriza, znači, bila mnogo veća i opasnija za cjelokupni gospodarski sustav nego ona iz 1998. godine, koja je, najvećim dijelom, iza nas.

Govoreći o uzrocima druge bankarske krize naglasio je da je ona započela puno ranije nego što je on imenovan guvernerom i to previše širokogrudnim davanjem odobrenja za rad banaka u prvoj polovici devedesetih godina. Oprez je, kaže, izostao i u pogledu broja banaka i u pogledu kadrova koji su postavljani na rukovodeća mjesta u bankama (tadašnji Zakon i nije tražio tzv. prethodnu suglasnost središnje banke pri imenovanju rukovodećih ljudi, odnosno uprava banaka, već samo neobvezujuće mišljenje). Po njegovim riječima u ožujku 1996., kad je izabran za guvernera, već je bilo izdano 55 odobrenja za rad banaka (nakon toga ih je dodijeljeno još šest).

• Prevelik broj banaka i/ili loše uprave i nadzorni odbori u dijelu banaka, koje su namjerno kršile ne samo propise, nego i načela zdravoga bankarskog poslovanja, dovele su neke od njih u bezizlaznu situaciju.

Za loše poslovanje odgovorne uprave i nadzorni odbori

Prevelik broj banaka i/ili loše uprave i nadzorni odbori u dijelu banaka koje su namjerno kršile ne samo propise, već i načela zdravoga bankarskog poslovanja, doveli su za nekoliko godina dio banaka u bezizlaznu situaciju. Nema sumnje – kaže – da su za loše poslovanje propalih banaka odgovorni prije svih oni koji su tim bankama upravljali – njihove uprave i nadzorni odbori. Naime, HNB ne može i ne smije upravljati poslovnim bankama, osim kad situacija već postane tako ozbiljna da je potrebno imenovati privremenog upravitelja kako bi se zaštitili vjerov-

nici (i štediše) a to je omogućeno tek novim Zakonom o bankama s kraja 1998. godine. Stoga je apsurdno ponašanje pojedinih članova uprava banaka i nadzornih odbora koji prozivaju središnju banku za loše poslovanje banaka kojima su oni upravljali ili ih nadzirali. Još su apsurdniji, kaže, pozivi nekih političara i poslovnih ljudi da se pod pritiskom takve vrste optužaba smijeni guvernera Hrvatske narodne banke.

U nastavku je podsjetio na to da je ta institucija većinu svojih funkcija počela graditi s osamostaljenjem Hrvatske, praktično od nule. Kad je preuzeo dužnost guvernera, u ožujku 1996. godine, Sektor nadzora i kontrole još uvijek nije bio dovoljno spreman da se nosi s problemima već nabujaloga tranzicijskog bankarskog sustava s gotovo 60 banaka i dvadesetak štedionica. Po riječima dr. Škrebja objektivna prepreka učinkovitijem sustavu nadzora banaka bio je tadašnji Zakon o bankama i štedionicama koji nije u dovoljnoj mjeri omogućavao aktivnu ulogu HNB-a. Tek donošenje novog Zakona, krajem 1998. godine, omogućilo je toj instituciji brži i efikasniji utjecaj na banke, odnosno poduzimanje djelotvornijih mjera prema onima u kojima su i ranije uočavane naznake problema (upravo na inzistiranje HNB-a prethodna Vlada predložila je zakon koji im je dao potrebne ovlasti).

Eliminirati utjecaj politike

Ni politička klima u kojoj je rastao bankovni sustav zacijelo nije pomagala središnjoj banci u nadzoru bankarskih institucija, kaže Škreb (nerijetko se političkim pritiscima pokušavalo isposlovati postupanje HNB-a mimo zakona). Naime, uprave pojedinih banaka namjerno su kršile propise iz vlastitih interesa, a dijelom zbog toga što je stvarana klima političke »zaštićenosti«, tako da su i same vjerovala kako ne trebaju poduzimati korektivne mjere koje im nalaže središnja banka. Guverner Škreb je, među ostalim, podsjetio na to, da je još u svom obraćanju zastupnicima u lipnju 1998. godine upozorio na štetnu i skupu ulogu politike u bankarstvu. I danas se, kaže, zalaže za to da se eliminira utjecaj bilo kakve politike na banke, tako da one plasiraju sredstva samo na temelju stručnih bankarskih odluka. »Banke ne smiju biti ni socijalne ustanove, ni lokalni razvojni fondovi, već poslovne ustanove, napominje Škreb. Stoga, ostavimo upravljanje bankama bankarima i nemojmo upasti u zamku politikan-

tskog stvaranja nepovjerenja u banke, jer za to nema osnove, zaključio je.

HNB nije mogao spriječiti krizu

Ustvrdio je, nadalje, da HNB nije mogao spriječiti drugu bankovnu krizu. Najviše što se u spomenutoj situaciji moglo učiniti jest to da se dio problematičnih banaka mogao zatvoriti nešto ranije, ali u tom bi slučaju javnost i političari zasigurno optuživali HNB da je uništio banke koje su inače bile dobre (»žestokim napadima neprekidno su izloženi već dvije i pol godine«). U nastavku je naglasio da nikada nije bježao od odgovornosti za konsolidaciju bankovnog sustava, pa ni danas (netko je morao eliminirati loše banke s tržišta). Međutim, problemi u bankama ne mogu se izbrisati preko noći, jednostavnim potezom pera. Najvažnije je ipak to da je postignut glavni cilj – izbjegnuta je sistemska kriza hrvatskog bankarstva koja je mogla biti daleko skuplja od oko 800 mln. dolara, koliko stoji sanacija druge bankarske krize. Po ocjeni guvernera sređivanje stanja u hrvatskom bankarskom sustavu sada teče uspješno, i već se počinju ubirati i prvi plodovi konsolidacije, koja se nastavlja. Po njegovim riječima stanje u tom sektoru je puno bolje nego u protekle dvije godine, a posebice prije 5 ili 10 godina kad je hrvatski bankovni sustav u cjelini bio insolventan. O tome, kaže, najbolje svjedoče rezultati banaka i činjenica da su kamatne stope na bankarskom tržištu počele postupno padati, prije ikakvih poteza monetarne politike (prepolovljene su u usporedbi s onima od prije četiri godine). To je znak – kaže – da je restrukturiranje u bankovnom sektoru konačno urodilo povećanjem efikasnosti. Izrazio je uvjerenje da će nakon brze privatizacije Riječke i Splitske banke, strani strateški ulagači na hrvatskom bankarskom tržištu biti čak prisutniji nego u Mađarskoj, čije se bankarsko tržište smatra najefikasnijim među tranzicijskim zemljama Srednje i Istočne Europe. To je također jamstvo stabilnosti domaćega bankarskog sustava u budućnosti.

Pomaci u Sektoru nadzora i kontrole

Spomenuo je i to da se ponosi pomacima koji su posljednjih nekoliko godina napravljeni u sektoru nadzora i kontrole. Zahvaljujući tome tijekom 1999. i prva tri mjeseca 2000. godine provedeno je ukupno 87 kontrola u

bankama, te imenovano 10 privremenih upravitelja i tri povjerenika. Nažalost, u razdoblju od 1998. do 2000. zatraženo je pokretanje stečaja za 12 banaka i 4 štedionice, dok je za 2 banke, i 6 štedionica ukinuto odozno za rad. Nadalje, tijekom prošle i početkom ove godine izdana su 63 različita rješenja (vezana uz utvrđivanje nelikvidnosti, odnosno radi poboljšanja stanja i otklanjanja nezakonitosti i nepravilnosti), podnesene su 43 prijave, a u pripremi su i nove (kod 10 banaka i 2 štedionice zatražena je obrada kriminalističke policije, financijske policije i državnog odvjetništva). Napomenuo je da je sve to učinjeno u nimalo lakim institucionalnim i gospodarskim uvjetima, sa zatečenim minusom od milijardu dolara i u atmosferi stalnih pritisaka interesnih skupina koje – kako reče – usmjeravaju pažnju javnosti prema središnjoj banci, ne bi li sakrile vlastitu objektivnu odgovornost za stanje u pojedinim bankama i štedionicama.

Dr. Škreb je ponovno naglasio da ne želi pobjeći od svog dijela odgovornosti, ali da treba pravedno odvagati ulogu svih institucija u Hrvatskoj u proteklom razdoblju u izgradnji financijske discipline i pravne države. Kako reče, ne može prihvatiti činjenicu da se bez argumenata i objektivne ocjene struke o tome što nadzor nad bankama može, a što ne, nastoje sakriti pravi uzroci problema i teškoća u našem bankarstvu, pa i u ukupnom gospodarstvu.

Provođenje monetarne politike

Govoreći o provođenju monetarne politike konstatirao je da je tijekom posljednjih godina očuvana cjenovna i tečajna stabilnost, iako tečaj nije bio fiksiran (prosječna stopa inflacije u posljednjem je srednjoročju bila niža nego u drugim tranzicijskim zemljama). Po njegovim riječima učinke monetarne politike u Hrvatskoj ograničava vrlo visoka valutna supstitucija (odnosno zamjena domaće valute stranom). Svaka nagla promjena tečaja ugrozila bi one koji imaju obveze nominirane u stranoj valuti ili indeksirane prema njoj, a prilode u kunama, napominje Škreb. Zbog toga, među ostalim, HNB već godinama odbacuje ideje o devalvaciji kao rješenju problema gospodarstva. Nikakav tečajni režim – naglašava guverner – ne može nadoknaditi ili zamijeniti strukturne promjene (sa ili bez eura, valja nam raditi više, bolje i efikasnije).

U nastavku je primijetio da je ovogodišnji Proračun na tragu zahtjeva HNB-a za ograničavanjem rasta javne potrošnje i uvođenjem reda u državne financije, tj. za podmirivanjem državnih obveza u roku dospjela. Time je, kaže, središnja banka dobila više manevarskog prostora za vođenje monetarne politike. U mjeri u kojoj će joj ispunjavanje temeljnih ciljeva to dopuštati, ona će mjerama monetarne politike, a ne samo konsolidiranjem bankovnog sektora, utjecati na daljnje smanjenje kamatnih stopa i rast plasmana zdravom dijelu gospodarstva, obećao je Škreb.

Zloporaba monetarne politike dovodi do inflacije

Spomenuo je i to da se u posljednje vrijeme iz brojnih napisa o gospodarskim problemima stječe dojam da je u većini naših ekonomskih nedaća ishodišni problem monetarna politika. Međutim, prihvaćanje »lakih« rješenja, prije svega monetarne ekspanzije, bilo bi veliki korak unatrag i proizvelo bi štete na našem putu brze integracije u Europu. Time se ne bi riješili naši ključni problemi stagnantnog izvoza, nelikvidnosti i nezaposlenosti, tvrdi Škreb. Monetarna politika je, doduše, moćan instrument, posebice u održavanju stabilnosti cijena, ali njena zloporaba dovodi do inflacije a to je pljačka upravo najsiromašnijih slojeva. Zbog toga je, kaže, oduvijek bio protiv inflacije a za to će se zalagati i ubuduće.

Rezimirajući sve što je učinjeno tijekom protekle četiri godine njegova guvernerskog mandata, Škreb je naglasio da je u tom razdoblju postignuta stabilnost cijena i tečaja, maksimalno su povećane međunarodne pričuve, sačuvana je međunarodna likvidnost zemlje, doprinos investicijskom rejtingu Hrvatske kod najvažnijih svjetskih agencija za takve procjene i teška konsolidacija bankarskog sustava u kojoj je izbjegnuta sistemska kriza, što je dovelo do upola nižih kamatnih stopa nego na početku njegova mandata. Napomenuo je da zbog toga ne može podnijeti ostavku dok se javnosti, Savjetu i djelatnicima HNB-a i njemu osobno jasno ne kaže zbog čega bi to trebao učiniti.

Nema brzih i lakih rješenja

U zaključnom dijelu izlaganja pobrojao je prioritete zadaca HNB-a u narednom razdoblju, naglasivši da nema brzih i lakih rješenja. U prvom redu, kaže, treba očuvati stabilnost tečaja i cijena, nastaviti strukturne

promjene u bankarskom sektoru dovršetkom privatizacije rehabilitiranih državnih banaka i konsolidacije ostalog dijela sektora te intenzivno jačati funkciju nadzora nad bankama. U uvjetima koje je stvorila nova fiskalna politika treba nastojati smanjiti stopu obvezne rezerve, koliko to dopušta postizanje glavnih ciljeva, zatim unaprijediti regulativu, uključujući i zakon o središnjoj banci koji treba modernizirati u skladu s europskim standardima, te nastaviti i okončati promjene u sustavu platnog prometa. Dakako, i dalje treba čuvati i povećavati međunarodne pričuve, koje su i proteklih godina odigrale važnu ulogu jamca stabilnosti.

Posebno je važno, kaže, ubrzati isplatu osigurane štednje (to je odgovornost Vlade) što će izravno utjecati na povjerenje građana u hrvatski financijski sustav. Međutim, neovisnost Hrvatske narodne banke u budućnosti, u koju svi vjerujemo, ne smije značiti i njezinu osamljenost, upozorava Škreb. Naime, provedba ciljeva HNB-a ovisi, među ostalim, i o institucionalnim uvjetima, poput funkcioniranja hrvatskog pravosuđa; o postojanju barem približnog konsenzusa o optimalnoj kombinaciji monetarne i fiskalne politike; o jačanju svih institucija koje su nužne za ravnopravnu tržišnu utakmicu, uz poseban naglasak na jačanje financijske discipline i institucionalno sankcioniranje korupcije, zatim o privlačenju stranih izravnih investicija i ulasku u trgovačke i ekonomske asocijacije (WTO, CEFTA, OECD, EU) te o stabilnom političkom okruženju i još većoj otvorenosti prema svijetu.

Dakako, provedba navedenih ciljeva uvelike ovisi i o stupnju podrške javnosti. Stoga hrvatskim štedišama i javnosti treba poručiti da je hrvatsko bankarstvo danas stabilnije nego prije dvije godine i puno stabilnije nego prije pet godina, zaključio je Škreb, pozivajući zastupnike na mirnu, stručnu i argumentiranu raspravu o stanju u bankarskom sustavu i radu središnje banke.

RADNA TIJELA

Prije rasprave na sjednici Zastupničkog doma nadležna radna tijela pročešljala su akte HNB-a. Njihova je sugestija zastupnicima da prime na znanje Godišnje izvješće Hrvatske narodne banke za 1998., s popratnim financijskim dokumentima za 1998. i 1999. godinu te Polugodišnje izvješće te institucije o gospodarskim kreta-

njima za 1999. i da donesu odluku o potvrđivanju Financijskog plana HNB-a za 2000. godinu.

Osvrnuvši se na krizu u bankarskom sektoru koja je posebno kulminirala tijekom 1998. godine. Odbor za financije i Državni proračun je ukazao na potrebu jačanja učinkovite regulacije i nadzora nad bankama radi smanjivanja rizika propasti banaka u budućnosti. Hrvatska narodna banka temeljem novog institucionalnog okvira stvorenog donošenjem Zakona o bankama (»NN«, 161/98), primarno bi trebala jačati svoju funkciju nadzora te razinu stručnosti svojih djelatnika. Istaknuto je mišljenje kako bi funkciju nadzora nad bankama trebalo proširiti i na Državnu agenciju za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka. Ujedno je ukazano i na potrebu jačanja bankarske etike i stručnosti djelatnika banaka.

Tijekom rasprave istaknuto je mišljenje da bi Republika Hrvatska, u ovom prijelaznom periodu, trebala pripremiti projekt uvođenja eurokune. U prilog tome spomenuto je da su u strukturi pasive banaka u 1998. godini čak 84,12% depozita bili depoziti u stranoj valuti, te da je u Hrvatskoj nakon 1. siječnja 1999. preko dvije trećine vanjske razmjene bilo denominirano u euru i sl.

Odbor je ujedno skrenuo pozornost na važnost unapređenja kvalitete upravljanja međunarodnim pričuvama glede njihove valutne i ročne strukture te izbora poslovnih banaka kojima se sredstva plasiraju.

Naglašen je i problem visokih kamatnih stopa, neadekvatne kreditne politike poslovnih banaka te visoke stope obvezne pričuve (premda je ona djelomično ublažena plaćanjem visoke stope renumeracije).

Raspravljano je i o reformi platnog prometa u Republici Hrvatskoj te upozoreno da dinamika prenošenja platnog prometa sa Zavoda za platni promet na poslovne banke treba biti uvjetovana kvalitetnom osposobljenošću banaka (kako tehničkom, tako i kadrovskom) za preuzimanje ove funkcije.

Odbor je ocijenio neprimjerenim da koncem ožujka 2000. godine raspravlja o Godišnjem izvješću Hrvatske narodne banke za 1998. godinu s pripadajućim financijskim dokumentima, posebno ima li se u vidu da je Hrvatska narodna banka, sukladno Zakonu o Hrvatskoj narodnoj banci navedene akte na vrijeme uputila u saborsku proceduru (stoga ih je samo primio na znanje).

Razmatrajući Financijski plan Hrvatske narodne banke za 2000. godinu Odbor se posebno osvrnuo na značajno smanjenje planiranih rezervacija za nenaplative kredite i kamate s procijenjenog ostvarenja u 1999. godini, u iznosu od 405.323.000,00 kn, na planiranih 50.000,00 kn u 2000. godini. Kako je njihova procjena, na razini od samo 12,3 posto rezervacija iz 1999. godine, odraz mjera i aktivnosti poduzetih tijekom 1999. godine te očekivanja da se bankovna kriza neće produbljivati ili ponoviti, ukazano je na potrebu jačanja funkcije nadzora Hrvatske narodne banke nad radom banaka.

Uočeno je i značajno povećanje planiranih izdataka za bruto plaće zaposlenih službenika Hrvatske narodne banke za 2000. godinu. Prema obrazloženju guvernera ove godine povećanje broja djelatnika planiralo se prvenstveno radi ekipiranja i razvoja službi u Sektoru nadzora i kontrole te Sektoru računovodstva, platnog prometa i trezora (inače se ne očekuje značajnije povećanje broja zaposlenih). Kao poseban problem istačajno višim plaćama u bankama.

Tijekom rasprave izraženo je mišljenje o potrebi preispitivanja visine kamata na upisane dobrovoljne blagajničke zapise. Za ilustraciju je navedeno kako trenutno za dobrovoljno upisane blagajničke zapise s rokom dospijeca od 182 dana kamata doseže visinu i do 12 posto. Omogućavanjem bankama da plasiraju novčana sredstva u blagajničke zapise uz visoku kamatu smanjuje se njihov kreditni potencijal gospodarskom sektoru, primijećeno je u raspravi. Istaknuto je kako je svaka koncentracija plasmana, pa i gospodarstvu, upitna, guverner je napomenuo da je ovdje riječ o sekundarnom izvoru likvidnosti (jedan od motiva banaka i štedionica za upis dobrovoljnih blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke te njihovo angažiranje za dobivanje lombardnog kredita).

Odbor je posebno upozorio na to da dosadašnje pojave dokapitalizacije banaka iz sredstava osiguranih njihovim kreditima iziskuju pojačan nadzor u ovom segmentu radi pravovremenog otkrivanja i sankcioniranja ove pojave.

Stabilan bankarski sustav jedna je od temeljnih pretpostavki za ostvarivanje gospodarskog rasta, povećanje proizvodnje i zaposlenosti, te povećanje izvoza, naglašava Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu. Smatra da su problemi koji su nastali u bankarskom sustavu u 1998. godini,

uzrokovani onim što se događalo zadnjih godina. To se prije svega očitalo u pogrešnoj poslovnoj strategiji banaka, visokoj razini kamatnih stopa, visokoj razlici između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa, nepostojanja mjerila za ocjenjivanje boniteta, nedovoljnim pričuvcama likvidnosti, posuđivanjem uskim skupinama povezanih poduzeća, često uz podršku određenih političkih krugova, koje te kredite nisu vraćale, liberalnim zakonodavstvom (veliki broj banaka i štedionica), prije svega, lošim nadzorom i kontrolom od strane središnje banke.

S druge strane, te iste banke su lihvarskim kamatnim stopama, iscrpljivale gospodarstvo, što je jedan od glavnih uzroka smanjenih investicija u proizvodnji.

Poznato je da su banke ulazile u vlasništvo poduzeća, ali bez transparentnog sustava vrednovanja vlasničkog odnosa (institut burze i javnog natječaja), što nije dalo željene rezultate, naime ta su poduzeća za određeni broj banaka postala opterećenje u poslovanju.

Management i nadzorni odbori banaka su za loše poslovanje morali snositi zakonsku odgovornost, a ne da nitko ne odgovara za posljedice bankrota, negoduju članovi Odbora.

Napominju da su navedeni događaji rezultirali stečajem određenog broja banaka (ponovno se javlja problem štednje koju treba vratiti građanima) i doveli do potrebe provođenja sanacije u znatnom broju banaka (Hrvatska je među zemljama koje su potrošile novaca za sanaciju banaka). Dakako, sve je to utjecalo na pogoršanje stanja u gospodarstvu. Da bi se osigurala stabilnost bankarskog sustava valja uvesti financijsku disciplinu, poraditi na tome da banke imaju stručne i učinkovite uprave, osigurati potpun i učinkovit nadzor središnje banke te jasno definirati zakonodavstvo, napominju članovi Odbora. To radno tijelo preporučilo je Vladi RH da pri međunarodnim institucijama aktualizira pitanje podjele zlata bivše Jugoslavije, koje se nalazi u Banci međunarodnog poravnjanja u Baselu, te da nastavi s radom na otkrivanju kanala ilegalnog prebacivanja novca iz banaka i mogućnosti njegovog povratka.

Za razliku od radnih tijela **Klub zastupnika SDP-a** sugerirao je Zastupničkom domu da ne potvrdi Financijski plan HNB-a za 2000. godinu. Naime, analizirajući strukturu prihoda (960,6 mln. kuna) i rashoda (957,5 mln. kuna) predviđenih tim

Planom, esdepeovci su došli do zaključka da procijenjeni višak prihoda nad rashodima (3 mln. kuna) nije realan. U prilog tome napominju da je ovogodišnjim Državnim proračunom, u Bilanci prihoda i rashoda, po toj osnovi predviđen prihod u visini od 100 mln. kuna.

Uzimajući u obzir obvezu racionalnijeg korištenja sredstava koja su po svojoj prirodi potencijalni proračunski prihod, procjenjuju da u Financijskom planu Hrvatske narodne banke za 2000. godinu postoji mogućnost ušteda, pogotovo na području troškova tekućeg poslovanja. Smatraju, također, da postoje realne šanse za povećanje prihoda od kamata na sredstva središnje banke depozirana u inozemstvu.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja guvernera HNB-a riječ su dobili izvjestitelji nadležnih odbora. **Jadranka Katarinčić-Škrlić** informirala je zastupnike o stavovima Odbora za financije i Državni proračun, a **Dragica Zgrebec** o stajalištima Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu.

• Činjenica da se u protekle četiri godine dogodio krah 25 novčarskih institucija dovoljan je razlog za promjene na čelu HNB-a.

Damir Kajin, glasnogovornik Kluba zastupnika IDS-a, naglasio je da je glavina novca utrošena za sanaciju bankarskog sustava i podmirenje obveza za osiguranu štednju (oko 45 mlrd. kuna poreznih obveznika) potrošena upravo u mandatu gospodina Škreba. Činjenica da se u tom razdoblju dogodio krah 25 novčarskih institucija dovoljan je razlog – smatra zastupnik – za promjene na čelu HNB-a. Dakako, dio krivice za takvu situaciju snosi i savjet te institucije »u kojem još sjede perjanice bivšeg sustava« iako je od izbora prošlo 4 i pol mjeseca. Monetarna vlast je, očito, radi našeg komoditeta ostala nedirnuta, a tako bi vjerojatno bilo i

dalje da se nije dogodio »slučaj Istarske banke«, konstatira zastupnik. Govoreći o toj aferi podsjetio je na to da je 1998. nezakonito dopušten ulazak Miroslava Kutle u tu banku (preko Mirovinskog fonda, odnosno Poštanske banke) koji je sa sobom povukao oko 140 mln. kuna od kojih 107 nikada nije vraćeno. Doduše, to je bilo u vrijeme kad se samo provodila državna politika (model sanacije gospodarstva prebacivao se na tajkune, odnosno banke koje je, potom, sanirala država), ali i tada je HNB mogla reagirati. Tek nakon godinu i pol dana, kaže zastupnik, uspjelo se Miroslava Kutlu istjerati iz Istarske banke. Sredinom prošle godine imenovan je novi nadzorni odbor i od tada se banka autonomno sanira. Naime, uredno je vraćen interventni kredit od 100 mln. kuna, vraća se povjerenje štediša koji su 1998. iznijeli iz banke 55 mln. DEM a da ona nije dovedena u pitanje. To se dogodilo tek 25. ožujka ove godine kada ju je prinudni upravitelj (nakon šezdeset milijuna DEM iznesenih iz banke) zatvorio i time prouzročio ne samo treću bankarsku krizu, nego i političku krizu Vlade. Međutim, dok je neke banke država sanirala (Splitsku čak dvaput) druge su prepuštene na milost i nemilost HNB-u, hrvatskim tajkunima i gospodarskim prilikama. A sada te iste sanirane državne banke vode politiku preuzimanja drugih banaka, negoduje zastupnik.

Smanjiti kamate na zajmove za likvidnost

Po čemu je, primjerice, Privredna banka važnija od Cibalia banke, Riječka od Istarske ili Splitska od Županijske – pita Kajin. Ako HNB daje posrnutim bankama zajmove za likvidnost uz godišnju kamatu od 14 posto to je svjesno uništavanje tih institucija, kaže zastupnik (one koje uredno vrata taj zajam možda su kvalitetnije i od saniranih državnih banaka). Sugerirao je, stoga, da Sabor svojim zaključkom, uz promjene u HNB-u, naloži da kamate na zajmove za likvidnost ne smiju premašiti eskontnu stopu HNB-a.

U nastavku je govorio o problemu dokapitalizacije i neprihvatljivom modelu privatizacije hrvatskih banaka. Naime, dok se sanirane hrvatske banke (Privredna, Riječka, Splitska) pokušavaju privatizirati kroz razdoblje od 5,6 godina, Istarska je dobila rok od 2 mjeseca, što je neshvatljivo. Zapitao je kamo vodi privatizacija hrvatskih banaka koje se prodaju ispod cijene (npr. Riječka banka prodana je za svega 317 mln. kuna iako je Raif-

feisen bank nudila za nju 140 mln. kn više).

Osim toga, država je za sanaciju najvećih hrvatskih banaka potrošila trostruko više novca (oko 9 mln. kuna) nego što će se, na ime sanacije, u narednih 7 odnosno 11 godina isplatiti iz Proračuna daleko više nego što je zarađeno njenom prodajom. Po mišljenju zastupnika tim prodajama se, zapravo »beatificirala« prijašnja politika, dok se predložena izvješća bave sporednim stvarima. Predložio je, stoga, da ih zastupnici odbiju te da podrže zaključke IDS-a. Kako reče, hrvatski građani su u proteklih 10 godina preživjeli sve najgora što se moglo u bankarskom sektoru, a nova bankarska kriza je na pomolu. Logično je, stoga, da su izgubili povjerenje u banke (procjenjuje se da u inozemstvu drže oko 3,5 – 4 mlrd. DEM a ta će se tendencija nastaviti). To je imobilizirani novac kojim su hrvatske banke mogle poticati razvoj te kupovati druge banke, pa i u inozemstvu.

Stanje u bankarstvu ostavilo je duboke negativne tragove na gospodarstvo i socijalno stanje u zemlji, naglašava **Dubravka Horvat**, glasnogovornica Kluba zastupnika SDP-a. Upravo to je razlog, kaže, što se dokumenti HNB-a nisu našli pod lupom zastupnika prošlog saziva Zastupničkog doma, iako su pravodobno bili upućeni u proceduru. Naime, tada je već počela predizborna kampanja, pa nije bilo poželjno otvarati ta pitanja. Bankarska stabilnost osnova je financijske stabilnosti države, naglašava zastupnica. To znači da svaki promašaj u bankarskoj sferi ne samo da anulira gospodarski rast, zaposlenost, itd. nego i puno košta državu jer se sredstva za sanaciju isplaćuju iz državnog proračuna. Po njenim riječima ključni razlozi krize u bankarstvu su loša kreditna politika, odnosno posuđivanje novaca skupinama povezanih poduzeća koja te kredite nisu mogla vraćati (postavlja se pitanje jesu li uopće imali tu namjeru).

Izostala kontrola funkcija HNB-a

Primijetila je, nadalje, da se u priloženom izvješću sanacija banaka (npr. Privredne, Riječke, Splitske) opravdava »naslijedećem socijalizma i cijenom izlaska iz Jugoslavije«. Međutim, nameće se pitanje što se desilo s bankama i štedionicama koje su i nastale i propale u samostalnoj Republici Hrvatskoj. Nije točno, kaže, da je glavni uzrok te krize slaba kontrola i nadzor nad poslovanjem ba-

naka, zbog nedovoljnih ovlasti HNB u poduzimanju potrebnih mjera ograničenih ranijim zakonom o bankama i štedionicama. Istina je u tome, da je kontrolna funkcija HNB-a u potpunosti izostala. Naime, ta institucija nije na vrijeme i u skladu sa svojim širokim ovlastima reagirala kako bi spriječila da dođe do poremećaja stabilnosti bankarskog sustava i da se izbjegn timer sanacije odnosno stečajevi banaka kojima se problem štednje građana prebacuje na teret države i njenih poreznih obveznika.

Po mišljenju zastupnice podaci u godišnjem Izvješću HNB-a za 1998. godinu o tome koliko je bankarskih subjekata prekontrolirano nisu relevantni jer se ne kaže koliko je postotak tog sustava bio obuhvaćen kontrolom. Ilustracije radi, spomenula je podatak da je tijekom prošle godine obavljen nadzor nad 75 bankarskih subjekata u kojima su utvrđeni znatni gubici. Budući da time nije prekontrolirano više od 15 posto bankarskog sustava, postavlja se pitanje koliko bi tek iznosili gubici da se obavi kontrola i u velikim bankama. Zastupnicu zanima na osnovi čega se u izvješću tvrdi da je kraj bankarskoj krizi koja, zapravo, poprima sve šire razmjere. Naime, praksa čestih sanacija ili stečajeva postala je izravni trošak proračuna, uz sve implikacije na ugled države. Upozorila je i na problem funkcioniranja instituta povjerenika i privremenog upravitelja, kojim se HNB koristila u primjeni novog Zakona o bankama. Po njenoj ocjeni dosad su privremeni upravitelji, osim u slučaju Croatia banke, imenovani samo radi zaustavljanja rada banke, blokade depozita i stvaranja nepovjerenja u bankarski sustav zemlje, kako bi se dokazalo da je banka insolventna i da je nužan stečaj. Tko je i zašto kreirao i primjenjivao različite kriterije u okviru istih propisa i tko je odgovoran za štetne posljedice pričinjene u pojedinačnim slučajevima i u bankarskom sustavu kao cjelini, pita zastupnica.

Stabilna valuta nije jedini indikator stabilnosti gospodarstva

Napomenula je, među ostalim, da osiguranje stabilnosti valute, inače jedna od zakonskih obveza HNB-a, nije i jedini indikator stabilnosti gospodarstva. NBH u godišnjem izvješću za 1998. nabroja čak 9 razloga koji mogu uzrokovati visoke kamate. Činjenica da te iste razloge navodi i u izvješću za prvo polugodište 1999. godine, svjedoči – kaže – o tome da

ništa nije učinjeno na otklanjanju tih uzroka, upozorava zastupnica. Podsjeća, nadalje, na to da je po zakonu središnja banka odgovorna za opću likvidnost plaćanja u zemlji i prema inozemstvu. Međutim, prema podacima ZAP-a, opća nelikvidnost gospodarstva, iskazana blokadama žiroračuna se u posljednje četiri godine osjetno povećala (s 3 na gotovo 27 mlrd. kuna). Unatoč tome HNB nije htjela priznati opću recesiju i krizu u gospodarstvu, iako su mnogi ekonomisti na to javno ukazivali. Naime, u Savjetu te institucije sjedili su potpredsjednik Vlade i ministar financija koji su tvrdili da postoji višegodišnji kontinuirani gospodarski rast i divili se hrvatskom gospodarskom čudu. Kad je recesija postala toliko evidentna da se više nije mogla sakriti, HNB je napravila još veću grešku – guverner je proglasio početak krize.

Tim pogrešnim potezom izazvao je nesagledive štetne posljedice, odnosno potakao građane na povlačenje štednje iz banaka. Po riječima zastupnice HNB, koja je po zakonu odgovorna za opću likvidnost plaćanja, nije ni gospodarstvu a ni bankama osigurala osnovnu pretpostavku poslovanja i razvoja. Međutim, umjesto da snosi posljedice pogrešno vođene politike u monetarnoj sferi, prigrabila si je i diskreciono pravo odlučivanja o tome koju će banku sanirati a koju poslati u stečaj. Primjerice, za Dubrovačku banku je Vladi predložena sanacija čime su zaštićeni štetiše i vjerovnici, a za Gluminu banku je izravno Trgovačkom sudu predloženo pokretanje stečaja. Nije jasno ni po kojem su kriteriju Istarska ili Cibalia banka dobile privremenog upravitelja a neke druge banke ne. Kako se moglo dogoditi da rizičnost plasmana u istoj djelatnosti (poljoprivredi) i kreditiranje povezanih osoba »potope« Dubrovačku i Agroobrtničku banku, a Kreditnu ne – pita zastupnica. Na kraju je konstatala da, sagledavajući cjelokupnu situaciju i događanja u bankarskom sustavu, Klub zastupnika SDP-a ne može prihvatiti predložena izvješća HNB-a.

HNB je trebao brže reagirati

Dr. **Anto Kovačević**, glasnogovornik Kluba zastupnika HSP-a i HKDU-a, pokušao je u svom izlaganju razlučiti posljedice od uzroka krize i sloma bankarskog sustava u Hrvatskoj. Po njegovim riječima prvi znakovi najnovije krize započeli su slomom Dubrovačke banke. Po ocjeni ekonomskih stručnjaka u zemlji nije

postignuta opća likvidnost već gospodarstvo guši opća nelikvidnost. »Zadovoljstvo« stabilnosti valute plaćeno je smanjenjem izvoza i profitabilnošću uvoza za neke subjekte, dok stopa rasta gospodarstva ima predznak minus a stopa nezaposlenosti prelazi alarmantnih 21 posto. Prema kriterijima MMF-a, navodno, nismo prezaduženi, jer je ino dug po glavi stanovnika u nekim zemljama i veći (u tim zemljama zacijelo nema toliko nezaposlenih i umirovljenika).

Na temelju čestih izjava doktora Marka Škrebca da banke treba pripajati jer male banke i štedionice ne mogu opstati, moglo bi se, kaže, zaključiti da je u Hrvatskoj previše banaka, ali liberalnu politiku ulaska na bankarsko tržište nametnuo je sam MMF. Već se urušava druga, odnosno treća serija banaka i štedionica, a poluglasno se govori o još jednoj povećoj grupi problematičnih banaka, napominje zastupnik. Zanima ga po kojem kriteriju se neke od njih saniraju proračunskim sredstvima, dok drugima Ministarstvo financija izdaje garancije za loše dužnike, a trećima se izdaju zamjenske obveznice, tako da preko noći od gubitaka postaju pozitivni. Kako je moguće toliki broj nenaplativih potraživanja – zbog kojih banke propadaju, a dužnici i dalje posluju i njihova imovina vrlo rijetko ide na bubanj – pita zastupnik. Zanimalo ga je i koliko je Državna agencija za sanaciju banaka naplatila od prenesenih potraživanja. Nema sumnje, kaže, da je potreban zaokret. Prisjetimo se samo koliko je vremena trebalo guverneru da prepozna nelikvidnost i recesiju u gospodarstvu. Treba li mu možda još više vremena da prepozna stvarnu odgovornost HNB za vođenje monetarne politike u kontekstu ukupne dosadašnje ekonomske politike? Postavlja se pitanje, nadalje, i je li HNB u proteklom razdoblju bila neovisna institucija (zbog čega na traženje predsjednika Tuđmana u studenome 1998. nije osnovano povjerenstvo za spas banaka?).

Kriza prenesena novoj Vladi

Po mišljenju zastupnika HNB je trebala brže reagirati na nepravilnosti (npr. kontrola u Istarskoj banci provedena je tek u studenome i prosincu 1999. a zapisnik je završen tek u siječnju 2000. godine, iako se za probleme znalo puno ranije). Nema sumnje da broj kontrola ovisi o broju zaposlenih, ali odgovornost za izbor banaka u kojima će se kontrola obaviti izravno ovisi o guverneru i rukovo-

dstvu HNB-a, tvrdi zastupnik. Tako na prvi pogled izgleda kao da se ta institucija držala propisa, ali zapravo je manipulirala stanjem i podacima, a krizu prenijela novoj Vladi. Zastupnika zanima i zašto se nakon preuzimanja vlasti čekalo s pokretanjem postupka za oduzimanje dozvole za rad nekim štedionicama. Drži, također, da valja preispitati pa i mijenjati praksu i neka rješenja na području monetarno-kreditne politike. I on napominje da se u vođenju te politike ne može apsolutizirati samo jedan od zadataka i ciljeva – stabilan tečaj i cijene – a da se izgubi iz vida potreba razvojne politike u smislu rasta proizvodnje i zaposlenosti. U tu svrhu, kaže, treba prilagoditi tokove kreiranja primarnog novca u korist reeskontnih i lombardnih operacija HNB bankama i dalje proizvodnom sektoru, pri čemu je u prvom redu nužna podrška izvozu. Budući da je obvezna rezerva kao instrument monetarnog reguliranja previsoka, valja preispitati kvantitativnu stranu primarne emisije, kaže zastupnik. Po njegovom mišljenju HNB mora strogo kontrolirati korištenje sredstava primarne emisije od strane banaka i poduzimati odgovarajuće mjere prema onima koji se ne pridržavaju utvrđenih propisa i normi. Prenio je i upozorenje svojih stranačkih kolega da treba preispitati dosadašnji način sanacije banaka angažiranjem sredstava vlasnika i proračunskog novca. Smatraju, naime, da, prije nego se posegne za proračunskim sredstvima, u tu svrhu treba koristiti i sredstva velikih depozitara i kreditora banke, bilo za pokriće gubitka, bilo za nužnu dokapitalizaciju. Te probleme treba rješavati ne samo državnim sanacijama i stečajevima, što je nerijetko najskuplja varijanta, već prije svega spajanjem banaka ili njihovom prodajom stranim ili domaćim investitorima (u tu svrhu valja preispitati postojeća zakonska rješenja koja u velikoj mjeri ne odgovaraju tržišnim uvjetima).

Država bi trebala garantirati za sve štedne uloge

Nadalje, treba preispitati postojeći sustav osiguranja štednih uloga. Da bi se ponovno steklo povjerenje građana država bi trebala garantirati za sve štedne uloge po strogo utvrđenim kriterijima. Po riječima zastupnika nije jasno zbog čega su štedionice, inače jedne od najznačajnijih financijskih institucija, eliminirane iz financijskog sustava.

Nema sumnje, međutim, da treba ojačati financijsku disciplinu, kako bi se sva plaćanja realizirala u ugovorenim rokovima (državni organi i HNB moraju poduzimati određene sankcije prema subjektima koji se ne pridržavaju pravila igre). Daljnja je sugestija zastupnika HSP-a i HKDU-a da se preispitaju procesi prodaje domaćih banaka inozemnim (običnom prodajom gubi se autonomija u vođenju kreditne politike) a nedostajući financijski kapital treba privući na drugi način i za precizno određene programe. Politika kamatnih stopa i deviznog tečaja, kaže, također su izraz neriješenih problema u gospodarstvu. Ta važna ekonomsko-politička pitanja ne smiju ostati samo na razini kritičkih razmatranja nego treba ići na izmjenju pojedinih rješenja, kako bi se osigurali preduvjeti za brži razvitak.

Za pogoršanje nelikvidnosti odgovorni HNB i bivša Vlada

Po ocjeni Kluba zastupnika HSLSa, naglasila je **Jadranka Katarinčić-Škrlić**, poduzimane mjere monetarne politike održale su stabilnu valutu, ali su istodobno djelovale na pogoršanje opće likvidnosti plaćanja u zemlji. Naime, od antiinflacijskog programa iz listopada 1993. godine, do danas, HNB je uspjela održati stabilnost kune i malu inflaciju. Naime, u razdoblju od 1994. do 1999. prosječna stopa inflacije iznosila je 3,5 posto, a najviša je bila 1998. (5,4 posto) zahvaljujući uvođenju PDV-a. Međutim, kad je riječ o održanju opće likvidnosti, reputacija i vjerodostojnost te institucije ozbiljno je dovedena u pitanje i to od uvođenja PDV-a i bankarske krize 1998. godine. Na opću likvidnost utjecale su, kaže, državne intervencije na financijskom i bankarskom tržištu, dakle i same sanacije banaka, zatim netransparentna fiskalna politika i njen utjecaj na likvidnost privrede, odgađanje restrukturiranja pojedinih skupina poduzeća, financijska nedisciplina države, bankovne krize i neučinkovitost sustva. Po ocjeni HSS-a odgovornost za takvo stanje isprepliće se na relaciji HNB i dosadašnja Vlada. Naime, državnim intervencionizmom utjecalo se na odgađanje restrukturiranja i održavalo socijalni mir u poduzećima s gubicima. Posljedice – iznosi nepodmirenih dugovanja su s vremenom rasli, a isto tako i broj blo a njihovo rješenje ne treba tražiti u popuštanju tečaja jer bi to onda dovelo i do rasta inflacije.

Nakon prvih krugova sanacije bankarstva, kad je država preuzela brigu za tzv. staru štednju te emisiju obveznica za restrukturiranje industrijskih giganata, uslijedile su – kaže – sanacije jedne po jedne banke (početkom 1995. godine Slavonska, tijekom 1996. Riječka, Splitska, pa Privredna banka). Te su banke tada predstavljale 40 posto ukupne bilančne aktive svih banaka. Tom prvom bankovnom krizom plaćena je cijena naslijeđu socijalizma i omogućen proces privatizacije upravo tih banaka, konstatira zastupnica. Izbijanjem problema u pojedinim novonastalim bankama, početkom 1998. godine, hrvatsko bankarstvo ulazi u drugu bankovnu krizu, napominje dalje. Najprije propada Dubrovačka, potom Glumina pa Croatia banka, Gradska banka Osijek i Županijska banka, a prošle godine objavljena je propast još nekoliko manjih banaka. Činjenica da nisu poznati kriteriji po kojima su neke banke sanirane a neke poslone u stečaj dovela je, kaže, do opravdane sumnje javnosti da je Dubrovačka banka sanirana samo zato da bi se sakrio trag petog ortaka.

Za sanaciju utrošena gotovo trećina društvenog proizvoda

Dakako, to je ozbiljno opteretilo Državni proračun, odnosno porezne obveznike, budući da je za sanaciju banaka utrošeno 45–50 mlrd. kuna ili trećina bruto domaćeg proizvoda i poljuljalo povjerenje štediša (o tome najbolje svjedoči podatak da se štednja naših građana u susjednim zemljama procjenjuje na oko 4 pa i više mlrd. DEM). Umjesto da su odmah poduzete odgovarajuće mjere vodile su se velike polemike oko velikih i malih banaka a posrijedi je, zapravo, bila sprega politike i bankovnih uprava, tvrdi zastupnica. Naime, hrvatske banke su se neodgovorno upuštale u rizične plasmane odnosno posuđivale novac tzv. vezanim poduzećima (pitanje je samo da li se radilo o neznanju ili o svjesnom isisavanju i pranju novca). To najbolje potvrđuje podatak da su vezani tajkunski krediti 1998. godine ukupno iznosili više od 6 mlrd. kuna.

• Hrvatske banke neodgovorno su se upuštale u rizične plasmane posuđujući novac tzv. vezanim poduzećima.

Hrvatska narodna banka znala je što se događa jer joj poslovne banke dostavljaju kvartalna izvješća, ali nije ništa učinila po tom pitanju, pa ni obavijestila Sabor (iako joj nisu baš toliko bile vezane ruke kao što se prikazuje). Tako se stiglo – kaže – do treće, svježije bankovne krize 2000. godine (Istarska i Cibalia banka te Agroobrtnička i Hrvatska gospodarska banka). U HSLŠ-u smatraju da su u slučaju Istarske i Cibalijske banke guverner i Savjet HNB-a samostalno, ovaj put bez upliva Vlade i utjecaja stranaka parlamentarne većine, nastupili mjerama prema Zakonu o bankama, iako su problemi tih banaka stari najmanje dvije godine. I u ovom slučaju odgovornost treba tražiti na relaciji HNB i uprave tih banaka.

Po riječima zastupnice njeni stranački kolege podržavaju prošlotjedno smanjenje obvezne pričuve banaka sa 30,5 na 28,5 posto, a upozoravaju i na previsoku kamatu (19 posto) koju je HNB obračunavala bankama i štedionicama koje se nisu pridržavale propisa o održavanju prosječne obvezne pričuve. Njihovo je mišljenje da postoji široka zakonska osnova prema kojoj HNB odnosno Savjet Banke i guverner ne mogu pobjeći od odgovornosti za stanje u bankarstvu, posebno za krizu iz 1998. godine, a i ovu najnoviju. Smatraju da uprave banaka i nadzorni odbori moraju snositi zakonsku odgovornost za loše poslovanje banaka. Njihova je daljnja sugestija da se nastavi s privatizacijom poslovnih banaka, uz osiguranje potpunog i učinkovitog nadzora središnje banke, koja mora biti doista neovisna institucija, bez upliva Vlade i politike. U zaključnom dijelu izlaganja zastupnica je iznijela mišljenje svojih stranačkih kolega da ovaj Dom može samo primiti na znanje izvješća HNB-a za 1998. i 1999. godinu, budući da ne snosi nikakvu odgovornost za događanja u bankarstvu u tom razdoblju. Financijski plan za 2000. godinu, pak, podržavaju.

Definirati novu politiku deviznih tečajeva

Po riječima dr. Zvonimira Sabatija (govorio je u ime Kluba zastupnika HSS-a) hrvatski ekonomisti smatraju da je situacija u hrvatskom gospodarstvu, pa i bankarstvu, puno teža nego što je bivša Vlada prikazivala. Nažalost, jedan dio njih drži da će situacija biti još gora, prije nego li se poboljša. Prve manifestacije kritičnog stanja hrvatskog gospodarstva i jav-

nih financija bila su, kaže, zaduženja države na račun buduće prodaje poduzeća u vlasništvu. Naime, prijeteci kolaps Državnog proračuna u izbornoj godini prisilio je tadašnju vlast na prodaju obiteljskih dragulja, poput Hrvatskih telekomunikacija i Privredne banke. Međutim, unatoč ovoj infuziji stranog kapitala, dobivenog prodajom imovine svih građana Hrvatske, mirovine u siječnju nisu isplaćene na vrijeme. Najbolja potvrda nezavidnog stanja je činjenica da je novi ministar financija, u svojoj prvoj izjavi ohladio naša očekivanja, odgovivši bilo kakvo smanjenje poreznih stopa, dok se ne ostvare osjetne uštede državnih izdataka. U takvim ekonomskim uvjetima Vladi će realno biti teško odmah ostvariti predizborna obećanja, osim onih koja su već na snazi, upozorava zastupnik. Po mišljenju haesesovaca funkcija i greške HNB-a imaju posebno mjesto u generiranju ove opće krize bankarstva i gospodarstva. Naglašavaju da je guverner Marko Škreb, prema članku 2. Zakona o HNB-u, odgovoran za poremećenu likvidnost plaćanja u zemlji te za nesamostalno djelovanje u ostvarivanju zadataka monetarne i devizne politike. Kako reče, očekuju da će se u okviru drugačije monetarno-kreditne politike morati definirati nova politika deviznih tečajeva, odnosno vezivanje hrvatske kune na najvažnije valute naših vanjskih trgovinskih partnera, što bi popravilo položaj izvoznika, ali istovremeno ne bi napravila štetu kod javnog duga.

Potrebne brze i učinkovite promjene

Po riječima zastupnika nema dvojbe da se kontrola banaka odvijala na vatrogasni, a ne na preventivni način. Osim toga, nameće se pitanje jesu li ti kontrolori možda bili neiskusni i nestručni za provođenje restrukturiranja, ili nisu imali mandat za to te su tako postali stečajni upravitelji. Kako reče, njegovi stranački kolege smatraju da su potrebne brze i učinkovite promjene bankarskog sustava. Naime, banke se moraju osloboditi loše aktive, a trebale bi se, dijelom, i grupirati u veće bankarske grupacije, kako bi se povećala njihova sposobnost dugoročnog financiranja gospodarskih subjekata.

• Kontrola banaka odvijala se na vatrogasni, a ne na preventivni način.

Zbog upornog podržavanja jednim dijelom nerealnog tečaja kune (nakon nekompentnog definiranja početne vrijednosti) te niza stečajeva banaka, od Komercijalne do Glumina banke, guverner HNB-a, gospodin Marko Škreb, kao i članovi Savjeta HNB-a (za koje se teško može reći da su iz redova nezavisnih stručnjaka, kao što nalaže članak 66. Zakona o HNB-u) trebali bi dati ostavke na svoje funkcije i prepustiti novim ljudima da vode hrvatski financijski sustav, naglašava zastupnik. Po njegovim riječima HSS iznad svega želi stabilan i općeprihvatljiv bankarski sustav u kojem će značajnu poziciju imati financijska ustanova koja će, uz nisku kamatnu stopu i odgovarajućim mehanizmima »pratiti« obiteljska seljačka gospodarstva, obrtništvo i malo poduzetništvo. Kako reče, seljaka nikad nitko dosad nije sanirao, već je stalno bio podcijenjan. Stoga se haesesovci zalažu za pojednostavljenje i pojeftinjenje postupka dodjele kredita poljoprivrednicima. Pridružuju se, inače, onim klubovima zastupnika koji su primili na znanje dokumente HNB-a.

Ivan Šuker (HDZ) podsjetio je na to da prema procjeni eminentnih bankarskih stručnjaka, oko 85 posto od 50 mlrd. kuna utrošenih u proteklih deset godina za sanaciju hrvatskih banaka, otpada na naslijeđe prošlosti umnoženo faktorima rata. Naglasio je da su njegovi stranački kolege spremni primiti na sebe dio kritike koji se odnosi na njih, ali napominju da krizu bankarskog sustava u svim tranzicijskim zemljama uzrokuje njihovo makroekonomsko okruženje, slaba regulativa i kontrola te loše upravljanje bankama. U nastavku je izrazio zadovoljstvo činjenicom da se Financijski plan HNB-a za 2000. našao pred zastupnicima u travnju, a ne da ga se usvaja sa zakašnjenjem od godinu dana. Naime, Sabor mora biti temeljito informiran o kretanju prihoda i rashoda te institucije, budući da razlika ide u Državni proračun. Pojasnio je, nadalje, da kamate i drugi prihodi od sredstava deponiranih u inozemstvu nisu ništa drugo nego devizne rezerve, na koje HNB dobiva kamate. Kredite iz primarne emisije, pak, dižu banke koje nigdje drugdje ne mogu dobiti kredit. Ti se krediti, inače, u bankarskim krugovima zovu kazneni krediti ili zadnja šansa pa je logično da je kamatna stopa visoka. Najgore prolaze hrvatski poduzetnici koji posluju preko takve poslovne banke jer moraju plaćati veću kamatu na posuđena sredstva.

• Gospodin Marko Škreb, kao i članovi Savjeta HNB-a, trebali bi dati ostavke i prepustiti novim ljudima da vode hrvatski financijski sustav.

Zastupnik je, među ostalim, podsjetio na to da je do 1990. godine HNB bila filijala Narodne banke Jugoslavije. Založio se za stvaranje središnje banke neovisne o dnevnoj politici, koju treba kadrovski restrukturirati i tehnološko-organizacijski unaprijediti. U prvom redu valja ustanoviti kvalitetnu statistiku i analizu, radi poboljšanja sustava izvješćivanja prema svjetskim bankama i dr. te unaprijediti sustav kontrole banaka, koji je ustanovljen tek 1994. godine. Treba imati u vidu, kaže, da je financijsko osamostaljenje Hrvatske počelo tek 1990. godine, s jako velikim naslijeđenim gubitkom.

Banka nije ispunila svoje obveze

Josip Leko (SDP) izjavio je da ne može podržati Izvješće HNB-a za 1998. budući da iz tog dokumenta proizlazi da Banka nije ispunila svoje ustavne i zakonske obveze. Doduše, nominalno je uspjela očuvati stabilnost valute i likvidnost plaćanja prema inozemstvu, ali stvorena je nelikvidnost u zemlji koja paralizira poslovanje unutar zemlje (prema nekim izvorima unutarnji dug procjenjuje se na desetke milijardi kuna). Osim toga, propast pojedinih banaka poljuljala je povjerenje građana u banke i bankarski sustav u Hrvatskoj. Uzme li se u obzir da je već starom deviznom štednjom dug banaka prema štedišama, u visini od 5 mlrd. DEM ili 20 mlrd. kuna, preveden u javni dug, jasno je da greške rukovodstva pojedinih banaka plaćaju porezni obveznici kroz Proračun. Svjedoci smo, kaže, i nove stare devizne i kunske štednje koja je vruć krumpir ostavljen novoj Vladi (ta će štednja također biti pretvorena u javni dug od oko 2,5 mlrd. kuna). Zbroji li se sve to sa sredstvima utrošenim zadnjih devet godina za sanaciju banaka, ispada da je za promašaje banaka ukupno potrošeno 72 mlrd. kuna, što odgovara visini 1,5 Proračuna na ovogodišnjoj razini. A što je najgore, to se stanje pokušava prikazati kao nesretan slučaj koji se tako destruktivno odvijao dugi niz godina, s tim da nitko za sve to dosad nije bio odgovor-

ran. U ime onih koji su nam dali povjerenje ne možemo prihvatiti takvo stanje, naglašava zastupnik.

U nastavku izlaganja govorio je o tome što ustvari znači sanacija banaka. Konstatao je, među ostalim, da su rukovodstva pojedinih banaka nedovoljno profesionalno i neodgovorno plasirala sredstva građana i Hrvatske narodne banke, u pravilu odabranim tvrtkama, koje su ih dalje plasirale u neprofitabilne pogone, jeftinu kupnju dionica, itd. To je dovelo do ponovne obveze saniranja tih banaka i tvrtki u kojima se, u pravilu, smanjuje broj zaposlenih i stvara klima kao da je novac negdje ispario. Tako državna pomoć u rješavanju krize ne pomaže ni bankama, ni firmama. Sredstva za sanaciju u pravilu osiguravaju porezni obveznici, što dodatno opterećuje one koji stvaraju društveni proizvod.

Budući da je HNB po zakonu ovlaštena za davanje odobrenja odnosno suglasnosti za obavljanje bankarskih poslova, začuđuje činjenica da se u javnosti spominju neodgovarajuće kvalifikacije pojedinih članova uprava banaka, pa i sumnje u podobnost predsjednika nekih uprava, kaže zastupnik. Interesira ga i protiv koliko osoba ovlaštenih za kontrolu banaka je dosad pokrenut postupak za nesavjestan rad u službi, budući da najodgovorniji ljudi u bankarstvu tvrde da su u inozemstvu neosnovano završili milijuni DEM. Sada je vrijeme, kaže, da se probudi pravna država koja svojim mehanizmima treba procesuirati odgovorne za stanje u bankarstvu i odljev tih sredstava.

Moramo učiniti sve za uspostavljanje povjerenja u banke i bankarski sustav, naglašava zastupnik. U tu svrhu treba zahtijevati da Narodna banka prije svega onemogući one pojedince koji svojim dosadašnjim radom i ponašanjem nisu stekli kvalifikacije i ugled za rad s novcem štediša, komitenata ili države (licence za rad banaka mogu dobiti samo moralni, stručni i neporočni ljudi).

Po riječima Valtera Drandića (IDS) HNB je samo jedna od institucija u lancu koje su činile tzv. hrvatsko čudo. Stoga ne začuđuje što je njen rad bio baziran na političkoj poslušnosti i izvršavanju onoga što je bivša vlast od nje tražila. Zastupnik se slaže s tim da se preispita odgovornost uprava i nadzornih odbora banaka, ali napominje da pritom treba uzeti u obzir i uvjete u kojima su naše banke poslovale, među ostalim i političke. Upravo zbog toga, od odgo-

vornosti za stanje u bankarstvu ne mogu se amnestirati ni HNB a ni bivša Vlada. Naime, od veljače 1998. kad je pukla afera Dubrovačke banke, kroz postupke stečaja i oduzimanja dozvola za rad, praktički je nestalo 14 banaka i 9 štedionica. O sposobnosti dosadašnjeg guvernera HNB-a, gospodina Škreba, najbolje govori to što je naknadno odobrio preuzimanje Istarske banke od strane Miroslava Kutle, te što je tek u ožujku ove godine poslao u tu banku privremenog upravitelja i to na temelju kontrole obavljene u rujnu prošle godine. A on zbog jedne banalne stvari (deponiranja potpisa u ZAP-u) u tren oka zatvorio banku na gotovo tri sata, nanijevši time nesagledive štete.

Nužne promjene i u HNB-u i u poslovnim bankama

Ako želimo dobro hrvatskom bankarstvu moramo provesti promjene u HNB-u i u poslovnim bankama, kaže zastupnik. Naime, mi želimo stabilan bankarski sustav i središnju banku neovisno o politici. Priželjkujemo bankarstvo koje će davati povoljne kredite za razvoj, odnosno za investicije (danas su povoljniji uvjeti za kupnju automobila nego nekog stroja za proizvodnju). U zadnje vrijeme, kaže, puno se govori o rizičnim kreditima, pa se čak tvrdi da su takve i pozajmice lokalnoj samoupravi. Po mišljenju zastupnika ti su krediti danas možda najbolji plasmani koje banke imaju jer donose sigurnu zaradu. Veliko je pitanje – kaže – koja će banka u ovakvoj gospodarskoj situaciji uopće odobravati kredite ako ne krene gospodarski oporavak. Na kraju je izrazio uvjerenje da se zbog svega što se zadnjih mjeseci govorilo i dešavalo u bankarstvu ne može prihvatiti Izvješće HNB-a. Uvjeren je – kaže – da dosadašnji guverner treba dati ostavku i da valja provesti promjene u toj instituciji.

Podsjetivši na to da je najveći broj hrvatskih iseljenika štedio upravo u propalim bankama, Ante Beljo (HDZ) je upitao: Nije li se, prije nego što su banke počele propadati, tim ljudima moglo dati do znanja da ne ulažu novac u pojedine od njih. Zanimalo ga je, nadalje, po kojim kriterijima je napravljena sanacija banaka. Upozorio je i na to da naši štediše iz inozemstva osjećaju nepravdu prilikom povrata garantirane štednje, budući da država jamči za štedne uloge do 100 tisuća kuna, a oni su većinom uložili više od te svote. Ti ljudi su, stoga, zadnji na redu za povrat sredstava, iako

su mnogi od njih sada praktički na prosjačkom štapu, jer su u propale banke uložili uštedevinu zarađenu tijekom cijelog radnog vijeka. Dakako, oni bi željeli da im se njihova uštedovina vrati obračunata po deviznoj klauzuli jer su uložili devize, a ne kune.

U svom ponovnom javljanju dr. **Anto Kovačević** zamjerio je HNB-u da nerazumno politikom zatvara štedionice ne poštujući sudske odluke, čime se nanosi i nemala šteta Državnom proračunu. Naime, štediše koji ne mogu podići svoje depozite u tim štedionicama upućuju se Agenciji za sanaciju banaka. U prilog svom stajalištu spomenuo je rješenje Visokog trgovačkog suda u Zagrebu iz mjeseca studenoga 1999. kojime je odbijena kao neosnovana žalba središnje banke odnosno odbačen njen prijedlog da se pokrene stečajni postupak nad dvjema splitskim štedionicama. U obrazloženju Suda navodi se da HNB ne može predlagati pokretanje stečajnog postupka nad tim štedionicama dok se ne preoblikuju u banke (prema Zakonu o bankama rok za usklađivanje je 31. prosinac 2001. godine). S mišljenjem tog Suda, da se spomenuti zakon ne može primjenjivati na štedionice slažu se i naši poznati pravni stručnjaci, napominje zastupnik. Zatražio je da se Zastupničkom domu predoče zapisnici sa sjednica Savjeta HNB-a iz kojih je vidljivo koji su članovi glasovali za to da pojedine banke i štedionice idu u stečaj te da se utvrdi odgovornost za nezakonito postupanje.

HNB osloboditi političkih utjecaja

Dr. **Josip Torbar (HSS)** ukazao je na posljedice krize u bankarstvu, koja se izražava slabljenjem povjerenja u taj sustav i povlačenjem kapitala, te na razliku između bankarskih kriza vani i u Hrvatskoj. U svijetu se, naime, o njoj javnost izvještava tek nakon što su pripremljena preliminarna ili alternativna rješenja. U atmosferi opće krize odnosno malverzacija u ekonomskim tokovima (prvenstveno u pretvorbi i privatizaciji, u kojoj se manipuliralo gotovinskim kreditima) upravni i nadzorni odbori pojedinih banaka očito nisu pravilno funkcionirali, a nadzor Hrvatske narodne banke postaje nedovoljan za ozdravljenje prilika – rekao je zastupnik, ustvrdivši kako bi središnju banku trebalo osloboditi političkih utjecaja grupa koje vode računa uglavnom o vlastitom profitu.

Iz njegova izlaganja još izdvajamo ocjenu kako nije dovoljno promijeniti zakone – treba promijeniti mentalitet jer se s receptima prošlosti ne može oblikovati budućnost te upozorenje kako Narodna banka mora trajno bdjeti da se u mehanizmu vlasti koje mora kontrolirati opet ne uvuku oni koji »ne ostavljaju otiske prstiju u aktivnostima koje nisu dobronamjerne.«

Željko Glavan (HSL) započeo je izlaganje ispravkom guvernerove tvrdnje kako prometna policija ne odgovara za to što netko počini prekršaj. Ona, ipak, upozorio je, kada ustanovi »crne točke« pojača kontrolu na tim mjestima i svim sredstvima nastoji smanjiti rizike u prometu, dometnuvši zatim kako ga je zasmatala i tvrdnja kako svjesne krađe s predumišljajem nije moguće spriječiti. Naravno, rekao je, ako nisu obavljene na istom mjestu, ali u spornim slučajevima obavljane su na isti način i praktički na istim mjestima. Na guvernerovu napomenu kako se u razvijenim zemljama više moralnim uvjerenjima utječe na vodstva banaka zastupnik je reagirao upitom – koliko puta je to učinilo vodstvo Hrvatske narodne banke. I još dvije kritičke primjedbe guverneru – izlaganje mu, kako reče, djeluje unaprijed kao obrana, a spomenuto »politikantstvo« zastupnici si mogu priuštiti jer će im sud biti sljedeći izbori.

• U vrijeme propadanja banaka menadžeri banaka imaju basnoslovne plaće i menadžerske ugovore.

Uz upit – koji to sustav može dozvoliti, zastupnik Glavan upozorio je zatim i na sve češću pojavu zapljene sredstava s računa jedinica lokalne samouprave (kod obračuna dug naraste s nekoliko tisuća maraka na milijune u 4-5 godina). Njega je, nadalje, zanimalo, koliko će koštati reforma platnog prometa te mora li se u situaciji kada su ljudi ostali bez svog novca, trošiti novac na obrazovanje kadrova za nove informacijske sustave.

Iz izlaganja ovog zastupnika još izdvajamo: upozorenje kako u vrijeme propadanja banaka menadžeri banaka imaju basnoslovne plaće i menadžerske ugovore; napomenu kako se ne slaže da Narodna banka ne može ocijeniti da je nekakav nadzorni odbor sklopio štetni ugovor po držav-

nu imovinu, opozvati ga i imenovati drugi.

Branislav Tušek (SDP) započeo je izlaganje napomenom kako ga, kao zastupnika iz Slavonije i Baranje, zanima sudbina ljudi – što je, npr. sa 150 tisuća štediša koji su ostali bez štednih uloga, što je s više od 10 tisuća nezaposlenih, s više od 10.000 kooperanata koji više ne mogu raditi s tvrtkama urušenim zbog neodgovornog ponašanja bankarstva.

Po njegovim riječima izvještaj o kojem se raspravlja ogledalo je dosadašnjega hrvatskog društva, koje je gotovo na svim područjima bolovalo od iste bolesti. Riječ je, o sustavu s vrlo niskom razinom kontrole i nadzora te visokom razinom neodgovornosti, nezakonitosti i zloupotreba, koji je proizvodio lokalne moćnike koji su u sintezi s centralnom vlašću te politikom, s policijom i tajnim službama zloupotrijebili vlast.

Hrvatska narodna banka mora poduzeti odgovornost za preustroj banaka – naglasio je zastupnik, ustvrdivši kako se odgovornost mora utvrditi vodeći računa o ovim pitanjima – zašto se dogodio slom banaka, gdje su uzroci, gdje je završio kapital, koje su socijalne posljedice svega. Nije moguće sve pravdati samo lošom poslovnom strategijom, a zanemariti ostale strategije sprege i pristika.

Iz izlaganja Branislava Tušeka još izdvajamo: upozorenje da treba više progovoriti o kontroli kreditnih sposobnosti banaka te o kadrovima odnosno članovima uprava banaka; upit – u kojoj je mjeri Hrvatska narodna banka koristila zakonske ovlasti nadzora; napomenu kako HNB mora ponuditi rješenje za brže oživljavanje Cibalia i Županjske banke; tvrdnju kako postoje vrlo sumnjivi slučajevi zbog kojih je nužno kažnjavanje svih odgovornih; sugestiju – ubrzati povratak štednih uloga i veoma brzo ponuditi rješenje za štediše s više od 100 tisuća kuna štednje koji nisu dobili ništa.

Ivan Šuker javio se za riječ da bi ispravio, po njegovoj tvrdnji, krivi navod zastupnika Tušeka (kako su uzroci krize bankarstva 1995. i 1998. ostavili socijalne posljedice). Podsjetio je najprije kako se od 50 milijardi za sanaciju banaka više od 80 posto odnosi na naslijeđe iz bivše Jugoslavije. 30. lipnja 1993. građani Hrvatske su s osnova stare devizne štednje imali 3 milijarde i 900 milijuna. A od ukupno 5 milijardi hrvatska je država do 30. studenoga 1999. uspjela staru deviznu štednju i dug

prema građanima Hrvatske svesti na milijardu i 430 milijuna. Valja, dakle, sagledati koliko je nasljedstvo iz Jugoslavije utjecalo na socijalnu krizu.

Reagirajući na ispravak, **Branislav Tušek** ustvrdio je kako ga zastupnik Šuker nije ispravio u krivom navodu (govorio je o 1998. godini), dometnuvši još da taj zastupnik i njegovi kolege »veoma brzo trče u 1990. i govore«. Odgovor je završio apelom da se zastupnici ne vraćaju stalno u prošlost.

Ivan Šuker je uzvratilo da je bio korektan i da se u prošlost nije vraćao, ali da to koliko je građanima Hrvatske ostala dužna Narodna banka Jugoslavije nije zanemariv podatak.

Kamo je otišao novac iz propalih hrvatskih banaka?

Da je priča o Hrvatskoj narodnoj banci nezaobilazna svjedoči to što su bankarsko poslovanje i bankarske afere obilježile posljednje tri-četiri godine javnog života u Hrvatskoj – rekao je mr. **Marin Jurjević (SDP)**. Do donošenja Zakona o bankama (1998.), marljivi su tajkuni, kako reče, kao miševi neograničena apetita pustošili jednu banku za drugom, dobivajući enormne kredite, dok su se obični građani i za male morali »slomiti«. Ništa stoga normalnije od pitanja Hrvatskoj narodnoj banci – koliko stotina milijuna kuna je dato tajkunima, kojima i po kojem kriteriju. Jer, neki su dobivali po kamatnoj stopi od 2 posto, a ostali po 18 posto, naglasio je zastupnik, upitavši zatim – je li to isto bila neka vrsta revanšizma prema ogromnoj većini građana.

U nastavku izlaganja zastupnik Jurjević je, među ostalim upitao zašto je lista zaduženih kod više od jedne banke tajtan podatak te tko se njime štiti (spomenuvši podatak kako je Agrokor bio zadužen za 591 milijun i 818 tisuća kuna kod pet poslovnih banaka), tvrdnju kako se možda, želi sakriti činjenica da su poslovne banke najveći dio novca plasirale u desetak (sada već propalih) tajkunskih carstava; napomenu kako je država financirala kompletna obiteljska carstva; upit guverneru u koje je zemlje otišao novac iz propalih hrvatskih banaka i u čiju korist te zašto to Hrvatska narodna banka nije nadzirala (a nadzor i kontrola su joj među osnovnim zadacima).

Luka Roić (HSS) rekao je da je ovu raspravu trebalo obaviti u prošlom sazivu Hrvatskoga državnog sabora.

Vladajuća stranka mislila je, međutim, dometnuo je, da će joj rasprava o tome nanijeti političku štetu pa se tako s raspravom zakasnilo barem godinu dana.

Po riječima ovog zastupnika centralni je problem to što će Hrvatska postati jedna od rijetkih zemalja u svijetu, odnosno tranzicijskih, koja je u posrnule banke uložila silan novac, a zatim organizirala rasprodaju tih istih banaka.

Hrvatska narodna banka nije realizirala svoje osnovne ciljeve pa je se ne može osloboditi odgovornosti što nije na jednak način tretirala sve banke – rekao je Luka Roić. Podsjetio je kako su banke široke ruke dijelile kada su dolazili tajkuni nudeći (i trostruko opterećenu) hipoteku, a krediti nisu odobravani gospodarstvenicima iz seoskog ili obiteljskog gospodarstva. Hrvatska narodna banka nije provela kriterije odnosno nije uspjela realizirati svoju ključnu poziciju – postići to da hrvatske štediše vjeruju bankama i bankarskom sustavu.

Osvrnuvši se na zbivanja na planu izgradnje financijskog i bankarskog sustava u Hrvatskoj, **Dragica Zgrebec (SDP)** – koja nije pozitivno ocijenila rad Hrvatske narodne banke – rekla je da su postojala dva trenda – najprije se željelo imati što više bankarskih institucija odnosno štedionica (brojne su odigrale negativnu ulogu u pretvorbi i privatizaciji), a zatim se išlo na okrupnjavanje (što je nužno radi praćenja većih projekata nužnih za oživljavanje gospodarskih aktivnosti). Do problema je došlo zato što nije bilo interne kontrole u bankama, a niti s razine Hrvatske narodne banke. Nadzorni odbori nisu obavljali adekvatnu kontrolu (u manjim bankama dioničari su ujedno bili i nadzornici, odnosno bili u odborima), a nije bilo ni adekvatne revizije – ni od Narodne banke ni od tzv. poslovnih revizora.

Do novog Zakona o bankama nije se vodilo računa o tome da plasmani jednom korisniku (odnosno međusobno povezanim poduzećima i osobama) moraju biti ograničeni pa je stoga dolazilo do prezaduženosti nekih komintenata.

Hrvatska narodna banka od početka je imala utjecaj na to tko će voditi banku (davala je suglasnost na imenovane članove uprave i predsjednike) pa je trebalo više voditi računa tko kreira i vodi poslovnu politiku u nekoj banci – naglasio je zastupnik. Uz kritiku Narodnoj banci je uputio i pohvalu – osigurala je stabilnost tečaja odnosno nisku inflaciju. Bili

su, međutim, veoma česti rizični plasmani a i zbog konkurencije na malom prostoru visoke su kamatne stope na štedne uloge. Visoka kamata u bankarstvu uvijek znači rizik, a građani nisu za to bili pripremljeni – dometnuo je.

Ako to nije htjela raščistiti bivša Vlada, može ova

Luka Bebić (HDZ) rekao je kako se rasprava o Narodnoj banci ne može svesti na tvrdnje o tome kako je tajkunima omogućeno dobivanje kredita, ali da je to korisno spomenuti kako bi rasprava bila što potpunija. Komentirajući tvrdnju zastupnika Belje kako su obeshrabreni štedište iz iseljeništa upitao je a što se može očekivati ako poslovna banka raspiše nagradu kako bi se otkrilo tko odaje poslovne tajne, pozivajući tako štedište da u njoj ne štete.

Po ocjeni ovog zastupnika gotovo »domino efekt propadanja banaka mogao se spriječiti efikasnom i do kraja provedenom istragom te sankcioniranjem događaja koji su slijedili otvaranjem problema u Dubrovačkoj banci. Ako to nije htjela raščistiti bivša Vlada ovaj se – naglasio je – pruža mogućnost da to do kraja raščisti. Nekima, međutim, dometnuo je, ne odgovara – napomenuo je, utvrdivši kako se tada ne bi kroz problem te banke »ne bi mogle trpiti i stvari koje tamo ne spadaju«.

Luka Bebić smatra da se olako dozvoljavalo da banke idu u stečaj. Taj problem je djelomično ciljan – da bi se neke banke likvidirale i da bi se drugima pogodovalo, rekao je, spomenuvši kako su u jednom slučaju ponuđači ponudili dvostruko veći iznos dok je banka prodana za manji iznos od toga. Neki su govorili da je mnogo banaka, ali nije problem u tome već u neefikasnoj kontroli. Ne stoji – naglasio je – da do 1998. nije postojao zakonski osnov da Narodna banka učinkovitije nadzire poslovne banke. Jer, dužnost je poslovnih banaka da svakodnevno izvještavaju središnju banku o svojim plasmanima pa su se sumnjivi plasmani mogli uočiti.

Zastupnik je i protiv zajmova za osiguranje likvidnosti banaka. Po njegovoj ocjeni, takve se banke samo guraju u daljnje probleme (neke su išle u daljnje rizične plasmane),

Iz ovog izlaganja spomenimo još upit – kako dovesti u vezu to što se događa s bankama s činjenicom da su i guverner Narodne banke i ministar financija prije tri godine dobili pre-

stižne međunarodne nagrade za dobro vođenje financija i financijskog sustava.

Hrvoje Vojvoda (HDZ) ustvrdio je da krizno stanje nije od 1998., da je daleko starije. Podsjetio je s tim u vezi na probleme s Ljubljanskom bankom, Jugobankom i Privrednom bankom. Ukazao je na »dosta lošu« upravljачku strukturu i dovodi je u vezu s političkim utjecajem. Kontrola i nadzor Hrvatske narodne banke su sasvim sigurno izostali – nije mu jasno da li zbog nedovoljne ekipiranosti, zato što nema dovoljno kvalitetnih ljudi ili iz trećeg razloga.

Zastupnik je rekao da je dobar pomak na planu bankarstva učinjen 1998. – tada je uveden cenzus prema kojem više nijedna štedno-kreditna zadruga ne može poslovati sa 3 milijuna već sa 20 te u prve tri godine mora isključivo vlastitim sredstvima raditi svoj posao, dok depozite i štednju može prikupljati tek nakon tri godine. Tako se izbjegava financijski inženjering kojim su prethodno opljačkane tisuće građana.

Zastupnik je upozorio na problem dviju štedno-kreditnih zadruga u Vараždinu – Cekin i Aurora (samo u Cekinu više od 2000 građana ostalo je bez 40 milijuna maraka). Spomenuo je pismo štediša Hrvatske gospodarske banke koji pitaju hoće li Vlada i njima pomoći kao i Istarskoj te Cibalijskoj banci te dodao vlastiti upit – može li se politički djelovati tako da se pomogne štedišama i drugih banaka, odnosno postoje li rješenja putem javnog duga, dionica javnih poduzeća, obveznica i sl.

Hrvoje Vojvoda smatra da bi s jedne strane trebalo uvesti dozvole za rad u upravi banaka, a s druge onima koji su banke doveli u stečaj, odnosno čije banke danas ne posluju dobro, zabraniti obavljanje takvog posla u narednih deset godina. Insolventnost Agencije za osiguranje štednih uloga zahtijeva, pak, kadrovske promjene.

Kad je riječ o poslovnim bankama nužno je, po njegovoj ocjeni, pravodobno, potpuno i redovito informiranje, nešto poput mjesečnog burzovnog izvješća, kako bi i mali štedište – koji čine više od 50 posto ukupnog kapitala banaka – mogli doći do svojih informacija. Danas, naime, nemaju ni svoje predstavnike u nadzornim odborima.

Guverner treba podnijeti ostavku

Ljubica Lalić (HSS) predložila je da se Izvješće ne usvoji te da guver-

ner podnese ostavku, jer – kako reče – očito nije bio u stanju ostvariti nezavisnost i samostalnost Hrvatske narodne banke i oduprijeti se političkim pritiscima kojima je nesumnjivo bio izložen. Zastupnica je ocijenila da u proteklom desetljeću Hrvatska narodna banka nije ostvarila Ustavom i Zakonom utvrđenu ulogu – nije poduzimala preventivne mjere. Posljedica zakašnjelih mjera su bitno oslabljeno gospodarstvo, pad proizvodnje i porast nezaposlenosti. HNB je, po njenim riječima, bila samo kotačić u izvršavanju akcije osmišljene zakonima o pretvorbi te o privatizaciji i bila servis u izmišljanju Zakona o bankama i štedionicama – kako bi se one mogle osnovati, a zatim omasoviti u neprimjeren broj, da bi se zatim preko tog modela mogla obaviti privatizacija. Novac iz banaka upotrijebljen je za preuzimanje kontrolnih paketa dionica i kako je to funkcioniralo najbolje se vidi na primjerima sustava Kutle, Todorica, Novalića i Gucića. Oni su, naime, svi u svome sustavu imali banke kroz koje su to obavili. Poslije su se, dometnuo je zastupnik, umorili tako da nisu mogli servisirati ni kamate a kamoli glavnice.

Zastupnik je ustvrdio da je Hrvatska narodna banka – uočivši takve rizike u plasmanima – morala preventivno, diskretno, obavijestiti Vladu i Sabor što se zbiva. Najnoviju bankarsku krizu nazvao je sabotiranjem nove vlasti. Jer, naglasio je, tegobe Istarske i Cibale banke Hrvatska narodna banka nije primijetila jučer. I upitao – zašto su izostale mjere koje bi zaštitile banku od povlačenja štednih uloga i koje bi omogućile normalno funkcioniranje gospodarstva regije.

Franjo Kučar (SDP) ustvrdio je da Hrvatska narodna banka nije obavila posao na zadovoljavajući način, da je potrebno ubrzati ispitivanje istine o propalim bankama, utvrditi odgovornost HNB-a te raskrinkati one koji neregularno stječu profit u bankarskom sustavu, na račun gospodarstva i građana Hrvatske. Objašnjavajući svoj stav rekao je najprije da se Hrvatska narodna banka ne može petljati u poslovanje banaka, ali da je dužna kontrolirati poslovanje u sferi sumnjivih i nesigurnih plasmana te da je ta kontrola od ključne važnosti za raščišćavanje problema tajkunizacije i u sferi plasmana kapitala banke. Za primjer spomenuo je Zdenku iz Velikih Zdenaca, u koju su Glumina i Privredna banka plasirale 70 milijuna maraka bez obzira na to što tvrtka

vrijedi manje. Zastupnik je zatražio da se objasni taj plasman te što je s tim u svezi poduzela Hrvatska narodna banka.

Po njegovim riječima ona je zagrabila iz Proračuna i sanirala tajkune novcem poreznih obveznika koji nisu dobili plaću od tog istog tajkuna (koji, uz to, ne plaća doprinose državi).

Zbog toga bi se, rekao je, trebalo postaviti barem pitanje moralne odgovornosti odgovornih iz Narodne banke, ako ne nekakva druga odgovornost. To da nitko ne može tvrditi kako je HNB bila neovisna od prethodne vlasti pokazuje to što središnja banka nije pokrenula nijedan slučaj ispitivanja odgovornih. Nikad nitko iz Hrvatske narodne banke nije odgovorio građanima zašto su izgubili ušteđevinu, zašto su izgubljena mnoga radna mjesta, zašto su iseljenici ostali bez kapitala (primjer – Glumina banka).

Nije li kriza izazvana namjerno baš sada?

Marijan Maršić (HSS) govorio je o stanju Cibale i Županjske banke te gospodarskih subjekata na području Vukovarsko-srijemske županije i dijela Slavonije i Baranje. Podržao je mjere Vlade i rekao kako se nameće pitanje nije li kriza izazvana namjerno odnosno nije li riječ o uroti prema Račanovoj Vladi.

Govoreći o Županjskoj banci zastupnik je naglasio da ona od osnutka (1955.) do ostvarenja stečaja (svibanj 1999.) nikad nije poslovala s gubitkom, odnosno bila nelikvidna te da je sve vrijeme pratila lokalnu privredu. Činila je to i u vrijeme Domovinskog rata, kada tamošnju privredu nisu financijski htjele popratiti ni banke, ni dobavljači a niti državne institucije (koje su prema toj banci imale iste kriterije kao i prema bankama na područjima gdje se ratna zbivanja nisu ni približno osjećala kao na tom području). Kao posljedica ratnih zbivanja, značajna nenaplaćena potraživanja ostala su nenaplaćena na okupiranim područjima u uništenim tvrtkama te u Bosni i Hercegovini.

Zastupnik je izjavio kako je Narodna banka 1997. Županjsku uvrstila među rizične bez jasnih kriterija, podsjetio da revizija 1998. nije dala konkretne rezultate, te da je te iste godine u Županjsku banku poslan privremeni upravitelj koji početkom 1999. preuzima ovlasti uprave i Nadzornog odbora. Šest dana po slanju privremenih upravitelja u četiri banke odobreni su krediti za spašava-

nje 15-tak nelikvidnih banaka i donesena odluka o sanaciji Croatia banke, ali kriteriji i obrazloženja s argumentima od strane Narodne banke i guvernera za različit tretman banaka nije bilo. Unatoč svim obećanjima, proglašen je stečaj nad Županjskom bankom, a sve vrijeme boravka privremenog upravitelja gospodarstvo vezano uz banku propada iako je obveza upravitelja bila zaštititi imovinu banke. U Narodnoj banci također o tome nisu vodili računa – rekao je zastupnik, ustvrdivši zatim da se i stečajna upraviteljica prema imovini banke ponijela kao i njezin prethodnik (naplaćena je tek dio bančinih potraživanja, a gospodarstvo vezano uz banku je potpuno devastirano). Krajem 1999. odbor vjerovnika donio je, na zahtjev Županije, odluku o preustroju. Nakon izbora i promjene Vlade ustanovljeno je da je elaborat čisti promašaj jer se bazirao na jamstvima države kao osnovi za formiranje preustrojene banke. U ožujku 2000. isti revizor radio je na novom elaboratu koji se temelji na prodaji bančinih potraživanja uz diskont od preko 80 posto. Svrha je bila – prikupiti sredstva za osnivanje nove Županjske banke, ali nitko nije dao garanciju za slučaj da se ne prikupe dostatna sredstva. Nitko ne vodi računa o vremenu potrebnom za ovakvu vrstu preustroja i mogućnosti da iscrpljeni gospodarski subjekti uopće dočekaju početak realizacije – rekao je zastupnik. Ovdje je svoje izlaganje morao prekinuti, da bi zatim o istome nastavio kasnije, u okviru svoje tri minute.

HNB daje suglasnost i može je oduzeti

Tonči Žuvela (SDP) najprije je izrazio čuđenje što se o Izvješću načinjenom prije gotovo godinu dana raspravlja tek sada. Pohvalio je zatim Hrvatsku narodnu banku što je uspješno održavala deviznu likvidnost i stabilnost tečaja, a kritiku joj uputio kad je riječ o dva druga segmenta njezina rada – likvidnosti u zemlji i kontroli banaka. Uloga središnje banke nije samo praćenje već i aktivno razrješavanje problema i upitno je zbog čega je došlo do ovakvog stanja na planu likvidnosti, tko je odgovoran i kako izaći iz krize – rekao je te se zatim osvrnuo na nezadovoljavajuću kontrolu bankarskog sustava. Dodatni razlog za poseban nadzor je činjenica što propašću jedne banke dolazi do poremećaja u cijelom sustavu i što se gubi povjerenje u cjelokupni sustav.

Zastupnik Žuvela smatra da je prava kriza započela s Dubrovačkom bankom (u Izvješću se spominje i prva – nakon koje je došlo do pretvaranja devizne štednje u javni dug). Karakteristike nove krize su brzi rast malih i srednjih banaka, veliki porast aktive uz visoke pasivne kamate, nedovoljne pričuve likvidnosti, kreditiranje povezanih poduzeća i sl. Čudno je zbog toga da HNB nije to na vrijeme prepoznala i reagirala, rekao je zastupnik, dometnuvši kako se nameće pitanje je li bila riječ o zabrani.

Ne slaže se s tvrdnjom iz Izvješća da je uzrok krize pogrešna poslovna politika uprava banaka, jer Hrvatska narodna banka daje suglasnost za rad uprave banke a može je i oduzeti.

Iz izlaganja zastupnika izdvajamo: upozorenje kako se bankarske krize u svijetu rješavaju brzo – banke se spajaju ili preuzimaju izvan domaćaja javnosti, a u Hrvatskoj se reagiralo kasno uz zaštitu određenih skupina i ciljeva, a kasnilo se i s isplata osigurane štednje; ocjenu kako se Hrvatska narodna banka ponašala kao slon u staklarnici; upit je li središnja banka uopće bila samostalna i zašto, kada je riječ o nekim bankama, nije iskoristila sve instrumente koje je imala na raspolaganju.

Dok vi ne možete prihvatiti odgovornost ja ne mogu ovakav izvještaj – riječi su **Katice Sedmak (SDP)**. Ona je ukazala najprije na kontradiktornost iz Izvještaja – s jedne strane apel »nemojmo svi upasti u zamku političantskog stvaranja nepovjerenja u banke«, a s druge podatak kako je bilo nužno zatražiti stečaj za 12 banaka i 4 štedionice, dok je odobrenje za rad ukinuto za dvije banke i 6 štedionica. Istovremeno su, međutim – što u Izvještaju ne piše – u tim istim bankama isplaćivane menadžerske plaće.

Ispada da nitko nije kriv, odnosno da su svi krivi a nitko odgovoran, rekao je zastupnik, uz upit Škrebu – misli li da će ovakav izvještaj prihvatiti građani i poduzeća čiji je novac bio u takvim bankama. Čijim su novcem kreditirani tajkuni te zatim sanirane banke, i to u vrijeme kada nema novca za učiteljske plaće, dječje doplatke, mirovine i povrat duga umirovljenicima.

Banke – tajkunska samoposluživanja

Dr. **Zdenko Franić (SDP)** započeo je izlaganje upozorenjem da se slom banaka nije dogodio preko noći, kao posljedica jedne fatalne odluke te

upitom – kako se takvo što moglo događati pred nosom nadležnih institucija, prvenstveno Hrvatske narodne banke, koja je to morala spriječiti. Ona u Izvještaju faktički priznaje da su banke u Hrvatskoj bile tajkunska samoposluživanja, ali zaboravlja objasniti što je učinila da to onemogući.

Nedostatan nadzor HNB pokušava pravdati time što se njezina nadzorna funkcija počela razvijati tek 1993., a zaboravlja – naglasio je zastupnik – da je kriza buknuła 1998., pa se nameće pitanje što je radila pet godina.

Točno je da je početni okvir za bankarsku krizu bilo preliberalno zakonodavstvo, koje je snizilo uvjete i kriterije za osnivanje banaka, ali je i dosljedna primjena takvih liberalnih zakona bila slabo ili nikako nadzirana. HNB u provođenju mjera za koje je bila nadležna nije bila dovoljno brza, stručna i učinkovita, a svu odgovornost u pravilu prebacuje na uprave banaka i nadzorne odbore i revizorske kuće te svoju ulogu spominje tek na kraju. Hrvatska narodna banka nije uspjela oživjeti nijednu saniranu banku – upozorio je, podsjetivši kako nijedan privremeni upravitelj nije uspio normalizirati stanje.

Konstataciju iz Izvještaja kako nadzor nad bankama može utjecati samo na poštene uprave banaka zastupnik Franić nazvao je zastrašujućom, uz upit nije li to zapravo toleriranje djelatnosti »raznih petih ortaka«, kao neizbježnih sastavnica hrvatskog bankarstva. Iz njegova izlaganja u nastavku izdajamo – ocjenu da je kontrolna funkcija HNB-a potpuno zatajila, tvrdnju da je HNB dopustio nekontrolirani odljev novca u inozemstvo (kanali odljeva su identificirani, ali je dvojbeno hoće li biti vraćen) i zahtjev (guverneru) da kaže tko je novac »isicao i gdje je sada«.

Na kraju spomenimo zastupnikovu ocjenu kako je Hrvatska narodna banka bila poslušnica jedne politike koja je nacionalni, društveno-ekonomski sustav pretvorila u resurse za bezgranično iskorištavanje od strane nomenklature bivše vlasti te kako je ona – tolerirajući tajkunsko samoposluživanje – pridonijela da krediti stanovništvu i poduzetnicima budu lihvarski.

Ne ukazuje se na stvarne krivce

Miroslav Korenika (SDP) rekao je da Izvještaj nije prihvatljiv i ne može se ocijeniti pozitivno zato što ne ukazuje na stvarne krivce postojećeg stanja. Pročitao je najprije zastupnicima pismo štediša Agroobrtničke

banke u Ludbregu i Štedno-kreditne zadruge Cekin u Varaždinu. Iz njega izdajamo – tvrdnju kako je onima koji su se dosad samoposluživali u hrvatskim bankama najbolje rješenje da to i dalje snose porezni obveznici te upit guverneru i njegovim suradnicima smatraju li se odgovornima za izgubljeno povjerenje u bankarski sustav te jesu li pokrenuli koji postupak za razrješenje uprava banaka zbog dodjeljivanja rizičnih kredita.

Zastupnik Korenika rekao je kako je HNB unatoč onome o čemu su pisali mediji, učinila malo. Štoviše, prema tvrdnjama iz pisma Udruge štediša iz Novog Marofa (gdje je Hrvatska gospodarska banka pred stečajem) ona je utjecala onako kako nije smjela. Posebno su ih, navode, uznemirili navodi iz dopisa sindikata bankarskih i financijskih djelatnika Hrvatske, sindikalne podružnice Hrvatske gospodarske banke, iz kojih proizlazi da su prvi izvještaji privremene upraviteljice Hrvatske gospodarske banke ukazivali na mogućnost opstanka i oporavka banke, ali je zatraženo da se izvještaji prerade – da se prikažu negativnosti i nemogućnost izlaska iz tog stanja. Očito da je nekima cilj – ako je ovo istina – da se banka sanira novcem poreznih obveznika.

Odbaciti izvještaj i postaviti pitanje odgovornosti nadležnih

Dr. Ivan Čehok (HSLŠ) predložio je da se Izvještaj odbaci te postavi pitanje odgovornosti i Hrvatske narodne banke i guvernera te svih društvenih podustava. Posebno ga je zasmatalo to što oni koji bi trebali ponuditi odgovore »izvrću prirodni red stvari«, što – kao i inače u drugim područjima (obrazovanje, zdravstvo) – svi »peru ruke«. Uopće nisu, rekao je, prihvatljive prilično uspjele metafore kako nije financijska policija kriva ako poduzeće loše posluje ili policajac za to što je netko napravio prekršaj, jer imaju samo nadzornu a nikako funkciju sankcije. Dakako da financijski policajac nije kriv što netko jednom načini prekršaj, ali Hrvatska narodna banka ne smije dva puta propustiti da reagira na rizične plasmane. Nije uloga nadzora puko gledanje već on postoji upravo zato da bi se moglo sankcionirati one koji posluju loše. Nadzor, dakle, sadržava i preventivnu i ulogu sankcije, a upravo preventivna uloga nije ni na koji način iskazana.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) izvijestila je zastupnike da već dvije

godine kao zastupnica iseljenika gotovo svakodnevno prima pozive iseljenika iz cijelog svijeta koji su s velikom ljubavlju i povjerenjem u hrvatske banke uložili teškim odricanjem stečena sredstva. Nisu, napomenula je, računali na događanja koja su slijedila i bankovnu krizu. Osvrnula se zatim na pogranični incident s vozilom Glumine banke koji je pokrenuo lančanu reakciju i paniku u cijelom bankovnom sustavu. Središnja banka je zakasnila s priopćenjem da je riječ o normalnom transportu novca pa su ulagači povlačili novac iz svih banaka i iznosili ga preko granice. Kako reče, rušili su se mostovi s iseljeničkim zajednicama, zaustavljen je proces štednje u hrvatskim bankama, koji je do 1998. bilježio uspjeh.

Te se godine, po riječima zastupnice, hrvatsko financijsko i gospodarsko čudo pretvorilo u slom zato što je grubo i nepromišljeno prekinut veliki patriotski naboj (u slučaju Izraela i Irske on i dalje traje, napomenula je). Od 1998. nema ni značajnijeg porasta broja useljenih umirovljenika, a te ih je godine bilo 79.758, uglavnom iz Njemačke.

Zdenka Babić-Petričević apelirala je na zastupnike da dio tereta u ispravljanju načinjenih grešaka prime na sebe kako bi se vratilo povjerenje u domovinu i u bankovni sustav.

Iz njezina izlaganja još izdajamo upozorenje kako je netko samo zaprijetio autonomijom pa se odmah prišlo »rješavanju dotične banke« te njezinu zamolbu guverneru Škrebu da pokuša riješiti pitanje Glumine banke te ocjenu kako je nužno opet zadobiti povjerenje hrvatskih ljudi u svijetu, jer je kapital vlastitog naroda najunosniji i najjeftiniji.

Nezakonito postupanje HNB-a

Vesna Podlipec (SDP) na primjeru Vukovarske banke ilustrirala je nezakonito postupanje Hrvatske narodne banke. Ova je 1995. podnijela prijavu za upis u sudski registar Trgovačkom sudu u Osijeku, ali mu do 2. 1. 1998. nije dostavila suglasnost Narodne banke o imenovanju predsjednika uprave banke pa je taj sud prijavu upisa odbacio. U međuvremenu, rješenjem guvernera Narodne banke od 27. lipnja 1996. Vukovarskoj banci utvrđena je nelikvidnost jer nije platila dospelje obveze korisnicima pa joj je zabranjeno plaćanje sa žiro-računa. Očito je, međutim – rekla je zastupnica – da Narodna banka nije mogla obustaviti sve oblike

poslovanja (samo isplatu po štednim ulozima i tekućim deviznim računima građana). Osim toga, Vukovarska banka nije imala pravnu sposobnost i HNB je trebao donijeti rješenje o ukidanju odobrenja za rad ove banke s 2. 1. 1998. s obzirom na to da joj je odbačen upis u sudski registar. Nad njom je – u skladu sa Zakonom o bankama – trebalo provesti likvidaciju, a ne stečajni postupak – zaključila je.

Slavko Kojić (SDP) osvrnuo se na Financijski plan Hrvatske narodne banke za 2000. godinu uz prijedlog zastupnicima da za njega ne glasaju. Kod bolesnog gospodarstva popraćenog bolesnim bankarskim sustavom prihode bi trebalo planirati pažljivije, rekao je te zatim izrazio bojazan da Plan ne sadržava dovoljno elemenata kojima se uvažavaju činjenice gospodarske i monetarne politike za 2000. Postavio je i pitanje opravdanosti tolikih pričuva dok gospodarstvo grca u insolventnosti te upozorio kako se u javnosti špekulira da neke Hrvatskoj susjedne zemlje na depozite u inozemstvu postižu i do 3 posto višu kamatnu stopu od one koju postiže Narodna banka Hrvatske.

U Planu mu nedostaje komentar s osvrtom na očekivano izvršenje ciljeva i zadataka monetarne politike (u skladu s ciljevima gospodarske politike).

Zastupnik je zatim rekao da bi analizi trebalo podvrći politiku pričuva Hrvatske narodne banke odnosno utvrditi da li bi bilo bolje da se visina pričuva diferencira prema bonitetu pojedinih banaka (čime bi se pripomoglo smanjenju opće nelikvidnosti).

Stječe se dojam, rekao je Slavko Kojić, da je Hrvatska narodna banka prilično atraktivna za poslovne banke pa bi, možda, korekcijom kamatnih stopa poslovne banke trebalo destimulirati njihove plasmane u HNB.

Iz njegova izlaganja još izdvajamo: upozorenje da bi trebalo preispitati pojedine stavke troškova i da valja biti oprezniji pri planiranju rezervacija za nenaplative kredite (među troškovima najintrigantnija veličina); ocjenu da je trebalo prikazati trajni kapital (ulaganja u dugotrajnu imovinu), neovisno o tome jesu li sredstva za tu namjenu 2000. planirana ili ne (tako se postupilo i u 1999.); prijedlog da se Planom predvide i okolnosti nastale u bankarskom sustavu u prvom kvartalu 2000. (Istarska i Cibale banka te dr.) te da se ažuriraju aktualni podaci i ciljevi monetarne politike (npr. smanjenje stope obveznih pričuva sa 30,5 na 28,5 posto).

Reagiralo se sa zakašnjenjem

Mr. **Mato Arlović (SDP)** izjavio je da bi bilo teško izaći s tezom da je za ovakvo stanje u bankarskom sustavu kriva isključivo Narodna banka Hrvatske, guverner i njegovi suradnici, ali da isto tako nije moguće tvrditi da oni nisu odgovorni za ovakvo bankarsko-financijsko stanje. Hrvatska narodna banka imala je i zakonske i pravne instrumente nadzora. On, međutim nije proveden kvalitetno ili se reagiralo s takvim zakašnjenjem da su posljedice već nastupile.

U situaciji kada si pravne osobe poslovnog i trgovačkog prava međusobno ne plaćaju, kada država ne plaća svoje obveze i mnogi kreditori ne mogu naplatiti od dužnika Hrvatska narodna banka morala je reagirati ranije – rekao je zastupnik Arlović. Podsjetio je kako je samo jedan sustav povezanih poduzeća po osnovi kreditnih obveza prema domaćim i inozemnim bankama napravio dug od gotovo milijardu maraka. Od 17 banaka čiji dugovi iznose od milijun do 200 milijuna maraka gotovo sve su išle u sanaciju, restrukturiranje ili u stečaj. Prednjači Dubrovačka, a slijede Riječka, Splitska, Privredna, Istarska, Zagrebačka, Poštanska i Cibale te Glumina banka. Jasno je da se trebalo reagirati – rekao je zastupnik, dometnuvši kako je očigledno da su krediti odobravani pojedinim sustavima povezanih poduzeća da kupuju druga poduzeća, a ne da to plasiraju u gospodarski rast i razvoj te stvaraju novu vrijednost.

Naravno da sustav Kutlinih poduzeća nije mogao raditi što je radio bez znanja Hrvatske narodne banke – rekao je zastupnik te zatim naglasio kako se kod saniranja tih banaka iz državnih sredstava zapravo saniraju promašaji takvog sustava poduzeća i takvih vlasnika.

Istarska banka nije nikakvo iznenađenje, iznenađuje što se zakašnilo reagirati (čekali su se izbori) kada se zna da je, primjerice sustav povezanih poduzeća gospodina Kutle krajem 1998. toj banci dugovao više od 30 milijuna maraka. Ili drugi primjer – spomenuti sustav dugovao je Cibale banci krajem studenoga 1998. više od 17 milijuna maraka, a pitanje je otvoreno tek sada.

Poslovne banke nisu usmjerile svoju politiku u razvoj gospodarstva i u opće dobro već u provođenje pretvorbe i privatizacije – kako bi neki stekli vlast nad imovinom, dionicama i udjelima, a to je nažalost sla-

bim nadzorom stimulirala upravo Hrvatska narodna banka – rekao je mr. Mato Arlović.

Iz njegova izlaganja još izdvajamo: ocjenu Kluba zastupnika SDP-a kako nije moguće prihvatiti Financijski plan Hrvatske narodne banke za 2000. jer nije usklađen s Proračunom i njegovim izvršenjem; tvrdnju da se u posljednje tri godine (donošenjem novog Zakona o bankama) Hrvatska narodna banka zapravo pretvorila u poslovnu banku, u svojevrsnu »nadbanku«.

Izostala kontrolna funkcija

Ustvrdivši da se izvještaj ne može prihvatiti, **Ante Markov (HSS)** osvrnuo se na upravljanje deviznim rezervama. Upozorio je da u Izvještaju nije iskazan najvažniji podatak – kolika je ukupna stopa prinosa na ukupni portfelj deviza Republike Hrvatske u inozemstvu pa upravljanje deviznim sredstvima od strane HNB-a nije mjerljivo. Iz iskazane zarade proizlazi da je Hrvatska narodna banka na devizama ostvarila prihod manji od 4 posto godišnje, dok druge središnje banke, pa i one u tranzicijskim zemljama, imaju 50 do 80 posto veće prihode od spomenutih. To je gubitak od najmanje 200 milijuna US dolara, odnosno mnogo veći dodaju li se i kamate koje su se mogle ostvariti na glavnice, upozorio je zastupnik.

On je, nadalje, ukazao na izostalu kontrolnu funkciju – nije se interveniralo prema nalogima inspeksijskih službi pa nije slijedilo procesuiranje.

Izlaganje dr. **Miroslava Furdeka (HSS)** bilo je usmjereno prema zahtjevu Hrvatskoj narodnoj banci da preispita svoju odluku o Agroobrtničkoj banci – radi njene sanacije te transformacije u Poljoprivrednu banku Hrvatske. Hrvatska je vjerojatno jedina zemlja u Europi bez takve banke, rekao je te upozorio da je preduvjet za pripremu hrvatske poljoprivrede i gospodarstva jedna takva banka.

Agroobrtnička banka, koja je 35 posto ulaganja plasirala u poljoprivredu, nikad nije dobila ni kune namjenskih sredstava za poljoprivredu pa je umjesto razvojne poljoprivredne banke ostala komercijalnom bankom – upozorio je, uz ocjenu da odgovorni u Hrvatskoj narodnoj banci trebaju snositi odgovornost što na vrijeme nisu spriječili nastalo stanje u banci.

Potrebna nova bankovna strategija

Tonči Tadić (HSP) zaključio je da je potrebna nova bankovna strategija,

svojevrsni krizni plan reagiranja u slučaju sistemskog rizika u bankarskom sustavu. Neodrživo je, rekao je, da za posljedice odluka Hrvatske narodne banke odgovaraju i Vlada i gospodarstvo i porezni obveznici, samo ne HNB. Usporedbe radi sa svijetom, zastupnik je podsjetio kako je zbog svojedobne financijske afere u Japanu guverner Japanske banke podnio ostavku dok se predsjednik parlamentarnog odbora za financije ubio. U Hrvatskoj je potonulo ili je pred potonućem 14 banaka, a malo tko misli da bi trebao snositi odgovornost za stanje u bankarskom sustavu. Guvernera Škreb treba stoga smijeniti ili ga zamoliti da podnese ostavku.

Nastavljajući o stanju u Županijskoj banci i velikom nezadovoljstvu тамошњег stanovništva koje živi na rubu egzistencijalnog minimuma, **Marijan Maršić** izvijestio je zastupnike da su vjerovnici banke kao najmjerodavniji subjekti u fazi stečaja dali odobrenje za pronalaženje modela preustroja, kako bi naplatili dio ili sva potraživanja. Država, kao najveći vjerovnik, mora pronaći interes za preustroj banke i očuvanje tvrtki koje imaju programe i proizvode konkurentne na tržištu – naglasio je, uz napomenu da bi se tako sačuvalo nekoliko tisuća radnih mjesta i osigurala egzistencija za oko 15 tisuća domaćinstava.

Zastupnik je još predložio da se formira stručna grupa za iznalaženje najoptimalnije varijante izlaska iz krize.

Izvještaj nije prihvatio ni **Želimir Janjić (HSLŠ)**. S tim u svezi ukazao je na guvernerovo upozorenje iz Izvještaja iz kojeg, kako reče, nedvojbeno proizlazi da je rezultat nezakonitih radnji i političkih intervencija propast pojedinih banaka. U Županijskoj banci velik broj štediša ima iznos veći od 100 tisuća kuna, neizvjesna je s tim u svezi i sudbina oko 3000 zaposlenih u tvrtkama i oko 7000 kooperanata tvrtki pa dodaje da se tome 39 posto nezaposlenih situacija je u Vukovarsko-srijemskoj županiji dramatična.

Kako je moguće da je bilančna svota Hrvatske narodne banke veća od bilančne svote ukupnog bankarskog sustava – pitanje je kojim je izlaganje započela **Dubravka Horvat (SDP)**. Gdje smo mi to kad ni središnja banka ne može ostvariti pozitivan rezultat već je na pozitivnoj nuli – dometnula je. Podsjetila je zatim kako Hrvatska narodna banka upravlja s 3 milijarde dolara. Kada bi neka banka s tolikom potencijalom ostvari-

la pozitivnu nulu Hrvatska narodna banka bi je sigurno proglasila rizičnom i uvela privremenog upravitelja – ustvrdila je zastupnica, uz upit – kakvo je to planiranje u središnjoj banci kada se uz ostvaren višak prihoda nad rashodima u 1998. planira tek 10 milijuna kuna viška prihoda, a ostvari nula.

Iz njezina izlaganja još izdvajamo: upit zašto u Izvještaju nije, kad je riječ o usporedbama s drugim zemljama, iskazana kamatna stopa i postotak, a ne apsolutni iznos, jer bi to bio mnogo uvjerljiviji podatak; napomenu kako je čudno da u Hrvatskoj narodnoj banci proteklih godina nije bila nijedna revizorska tvrtka (iako je HNB angažirao revizore za kontrolu drugih banaka).

Komentar guvernera

Evo što je na upućene primjedbe Hrvatskoj narodnoj banci i njemu osobno odgovorio guverner HNB-a, dr. **Marko Škreb**. Najprije je objasnio čime se rukovode Stručne službe Hrvatske narodne banke kod predlaganja pojedinih odluka Savjetu Narodne banke (koji donosi odluke). Ponajprije vodi računa o visini potencijalnih gubitaka, o tome je li banka solventna ili nesolventna. Procjenjuje se, nadalje, mogućnost opstojnosti pojedine banke. Nije nepbitna niti njezina veličina ni utjecaj u pojedinom području. Napravi se i procjena tzv. sistemskog rizika.

Odgovarajući na pitanje zašto sanacija pojedinih banaka, guverner Škreb objasnio je da za to postoje kriteriji te da se temeljem njih procjenjuje svaka pojedinačna situacija. Problem Hrvatske narodne banke nije niti ne treba biti to što jedno poduzeće ne plati drugome, jer bi to podrazumijevalo da Hrvatska narodna banka garantira za svaku transakciju u zemlji. Problem nelikvidnosti je zapravo problem nesolventnosti, koji se ne može riješiti iz Hrvatske narodne banke.

Kad je riječ o štednokreditnim zadrugama, Hrvatska narodna banka nije imala niti sada ima ikakve ovlasti za nadzor nad njima. Prema novom Zakonu o bankama samo daje mišljenje, koje ne obvezuje.

Hrvatska narodna banka poštuje, dakako, odluke Trgovačkog suda. Po mišljenju Stručnih službi i mom osobnom – rekao je dr. Škreb – u spomenutom slučaju nije bilo nikakvog kršenja zakona, jer je Trgovački sud odbio otvoriti stečajni postupak nad dvjema štedionicama. Nad jednom štedionicom zatražili smo stečaj kao

vjerovnici, a ne kao institucija, Hrvatska narodna banka – pojasnio je guverner.

Osvrnuvši se na pitanje privatizacije, on je podsjetio da na tim slučajevima radi ekspertna skupina Vlade RH. Osobno nije ovlašten odgovoriti niti bi mogao u ovom času odgovoriti gdje je novac. Slična je situacija i kad je riječ o kamatnoj politici – Hrvatska narodna banka može pojedinim bankama – i to se u pojedinim slučajevima činilo – ograničiti kamate. Zakonski, međutim, ne može donositi zakone i odluke (u prošlosti je bilo kamata koji su određivali razinu kamata, odnosno oporezivali kamate, ali osobno nije pristalica takve politike).

Moj je stav – objasnio je dr. Škreb – da centralna banka i guverner ne mogu izravno govoriti bankama gdje ulagati sredstva.

Odgovarajući na, najbrojnija, pitanja u svezi s nadzorom Hrvatske narodne banke, guverner se najprije osvrnuo na Agrobrtničku banku. Gubici su iznosili ukupno 180 milijuna (temeljni razlog problema – velika kreditna izloženost dioničarima i članovima Nadzornog odbora, posebice jednoj grupaciji koja ne vraća kredite) i banci je Hrvatska narodna banka naložila da poveća temeljni kapital, ali to nije učinjeno.

Slična je situacija bila u Istarskoj narodnoj banci, kojoj je u veljači 1999. izdano rješenje s jasnim stavom o potrebi dokapitalizacije, ali mjere su samo djelomično ili nepotpuno provedene. Hrvatska narodna banka nije mogla, a neće ni moći ubuduće sanirati banke – naglasio je guverner. Ona može davati kratkoročne kredite za likvidnost, a sanirati ih mogu samo, iznimno, država ili dioničari.

Guverner Škreb odbacuje tvrdnje da se čekalo s donošenjem mjera radi sabotaže nove vlasti. Najbolja potvrda toga je to što su tijekom 1998. zatražena tri stečaja, a tijekom 1999. stečajevi sedam banaka i jedne štedionice. U predizbornoj je godini, dakle – kad je riječ o »političkim privilegiranjima« Proračunu nametnut teret od oko 3 milijarde kuna ili 6 posto Proračuna. Mjere prema Istarskoj i Cibalia banci poduzete su onda kada su zapisnici odnosno kontrole bile gotove i kada je to omogućio zakon.

Kad je riječ o drugim bankama ni u jednom slučaju dioničari odnosno vlasnici nisu pošteđeni jer je Zakon o sanaciji jasan – svi su izgubili svoje vlasničke udjele.

A što je radila Hrvatska narodna banka? U 1999. i u 2000. obavljeno je 87 kontrola, imenovano je 10 privremenih upravitelja, 3 upravitelja. Podnesene su 43 različite prijave, a kod 10 banka i 2 štedionice zatražena je i obrada od strane Kriminalističke i Financijske policije te Državnog odvjetništva. Nije na Hrvatskoj narodnoj banci da provodi kriminalističku obradu, ali tamo gdje smo ustanovili da postoje elementi za to u svakom smo slučaju reagirali – rekao je.

Zamolivši zastupnike da shvate – ne zbog sudbine guvernera nego prvenstveno zbog sudbine hrvatskoga bankovnog sustava – dr. Škreb je izjavio da hrvatsko bankarstvo u ovom času nije u krizi. Podsjetio je kako se 1995. i 1996. govorilo o saniranju 40

posto hrvatskog bankarstva, a dvije banke o čijoj se sanaciji danas puno govori čine 2,5 posto ukupne hrvatske bilančne sume.

Dr. Škreb izvijestio je još zastupnike da isplata osigurane štednje nije u nadležnosti Hrvatske narodne banke te na kraju izlaganja izrazio žaljenje što su zastupnici shvatili da kao guverner bježi od odgovornosti.

Glasovanje

Usljedio je zatim glasovanje. Predsjedniku Sabora, mr. *Mati Arloviću*, koji je predložio da se glasuje o tome da se ne potvrđuje Godišnji obračun Hrvatske narodne banke za 1998. prigovoreno je da je povrijeđen Poslovnik, na što je on objasnio da se Obračun ne može pri-

miti na znanje već potvrditi ili odbiti. Na zahtjev zastupnika *Vladimira Šeksa* utvrđen je kvorum (87 zastupnika). Za to da se Godišnji obračun Hrvatske narodne banke ne potvrdi glasovalo je 59 zastupnika, 2 su bila protiv takve odluke, a njih 27 bili su suzdržani. Nisu potvrđeni: Financijski plan HNB za 1999. (odluka donesena većinom glasova – 59 »za«, 11 »protiv« i 17 »suzdržanih«); Polugodišnje izvješće HNB-a o gospodarskim kretanjima za 1999. (odluka donesena većinom glasova 57 »za«, 10 »protiv« i 19 »suzdržanih«) niti Financijski plan HNB-a za 2000. (odluka donesena većinom glasova – 59 »za«, 11 »protiv« i 10 »suzdržanih«). *M. Ko.; J. R.*

IZVJEŠĆE O RADU PUČKOG PRAVOBRANITELJA ZA 1999. GODINU

Pohvale radu Pučkog pravobranitelja

Nakon rasprave, Zastupnički je dom jednoglasno prihvatio Izvješće Pučkog pravobranitelja za 1999. Tom su se prilikom često mogle čuti pohvale na rad Pučkog pravobranitelja uz konstataciju kako je ta institucija jedna od rijetkih u državi, koja odgovorno obavlja svoj posao. Istodobno, zastupnici su izrazili zabrinutost zbog visoke razine kršenja ljudskih prava, samovolje birokracije, neučinkovitosti sudstva i neizvršavanja sudskih presuda.

Pučki je pravobranitelj uvodno naglasio da se opća sigurnost građana poboljšala, osobito na područjima od posebne državne skrbi, ali je zamjerio što neke institucije, različitim napucima i sličnim internim aktima ograničavaju ili suspendiraju pojedina zakonska prava.

O IZVJEŠĆU

Ovo Izvješće treće je po redu, koje pučki pravobranitelj Ante Klarić podnosi Zastupničkom domu Hrvatskoga državnog sabora, ali prvo koje podnosi ovome sazivu.

Podsjetimo, odredbom članka 93. Ustava utemeljen je institut Pučkog pravobranitelja sa zadaćom promicanja i zaštite ljudskih prava, temeljnih

sloboda čovjeka i građanina, a Pučki pravobranitelj Ustavom određen kao opunomoćenik Hrvatskoga državnog sabora, koji štiti ustavna i zakonska prava građana pred državnim upravom i tijelima s javnim ovlastima.

Izvješće o radu pučkog pravobranitelja ima oko 140 stranica na kojima se opisuju aktivnosti na osnovi 1623 pritužbi ili obavijesti o povredama prava građana, koje je Ured Pučkog pravobranitelja zaprimio lani, što je u odnosu na 1998. godinu manje za 20 posto. Iz ranijih godina u 1999. preneseno je 348 pritužbi, što znači da se radilo na ukupno 1932 pritužbe. Od 348 pritužbi iz ranijih godina dovršeno je 337 predmeta (96,84 posto). Pritužbe su stigle iz 310 hrvatskih mjesta, ponajviše iz Zagreba (354), Splita (89), Karlovca (55) te Rijeke (45) i Osijeka (39). Najviše se pritužuju stanovnici mjesta u kojima boravi veći broj prognanika ili raseljenih osoba koje se još nisu vratile svojim kućama te iz mjesta koja su osobito stradala tijekom Domovinskog rata ili bila pod okupacijom, odnosno iz mjesta s područja posebne državne skrbi.

I dalje se najveći broj pritužbi odnosi na povredu ustavnih ili zakonskih prava građana vezanih uz imovinska i stambena prava građana,

gdje je zaštitu i pomoć zatražilo 444 građana ili 35,5 posto od ukupnog broja pritužbi u kojima je postupao pučki pravobranitelj.

Drugo mjesto po broju pritužbi zauzimaju povrede prava iz mirovinsko-invalidskog i zdravstvenog osiguranja, i rada zdravstvenih ustanova te iz područja rada i radnih odnosa i socijalne skrbi. Takvih je pritužbi bilo 291 ili 23,3 posto. Na rad sudova potužilo se 252 građana, a na policiju te osobnu nesigurnost 55 (4,4 posto). U 1999. primljeno je i 19 (1,5 posto) pritužbi prtvorenih ili osuđenih osoba. U odnosu na 1998. značajnije se smanjio broj pritužbi hrvatskih branitelja i stradalnika Domovinskog rata. Lani je bilo 144 (15,6 posto) pritužbi iz područja zaštite branitelja, ratnih stradalnika, izbjeglica, prognanika i raseljenih osoba te obnove, dok ih je 1997. bilo 234. Dakle, vidljiv je pozitivan pomak u rješavanju problema ratnih stradalnika, iako prema brojnosti ova skupina još uvijek zadržava treće mjesto, kao i lani. Tijekom prošle godine zaprimljeno je 83 (6,63 posto) pritužbi zbog poteškoća u stjecanju hrvatskog državljanstva, statusa trajno nastanjenog stranca ili odobrenja produženog boravka strancu. U 1998. takvih je pritužbi bilo 160 ili 10,6 posto.

Već lani se moglo primijetiti da se svojom brojnošću iz skupine razno-raznih pritužbi počinju izdvajati pritužbe građana zbog ugrožavanja njihovih prava u području urbanizma, zaštite okoliša i građenja. Tako su se lani 64 osobe (5,11 posto) požalile pučkom pravobranitelju zbog ugrožavanja ili kršenja njihovih prava od upravnih tijela nadležnih za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu okoliša.

RADNA TIJELA

Izvješće su razmotrila i podržala radna tijela Zastupničkog doma.

Odbor za zakonodavstvo predložio je Domu da obveže Vladu na dostavu popisa zakona koje je nužno donijeti do kraja 2000., odnosno do kraja travnja 2001. godine s posebnim osvrtom na zakone koji su izmijenjeni podzakonskim aktima na što ukazuje Izvješće.

Izvješće je iscrpno i dobar je temelj za ocjenu stanja u pojedinim područjima djelovanja tijela državne uprave i tijela koja imaju javne ovlasti, smatra **Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav**. Zabrinjavajuće je što se produžava vrijeme rješavanja zahtjeva za zaštitu ljudskih prava zbog neodaziva tijela državne uprave i tijela koja imaju javne ovlasti na zahtjeve pučkog pravobranitelja, a posebice tijela lokalne samouprave i uprave zbog neadekvatno provedenog nadzora i nedovoljne edukacije službenika.

S obzirom na to da se u postupcima rješava pitanje zaštite ustavom utvrđenih sloboda i prava čovjeka i građanina nedopustivo je, smatra Odbor, da se postupci pred tijelima državne uprave vode na temelju zakona koji su doneseni prije više od pedeset godina, zastarjeli su i teško primjenjivi na odnose u demokratskom društvu. Jednako je tako nedopustiva činjenica da se napucima resornih organa, koji se ne objavljuju u službenom glasilu, a čiji je sadržaj suprotan zakonima, derogiraju zakoni na način da se primjenjivanjem spomenutih podzakonskih akata ne primjenjuju zakoni. S tim u svezi ovo je radno tijelo mišljenja da bi trebalo pokrenuti pitanje odgovornosti pojedinaca i tijela koja djeluju na temelju rečenih naputaka. Na temelju rečenog Odbor smatra da Vlada treba sustavno preispitati potrebu izmjene procesnih propisa kao i propisa koji se odnose na zaštitu ustavom utvrđenih sloboda i prava čovjeka i građanina (Zakon o općem upravnom

postupku, Zakon o upravnim sporovima, Zakon o parničnom postupku, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o lokalnoj samoupravi i upravi, Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i dr.). U tom su smislu i zaključci Odbora. Predložio je Domu da obveže Vladu da, na temelju Izvješća pučkog pravobranitelja i rasprave na ovom Odboru, predloži Zastupničkom domu popis zakona čije izmjene i dopune treba donijeti do kraja 2000. odnosno do kraja travnja 2001., posebice zakona kojima se uređuje zaštita sloboda i prava čovjeka i građanina. Predlaže također da se obveže Vladu da podnese izvješće o derogiranju zakona putem naputaka i drugih podzakonskih propisa u pojedinim područjima. Posljednji prijedlog Odbora bio je da Dom obveže Vladu da putem Ministarstva zdravstva i Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave preispita stanje u području zaštite osoba s duševnim smetnjama te ako utvrdi neadekvatni način zbrinjavanja tih osoba podnese Domu izvješće.

Članovi **Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** složili su se da je Izvješće vrlo kvalitetno, temeljito i sadržajno, te da upozorava na povrede prava i sloboda koja su građanima zajamčena Ustavom i zakonima. Nedopustivim i krajnje zabrinjavajućim ocijenjena je činjenica da su se, u gotovo polovici slučajeva, upravna tijela i tijela s javnim ovlastima o čijem je radu pokrenut ispitni postupak, oglušila o zahtjeve pučkog pravobranitelja za očitovanjem i dostavom traženih podataka. Uočeno je da češće to čine tijela lokalne samouprave i uprave, osobito u područjima od posebne državne skrbi, a nešto manje središnja upravna tijela i tijela s javnim ovlastima koja djeluju na državnoj razini i ministarstva. Tako je ignoriranje zahtjeva pučkog pravobranitelja najupornije kod pojedinih općinskih i gradskih stambenih komisija (Dalmatinska zagora, Banovina, Knin), zatim Komisija za provođenje i praćenje Programa povratka, centralne službe Hrvatskoga zavoda mirovinskog osiguranja, pojedina ministarstva i, konačno, sama Vlada RH.

Po mišljenju Odbora, takav odnos dovodi do toga da bitna institucija, kao što je pučki pravobranitelj, postaje gotovo beznačajna, a ako se zna da je pučki pravobranitelj u osnovi opunomoćenik Hrvatskoga državnog sabora, koji štiti ljudska prava zajamčena Ustavom i zakonima, takvim odnosima i postupcima ignorira se i sam parlament. Nužno je

osnažiti položaj pučkog pravobranitelja i jačati njegovu ulogu, kao ključnu demokratsku instituciju koja se bavi djelatnošću od izuzetne koristi za demokratske procese u RH, naglasili su članovi Odbora.

U raspravi su istaknuti i određeni prijedlozi koji bi, svojom primjenom, po mišljenju Odbora, otklonili mogućnost kršenja prava. To je, prije svega, nužnost što hitnijeg potpisivanja međudržavnog sporazuma o socijalnom osiguranju sa BiH, zatim, uspostava redovitih isplata mirovina hrvatskih državljana, koji su je i ostvarili u RH, bez obzira na njihovo trenutno boravište. Odbor drži da je apsolutno potrebno napustiti dosadašnju praksu izdavanja internih naputaka, kojima se u primjeni mijenjaju zakonske odredbe, te se mimo zakona odlučuje o nečijem pravu. Tim više što se ti interni napuci ne objavljuju u službenim glasilima, i tako nisu dostupni nikome izvan institucije, pa ni Pučkom pravobranitelju.

U cilju djelotvorne zaštite prava pacijenata, koja promiče Europska deklaracija o unapređenju prava pacijenata, bilo bi korisno točno utvrditi prava pacijenata i opseg zaštite te to učiniti dostupnim svima i ustrojiti neovisno medicinsko tijelo koje bi moglo djelotvorno ispitivati i ocijenjivati pritužbe pacijenata.

U raspravi je posebna pozornost posvećena potrebi uvođenja instituta pravobranitelja za djecu. Na to obvezuje Konvencija UN o pravima djeteta, a u skladu je s rezolucijama i preporukama Parlamentarne skupštine Vijeća Europe. Članovi Odbora su mišljenja, da je to nužno učiniti u 2001. godini, nakon provedenih priprema i osiguranja potrebnih sredstava. Čulo se još kako je nužno osigurati odgovarajući radni prostor za potrebe Ureda pučkog pravobranitelja, po mogućnosti još ove godine, a zatim, u okviru realnih mogućnosti, i dostatna financijska sredstva.

Odbor je predložio Domu da obveže Vladu da, u skladu s Konvencijom UN o pravima djeteta i Preporukom Parlamentarne skupštine Vijeća Europe – Dok. 8552, a u cilju potpunije zaštite djece, pripremi zakonske i financijske pretpostavke za uspostavu institucije pravobranitelja za djecu u 2001. godini.

Dom bi također trebao obvezati Vladu da ispita sve zakonske propise koji su mijenjani primjenom internih akata resornih organa, prema Izvješću o radu pučkog pravobranitelja, i da ga o tome izvijesti. I posljed-

nji prijedlog Odbora bio je – obvezati pučkog pravobranitelja da izvjesti nadležna radna tijela Zastupničkog doma o slučajevima kada upravna tijela i tijela s javnim ovlastima, o čijem radu je pokrenut ispitni postupak, ne dostavljaju, na zahtjev pučkog pravobranitelja, svoja očitovanja, podatke ili akte.

Odbor za pravosuđe razmatrao je Izvješće u svojstvu zainteresiranog radnog tijela u dijelu koji se odnosi na rad pravosudnih tijela i provođenje zakona koji su u nadležnosti ovog Odbora. U kraćoj raspravi, s posebnim osvrtima na pojedine slučajeve nepravodobnog postupanja pravosudnih tijela te nepoštivanja zakona i povreda ustavnih i zakonskih prava, utvrđeno je da je Izvješće pokazatelj stupnja zaštite i ostvarenja ljudskih prava u RH.

Bez obzira na pojedine drastične slučajeve (prisilna hospitalizacija osoba s duševnim smetnjama bez odgovarajućeg postupka, višekratno višegodišnje sprječavanje ovrhe na području istog suda u jednom predmetu) broj pritužbi je smanjen u odnosu na prethodno razdoblje što ukazuje na zaustavljanje trenda nedjelotvornosti pravne države. Uz ukupnu dobru ocjenu rada Ureda pučkog pravobranitelja, takvom je ocijenjena i suradnja između pučkog pravobranitelja i Ministarstva pravosuđa. Ocjena je Odbora da nije dovoljno samo formalno prihvatiti Izvješće već je nužno inicirati potrebne promjene u radu pojedinih institucija i primjeni pojedinih zakona, pa s tim u svezi Odbor predlaže Domu da obveže Vladu i nadležna tijela da postupe sukladno zaključcima Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav o Izvješću.

Nakon provedene rasprave istovjetan zaključak Zastupničkom domu predložio je i **Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina**.

Odbor za useljenišvo razmatrao je Izvješće u svojstvu zainteresiranog radnog tijela u dijelu koji se odnosi na statusna prava: državljanstvo, kretanje i boravak stranaca itd. Zbog toga što je ukinuto Ministarstvo povratka i useljenišva te Ministarstvo razvitka, useljenišva i obnove, a još nije dovršen preustroj Ministarstva vanjskih poslova koje u svoj djelokrug preuzima poslove useljenišva, Odboru za useljenišvo obraćaju se stranke s predmetima u nadležnosti izvršne vlasti.

Upozoreno je da u zadnje vrijeme MUP primjenjuje taktiku nerješavanja nekih predmeta te ne poštuje

Zakon o upravnom postupku jer ne rješava predmete u zakonskom roku. Zbog toga što se pozivu na sjednicu Odbora nije odazvao MUP, Odbor je odlučio na jednu od sljedećih sjednica pozvati predstavnika MUP-a i zatražiti očitovanje o iznesenim pritužbama te dosljednije primjenjivanje postojećih zakona. Na kraju Odbor je podržao Izvješće.

MIŠLJENJE VLADE

Razmotrivši Izvješće, Vlada je dala podršku Pučkom pravobranitelju u ostvarivanju njegovih Ustavom i zakonom određenih zadaća u promicanju i zaštiti ljudskih prava, temeljnih sloboda čovjeka i građanina, osobito u odnosu na tijela državne uprave te pravne osobe s javnim ovlastima.

Iako Izvješće obuhvaća razdoblje prije početka rada sadašnje Vlade, Vlada je zatražila od ministarstava da, polazeći od ocjena pukog pravobranitelja danih u izvješću, poduzmu odgovarajuće mjere, uključujući ocjenu potrebe promjene pojedinih zakona i podzakonskih propisa, kako se ne bi ponavljali nedostaci u radu, osobito nezakonitosti u postupanju, na koja upozorava pučki pravobranitelj. Vlada je također zatražila od nadležnih ministarstava da svoja očitovanja na predmetno Izvješće dostave izravno Pučkom pravobranitelju.

RASPRAVA

U uvodnom izlaganju pučki pravobranitelj **Ante Klarić** sa zadovoljstvom je konstatirao da se stanje sigurnosti hrvatskih građana poprivilo, posebice na oslobođenim područjima, odnosno područjima posebne državne skrbi. Izvješćem se pokušalo pokazati na što se danas najviše žale građani naše države. Osim povreda ljudskih prava tu su još i socijalni i gospodarski problemi, neplaćeni rad i nezaposlenost velikog djela hrvatske mladeži. Na ovom sazivu Sabora i sadašnjoj Vladi velika je zadaća – uspostaviti red na svim razinama života u Hrvatskoj, posebno u gospodarstvu i tamo gdje se plaća ljudski rad, zaključio je Ante Klarić.

U nastavku rasprave javili su se izvjestitelji radnih tijela. **Snježana Biga-Friganović (SDP)** u ime Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo rekla je kako se više od 200 predstavnika građana odnosi na područja kojima se bavi taj odbor. Kritizirala je lokalnu samoupravu i upravu koja se oglašuje na zahtjeve Pučkog pravobranitelja.

Luka Trconić (HSS) ustvrdio je u ime Odbora za pravosuđe da je broj pritužbi smanjen te kako Odbor daje dobru ocjenu radu Pučkog pravobranitelja. Izvješće je podržao i Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, potvrdio je **dr. Furio Radin (zastupnik pripadnika talijanske nacionalne manjine)**.

Uslijedili su potom istupi predstavnika klubova zastupnika, a prva je u ime SDP-a govorila **Jadranka Reihl-Kir**. Klub zastupnika SDP-a, kaže, prihvaća Izvješće uz neke načelne primjedbe. Slaže se s prijedlogom pučkog pravobranitelja o nužnosti izmjene i dopune nekih zakona. Još je veći problem neprimjenjivanje zakona, a osnovni uzrok tome je što se zakonima daju veća prava, nego što se ima novaca za njihovu realizaciju, dodavši da je to krivnja bivše vlasti koja je donošenjem takvih zakona podilazila pojedinim građanima, a zapravo ih prevarila. To je ozbiljan problem, kaže, ali je pravo zlo za vladavinu prava i razvoj demokracije kada izvršna vlast svojim provedbenim propisima pa čak i tzv. napucima derogira zakone. To je npr. bio slučaj kod priznavanja popusta kod otkupa društvenih stanova. Kad se taj zakon donosio prihvaćen je amandman SDP-a po kojem pravo na popust imaju vojni i civilni invalidi rata, dakle i oni iz II. svjetskog rata, ali se naputkom to pravo nije primjenjivalo na borce NOR-a u Hrvatskoj, osim u Rijeci, objasnila je ova zastupnica. Ne treba niti govoriti koliko je takvih naputaka došlo iz Ministarstva financija u svezi s poreznim sustavom i djelovanjem financijske policije. Zastupnica je predložila da se omogućí pučkom pravobranitelju pokretanje postupka pred upravnom i sudbenom vlašću radi zaštite prava i interesa građana. Ukoliko se sada već ne može uspostaviti samostalna institucija pravobranitelja za djecu tada bi trebalo barem imenovati zamjenika pučkog pravobranitelja koji će pokrivati to područje. Zaključujući nastup predložila je da se za učinkoviti rad pučkog pravobranitelja rebalansom poveća proračunski novac za rad ove institucije.

Proširiti ingerencije Pučkog pravobranitelja

Govoreći u ime Kluba zastupnika HSLS-a **Vilim Herman** je istakao da institutu pučkog pravobranitelja nedostaje autoritativnost, ponajviše zbog problema u komunikaciji pravobranitelja i tijela na čiji rad stižu pritužbe, kao i sporog reagiranja bivše Vlade i ranijeg saziva Sabora na primjedbe, prijedloge i zaključke pučkoga pravobranitelja. Pučki je pravobranitelj u nekoliko navrata ukazivao bivšoj Vladi na probleme i sugerirao ubrzavanje postupka za sklapanje međudržavnog ugovora s BiH o mirovinskom osiguranju, a već dulje vrijeme predlaže Vladi ispitivanje svih internih akata Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje kojim su stvarno mijenjani propisi materijalnog zakona, na koje je pučki pravobranitelj ukazivao u ranijim ali i u ovom izvješću.

• Pravo je zlo za vladavinu prava i razvoj demokracije kada izvršna vlast svojim provedbenim propisom, pa i napucima, derogira zakon.

Potpuni uspjeh rada Pučkog pravobranitelja ovisi o mjerama koje se poduzimaju u pojedinom upravnom području kako bi se uočeni nedostaci i nepravilnosti uklonili. Stoga je potrebno, kaže zastupnik Herman, ne samo pohvaliti i prihvatiti izvješće već i ozbiljno postupati i tako u potpunosti opravdati smisao djelovanja pučkog pravobranitelja. Cijelo izvješće govori o tužnoj činjenici tj. periodu vladavine ljudi nad ljudima i o posvemašnjem voluntarizmu. Umjesto vladavine ljudi nad ljudima nužno je ostvariti vladavinu prava i jednakost pred zakonom. Stoga zastupnik Herman predlaže u ime Kluba svoje stranke širenje ingerencija pučkog pravobranitelja ali je i za to da se omogući uvid u njegov rad.

Institucija pučkog pravobranitelja dokazala je svoju opravdanost i stekla povjerenje građana koji s pravom očekuju da se zaštite njihova prava, rekao je **Zlatko Kramarić** u ime Kluba zastupnika LS-a i HNS-a. Pučki pravobranitelj funkcionira u skladu s Ustavom i zakonima, ali od izvješća pravobranitelja čovjeka mora zavezati srce kada vidi koliko su temeljna ljudska prava ugrožena u Hrvatskoj.

Iz Izvješća se vidi da su najugroženija vlasnička prava, a problematika stanarskog prava kamen je smutnje u procesu povratka. Zastupnik je izrazio nadu da će izrečene konstatacije iz Izvješća o ugrozi imovinskih i stambenih prava biti alarm za Vladu i resorno ministarstvo, a napose Sabor za promjenu takve situacije. Zauzeo se za pronalaženje sredstava kako bi Klarićev ured mogao otvoriti ispostave tamo gdje je to nužno. Na kraju ponovio je komplimente Izvješću naglasivši da ga Klub prihvaća i pozdravlja, te izrazio nadu da će uslijediti konkretna akcija koja će već u slijedećoj raspravi u Saboru rezultirati barem upola tanjim materijalom.

Luka Trconić je govorio u ime Kluba zastupnika HSS-a. Ustvrdio je kako je aktivnost Pučkog pravobranitelja dokaz da se i u nepovoljnim uvjetima može puno postići, ako je čovjek doslijedan i istinski se bori za promicanje ljudskih prava i zaštitu tih prava. Založio se da pučki pravobranitelj dobije punu podršku u ostvarivanju svih njegovih inicijativa.

»Ne treba poštediti ni nas zastupnike i naš angažman preko radnih tijela Sabora«, rekao je zastupnik Trconić, primjetivši da radna tijela Sabora nisu dovoljno učinila, a upravo su ona pozvana da sve te inicijative zažive«, konstatirao je Trconić. Poput prethodnika i on je u cijelosti podržao Izvješće.

Po ocjeni **Ante Đapića (HSP)** koji je istupio u ime Kluba zastupnika HSP-a i HKDU-a, izvješće je kvalitetno i iscrpno, ali Klub ga ne može bezrezervno podržati, poglavito ne njegov zaključni dio s predloženim razmatranjima i prijedlozima. Ostalo je nejasno što je sa stanarskim pravom Srba koji su izbjegli iz Hrvatske 1991. i 1995. godine i koji su očekivali »brz povratak na srpskim tenkovima«. Napomenuo je kako se radi o problematiki koja se ne može samo svesti pod pravničku terminologiju, već je to prvorazredni politički problem te da se ne može izaći iz okvira u kojima se taj problem razrješava. Zastupnik dvoji o opravdanosti stava pučkog pravobranitelja da izbjegli Srbi opet dobiju stanarsko pravo i pravo na otkup stana. Učinak bi, smatra, mogao biti da se stan otkupi, a zatim proda za stotinu ili dvije stotine tisuća DEM.

Glede rješenja stambenih komisija na oslobođenim područjima Hrvatske spominje se, kaže, i to da su se rješenja donosila čak u korist onih koji su se time višestruko ili bespravno koristili. S tim u svezi, drži, da bi bilo

dobro da pučki pravobranitelj kaže u kolikoj je mjeri bilo bespravnog korištenja tuđe imovine od osoba koje na to nisu imale pravo. Jer situacija na terenu je takva da npr. ima obitelji s više djece koja nemaju alternativni smještaj u slučaju povratka vlasnika Srbina.

U ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina istupio je **Milan Đukić (SNS)**. U kraćoj raspravi ovaj je zastupnik podvukao da je posrijedi jedini institut koji je u proteklom vremenu funkcionirao na najkvalitetniji način u okvirima zaštite i unapređenja pravnog poretka i bio je primjer svim ostalim institucijama, ali ga drugi nisu dovoljno pratili. Ocjenjujući rad Pučkog pravobranitelja slikovito se izrazio rekavši da je riječ o amortizeru između nefunkcioniranja dijela institucija koje su u funkciji zaštite pravnog poretka i međunarodnih organizacija koje su motrile i još motre rad i slabosti pravnog poretka u Hrvatskoj. Zaključujući istup rekao je kako rad pučkog pravobranitelja za služi više od desetke.

U nastavku sjednice **Dino Debeljuh** govorio je ispred Kluba zastupnika IDS-a. On je prihvatio Izvješće kao i predložene inicijative čiji je cilj poboljšanje stanja u segmentu ljudskih prava u Republici Hrvatskoj. Pučki je pravobranitelj, kaže, radio u teškoj atmosferi i prečesto nije nailazio na razumijevanje pojedinih državnih institucija koje su bile dužne štiti ljudska prava. Izvješće je važan dokument koji će pokazivati na koji su se način pojedine institucije odnosile prema ljudskim pravima, rekao je Debeljuh dodavši kako Pučki pravobranitelj ima veliku podršku većine zastupnika te da će mu to biti podstrek za budući rad.

• Od izvješća pučkog pravobranitelja čovjeku mora zavezati srce kad vidi koliko su u Hrvatskoj ugrožena temeljna ljudska prava.

Uslijedila je pojedinačna rasprava, a prvi je istupio **Željko Malević (SDP)**. Zastupnik je pohvalio Izvješće i rad Pučkoga pravobranitelja ustvrdivši i ovo: »Domoljublje nije ništa drugo nego naš odnos prema poretku i poštivanju i uvažavanju donesenih zakona. Onoliko koliko poštujemo zakone toliko imamo države, odnosno toliko je cijenimo i poštujemo koliko poštujemo njezin

poredak«. U tom smislu je, kaže, važan način kako je radio gos. Klarić, podvukao je zastupnik, te izrazio nadu da će i ubuduće Pučki pravobranitelj uspješno obavljati svoj rad.

Zastupnik drži da zaštita pojedinačnih interesa zapravo znači zaštitu općeg interesa, a s tim u svezi upozorio je na problem s kojim se suočavaju naše medicinske sestre. Sustav je nemilosrdan prema medicinskim sestrama koje su prema odluci Ministarstva zdravstva za privatizacije ambulanti i domova zdravlja morale davati otkaze kako bi se eventualno mogle zaposliti kod liječnika koji su ambulante zakupili. Mnogo ih je, međutim, završilo na burzi rada, a većina ih je morala pristati na niže plaće. Sve se to odvija uz kršenje Zakona o radu.

Na kraju ovaj je zastupnik podržao prijedlog o širenju ingerencije Pučkog pravobranitelja i ustrojavanju instituta pravobranitelja za djecu, a apelirao je na nadležne institucije da financijski, kadrovski i logistički podrže instituciju Pučkog pravobranitelja.

Let iznad kukavičjeg gnijezda

Najteže za svako društvo, pa tako i za naše društvo je kada oni koji bi trebali štiti zakon isti krše, rekao je **mr. Marin Jurjević (SDP)**. S tim u svezi iznio je slučaj anonimne pritužbe više vlasnika ugostiteljskih objekata s Črnomerca, kojom se ukazuje na pojavu tzv. reketa, a u kojem sudjeluju i pojedini policijski djelatnici. Kaže kako je nadležno ministarstvo upozoreno, ali je izostala reakcija iako su se spominjala konkretna imena.

Drastičan primjer koji, kaže, graniči s hororom popratio je onaj dio izvješća u kojem se navodi kršenje prava psihički oboljelih osoba. Ljudi se, kaže Jurjević, prisilno hospitaliziraju i zadržavaju na liječenju, čak i oni koji su po ocjeni liječnika »dovoljno sanirani« da mogu napustiti ustanovu. Naveo je primjer koji, kaže, podsjeća na hrvatsku verziju Leta iznad kukavičjeg gnijezda samo što u glavnoj ulozi nije Jack Nicholson, već izvjesna tragična osoba za koju su psihijatri dali mišljenje da ne treba biti hospitalizirana, a nadležni sudac ni nakon osam mjeseci nije reagirao, tvrdi Jurjević. Glavni su krivci, drži on, suci županijskih sudova u čijoj su nadležnosti otpusti, i vještaci koji na brzinu »od oka« obavljaju vještačenje kako bi uzeli što više novaca, što se prelama na nesretnim ljudima. Ima slučajeva da sudski vještak tako u

jednom danu zaradi 20.000 kuna na vještačenjima koje ni fizički nije mogao obaviti, a da u posljednjih 26 mjeseci nije reagirao niti jedan od odvjetnika koji po službenoj dužnosti mora braniti pravo bolesnika pred sudovima.

Na istup zastupnika Jurjevića odmah je reagirao **Ivan Penić (HDZ)** ustvrdivši da je ovaj zastupnik iznio netočan navod kada je rekao da MUP nije reagirao u slučaju Črnomerec. Podsjeća da je sam Ured pučkog pravobranitelja zatražio izvješće od Ureda za unutarnju kontrolu MUP-a, a ovaj redovito i na vrijeme dostavlja pučkom pravobranitelju potrebne obavijesti, pa se suradnja može ocijeniti dobrom.

U ponovnom istupu zastupnik Jurjević potvrdio je postojanje potonje rečenice u izvješću, i što se toga tiče, kaže, zastupnik Penić ima pravo.

Mr. Drago Kraljević (SDP) drži da kod ocjenjivanja konkretnih prijedloga pučkog pravobranitelja, primjerice glede Zakona o obveznim odnosima, Zakona o prestanku važenja Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom, Zakona o područjima od posebne državne skrbi i drugih zakona treba imati u vidu da je Hrvatska ugradila u svoj pravni sustav Europsku konvenciju o ljudskim pravima. Zastupnik podržava izvješće, ali sugerira da se prijedlozi koji se odnose na usklađivanje naših propisa sa spomenutom konvencijom prihvate kao obvezujući zaključci.

Izvješće pučkog pravobranitelja podržala je i **Milanka Opačić (SDP)**. Ovo je treće po redu izvješće kojim Pučki pravobranitelj upozorava na određene nepravilnosti u radu određenih institucija, organa i pojedinaca, a nekima je prešlo u naviku da se ponašaju protuzakonito i protustavno. Dosad je puno toga izrečeno u svezi s kršenjem ljudskih prava, ali nije ništa poduzeto da se odgovorni pojedinci kazne, podvlači zastupnica. Nije joj poznato koliko je pojedinaca ostalo bez radnog mjesta zbog toga što nisu radili svoj posao u skladu sa zakonom. Činjenica je, kaže, da su neki zakoni loše napisani, a neke stvari u njima nedorečene pa se otvara prostor određenoj samovolji pojedinaca. No bez obzira na to mnogi se zakoni neće u potpunosti provoditi u interesu građana ako se ne uspostavi određeni sustav odgovornosti, zaključila je zastupnica.

Po ocjeni **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** pučki pravobranitelj imao je zadaću promicatelja i zaštitara

ljudskih prava ali se zbog nepravilnog rada onih koji su bili ovlašteni i pozvani da djeluju u ostvarenju tih prava, ali su ih baš oni počesto kršili, pretvarao u »zid plača«. Da bi se poboljšalo stanje ljudskih prava, potrebno je iznijeti i dopuniti neke zakone, kaže zastupnica, a iz prirode i strukture pritužbi vidljivo je da su češće povrede prava ljudi iz nadležnosti upravnih tijela, dok se pravosuđu uglavnom zamjera sporost. Građani teže dolaze do ostvarenja svojih prava kada se obraćaju upravnim tijelima i organima nego pravosuđu, pa se ukazuje na nužnost zakonske promjene glede sudske kontrole upravnih tijela i organa, podvlači ova zastupnica. Isto tako su nužne i izmjene Zakona o parničnom postupku kojim bi se isti ubrzao, te Zakona o sudovima, jer ima sudaca koji uza svu svoju mladost i žar da riješe predmete nemaju dovoljno iskustva pa je nužna izmjena po kojoj je osobi koja sudi potrebno najmanje sedam godina radnog iskustva u pravosuđu. Zaključujući istup rekla je da će se vjerodostojnost nove vlasti sastojati u tome da ne bude ravnodušna prema nepravdi i kršenju bilo kojega i bilo čijeg prava. Na našim prostorima to je, kaže, počesto bila rijetkost, posebno zadnjih godina, i to nas je odvlačilo od Europe.

Provesti reviziju obnove

Romano Meštrović (SDP) je pohvalio Izvješće i ohrabrio hrvatsku javnost da se obraće. Pučkom pravobranitelju jer će tamo sigurno naići na razumijevanja. Poručio je Hrvatima iz BiH da su u Hrvatsku dobrodošli te da neće ostati pod vedrim nebom, i da ne nasjedaju šerifima koji im govore da alternativni smještaj znači smještaj pod vedrim nebom. Ti su Hrvati, kaže, došli zbog velike nevolje i ne svojom voljom, i ne dovode u pitanje imovinu i vlasništvo odbjeglih Srba, ali se pitaju kamo će jer se na njih sve više pritišće da ise le iz zaposjednutih kuća. Dosta je primjedbi vezano uz obnovu gdje ljudi primjećuju velike nepravde. Nekim su se moćnicima gradile i po dvije kuće, a da tamo uopće nemaju mjesto boravka ili su npr. prioritet u obnovi imali ljudi koji privremeno borave u Njemačkoj. Zastupnik je stoga zatražio reviziju obnove jer, kako je rekao, i tu je bilo mita i korupcije. Ne samo da se kralo i otimalo, nego se i zarađivalo na tuđoj nesreći, rekao je Meštrović.

Mario Kovač (HSL) podržao je prijedlog Pučkog pravobranitelja da

se dopuni Zakon o parničnom postupku kako bi se spriječilo odugovlačenje postupka zloporabama procesnih instituta, od strane stranaka kao i neopravdano odugovlačenje od strane sudaca. Jednako tako podržao je prijedlog o izmjeni i dopuni Zakona o sudovima kako bi se preciznije odredila odgovornost sudaca zbog neažurnosti i nekvalitetnog rada, a napose odredili znatno strožiji uvjeti za imenovanje sudaca.

• Treba proširiti ingerencije pučkog pravobranitelja i uvesti instituciju pravobranitelja za djecu.

Posebno zabrinjava napomena Pučkog pravobranitelja da se nastavlja praksa loše suradnje posebno sa Središnjom službom Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje – nedostavljanjem zatraženih internih akata i izvješća Pučkom pravobranitelju, a povodom pritužbi osiguranika. To ukazuje, kaže, na visok stupanj birokratiziranosti i birokratske zatvorenosti te službe koja dovodi do višemjesečnog, a ponekad i višegodišnjeg kršenja zakonskih prava osiguranika. Zabrinjavaju i slučajevi nepostupanja prema presudama Upravnog suda. Zastupnik se osvrnuo i na povredu imovinskih i stambenih prava, tvrdeći da je ta problematika utoliko složenija jer je Domovinski rat rezultirao izuzetno velikim brojem prognanika i raseljenih osoba čija su vlasnička prava bila ili jesu nedvojbeno ugrožena, i u ovoj oblasti može se očekivati kako će se protiv Republike Hrvatske povesti postupci pred Europskim sudom za ljudska prava.

U nastavku sjednice govorila je zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)**. Po njenom mišljenju najvažniji je podatak da je lani pučki pravobranitelj zaprimio 20 posto manje pritužbi nego 1998. godine. Jednako tako važan je podatak o zadovoljavajućem sigurnosnom stanju na području od posebne državne skrbi. Ne slaže se s ocjenom zastupnika Trconića kako pučki pravobranitelj puno toga može postići i u nepovoljnim uvjetima. Zastupnica Kosor ne zna koji bi to bili nepovoljni uvjeti kada se npr. zna da je Zakon o pučkom pravobranitelju donesen još u rujnu 1992. godine, dakle u vrijeme najteže agresije na Hrvatsku gdje smo pokazali i u tom vremenu da nam je na srcu zaštita svih ljudskih prava, odnosno zaštita

Ustava. Napomenula je da se stanje ljudskih prava iz godine u godinu poboljšava. Veliki se broj građana, njih oko 40 posto žali na rad sudova, a to je, smatra zastupnica, još jedan pokazatelj da se mora nastaviti započeta rasprava o stanju pravosuđa i koracima koje valja poduzeti da se ono poboljša. Smanjenje broja pritužbi hrvatskih branitelja povezuje s osnivanjem i radom Ministarstva za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata. Podupire prijedloge pučkog pravobranitelja u svezi s noveliranjem nekih zakona, a tu posebno ističe zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata u dijelu koji se odnosi na oboljele od posttraumatskog stresa. Valja pomoći našim braniteljima da uz zakonske odredbe i uz skrb svakog od nas i oni u duši i srcu izađu iz rata, rekla je ova zastupnica.

Iznimno važnim drži dio Izvješća gdje se konstatira zadovoljavajuće stanje na područjima od posebne državne skrbi te kako nije bilo pritužbi niti jednog hrvatskog državljanina koji su za vrijeme vojno-redarstvenih akcija »Bljesak« i »Oluja« napustili Hrvatsku, u koju se žele, a ne mogu vratiti zbog formalno-pravnih zapreka.

Drži da bi pučki pravobranitelj morao veću pozornost posvetiti ljudskim pravima, posebno apostrofirajući tu obitelji zatočenih i nestalih osoba.

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) javila se da bi ispravila netočan navod zastupnice Kosor da nije bilo pritužbi osoba koje su se vratile u Hrvatsku. Ona, kaže, ne misli tako, a to je svoje uvjerenje potkrijepila konkretnom pritužbom koja je kod pučkog pravobranitelja zavedena pod brojem 422/99 kojom se izvjesni NZ obratio opširnom dokumentacijom tražeći zaštitu zbog kršenja ustavnih i zakonskih prava od strane državnih tijela. Ističe da je njegov otac rođen 1912. ostao u selu s još četvoricom ljudi ali je stradao, a kao dokaz su, kaže zastupnica, priložene i fotografije stradanja ljudi koji su ostali u tom selu.

U ponovnom istupu i sama ispravljajući netočan navod zastupnica **Kosor (HDZ)** rekla je da je govoreći o tome samo citirala dio Izvješća Pučkog pravobranitelja.

Na istup zastupnice Kosor reagirala je i **Snježana Biga-Friganović (SDP)**. Zastupnica Kosor smatra da Pučki pravobranitelj nije radio u nepovoljnim uvjetima. S takvom se ocjenom ne slaže ova SDP-eova zastupnica. Upravo obratno drži da je pučki pravobranitelj radio u nepovo-

ljnim uvjetima, a najnepovoljniji je da nije imao podršku Zastupničkog doma, dakle, zastupnika u čije je ime bio ovlašten da brani ljudska prava. Argumentirala je to tvrdnjom da se nadležna tijela Zastupničkog doma nisu osvrnula na zahtjeve pučkog pravobranitelja glede preispitivanja pojedinih zakonskih odredbi kojim su se očito kršila ljudska prava. Uz to, Zastupnički dom i nadležna matična radna tijela nisu reagirala u trenucima kada su se napucima mijenjali zakoni koje je donosio taj isti dom, podvukla je zastupnica Biga-Friganović.

Jadranka Kosor (HDZ) smatra kako je Snježana Biga-Friganović ispravljala njeno mišljenje, a ne netočan navod. Mišljenje se odnosilo na to da Pučki pravobranitelj nije radio u nepovoljnim uvjetima, objasnila je gđa Kosor.

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) objasnila je gđi Kosor kako se ispravak netočnog navoda za koji se javila, nije odnosio na citirane riječi Pučkog pravobranitelja, već se ispravak odnosio na njene riječi. Dodala je još kako je gđa Kosor ustvrdila da Pučki pravobranitelj nije imao primjedbe, a kasnije je citat pokazao nešto sasvim drugo.

Ja nisam mogla reći da nije bilo primjedbi, jer da ih nije bilo ne bi bilo niti razloga da Pučki pravobranitelj piše izvješće i ne bi bilo povoda za današnji razgovor, odgovorila je **Jadranka Kosor (HDZ)**.

• Ovo Izvješće pokazuje kako savjestan i odgovoran rad može biti uspješan u razotkrivanju nezakonitosti i propusta u zaštiti temeljnih ljudskih prava.

Nema dvojbe da će ovaj Dom jedno-glasno uz moguće neke rezerve prihvatiti Izvješće pučkog pravobranitelja, smatra **Darko Šantić (HNS)**. Drži da ovakvo izvješće pokazuje kako savjestan i odgovoran rad može biti uspješan u razotkrivanju nezakonitosti i propusta u zaštiti temeljnih ljudskih i građanskih prava. Iz Izvješća se može izvesti i zaključak da nema mjesta razmišljanjima kako bi institucija Pučkog pravobranitelja bila suvišna ili da bi je trebalo eventualno ograničavati zbog skromnih sredstava kojima društvo raspolaže, zaključuje gosp. Šantić. Ukazao je i na to da u ovom

Izvješću postoji dio koji govori o suradnji s međunarodnim institucijama i nevladinim organizacijama za promicanje i zaštitu ljudskih prava u čemu vidi legitimaciju u našim nastojanjima za potpunom integracijom u društvo s razvijenom demokracijom. Gosp. Šantić je iznio i činjenicu da je pred općinskim sudovima u postupcima više od 28 tisuća predmeta. Smatra da je ta brojka više nego upečatljiva i jasno ukazuje na težinu problema. Kaže da pred Vladom, resornim ministarstvom i zastupnicima stoji zaista ozbiljan posao izmjene zakonodavstva kad je u pitanju sudski postupak i problemi u pravosuđu. Zastupnik je i mišljenja da brojnost primjera koje je Pučki pravobranitelj naveo po pitanju zaštite građana u sukobu građana i države ukazuje na potrebu da se pristupi, u neko dogledno vrijeme, osnivanju upravnih sudova. Zaključak koji misli da se može izvesti iz ovog Izvješća je da ne smijemo ostati samo na verbalnoj podršci, jer Pučki pravobranitelj je obavio svoj dio posla a na zastupnicima ostaje da preuzmu ostalu odgovornost.

Iz Izvješća je uočljivo da Pučki pravobranitelj konstatira kako je u odnosu na prošlu godinu smanjen broj slučajeva u kojima građani od njega traže zaštitu svojih prava što ne mora značiti i realno stanje, rekao je **Berislav Rončević (HDZ)**. Za očekivati je, kaže, da će shodno tome ova Izvješća ubuduće biti puno manja, a uzrok toga bit će obavljanje dužnosti potpuno u skladu sa zakonima. Ono na što se osvrnuo bili su zabrinjavajući podaci o kršenju ljudskih prava u zdravstvu. Radi se, kaže, o tome da nositelji zakupa primarne zdravstvene zaštite ne poštuju odredbe kolektivnog ugovora te prijavljuju radnike na tzv. »minimalce«, znači na plaće bitno manje od onih što im pripadaju po kolektivnom ugovoru. U tu svrhu predlaže da Ministarstvo zdravstva doradi pravilnik te da kao jednu mogućnost za raskid ugovora odredi i navedeni slučaj. Cijelu situaciju nazvao je specifičnom pretvorbu koja nije u skladu sa zakonom, mada, kaže, zastupnik Malević smatra suprotno. Na kraju je gosp. Rončević dao punu podršku ostvarenju svih prava i zamolio da se problematika na koju je ukazao uzme u razmatranje.

Neke kolege su konstatirali da je došlo do smanjenja kršenja ljudskih prava, a to nije točno, rekla je **Snježana Biga-Friganović (SDP)**. Obrazloženje Pučkog pravobranitelja govo-

ri o nečem sasvim drugom, a to je da nije bilo slučajeva masovnog podnošenja istovrsnih pritužbi, zaključila je zastupnica. Upitala je i zastupnika Rončevića, zašto nije prije kao zastupnik HDZ-a reagirao na problem koji je iznio.

Berislav Rončević (HDZ) je tada rekao da je kolegica Biga-Friganović rekla isto što i on, da smanjenje prijave ne znači i smanjenje kršenja ljudskih prava. Što se tiče problema osoba zaposlenih u zdravstvu, odgovorio je kako se nije mogao prije za njih zalagati jer nije bio zastupnik, ali, da će se od sada pa sve dok to bude zalagati za zaštitu legitimnih interesa svih naših građana.

Nisam rekao da se zakupljanje domova zdravlja i ambulana radi sukladno zakonu, rekao sam samo da se radi o postupku privatizacije, pojašnio je, prije prozvani **Željko Malević (SDP)**.

• Izvješće predstavlja mračnu stranu društva i zapravo obrađuje čovjeka kao socijalno biće.

Pred sobom imamo ne prečest slučaj o vrlo kvalitetnom, zadovoljavajućem i odgovornom obavljanju povjerenih zadataka jedne institucije koja je nova u našem demokratskom sustavu i koja zapravo nastaje, rekao je **mr. Ivo Škrabalo (HSL)**. Kao problem istaknuo je nedovoljnu susretljivost državnih službenika prema građanima te da se mnoga upravna tijela na lokalnoj razini oglašuju na upozorenja koja dolaze iz Ureda Pučkog pravobranitelja glede tog problema. Pozdravio je sugestiju da se pristupi osnivanju institucije pravobranitelja za djecu. To je, kaže, nova ideja koja se javila i Vijeću Europe i misli da Hrvatska ima šansu biti među prvima koja će i na taj način upotpuniti zaštitu prava građana. Na svima nama je da podupremo, afirmiramo i jačamo autoritet Pučkog pravobranitelja jer njegov utjecaj ne ovisi samo o njegovim zakonskim ovlastima, pa čak ni samo o njegovom radu, nego i o savjesti svih nas, zaključio je gosp. Škrabalo.

Želimir Janjić (HSL) Izvješće je nazvao prije svega sadržajnim te je ukazao na sve njegove glavne karakteristike. Od mnogih navedenih slučajeva, i gosp. Janjić se zadržao na problemu djelatnika u zdravstvu tj. medicinskih sestara i medicinskih

tehničara kojima su ugrožena prava u postupku provođenja zakupa zdravstvenih ustanova. Zastupnik je objasnio da se primarna zaštita provodi i organizira u timskom radu u kojem sudjeluju doktor medicine i medicinska sestra ili tehničar te bi stoga bilo za očekivati da svi jednako mogu biti uključeni u program zakupa zdravstvenih ustanova. No, zakup se daje samo osobama s visokom stručnom spremom dok su medicinske sestre i tehničari u taj postupak uključeni samo obvezom zakupca da sa njima zaključi ugovor o radu, zaključuje gosp. Janjić. Kaže, da bivša Vlada nije po tom pitanju ništa poduzela, no, on se nada da ova nova hoće.

Pažljivim čitanjem Izvješća Pučkog pravobranitelja može se zaključiti da je u potpunosti ispunio ulogu koja mu je namijenjena, a to je štititi ustavna i zakonska prava građana u postupku pred državnim upravom i tijelima koja imaju javne ovlasti, rekla je **Ljubica Lalić (HSS)**. Ukazala je na zabrinjavajuće velik broj pritužbi koje se odnose na rad sudova gdje Pučki pravobranitelj nema mogućnosti djelotvorne intervencije. Kaže kako je nezamislivo da se na sudovima koji bi trebali biti simboli pravde događaju stvari poput neprovođenja pravomoćne presude, višegodišnje nezakazivanje glavne rasprave ili neprovođenje ovrhe. Ovakav prikaz navodi na zaključak o potpunoj neučinkovitosti pravosudnog sustava, zaključuje zastupnica. Smatra da je nužno razmotriti i veliki broj pritužbi iz područja radnih odnosa. Gđa Lalić stekla je i utisak da u Zavodu za mirovinsko osiguranje »caruje« samovolja, a kaže da je i nedopustivo da građanin ne može ostvariti svoja prava iz zdravstvenog osiguranja zbog zbrke koja je nastala novom organizacijom zdravstva. Glede pritužbi na pretvorbu, pravobranitelj je ustvrdio da je ona izvršena sukladno zakonu, ali efekti su sporni s moralnog stajališta, zaključuje gđa Lalić i dodaje kako to ukazuje na hitnu potrebu donošenja zakona o reviziji pretvorbe koji će nam dati odgovor na niz pitanja. Na kraju se založila za prihvaćanje svih prijedloga Pučkog pravobranitelja, kojemu je čestitala na časno obavljenju dužnosti u uvjetima kada to i nije bilo lako.

— U načelu prihvaćam Izvješće Pučkog pravobranitelja koje je u biti katalog poštivanja temeljnih ljudskih prava i sloboda u Republici Hrvatskoj — izjavio je **Vladimir Šeks (HDZ)**. Pučki pravobranitelj je u svom Izvješću iznio sva kršenja poje-

dinačnih prava i sloboda čovjeka i građanina koja proistječu iz Ustava i na temelju Ustava donijetim zakonima, zaključuje zastupnik. Shodno tome smatra, da ovo Izvješće zaslužuje ozbiljnu potporu koja mora biti uistinu prihvaćena od Hrvatskoga državnog sabora. Šteta je jedino, kaže, što se nije radio jedan vremenski kontekst u kojem su se odvijala sva ta kršenja ljudskih prava. Založio se da se Pučkom pravobranitelju da puna potpora kao jednom od političkih i ustavnih čimbenika zaštite ustavnih prava te predložio da mu se revizijom Ustava čak prošire ovlasti kako bi štitio temeljna prava građana. Nužno je to, smatra g. Šeks, iz razloga što smo svjedoci da se niz tih prava, koja su bitna u svakom demokratskom društvu krše i da građani imaju sporu i nedjelotvornu zaštitu. Na kraju je zaključio da su sva njegova zalaganja s ciljem da demokratski poredak Hrvatske ne doživi sudbinu onog nedemokratskog koji je promijenjen 1990. godine.

Mladen Godek (HSLŠ) drži da Izvješće Pučkog pravobranitelja predstavlja mračnu stranu društva koja zapravo obrađuje područja života čovjeka kao socijalnog bića. Podržao je prijedlog kojim bi Pučki pravobranitelj stavio izvan snage Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima iz 1996. i 1999. godine i na taj način uveo odgovornost države glede određenih šteta nanesenih građanima. Kaže da je u vrijeme donošenja tog Zakona bio odvjetnik i zastupnik u Županijskom domu te je konkretnim primjerima pokazao sve njegove negativnosti. U skladu s time smatra da je nužno odrediti odgovornost Republike Hrvatske za štete koje su počinili pripadnici Hrvatske vojske. Svjestan je da će takve odluke predstavljati dodatna opterećenja za Državni proračun, ali misli da država ne smije štedjeti na zaštiti ljudskih prava i sloboda, jer to može dovesti u pitanje i njeno postojanje, zaključuje gosp. Godek.

Vladimir Šeks (HDZ) je ispravio g. Godeka rekavši da je on govorio o nekim terorističkim aktima Hrvatske vojske kojih nije bilo. Što se tiče ponovnog uvođenja Zakona o obveznim odnosima, gosp. Šeks kaže da bi time za sve ratne štete koje su se desile u Domovinskom ratu postojala objektivna imovinska odgovornost Republike Hrvatske.

Ovoga puta ću oprostiti gosp. Šeksu na tome što me pogrešno citira, rekao je **Mladen Godek (HSLŠ)** te dodao da nije govorio o terorističkim

aktima Hrvatske vojske. Vezano za Zakon o obveznim odnosima rekao je samo da ako država nije u stanju štiti svoje građane i njihove privatne imovine ostaje kod svog prijašnjeg zaključka da to dovodi u pitanje njeno postojanje.

Gospodin Šeks je netočno naveo motivaciju suspenziranja Zakona o obveznim odnosima, jer sve europske zemlje imaju takav Zakon, a uskoro će ga imati i Hrvatska rekla je **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**.

— Kolega Godek Vi ste vrlo precizno i jasno rekli, teroristički akti Hrvatske vojske, ispravio je **Vladimir Šeks (HDZ)**. Odgovorio je i gđi Antičević-Marinović rekavši da nemaju sve europske zemlje utvrđenu objektivnost države za terorističke napade, a naročito ne one velike.

Ovo Izvješće je na neki način zakašnilo jer je ono zapravo glas Saboru o pojavama kršenja ljudskih prava, smatra **Josip Leko (SDP)**. Istaknuo je kako Vlada nije reagirala prošle godine na zahtjeve Pučkog pravobranitelja za kojega se nada da će biti uspješniji u svojim nastojanjima budućnosti. Rekao je kako se ne zalaže za proširenje ovlasti ili djelokruga Pučkog pravobranitelja, nego da se pojača njegova funkcija osiguranjem materijalnih i financijskih sredstava te da svi oblici vlasti poštuju njegove zahtjeve.

• Hrvatski građanin ne smije biti sredstvo ničijih interesa i sve državne institucije moraju mu biti na raspolaganju.

Ovo Izvješće, koje je izvanredno napravljeno, prepoznaje, identificira i na neki način opisuje učmalost, okoštalost i lijenost struktura u hrvatskome društvu, konstatira **dr. Ivan Čehok (HSLŠ)**. Najveća je vrijednost tog materijala, smatra zastupnik, što inzistira čvrsto na konceptu ljudskih prava kojima država treba dati samo okvir. Izvješće je i uzor svim ostalim institucijama u Hrvatskoj kako se provodi nadzor i zaštita ljudskih prava te kako se staje u obranu hrvatskih građana, drži gosp. Čehok. Na kraju se založio da ovo Izvješće ne bude samo nešto što je Sabor primio na znanje, nego da bude obvezujuće kako bi zakonodavna vlast uputila zahtjev ministarstvima da se svaki kriminal sankcionira.

I **Sonja Borovčak (SDP)** pridružila se svima koji su pohvalili ovo Izvješće iako, kaže, ne može pohvaliti ono što u njemu piše, posebno ponašanje pojedinih struktura koje su bile zadužene za provođenje zakona i za poštivanje ljudskih prava. Osvrnula se i na problem zakupa u zdravstvu te rekla da bi se Ministarstvo zdravstva moralo ozbiljno pozabaviti tim problemom kako bi se doveli u ravnopravni položaj svi zdravstveni djelatnici. Pozdravila je i uvođenje pravobranitelja za djecu, jer, drži, da nam dječja prava i briga o djeci moraju biti najvažniji.

Snežana Biga-Friganović (SDP) iskazala je zadovoljstvo time što se pozitivno glede Izvješća Pučkog pravobranitelja izjasnila i Vlada. Istaknula je posebno spremnost Ministarstva zdravstva da riješi problem zakupa zdravstvenih ustanova. Slijedom rečenog zaključila je da i Vlada i Sabor šalju jasnu poruku svim tijelima lokalne uprave i samouprave kako neće tolerirati ignoriranje Pučkog pravobranitelja u njegovim vrlo ozbiljnim i teškim zadacima te vjeruje da će to pokazati i zaključci ovog Doma.

Pohvale Pučkom pravobranitelju su zaista zaslužene, što se tiče rada i Izvješća, rekao je **Viktor Brož (HSLŠ)**. Osvrnuo se na problematiku kršenja prava osoba s duševnim smetnjama. Neshvatljivo mu je da Ministarstvo zdravstva godinu i pol dana nije osnovalo državno povjerenstvo za zaštitu tih osoba te na taj način direktno omogućilo kršenje ljudskih prava velikog broja psihijatarskih pacijenata.

Dobro je da Hrvatska ima Ured pučkog pravobranitelja čija je zadaća štiti građane od nepravda koje im nanese država, smatra **Ante Beljo (HDZ)**. Kaže da je većina tih nepravdi nanesena zbog nedorečenosti zakona i zbog tromosti administracije u kojoj još ima razmišljanja iz samoupravnog socijalizma gdje oni koji ne rješavaju probleme nikome ne odgovaraju. Osvrnuo se na probleme nedobivanja hrvatskog državljanstva za ljude koji na to imaju pravo te probleme povratka imovine osoba protjeranih 1942. i 1943. iz Hrvatske, a ukazao je i na neplaćanje u gospodarstvu kao i klevete po medijima. Na kraju je predložio Uredu Pučkog pravobranitelja da sugerira Vladi doradu određenih zakona kako bi u njima bilo što manje praznina kao i da redovno izvještava državne službe o radu i učinkovitosti njihovih službenika.

Ovo je najsadržajnije Izvješće koje smo primili u ovom sazivu u kojem

dominira ozbiljan, stručan, politički neopterećen sadržaj koji zapravo pokazuje kako treba funkcionirati pravna država, kaže **Krešo Kovačiček (SDP)**. Brine ga velik broj kršenja ljudskih prava u gradovima ili općinama od nekoliko tisuća stanovnika. Razlog za to je, smatra, negativna selekcija stručnog kadra na tim prostorima te nedostatak materijalnih i tehničkih sredstava, tako da podržava prijedlog gosp. Kramarića o pojačanoj potrebi fizičke prisutnosti Pučkog pravobranitelja na tim područjima. Zaključuje kako treba osnažiti instituciju Pučkog pravobranitelja kako bi se njegovi prijedlozi i sugestije uvažavali i bili obvezujući za izvršnu vlast.

Mr. Nikola Ivaniš (PGS) izrazio je očekivanje da Ministarstvo zdravstva poduzme sve što je potrebno da se medicinske sestre zaštite, jer nisu dio medicinske opreme nego vrlo važni i ravnopravni dio liječničkog tima. Apelirao je na isto ministarstvo da stane u obranu prava duševnih bolesnika, jer, kaže, da kršenje njihovih prava spada u nešto najgore što se u praksi može desiti. Na kraju se i on pridružio pohvalama Pučkom pravobranitelju za njegov rad.

Na kraju rasprave govorio je Pučki pravobranitelj **Ante Klarić**. Rekao je

da ne želi polemizirati s nekim političkim gledištima i stavovima jer da je općepoznato u kakvim uvjetima je stvarana Hrvatska i njena sloboda. Izrazio je želju da se zakoni više neće prilagođavati tim prilikama i da će se ubuduće donositi po mjeri hrvatskih ljudi i mogućnostima hrvatske države. Zahvalio je na pohvalama upućenih njegovoj instituciji te naglasio da su on i njegovi suradnici odlučni u tome da budu uzor kako služiti hrvatskim građanima. Zaključio je da hrvatski građanin ne smije biti sredstvo ničijih interesa, nego da mu sve državne institucije moraju biti na raspolaganju. Na kraju je izrazio nadu da će iduće godine ova rasprava biti mnogo opuštenija.

Zastupnički dom jednoglasno je prihvatio sve zaključke što su ih predložili Odbori Zastupničkog doma za Ustav, Poslovnik i politički sustav, za zakonodavstvo te za rad, socijalnu politiku i zdravstvo. U njima se prihvaća Izvješće o radu Pučkog pravobranitelja za 1999. godinu. Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da, na temelju Izvješća i rasprave Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav predloži Zastupničkom domu popis zakona čije izmjene i dopune treba donijeti do

kraja 2000. godine odnosno do kraja travnja 2001., posebno onih kojima se uređuje zaštita sloboda i prava čovjeka i građanina. Vlada se obvezuje da podnese i izvješće o derogiranju zakona putem naputaka i drugih podzakonskih propisa u pojedinim područjima. Zatim, obvezuje Vladu da putem Ministarstva zdravstva i Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave preispita stanje u području zaštite osoba s duševnim smetnjama te da, ako utvrdi neadekvatan način zbrinjavanja navedenih osoba, o tome podnese izvješće Zastupničkom domu. Dom, na dalje, preporučuje Vladi da, u skladu s Konvencijom UN o pravima djeteta i Preporukom Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, pripremi zakonske i financijske pretpostavke za uspostavu institucije pravobranitelja za djecu u 2001. godini. Pučki pravobranitelj se obvezuje da izvjesti nadležna radna tijela Zastupničkog doma o slučajevima kada upravna tijela i tijela s javnim ovlastima, o čijem radu je pokrenut ispitni postupak, ne dostavljaju, na zahtjev Pučkog pravobranitelja, svoja očitovanja, podatke ili akte.

J. Š.; M. S.

PRIJEDLOG ODLUKE ZA OSNIVANJE ISTRAŽNOG POVJERENSTVA RADI UTVRĐIVANJA ZAKONITOSTI RADA DRŽAVNIH TIJELA, FONDOVA, JAVNIH PODUZEĆA, PRIVREDNE BANKE ZAGREB I DRUGIH TIJEKOM STJECANJA I OTPUŠTANJA DIONICA PLAVE LAGUNE IZ POREČA, OD 1992. DO 2000. GODINE (predlagatelji: 22 zastupnika u Zastupničkom domu Hrvatskoga državnoga sabora)

Očekuje se cjelovito izvješće

Grupa zastupnika u Zastupničkom domu, njih 22 iz redova IDS-a, HNS-a, HSS-a, HSLS-a, SBHS-a i SDP-a, te zastupnika etničkih ili nacionalnih zajednica ili manjina, podnijela je Prijedlog za osnivanje ovog Istražnog povjerenstva s ciljem da se utvrde bitne činjenice u svezi s mogućim nezakonitim postupanjem nadležnih tijela, fondova i drugih u postupku stjecanja i otpuštanja dionica »Plave lagune« iz Poreča u razdoblju od 1992. do 2000. godine. Nakon kraće rasprave prijedlog nije dobio potrebne glasove zastupnika Zastupničkog doma, ali je Dom obvezao Vladu da u što

kraćem roku dostavi cjelovito izvješće o dosad poduzetim aktivnostima u svezi s kontrolom i revizijom pretvorbe i privatizacije u RH, ali i prijedlog zakona kojim će se na sustavan način u potpunosti urediti sva pitanja s tim u svezi.

O PRIJEDLOGU

Obrazlažući Prijedlog predlagatelji polaze od postojanja javnog interesa za osnivanje Istražnog povjerenstva navodeći da su u stjecanju i otpuštanju dionica »Plave lagune« iz Poreča od 1992. do 2000. sudjelovala državna tijela, fondovi, javna poduzeća, Privre-

dna banka Zagreb, brokerske kuće i druge pravne i fizičke osobe. Kažu kako su u opisanom postupku, koji je javnosti ostao nedovoljno transparentan, sudjelovale institucije od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku. Cilj istraživanja je utvrditi sve važne i odlučne činjenice u svezi s (ne)zakonitim postupanjem svih nadležnih državnih tijela, fondova, javnih poduzeća, Privredne banke Zagreb, brokerskih kuća i drugim pravnim i fizičkim osobama u postupku stjecanja i otpuštanja dionica »Plave lagune« iz Poreča u razdoblju od 1992. do 2000. godine. A područje istraživanja obuhvaća rad mirovinskih fondova,

Privredne banke Zagreb, INE, poduzeća Hrvatska tiskara, gosp. Marijana Filipovića te drugih državnih tijela, brokerskih kuća i drugih pravnih i fizičkih osoba koje su na bilo koji način sudjelovale u postupku stjecanja i otpuštanja dionica »Plave lagune« iz Poreča od 1992. do 2000. godine.

U Prijedlogu za osnivanja Istražnog povjerenstva navodi se krug pitanja koja će istraživanjem biti obuhvaćena. Ponajprije je to utvrđivanje početne vlasničke strukture s posebnim osvrtom na stjecanje dionica revalorizacijom otplaćenih kredita, a zatim utvrđivanje zakonitosti stjecanja o otpuštanju dionica od Privredne banke Zagreb (tada banke u vlasništvu države), INE, mirovinskih fondova, Hrvatske tiskare, gosp. Marijana Filipovića i gosp. Ivice Didaka. Istraživanjima bi bili obuhvaćeni i postupci brokerske kuće Auctor prilikom zastupanja interesa tzv. »malih dioničara«, zakonitost ekskluzivne prodaje dionica »Plave lagune« iz portfelja Privredne banke Zagreb grupe Lukšić, sadašnji status dionica »Plave lagune« u vlasništvu Privredne banke Zagreb, te razlozi zadržavanja dionica »Plave lagune« u vlasništvu spomenute banke, mjesto prepuštanja tih dionica Agenciji za sanaciju banaka. Istraživanjem bi se obuhvatilo i djelovanje Komisije za vrijednosne papire uoči i nakon prve Skupštine dioničara, s posebnim osvrtom na zajedničko (ne)djelovanje Privredne banke Zagreb i grupe Lukšić, te legalnost kupnje dionica Plave lagune iz portfelja Privredne banke Zagreb od strane grupe Lukšić.

To su ujedno pitanja koja će posebice istražiti Istražno povjerenstvo i sastavni su dio Prijedloga odluke o osnivanju spomenutog povjerenstva. Navodi se još kako je Istražno povjerenstvo dužno obaviti zadaću zbog koje je i osnovano u roku od dva mjeseca od osnivanja, a nakon obavljene zadaće Povjerenstvo će podnijeti izvješće s prijedlogom mjera Zastupničkom domu Hrvatskoga državnoga sabora. Recimo još da je neposredno pred sjednicu Doma, zastupnik **Valter Drndić (IDS)**, u ime predlagatelja podnio dopunu Prijedloga za osnivanje Istražnog povjerenstva tj. Odluku o osnivanju Povjerenstva upotpunio je usuglašenim prijedlogom sastava Istražnog povjerenstva. Predložio je da u sastav Istražnog povjerenstva uđu – **Valter Drndić (IDS)** kao predsjednik Povjerenstva, **Tonči Žuvela (SDP)**, kao zamjenik predsjednika, a **Vesna**

Škare-Ožbolt (DC) kao tajnica, dok su za članove Povjerenstva predloženi: **Vesna Podlipec (SDP)**, **Jadranka Katarinčić-Skrlić (HSL)**, **Ante Markov (HSS)** i **Nevio Šetić (HDZ)**.

RADNA TIJELA

U odnosu na svoj djelokrug, a imajući u vidu odredbu članka 4. Zakona o istražnim povjerenstvima, **Odbor za zakonodavstvo** utvrđuje da, prema podacima iz Prijedloga, nema ustavnopravnih zapreka za osnivanje ovoga Istražnog povjerenstva. U slučaju da Zastupnički dom utvrdi postojanje javnog interesa za osnivanje predloženog povjerenstva, Odbor predlaže amandman kojim traži da se u nazivu Odluke brišu riječi: »rada državnih tijela, fondova, javnih poduzeća, Privredne banke Zagreb i drugih tijekom«. Razlog – tekst koji se predlaže brisati opterećuje odredbe ove Odluke i njezin naziv i sužava mogućnosti istražnog povjerenstva da svoja istraživanja proširi na druge subjekte.

Odbor za financije i Državni proračun razmatrao je predmetni prijedlog za osnivanje Istražnog povjerenstva u svojstvu zainteresiranog radnog tijela. Pritom je raspolagao zatraženim pismenim očitovanjem Hrvatskoga fonda za privatizaciju, Hrvatskog mirovinskog osiguranja d.o.o. za financiranje i investiranje, Privredne banke Zagreb d.d., INA-Industrije nafte d.d. te Vjesnika d.d. (pravnog slijednika Hrvatske tiskare d.d.) o njihovim postupcima u postupku stjecanja i otpuštanja dionica »Plave lagune« iz Poreča. Raspravi su bili nazočni i predstavnici Komisije za vrijednosne papire te je njezin predsjednik izvijestio Odbor da je Komisija pokrenula postupak nadzora nad stjecanjem i otpuštanjem dionica Plave lagune, ali samo u dijelu trgovanja vrijednosnim papirima.

Tijekom rasprave članovi Odbora istaknuli su kako je kontroli i reviziji promjene vlasničke strukture »Plave lagune« iz Poreča potrebno pristupiti u sklopu provedbe cjelokupne kontrole i revizije pretvorbe i privatizacije u RH. U taj proces potrebno je uključiti sve nadležne službe i institucije koje bi sukladno svojim nadležnostima prvenstveno provjerile poštivanje propisa pri kupnji dionica i udjela, izvršavanje ugovorenih obveza nastalih u postupku pretvorbe i privatizacije te način plaćanja preuzetih obveza.

Potreba cjelovitog pristupa ovoj problematici proizlazi iz Programa rada Vlade za razdoblje 2000.–2004. godine o izvršavanju kontrole i revizije pretvorbe i privatizacije kao prioritetnog zadatka privatizacije hrvatskoga gospodarstva. Ocjena je Odbora da je potrebno u što kraćem roku donijeti zakon kojim će se sveobuhvatno urediti kontrola i revizija pretvorbe i privatizacije u RH. Spomenutom bi, posebno u uvjetima nastavka postupka privatizacije javnih poduzeća u većinskom vlasništvu države, ojačalo povjerenje u funkcioniranje pravne države te stvorilo nove uvjete za gospodarske aktivnosti na području privatizacije.

Nakon rasprave Odbor je predložio Zastupničkom domu da ne prihvati Prijedlog za osnivanje Istražnog povjerenstva nego da obveže Vladu da u najkraćem mogućem roku dostavi Domu cjelovito izvješće o dosad poduzetim aktivnostima Vlade te nadležnih službi i institucija u svezi s kontrolom i revizijom pretvorbe i privatizacije u RH. Uz to, Vladu valja obvezati da u što kraćem roku podnese prijedlog zakona kojim će se na sustavan način u potpunosti urediti sva pitanja u svezi s kontrolom i revizijom pretvorbe i privatizacije u RH.

Odbor za turizam razmotrio je Prijedlog skupine zastupnika u dijelu što se odnosi na djelokrug Odbora u području vlasničke pretvorbe i privatizacije u turizmu.

U raspravi je, između ostalog, istaknuto da bi osnivanje Istražnog povjerenstva pred početak glavne turističke sezone, za koje su razdoblje već uglavnom prodani raspoloživi kapaciteti »Plave lagune«, moglo imati nepovoljne učinke i stvoriti negativnu sliku o ovoj važnoj turističkoj tvrtki.

Čulo se i to da bi se osnivanjem Povjerenstva mogla stvoriti negativna slika o sigurnosti ulaganja stranih kupaca i investitora u hrvatski turizam, a za koja ulaganja postoji veliki interes. Sam postupak utvrđivanja činjenica u okviru ovlasti Povjerenstva zahtijeva duže razdoblje, pa je stoga učinkovitije da se nastoji na hitnome donošenju Zakona o kontroli i reviziji pretvorbe i privatizacije, na temelju kojega bi nadležna tijela i institucije mogli obaviti svoj posao.

Primijećeno je kako u obrazloženju Prijedloga odluke nisu sadržane objektivne činjenice i okolnosti koje bi ukazivale na moguće nezakonitosti u postupku privatizacije i stjecanja dionica tvrtke Plava laguna. Bilo je i onih koji su smatrali da bi se osniva-

njem Povjerenstva i postupkom utvrđivanja činjenica u tijeku privatizacije i preuzimanja tvrtke »Plava laguna« mogla steći određena iskustva i predvidjeti mogući model i način kako provesti reviziju pretvorbe i privatizacije drugih turističkih tvrtki kao i na vrijeme ukazati na moguće nezakonitosti u predstojećem procesu privatizacije u turizmu. Drugi su opet isticali kako bi osnivanje Povjerenstva moglo imati pozitivan učinak na što hitnije donošenje Zakona o kontroli i reviziji pretvorbe i privatizacije te kako postoje nedvojbene činjenice o mogućim nezakonitostima u stjecanju i otpuštanju dionica, a osobito ekskluzivne prodaje dionica »Plave lagune« iz portfelja Privredne banke Zagreb pa je nužno da se taj postupak istraži.

Na kraju Odbor je većinom glasova (dva glasa »za« i šest »protiv«) predložio Domu da ne donese Odluku o osnivanju Istražnog povjerenstva već zaključkom obveže Vladu da do kraja svibnja ove godine podnese Zastupničkom domu Prijedlog zakona o kontroli i reviziji pretvorbe i privatizacije.

MIŠLJENJE VLADE

U svezi s prijedlogom očitovala se i Vlada RH. Vlada načelno podržava nastojanja svih državnih institucija u vezi s poduzimanjem neophodnih radnji za utvrđivanje zakonitosti rada državnih tijela i drugih institucija. Vlada se, međutim, neće izjašnjavati o svakom pojedinačnom Prijedlogu za osnivanje istražnog povjerenstva, s obzirom na to da Sabor autonomno odlučuje o navedenim prijedlozima, sukladno Zakonu o istražnim povjerenstvima, ali ističe da će, nakon što Sabor prihvati izvješće istražnog povjerenstva, poduzeti aktivnosti iz svoje nadležnosti kako bi se realizirale mjere utvrđene u izvješću.

RASPRAVA

Rasprava je počela uvodnim izlaganjem **Valtera Drandića (IDS)**. Istupajući u ime predlagatelja ovaj je zastupnik ustvrdio da je postupak stjecanja i otpuštanja dionica »Plave lagune« iz Poreča ostao nedovoljno

transparentan premda su u njemu sudjelovale institucije od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku. Uz to, cijeli je taj postupak proveden u interregnumu bivše i novoizabrane vlasti. Zastupnik podsjeća da je »Plava laguna« jedna od najpoznatijih i najjačih turističkih tvrtki u Hrvatskoj sa oko 800 zaposlenih djelatnika i procijenjenom vrijednošću od 273 milijuna i 159 tisuća DEM. Drži da bi osnivanje Povjerenstva pružilo mogućnost da se u potpunosti rasvijetli postupak privatizacije te tvrtke, za što su se u svojim nedavnim izjavama izjasnili i njezini trenutni vlasnici (gupacija Lukšić) držeći da je taj postupak zakonit.

Dvomjesečni rad Istražnog povjerenstva poklopio bi se sa pripremanjima za donošenje Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije, Zakona koji je bio jedan od glavnih predizbornih aduta vladajuće koalicije, naglašava Drandić. A rad Povjerenstva pružio bi, kaže, izvanrednu priliku da se na jednom primjeru steknu iskustva u postupcima istraživanja, ispitivanja, revizije i kontrole pretvorbe i privatizacije, da bi se potom takva iskustva predočila u norme spomenutog zakonskog prijedloga.

U nastavku zastupnik je potanko iznio zaključke Županijskog poglavarstva Istarske županije s početka veljače ove godine o ovoj temi. Ovo se poglavarstvo zalaže da se zaustave svi procesi privatizacije turističkih poduzeća do definiranja nove politike privatizacije Vlade koja bi trebala biti u interesu djelatnika, malih dioničara i svih građana uopće. A u svim turističkim poduzećima u kojima su poslovne banke ušle u vlasništvo temeljnog kapitala fiktivnim putem tzv. revalorizacijom već otplaćenih kredita valja izvršiti reviziju pretvorbe i ukupnih vlasničkih i upravljačkih odnosa. Županijsko poglavarstvo Istarske županije nije suglasno kako se provodi privatizacija nekih turističkih poduzeća, a posebno je zabrinuta zbog načina privatizacije »Plave lagune« i drži da je ta privatizacija inicirana prodajom dionica »Plave lagune« u portfelju Privredne banke Zagreb politički motivirana i provedena od strukture vlasti koja je izgubila izbore. Također smatra da se ta privatizacija provodi netransparentno, bez znanja i informiranja javnosti, posebno one koja je za to zainteresirana (djelatnici »Plave lagune«, mali dioničari, jedinica lokalne samouprave), i u suprotnosti je s pozitivnim propisima, a provodi se na štetu malih dioničara i djelatnika Lagune.

Sve u svemu Županijsko poglavarstvo Istarske županije smatra da je grubo narušen javni interes malih dioničara kao i djelatnika »Plave lagune«, a da su u procesu privatizacije prekršeni važeći propisi RH te zbog toga tu privatizaciju valja odmah zaustaviti kako bi se umanjile moguće posljedice.

Zaključujući istup zastupnik Drandić naglasio je kako će se tijekom predstojećih mjeseci i godina nastaviti privatizacija, i prodaje ovog, ali i drugih turističkih poduzeća pa je nužno na početku tog procesa utvrditi zakonitost takvih postupaka kako oni sada i ubuduće ne bi oštetili državu, lokalnu samoupravu, management, i uopće sve koji imaju interes u takvim poduzećima. Stoga će Povjerenstvo podnijeti detaljno izvješće Zastupničkom domu s prijedlogom mjera, uključujući tu i preporuke koja će se moći ugraditi u predstojeći Zakon o reviziji pretvorbe i privatizacije.

U nastavku sjednice stavove Odbora za zakonodavstvo prenijela je njegova predsjednica zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**, a potom su istupili predstavnici klubova zastupnika, a prva je bila **Jadranka Katarinčić-Škrlić**. Istupajući u ime HSL-a ova je zastupnica rekla kako njezina stranka razumije ovu inicijativu skupine zastupnika, ali u kontekstu revizije i pretvorbe privatizacije. Umjesto da postane temelj gospodarskih promjena i stvaranja tržnog sustava gospodarenja, pretvorba i privatizacija dovele su do smanjenja zaposlenosti i drastičnog socijalnog raslojavanja, do povećanog miješanja države i politike u gospodarstvo. Na kraju ta je privatizacija donijela Hrvatskoj 4 milijarde američkih dolara gotovog novca na 65 milijardi koliko se cijeni iznos pretvorbe. Pretvorba i privatizacija postale su simbol nepravde, privatizirano je oko 3000 poduzeća, a svaki bi građanin mogao izdvojiti barem jedno od tih poduzeća nad kojima postoji sumnja zbog koje bi trebalo provesti reviziju pretvorbe.

U HSL-u drže da revizija neće vratiti novac koji je godinama isisavan iz poduzeća niti će ponovo otvoriti zatvorena radna mjesta ali revizijom valja ukazati na nekoliko bitnih stvari. Ponajprije da je učinjena nepravda, a one koji su to učinili potrebno je sankcionirati, i konačno, ako to bude moguće valja udovoljiti pravdi.

Glede Plave lagune u Klubu zastupnika HSL-a drže da se argumenti o netransparentnosti postupka stjecanja i otpuštanja dionica te turističke

tvrtke iz Poreča, kao i utvrđivanje zakonitosti postupka mogu primijeniti na sva poduzeća nad kojima postoji sumnja glede privatizacije. Tako bi se već sutra mogao potaknuti cijeli niz istražnih povjerenstava što, smatra HSLS, ne bi bilo dobro. Razlog – bila bi to nekvalitetna zamjena ili surogat za ono što se treba postići Zakonom o reviziji pretvorbe i privatizacije, a otvorila bi se i opasnost da se Sabor počne baviti pitanjima koja nisu primarno u njegovoj ingerenciji već, prije svega, u nadležnosti Fonda za privatizaciju, Agencije za sanaciju banaka, Komisije za vrijednosne papire, pa i same Državne revizije.

Stoga Klub zastupnika HSLS-a umjesto osnivanja Istražnog povjerenstva predlaže zaključak kojim bi se obvezala Vlada na hitnu izradu izvješća o efektima i stanju provedene privatizacije u RH s jasno navedenim dosad poduzetim mjerama od strane Vlade, ali institucija i drugih državnih tijela na reviziji pretvorbe. Uz to, predlaže da Vlada hitnoпусти u saborsku proceduru Zakon o reviziji pretvorbe. Razlog – treba ispuniti dato predizborno obećanje. Uz to, valja znati da revizija odgađa moguće investicijske odluke domaćih i stranih poduzetnika. Zbog svega iznesenog Zakon o reviziji valja donijeti hitno, a reviziju provesti brzo, jednostavno i efikasno stavljanjem u pogon pravosudnog sustava Hrvatske. Tajkuni moraju biti razotkriveni, i mora uslijediti razgradnja klanovskog kapitala, a osjećaj pravde zadovoljen.

Zapečaćena sudbina »Plave lagune«

Pitanje »Plave lagune« iz Poreča s jedne strane seže u sferu privatizacije hrvatskih banaka, a s druge strane u nepostojeći Zakon o reviziji privatizacije, koji je obećan glasačima u predizbornim obećanjima, rekao je **Damir Kajin** istupajući u ime Kluba zastupnika IDS-a. Vladajuća je koalicija zadobila povjerenje birača, zakon još nije usvojen, a Plava je laguna u međuvremenu postala vlasništvo Lukšić grupe u trenutku dok Fond za privatizaciju preispituje okolnosti stjecanja dionica Karlovačke pivovare gdje se također javlja spomenuta Lukšić grupa. »Građani se pitaju čime je to gospodin Lukšić toliko zadužio Hrvatsku da su mu dionice Karlovačke pivovare npr. ustupane ispod popusta koji je inače bio namijenjen hrvatskim braniteljima«, nastavio je ovaj zastupnik. Bivši predsjednik države, kaže, obećao »Plavu lagunu«

gospodinu Lukšiću, i na kraju je dionice »Plave lagune« dobila Lukšić grupa. Zastupnik naglašava da gospodin Lukšić nije tipičan strani investitor, a po nekim informacijama je, kaže, dobio više od 600 milijuna kuna zajma od hrvatskih banaka, i zapravo tim novcem kupuje poduzeća po Hrvatskoj, i posluje preko off shore kompanije iz Lihtenštajna. Klub zastupnika IDS-a smatra također da je i Privredna banka Zagreb postupila protivno cijelom nizu zakona, a drži neprihvatljivom činjenicu da je prodala 16,4 posto dionica »Plave lagune« jednom poduzeću iz Lihtenštajna u vlasništvu Andronika Lukšića i to bez natječaja, a javnosti nisu poznati niti uvjeti prodaje kao niti način plaćanja. Jednako tako neprihvatljiva je i činjenica da je Privredna banka Zagreb prenijela pravo upravljanja na preostalih 16,4 posto dionica u njezinom portfelju, te da je za taj paket prihvatila opciju koja daje mogućnost spomenutom poduzeću iz Lihtenštajna da pod istim uvjetima kupi i preostali paket dionica »Plave lagune«. Time je faktički izvršena prodaja više od 25 posto dionica spomenute turističke tvrtke suprotno propisima koji reguliraju problematiku preuzimanja poduzeća (Zakon o postupku preuzimanja dioničkih društava) te propisima koji reguliraju izdavanje vrijednosnih papira (Zakon o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima). Tako je zapečaćena sudbina »Plave lagune«, najdohodovnijeg turističkog poduzeća u Hrvatskoj, kaže Kajin. Osobno smatra da je posrijedi kupovanje poduzeća s iznesenim novcem iz Hrvatske, kada se »opran« novac ponovno vraća u Hrvatsku u ovom slučaju »Plave lagune«. Točno je, kaže, da je gosp. Lukšić vjerojatno jedan od dvjestotinjak ili tristotinjak najbogatijih ljudi svijeta, no 140 milijuna DEM, koje bi trebao isplatiti u narednih 30 dana prevelik je novac za svakoga pogotovo ako se ima na umu da bi se tim novcem mogli kupiti svi hoteli od Crikvenice do Dubrovnika, podvlači Kajin. Utješno je da sve to svjedoči kako istarski turizam ima cijenu, ali nikako ne može biti utješno da mali dioničari, uz sve proklamirane poklike, ostanu bez svog poduzeća, a sutra već budu trajni sezanci. Siguran je kako bi lokalni management daleko bolje vodio »Plavu lagunu« nego grupacija Lukšić, ili nakon što naše turističke kuće preuzmu razni investicijski fondovi pa se zastupnik pita: »Zar moramo na kraju ostati bez svega, ili ostati samo najamna radna sna-

ga, a da o svim vrijednijim dobrima odlučuju stranci«. Zaključujući nastup ustvrdio je kako je Privredna banka Zagreb povrijedila čitav niz zakona i zato se predlaže formiranje Istražnog povjerenstva od predstavnika svih parlamentarnih stranaka. Vjeruje kako će uskoro biti donesen Zakon o reviziji privatizacije, i započeti posvemašnja revizija privatizacije te da će to omogućiti moralnu, duhovnu, materijalnu i radnu obnovu čitave države.

U ime klubova zastupnika HSP-a i HKDU-a **Tonči Tadić (HSP)** načelno je podržao osnivanje istražnog povjerenstva, ali će jednako tako Klub podržati osnivanje svakog povjerenstva o svakoj temi koja pobuđuje dovoljno veliki interes javnosti. Bilo bi mu drago kada bi se oformirala slična istražna povjerenstva i za brojne druge privatizacije, rekao je Tadić te podsjetio vladajuću koaliciju na dato predizborno obećanje da će već na prvoj sjednici Sabora u novom sazivu donijeti Zakon o reviziji pretvorbe tj. zakon kojim će se dati svojevrsna revizija ili pregled dosadašnjih slučajeva privatizacije. Podržavajući Prijedlog osnivanja istražnog povjerenstva izrazio je želju da jedno od mjesta u Povjerenstvu zauzme i predstavnik HSP-a.

Uslijedila je zatim pojedinačna rasprava, a prvi je za govornicu istupio **Ante Markov (HSS)**. Drži kako je Istražno povjerenstvo za Večernjak kao i ovo za »Plavu lagunu« potpora nastojanju Vlade i Sabora da se ovakve stvari rješavaju. Stoga zastupnik nema ništa protiv osnivanja ovog istražnog povjerenstva jer drži da nije u koliziji odnosno da nije ni u kakvom nesuglasju s nakanama vladajuće koalicije i Vlade da pravno procesuiru i institucionalno postavi ovaj i sve ostale slične slučajeve.

Dino Debeljuh (IDS) pozvao je zastupnike da glasuju za osnivanje istražnog povjerenstva u svezi s »Plavom lagunom«. Ne može prihvatiti tvrdnju nekih da je sada previše formiranih istražnih povjerenstava, jer do sada je osnovano samo ono za Večernjak. Osnivanje istražnog povjerenstva za Večernji list trebao bi svakog ohrabriti i ujedno pokazati da je upravo to jedan od putova kako da razriješimo pojedine slučajeve i pokazemo javnosti da smo spremni razotkriti svaku potencijalnu radnju koja bi bila protivna našim zakonima. Drži da je predlagatelj dao dovoljno argumenata pa je svakom jasno da se u slučaju »Plave lagune« nije vodila transparentna igra, i izigrali su se

zakoni, a misli kako i grupaciji Lukšić nije u interesu da se ne ispita cijeli slučaj. Uostalom, grupacija Lukšić neće moći raditi onako kako je zamislila ukoliko ostaje i tračak sumnje da se u toj transakciji dogodilo nešto protivno zakonima RH. Svakom u svijetu tko želi poštenu igru i ulagati novac u Hrvatsku gledajući u njoj dobrog partnera neće obeshrabriti osnivanje jednog ovakvog istražnog povjerenstva, pače to ga može samo ohrabriti, smatra ovaj zastupnik.

Na kraju rasprave opet je istupio **Valter Drandić (IDS)**. U ime predlagatelja ostao je kod prijedloga odluke o osnivanju istražnog povjerenstva držeći da će ono umnogom

me pridonijeti da se raščiste određene nejasne situacije u postupcima pretvorbe i privatizacije, posebno u turizmu. Upozorio je i na zaključak Odbora za turizam da se obveže Vlada da do kraja svibnja ove godine podnese Zastupničkom domu Prijedlog zakona o kontroli i reviziji pretvorbe i privatizacije.

Glasovanje

Prijedlog za osnivanje istražnog povjerenstva radi utvrđivanja zakonitosti rada državnih tijela, fondova, javnih poduzeća, Privredne banke Zagreb i drugih tijekom stjecanja i otpuštanja dionica »Plave lagune« iz Poreča od 1992. do 2000. godine nije prihvaćen jer je za taj prijedlog gla-

sovalo tek sedam zastupnika, četiri zastupnika bila su protiv, a čak 74 zastupnika suzdržala su se od glasovanja. Posebnim zaključkom Zastupnički je dom obvezao Vladu da u najkraćem mogućem roku dostavi Zastupničkom domu cjelovito izvješće o dosad poduzetim aktivnostima Vlade te nadležnih službi i institucija u svezi s kontrolom i revizijom pretvorbe i privatizacije u RH. Također se obvezuje Vlada da u što kraćem roku podnese prijedlog zakona kojim će se na sustavan način u potpunosti urediti sva pitanja u svezi s kontrolom i revizijom pretvorbe i privatizacije u RH.

J. Š.

izvješća HRVATSKOGA SABORA

• GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

- * OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski državni sabor, 10000 Zagreb, Trg Sv. Marka 6
- * REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Ina Kralj, Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirena Pehneć, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarlija i Vjekoslav Žugaj
- * GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin
- * TAJNICA REDAKCIJE: Anita Vuksanović
- * ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg Sv. Marka 6, tel: 01/4569-722; fax: 6303-018
- * POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb
- * PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR. 30102-637-2650, Hrvatski državni sabor, 10000 Zagreb, Trg Sv. Marka 6
- * www.SABOR.HR

Tiskara Ureda za opće poslove Vlade RH i Hrvatskoga državnog sabora